

RP 58/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete samt med förslag till lagar som har samband med det

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete.

Genom avtalet om försvarssamarbete fördjupas det nära samarbete som Finland och Förenta staterna har med varandra på säkerhets- och försvarspolitikens område. I avtalet regleras möjligheten till Förenta staternas militära närvaro i Finland i alla säkerhetssituationer. Genom avtalet förbättras förutsättningarna för Förenta staternas stöd till Finland samtidigt som avtalet även inom ramen för Natomedlemskapets omständigheter stärker Finlands säkerhet. Därtill stärker avtalet Förenta staternas samt de övriga nordiska ländernas säkerhet.

Avtalet om försvarssamarbete grundar sig på avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och kompletterar det. I avtalet om försvarssamarbete finns det bestämmelser om Förenta staternas tillträde till finskt territorium och användning av vissa i bilagan uppräknade överenskomna anläggningar och områden. I avtalet avtalas också om den rättsliga ställningen för Förenta staternas styrkor, civila komponent, anhöriga och avtalsentreprenörer. I avtalet finns dessutom bestämmelser om bland annat lagring av försvarsmateriel, säkerheten för Förenta staternas styrkor, straffrättslig jurisdiktion samt beskattning.

Avtalet om försvarssamarbete grundar sig på respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och folkrättsliga förpliktelser. Med Finlands samtycke och i enlighet med folkrätten skapas genom avtalet en ram för effektivisering av försvarssamarbetet mellan Finland och Förenta staterna.

Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter dateringen på en sådan senare not genom vilken parterna på diplomatisk väg underrättar varandra om att de har slutfört de inhemska förfaranden som krävs för att avtalet ska kunna träda i kraft. Inledningsvis ska avtalet gälla för en period om tio år. Därefter fortsätter avtalet tills vidare, men endera parten kan säga upp det med ett års varsel genom ett skriftligt meddelande till den andra parten genom diplomatiska kanaler.

I propositionen ingår ett förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Lagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

I propositionen föreslås dessutom sådana ändringar i skjutvapenlagen, utlänningslagen, militärfordonslagen, mervärdesskattelagen, lagen om statens skadeståndsverksamhet, körkortslagen, lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation, luftfartslagen, lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter och fordonslagen som följer av avtalet. De lagar som ingår i propositionen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Förhållandet mellan avtalen om försvarssamarbete och Nato Sofa	5
1.3 Beredning	7
2 Avtalets mål och centrala innehåll	9
2.1 Avtalets mål	9
2.2 Avtalets viktigaste bestämmelser och principer	9
2.2.1 De viktigaste bestämmelserna i avtalet	9
2.2.2 Avtalets viktigaste principer	10
2.3 Bilagan till avtalet	13
3 Förhållande till den nationella lagstiftningen och Europeiska unionens lagstiftning	15
4 Andra internationella förpliktelser och arrangemang	18
5 Internationell jämförelse	19
6 De viktigaste förslagen	22
7 Propositionens konsekvenser	22
7.1 Konsekvenser för utrikes- och säkerhetspolitiken samt för Finlands försvar	23
7.2 Konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet	23
7.3 Ekonomiska konsekvenser	24
7.4 Konsekvenser för personalen	26
7.5 Konsekvenser för arbetslivet	27
7.6 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	27
7.7 Samhälleliga konsekvenser	29
7.8 Miljökonsekvenser	30
7.9 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna	31
8 Remissvar	34
9 Avtalets bestämmelser och deras förhållande till lagstiftningen i Finland	46
10 Specialmotivering till lagförslagen	137
10.1 Lag om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete	137
10.2 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen	140
10.3 Lag om ändring av 40 § i utlänningslagen	140
10.4 Lag om ändring av militärfordonslagen	141
10.5 Lag om ändring av mervärdesskattelagen	142
10.6 Lag om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet	146
10.7 Lag om ändring av 58 a § i körkortslagen	146
10.8 Lag om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation	146
10.9 Lag om ändring av 112 § i luftfartslagen	147
10.10 Lag om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter	148
10.11 Lag om ändring av fordonslagen	149
11 Ikraftträdande	151
12 Bifall av Ålands lagting	151
13 Verkställighet och uppföljning	152
14 Förhållande till andra propositioner	152
15 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning	153
15.1 Behovet av riksdagens samtycke	153
15.2 Behandlingsordning	154
15.2.1 Utgångspunkter	154

15.2.2 Förenta staternas rätt till inresa och uppehåll	159
15.2.3 Frågor i anknytning till överenskomna anläggningar och områden	162
15.2.4 Rätten att ansvara för säkerhet.....	166
15.2.5 Frågor i anknytning till straffrättslig jurisdiktion	170
15.2.6 Om bestämmelser som gäller ställningen av en person som misstänks för brott	172
15.2.7 Rättsskyddsfrågor	173
15.2.8 Om avtalets konsekvenser för myndigheternas tillsynsverksamhet	175
15.2.9 Andra konstitutionella frågor i anknytning till propositionen	176
15.2.10 Slutsatser	179
LAGFÖRSLAG.....	181
Lag om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete	181
Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	183
Lag om ändring av 40 § i utlänningslagen	184
Lag om ändring av militärfordonslagen	185
Lag om ändring av mervärdesskattelagen	186
Lag om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet	187
Lag om ändring av 58 a § i körkortslagen.....	188
Lag om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.....	188
Lag om ändring av 112 § i luftfartslagen	190
Lag om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter.....	191
Lag om ändring av fordonslagen.....	192
FÖRDRAGSTEXT.....	194
BILAGOR	228
PARALLELLTEXTER	228
Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	228
Lag om ändring av 40 § i utlänningslagen	229
Lag om ändring av militärfordonslagen	230
Lag om ändring av mervärdesskattelagen.....	231
Lag om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet	234
Lag om ändring av 58 a § i körkortslagen.....	235
Lag om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.....	235
Lag om ändring av 112 § i luftfartslagen	238
Lag om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter.....	240
Lag om ändring av fordonslagen.....	241

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Finlands säkerhetspolitiska omgivning förändrades i grunden när Ryssland gick till angrepp mot Ukraina i februari 2022. Efter angreppet gjorde Finland en omvärdering av sin säkerhetspolitiska situation, ansökte om medlemskap i Nato och började fördjupa sitt försvarssamarbete ytterligare med sina viktigaste partner.

Republikens president Sauli Niinistö och Förenta staternas president Joe Biden möttes den 4 mars 2022 och kom överens om processen för att fördjupa det bilaterala försvarssamarbetet. Finlands och Förenta staternas försvarsministrar möttes den 9 mars 2022 och diskuterade hur processen kunde drivas vidare inom ramen för den bilaterala avsiktsförklaring om försvarssamarbete som upprättades mellan försvarsministerierna år 2016. Under de diskussioner som fördes om ett fördjupat försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna föreslog Förenta staterna för Finland att det skulle beredas ett avtal om försvarssamarbete under våren 2022.

Finland blev medlem av försvarsalliansen Nato den 4 april 2023. I och med Natomedlemskapet utgör Finland en del av Natos kollektiva försvar och omfattas alltså av säkerhetsgarantierna enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Samtidigt skapar Natomedlemskapet förutsättningar för fördjupning av det bilaterala försvarssamarbetet till stöd för alliansens avskräckning och försvar. Förenta staterna är en viktig strategisk allierad för Finland och betydelsen av ett nära och friktionsfritt samarbete med Förenta staterna accentueras ytterligare efter att säkerhetsmiljön har förändrats. Avtalet om försvarssamarbete mellan de två allierade är ett bevis på Förenta staternas engagemang i fråga om att stärka säkerheten i Finland och Nordeuropa samt att fördjupa och utvidga det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet.

1.2 Förhållandet mellan avtalen om försvarssamarbete och Nato Sofa

De internationella avtalen om statusen för styrkor (Status of Forces Agreement, Sofa) är bilaterala fördrag, såsom avtalen om försvarssamarbete, eller multilaterala avtal, såsom avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato Sofa, FördrS 23 och 24/2024). Avtalen innehåller överenskommelser om de väpnade styrkornas rättsliga status när de uppehåller sig på en annan avtalsparts territorium. Behovet av avtal om statusen för styrkor har accentuerats i takt med att de militära allianserna och det militära samarbetet i fredstid har ökat. Exempel på detta är staternas gemensamma militära övningar och det att styrkor under längre tid är utplacerade på andra staters territorium. Syftet med dessa avtal är att säkerställa ett smidigt samarbete mellan de olika ländernas väpnade styrkor. Genom avtalen regleras i förväg sådana frågor som gäller den sändande statens styrkor och deras närvaro i den mottagande staten. I avtalen ingår privilegier och befrielser som undantar den sändande statens styrkor från den mottagande statens nationella lagstiftning. Med tanke på styrkornas verksamhet och att de rör sig mellan olika länder är det ur den sändande statens perspektiv praktiskt att de har samma rättsliga status oberoende av i vilken avtalsstat de är verksamma.

Nato Sofa fastställer den rättsliga statusen för avtalsparternas styrkor när de uppehåller sig på territoriet för en annan stat som är medlem i Nato. Nato Sofa innehåller bland annat bestämmelser som gäller inreseformaliteter, rätten att bära vapen, jurisdiktionen, rätten till skadestånd och avstående från denna rätt samt beskattning och tullar. Internationellt trädde Nato Sofa i kraft den 23 augusti 1953.

Finland har i praktiken som fredspartner redan tillämpat Nato Sofa via avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i partnerskap för fred om status för deras styrkor samt det första och andra tilläggsprotokollet till avtalet (FördrS 64 och 65/1997 samt FördrS 72 och 73/2005, nedan Pfp Sofa). Riksdagen godkände Nato Sofa den 19 mars 2024. Republikens president godkände att Finland ansluter sig till avtalet den 22 mars 2024. För Finlands del trädde Nato Sofa i kraft den 27 april 2024. Bestämmelserna i de ovannämnda avtalen har beaktats genom behövliga ändringar och anpassningar som har gjorts i den finska lagstiftningen.

De avtal om försvarssamarbete som Förenta staterna upprättar kompletterar och moderniserar Nato Sofa Förenta staterna och Natos medlemsstater emellan. Avtalen om försvarssamarbete tillämpas i allt försvarssamarbete med Förenta staterna, inbegripet Natosamarbetet, när Förenta staternas styrkor uppehåller sig på en avtalsparts territorium. Bland de övriga Natomedlemsstaterna tillämpas Nato Sofa. I samarbetet med Förenta staterna tillämpas både avtalen om försvarssamarbete och Nato Sofa. Detta betyder att till den del det finns bestämmelser i bägge avtalen tillämpas Nato Sofa kompletterat med de bestämmelser som finns i avtalet om försvarssamarbete. Till den del Nato Sofa innehåller bestämmelser som inte finns i avtalen om försvarssamarbete tillämpas enbart Nato Sofa. I avtalen om försvarssamarbete regleras också sådana områden som inte omfattas av Nato Sofa.

De avtal om försvarssamarbete som Förenta staterna ingår med Natos medlemsstater skiljer sig från Nato Sofa på så sätt att Nato Sofa är ömsesidigt och gäller statusen för Natomedlemsstaternas styrkor och frågor i anslutning till den när de uppehåller sig på en annan Natomedlemsstats territorium. Avtalen om försvarssamarbete gäller statusen för Förenta staternas styrkor och frågor i anslutning till den inom territoriet för den stat som är avtalspart. Avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna tillämpas alltså enbart när Förenta staternas styrkor uppehåller sig på finskt territorium. Följaktligen ger avtalet inte Finlands försvarsmakt och dess personal motsvarande privilegier och befrielser i Förenta staterna. Denna skillnad beror på att Förenta staterna har särskilda behov i och med att deras väpnade styrkor är närvarande i många av Natos medlemsstater och i olika partnerskapsländer, medan det i Förenta staterna inte finns motsvarande behov av utländsk militär närvaro.

En viktig skillnad mellan avtalen om försvarssamarbete och Nato Sofa gäller rätten för Förenta staternas styrkor att komma in på en annan avtalspart territorium. Vid tillämpningen av Nato Sofa sker beslutet eller överenskommelsen om styrkornas inresa alltid separat. När det gäller avtalen om försvarssamarbete grundar sig rätten till inresa på själva avtalet, på det sätt som avses i avtalet. Avtalen om försvarssamarbete ger även rätt att använda sådana anläggningar och områden i den mottagande staten som man har kommit överens om separat och som möjliggör förhandslagring av materiel. Det finns inga bestämmelser om sådana i Nato Sofa.

I avtalen om försvarssamarbete avviker man från de bestämmelser i Nato Sofa som gäller den straffrättsliga jurisdiktionen på så sätt att Finland som mottagande stat avstår från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion över medlemmar av de amerikanska styrkorna i fråga om misstänkta brott som inte härrör från en handling eller underlåtenhet som har begåtts i tjänsten. Avtalen innehåller emellertid ett förfarande enligt vilket man från fall till fall kan återkalla detta avstående från jurisdiktion. Avtalen om försvarssamarbete innehåller mera omfattande bestämmelser om styrkornas säkerhet och befogenheterna i anslutning till det än vad som finns i Nato Sofa.

Avtalen om försvarssamarbete ger en större krets av personer olika rättigheter än vad Nato Sofa gör. Detta är en förutsättning för att de amerikanska styrkorna ska kunna utföra sitt uppdrag på den andra avtalspartens territorium. De amerikanska väpnade styrkorna bygger sin verksamhet

delvis på det stöd som ges av privata aktörer, såsom avtalsentreprenörer. Nato Sofa innehåller inga bestämmelser om statusen för avtalsentreprenörer.

1.3 Beredning

Beredningen av avtalet

I augusti 2022 beslutade Finland att inleda förhandlingar om ett nytt bilateralt avtal om försvarssamarbete med Förenta staterna.

Före Finland hade Förenta staterna redan fört förhandlingar om ett motsvarande avtal om försvarssamarbete med Natomedlemsstaterna Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Slovakien, Tjeckien och Ungern. Förenta staterna har också ett flertal andra avtal på försvarsområdet med olika Natomedlemsstater (se avsnitt 5). Danmark och Sverige förde förhandlingar samtidigt som Finland och undertecknade avtal om försvarssamarbete i december 2023.

Republikens president fattade den 3 februari 2023 beslut om att det skulle tillsättas en förhandlingsdelegation. En företrädare för utrikesministeriet var ordförande för delegationen och i delegationen ingick även företrädare för försvarsministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet. I förhandlingarna deltog också sakkunniga från undervisnings- och kulturministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, Polisstyrelsen, Livsmedelsverket och transport- och kommunikationsverket Traficom. Man förberedde sig inför förhandlingarna genom att föra diskussioner med Sverige, Norge, Danmark, Estland och Tjeckien.

Förhandlingarna inleddes i Helsingfors den 2–3 mars 2023 och de hölls i totalt fem omgångar: fyra i Helsingfors och en i Washington. Delegationen förde förhandlingarna under ledning av statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott och republikens president (TP-UTVA). Riksdagens utrikesutskott och försvarsutskott informerades regelbundet om förhandlingarna i enlighet med 47 och 97 § i grundlagen (26.8.2022 USP 26/2022 rd, 3.2.2023 UTPJ 58/2022 vp, 20.4.2023 UTPJ 3/2023 vp, 20.6.2023 UTPJ 13/2023 vp, 14.9.2023 UTPJ 25/2023 vp, 21.11.2023 UTPJ 32/2023 vp).

Ur Förenta staternas perspektiv har avtalen om försvarssamarbete tre huvudsakliga syften. Genom avtalen skapas det enhetliga och tidsenliga ramar för de amerikanska styrkornas verksamhet, möjliggörs sådana investeringar i infrastruktur som Förenta staterna finansierar i överenskomna anläggningar och områden och säkerställs det att Förenta staterna har tillgång till dessa. Dessutom säkerställs det att styrkor och utrustning obehindrat kan resa in i landet och förflyttas samt att försvarsutrustning, förmödenheter och materiel kan förhandslagras.

Finlands mål med förhandlingarna var att stärka försvarssamarbetet mellan Finland och Förenta staterna genom att skapa en tidsenlig handlingsram för bilateralt försvarssamarbete. Avtalet stärker på ett konkret sätt Finlands försvarsförmåga och nationella säkerhet. Avtalet möjliggör Förenta staternas närvaro, övningar och förhandslagring av försvarsmateriel i Finland och skapar förutsättningar för Finland och Förenta staterna att samarbeta även i krissituationer. I förhandlingarna såg Finland det som viktigt att säkerställa att Förenta staterna, när de är verksamma i Finland i enlighet med avtalet, respekterar Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, även när det gäller förvaring av vissa typer av vapen på

finskt territorium. I avtalet strävade man också efter att säkerställa att verkställigheten av avtalet är flexibel och smidig.

De frågor som blev viktigast i förhandlingarna var 1) Förenta staternas rätt att få tillgång till och använda de anläggningar och områden som gemensamt har definierats i bilagan till avtalet, 2) förhandslagring av försvarsutrustning, förnödenheter och materiel, 3) inresa och förflyttning av amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon, 4) säkerheten för de amerikanska styrkorna och de anläggningar och områden som de använder, 5) den straffrättsliga jurisdiktionen, inbegripet frågor i anslutning till dödsstraff och 6) EU-lagstiftningens betydelse.

I bilagan till avtalet finns en förteckning över de överenskomna anläggningar och områden på finskt territorium som Förenta staterna har tillgång till och rätt att använda. Finlands utgångspunkt vid valet av anläggningar och områden var att stärka Finlands försvar och att stödja sig på Försvarsmaktens befintliga infrastruktur. De anläggningar och områden som ingår i bilagan fastställdes på basis av nationella utgångspunkter och de diskussioner som fördes mellan Försvarsmakten och ledningsorganet för Förenta staternas styrkor i Europa (USEUCOM).

Danmark, Sverige och Tjeckien höll förhandlingar samtidigt med Finland. I förhandlingarna använde sig Finland till tillämpliga delar av de avtal som andra länder hade ingått och deras bästa praxis. Under förhandlingarna var delegationen i kontakt med Sverige, Norge, Danmark, Estland och Tjeckien. Norges avtal ansågs innehålla sådana preciseringar jämfört med det förslag till avtal som hade lagts fram av Förenta staterna som ansågs vara användbara även för Finland. Samarbetet med Sverige var särskilt nära. Bland annat med tanke på det regionala samarbetet ansågs det vara eftersträvansvärt att de nordiska ländernas avtal om försvarssamarbete var så enhetliga som möjligt sinsemellan. Ett preliminärt förhandlingsresultat om bestämmelserna i avtalet nåddes under den femte förhandlingsrundan den 30–31 oktober 2023 i Helsingfors, och TP-UTVA beslutade vid sitt möte den 27 november 2023 om ett godkännande av förhandlingsresultatet. Republikens president beviljade den 15 december 2023 försvarsminister Antti Häkkinen fullmakt att underteckna avtalet enligt statsrådets förslag. Försvarsminister Antti Häkkinen och Förenta staternas utrikesminister Antony Blinken undertecknade avtalet i Washington DC, Förenta staterna, den 18 december 2023.

I en notväxling mellan Finland och Förenta staterna korrigerades den 16 maj 2024 översättningsfel i det finskspråkiga avtalet. Den korrigerade avtalstexten ingår i regeringens proposition.

Beredningen av propositionen

Utrikesministeriet tillsatte den 19 januari 2024 en arbetsgrupp för beredningen av en regeringsproposition om godkännande och sättande i kraft av avtalet om försvarssamarbete. I arbetsgruppen ingick företrädare för utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, Gränsbevakningsväsendet, Polisstyrelsen, Försvarsmakten och Transport- och kommunikationsverket Traficom. Arbetsgruppen sammanträdde totalt 12 gånger. Som experter hörde arbetsgruppen justitiekansler Tuomas Pöysti, professor Tuomas Ojanen vid Helsingfors universitet och professor Janne Salminen vid Åbo universitet.

Arbetsgruppen blev den 26 mars 2024 klar med sitt betänkande, vilket var utformat som en regeringsproposition. Yttrande om utkastet till proposition begärdes av bland annat

ministerierna samt andra myndigheter och organisationer, totalt 163 instanser, mellan den 28 mars och 12 maj 2024 i tjänsten utlåtande.fi. Begäran om yttrande, de yttranden som har getts av andra instanser än privatpersoner och ett sammandrag av yttrandena är tillgängliga på statsrådets projektsida under projektnummer UM003:00/2024. I avsnitt 8 utreds innehållet i yttrandena. Propositionen har färdigställts som tjänsteuppdrag vid utrikesministeriet.

2 Avtalets mål och centrala innehåll

2.1 Avtalets mål

Avtalet om försvarssamarbete fördjupar och utvidgar det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet med Förenta staterna, som för Finland är en viktig strategisk allierad. Avtalet främjar försvarssamarbetet i alla säkerhetssituationer och främjar Förenta staternas verksamhet för att stärka säkerheten i Finland och Nordeuropa. Genom avtalet stärks Finlands försvar genom att det blir möjligt för Förenta staterna att resa in, vara närvarande, utföra övningar och förhandslagra försvarsmateriel i Finland i enlighet med avtalet. Genom avtalet skapas det också förutsättningar för operativ planering och samverkan mellan Finland och Förenta staterna även i krissituationer, och detta främjar ett fördjupat regionalt samarbete mellan bland annat Finland, Sverige, Norge, Danmark och Förenta staterna. Ett fördjupat bilateralt samarbete bidrar även till att främja Natos avskräckning och försvar.

2.2 Avtalets viktigaste bestämmelser och principer

Genom detta avtal om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna regleras villkoren för Förenta staternas militära närvaro i Finland.

Avtalet innehåller bestämmelser om Förenta staternas inträde på finskt territorium och användning av vissa överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i bilagan. Det är fråga om de objekt till vilka det samarbete som grundar sig på avtalet primärt ska koncentreras och där Finland och Förenta staterna arbetar tillsammans. Avtalet tillämpas emellertid alltid när amerikanska styrkor uppehåller sig i Finland på det sätt som avses i avtalet. Avtalet tillämpas också när de amerikanska styrkornas avtalsenliga närvaro inte ansluter sig till de överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i bilagan till avtalet, utan försvarssamarbetet sker allmänt på finskt territorium även utanför de överenskomna anläggningarna och områdena som räknas upp i bilagan.

Avtalet kompletterar och moderniserar Nato Sofa. I avtalet fastställs den rättsliga statusen för de amerikanska styrkorna och deras medföljande civila komponent, avtalsentreprenörer och anhöriga. Varje grupp av personer som definieras i avtalet om försvarssamarbete utgör en väsentlig del av de amerikanska styrkornas verksamhet utomlands och förverkligandet av försvarssamarbetet. Detta reflekteras i avtalets bestämmelser om de befrielser och undantag som beviljas olika grupper.

2.2.1 De viktigaste bestämmelserna i avtalet

Några av de viktigaste bestämmelserna i avtalet är artikel 3 om tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden, artikel 4 om förhandslagring av försvarsutrustning, förnödenheter och materiel, artikel 6 om säkerhet, artikel 11 om inresa och förflyttning samt artikel 12 om straffrättslig jurisdiktion.

Enligt artikel 3 i avtalet har Förenta staterna obehindrad tillgång till och rätt att använda de överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i bilagan till avtalet för bland annat

utbildning och övningar, manövrar och transitering, utplacering av styrkor och materiel samt beredskapsoperationer. De överenskomna anläggningarna och områdena används i regel gemensamt. De organ som verkställer avtalet kan emellertid gemensamt och i enlighet med avtalet fastställa att endast amerikanska styrkor ska få ha tillgång till och använda vissa delar av de överenskomna anläggningarna och områdena.

Enligt artikel 4 har Förenta staterna rätt att föra in materiel som ska förhandslagras i Finland och att förvara det i Finland. Förenta staterna ska enligt avtalet i förväg underrätta Finlands försvarsmakt om materielen och när den ska levereras. Förhandslagrad materiel och de anläggningar eller delar av dessa som är avsedda för förvaring av sådan materiel får endast användas av amerikanska styrkor.

I artikel 6 finns det bestämmelser om hur de amerikanska styrkornas säkerhet ska ordnas i Finland. Finland har det primära ansvaret för de amerikanska styrkornas säkerhet. Enligt avtalet har de amerikanska styrkorna emellertid rätt att inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att säkerställa sin säkerhet. På andra ställen i Finland har styrkorna en sådan rätt endast under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Enligt artikel 11 får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor i enlighet med lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden fritt resa in i, resa ut från och röra sig på finskt territorium. Sådana luftfartyg, fartyg och fordon ska respektera relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive bestämmelser om fastställda skyddsområden och om Ålands ställning.

Artikel 12 utgör ett undantag från de bestämmelser i Nato Sofa som gäller straffrättslig jurisdiktion på så sätt att Finland avstår från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion över medlemmar av de amerikanska styrkorna i fråga om misstänkta brott som inte härrör från en handling eller underlåtenhet som har begåtts i tjänsten. Avtalet innehåller emellertid ett förfarande enligt vilket man från fall till fall kan återkalla detta avstående från jurisdiktion. Finland får återkalla avståendet om landet anser att ett ärende har en särskild betydelse för Finland.

Vidare innehåller avtalet överenskommelser om praktiska frågor i anslutning till de amerikanska styrkornas och medföljande parters vistelse i landet, såsom beskattning, tullar, skadestånd och import.

2.2.2 Avtalets viktigaste principer

På allt försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna tillämpas den förpliktelse som har tagits med i artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete och enligt vilken all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. Syftet med förpliktelsen är att beakta de utgångspunkter som den finska lagstiftningen och internationella rättsliga förpliktelser ställer upp och att säkerställa att Finland har möjlighet att påverka tillämpningen av avtalet och verkställigheten av avtalsbestämmelserna. Finland krävde att förpliktelsen skulle tas med i följande viktiga bestämmelser som berör Finlands suveränitet: artikel 3 om tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden, artikel 4 om förhandslagring av materiel samt artikel 11 om inresa och förflyttning. Förpliktelsen tillämpas ändå på alla artiklar i avtalet. Förpliktelsen får också stöd av den principiella skrivningen i artikel 1.1 om att det i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke fastställs ramar för försvarssamarbetet.

Den hänvisning till suveräniteten som ingår i avtalet understryker Finlands exklusiva behörighet inom sitt eget territorium, vilket innebär att Finland bland annat självt bestämmer på vilka villkor andra länders militära styrkor får komma in på finskt territorium. I fråga om avtalet om försvarssamarbete utgör själva avtalet den rättsliga grunden för de amerikanska styrkornas inresa. Detta skiljer sig från Nato Sofa, där rätten för styrkor från Natos medlemsstater att resa in i landet grundar sig på att Finland uttryckligen begär det eller samtycker till det. Genom avtalet om försvarssamarbete ger Finland Förenta staterna obehindrat tillträde till finskt territorium och rätt att använda överenskomna anläggningar och områden för de ändamål som anges i avtalet samt rätt för amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon att resa in i landet och fritt förflytta sig på finskt territorium. Avtalets krav på att suveräniteten ska respekteras stärks av den förpliktelse som ingår i de viktigaste artiklarna i avtalet (artiklarna 3, 4 och 11) och enligt vilken bägge parternas synpunkter ska höras och beaktas. Parterna ska konsultera varandra på olika nivåer, från de väpnade styrkorna upp till statens högsta ledning. Detta kan även göras i olika skeden, såsom i samband med den årliga planeringen av övningar, användningen av styrkorna och den operativa verksamheten och från fall till fall. Syftet med konsultationen är att säkerställa att Finland har tillräcklig situationsmedvetenhet när det gäller avtalsenlig verksamhet och att möjliggöra beaktandet av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska aspekter vid tillämpningen av avtalet samt vid behov nationellt beslutsfattande. På så sätt kan Finland vid behov lyfta fram sina synpunkter för Förenta staterna, så att Förenta staterna kan beakta dem.

När det gäller det nationella beslutsförfarandet kan särskilt lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017) bli tillämplig. Den lagen innehåller bestämmelser om de högsta statliga organens beslutsförfarande i samband med lämnande av och begäran om internationellt bistånd samt deltagande i samverkan. Lagen kan bli tillämplig i lägen där det är fråga om betydande militära resurser som kan inbegripa sådan användning av militära maktmedel som utrikes- och säkerhetspolitiskt har stor betydelse eller som har vittgående konsekvenser och är principiellt viktig. I lagen om försvarsmakten (551/2007) finns det däremot bestämmelser om beslutsfattande i situationer av mindre betydelse. När man överväger att lämna eller begära bistånd eller att delta i samverkan ska enligt lagen målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och andra folkrättsliga regler som är förpliktande för Finland beaktas. I fråga om deltagande i åtgärder enligt artikel 51 i FN-stadgan i situationer där Finland kan hamna i en väpnad konflikt som kan karaktäriseras som krig tillämpas det förfarande för beslutsfattande om krig och fred som anges i 93 § 1 mom. i grundlagen.

I samband med konsultationer kan Finland meddela allmänt eller i ett enskilt fall att en viss typ av verksamhet inte är godtagbar. Med beaktande av de amerikanska styrkornas skyldighet enligt artikel 1.2 i avtalet att respektera Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, ska de amerikanska styrkorna agera i enlighet med Finlands ståndpunkt. Förpliktelsen får också stöd av den principiella skrivningen i artikel 1.1 om att det i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke fastställs ramar för försvarssamarbetet. Om Finland har meddelat att en verksamhet inte är förenlig med finsk lagstiftning eller internationella rättsliga förpliktelser som är bindande för Finland eller att den förutsätter nationellt beslutsfattande, ska de amerikanska styrkorna med hänvisning till förpliktelsen i artikel 1.2 i avtalet avhålla sig från verksamheten i fråga och agera i enlighet med Finlands ståndpunkt.

Skyldigheten att respektera lagstiftningen kan till sitt principiella syfte i stort sett anses motsvara den förpliktelse som ingår i artikel II i Nato Sofa och enligt vilken en styrka och dess civila komponent och dess medlemmar, liksom anhöriga till dessa, är skyldiga att respektera lagstiftningen i den mottagande staten. Nato Sofas princip om respekterande av lagstiftningen

diskuteras närmare i regeringens proposition om godkännande av Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 9–10).

Bestämmelsen om respekterande av lagstiftningen är en vanlig bestämmelse i avtalen om statusen för styrkor. Bakom avtalen har det historiskt funnits behov av att hitta en balans mellan två principer inom internationell rätt: immuniteten för en stat och dess företrädare och den territoriella behörigheten för en stat som tar emot en främmande stats väpnade styrkor. Respekterandet av den mottagande statens lagstiftning får emellertid inte leda till att genomförandet av den verksamhet som man har kommit överens om gemensamt förhindras eller att det i praktiken blir mycket svårt. Av principen om jämlikhet mellan suveräna stater och den immunitet för en stat och dess styrkor som härleds från den följer åter att övervakningen av styrkornas verksamhet inte omfattas av den mottagande statens myndighetstillsyn. Immuniteten ger emellertid inte den sändande statens styrkor ansvarsfrihet, utan den sändande staten bär fullt ansvar för styrkornas handlingar.

När det gäller avtalet om försvarssamarbete betyder det som nyss konstaterades att de amerikanska styrkorna ska följa den amerikanska lagstiftningen, men respektera den finska lagstiftningen. Dessutom har Förenta staterna skyldighet att se till att den egna personalen respekterar finsk lagstiftning och finska föreskrifter. Av styrkornas immunitet följer att de finska myndigheterna inte kan vidta tillsynsåtgärder mot de amerikanska styrkorna.

När det gäller respekterandet av lagstiftningen har även det förbud mot att införa, framställa, inneha och spränga kärnladdningar som finns i 4 § i kärnenergilagen (990/1987) betydelse. Det är också förbjudet och straffbart att transportera kärnvapen via Finland. I strafflagens (39/1889) 34 kap. 6 § (578/1995) har kärnladdningsbrott kriminaliserats. I avtalet finns det inget direkt förbud mot att föra in kärnladdningar på finskt territorium eller att placera sådana i Finland. Förenta staternas avskräckning stöder sig i sista hand på kärnvapen. När Förenta staterna placerar ut kärnvapen i Europa grundar det sig på separata fördrag. Enligt den gällande politiken har Förenta staterna ingen plan, avsikt eller anledning att placera ut kärnvapen i nya länder. Av bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete kan åtminstone artikel 3 om tillgång till överenskomna anläggningar och områden, artikel 4 om förhandslagring av materiel och artikel 11 om förflyttning av luftfartyg, fartyg och fordon vara kopplade till frågor som gäller kärnladdningar. I artiklarna i fråga ingår den ovan beskrivna konsulteringskyldigheten, vilken gör det möjligt för Finland att från fall till fall framföra synpunkter vid tillämpningen av bestämmelserna i avtalet. Då kan Finland exempelvis meddela att finsk lagstiftning inte tillåter införsel av kärnladdningar i landet, varvid de amerikanska styrkorna ska avhålla sig från den verksamheten och agera i enlighet med Finlands ståndpunkt.

När det gäller respekterandet av internationella rättsliga förpliktelser åsyftas alla internationella avtal som Finlands regering har ingått samt de förpliktelser som grundar sig på allmän internationell rätt. I relation till avtalet om försvarssamarbete gäller hänvisningen framför allt de avtal om vapenkontroll och internationella människorättskonventioner som Finland har förbundit sig till. När det gäller avtalen om vapenkontroll är särskilt följande avtal av betydelse vid tillämpningen av avtalet: fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (FördrS 11/1970), konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstörande (FördrS 15/1975), konventionen om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (FördrS 19/1997), konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av infanteriminor samt om deras förstöring (FördrS 13/2012) och konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (FördrS 64/1983). Hänvisningen omfattar också avtalen om demilitarisering av Åland: konventionen

angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering (nedan Ålandskonventionen, FördrS 1/1922) och fördraget av den 11 oktober 1940 mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna (FördrS 24/1940, som förblev i kraft även efter Sovjetunionens sönderfall, se FördrS 102/1992). De internationella förpliktelserna har betydelse särskilt i relation till Förenta staternas inresor (artiklarna 3 och 11) och lagring av försvarsmateriel (artikel 4). Människorättskonventioner som är viktiga i relation till tillämpningen av avtalet är bland annat FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976) och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 18 och 19/1990, sådan den senare har ändrats genom FördrS 71 och 72/1994, FördrS 85 och 86/1998, FördrS 8 och 9/2005, FördrS 6 och 7/2005 samt FördrS 50 och 51/2010, nedan Europakonventionen). Beaktandet av människorättsförpliktelserna accentueras vid tillämpningen av de bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete som gäller straffrättslig jurisdiktion (artikel 12) och frihetsberövande (artikel 13). Finland har också förbundit sig till det som är skrivet om de grundläggande rättigheterna i EU:s grundfördrag och till de grundläggande rättigheterna som allmän rättsprincip inom tillämpningsområdet för EU-rätten samt till EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna vid tillämpningen av EU-rätten. Särskilt i de situationer där EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller en bestämmelse som motsvarar Europakonventionen kan EU:s grundläggande normer och rättspraxisen i fråga om dem även ha en tolkningsmässig betydelse som är vidare än tillämpningsområdet för EU-rätten.

I samband med förhandlingarna har det redogjorts för Förenta staterna vilken finsk lagstiftning som är central i förhållande till avtalet om försvarssamarbete, såsom lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, territorialövervakningslagen (755/2000), lagen om försvarsmakten, kärnenergilagen, samt vilka internationella förpliktelser som är bindande för Finland, särskilt avtalen om vapenkontroll och avtalen om Ålands demilitarisering.

2.3 Bilagan till avtalet

Enligt avtalet om försvarssamarbete har amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om obehindrad tillgång till och rätt att använda sådana överenskomna anläggningar och områden på finskt territorium som anges i bilaga A till avtalet för de ändamål som räknas upp i avtalet. Det är fråga om de objekt till vilka det samarbete som grundar sig på avtalet primärt ska koncentreras. Förenta staterna får placera ut styrkor och materiel till de överenskomna anläggningarna och områdena och vid behov använda dem för exempelvis övningar. Avtalet om försvarssamarbete tillämpas emellertid alltid när amerikanska styrkor uppehåller sig i Finland. Försvarssamarbetet mellan Finland och Förenta staterna bedrivs allmänt på finskt territorium och även utanför de överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i bilagan.

I bilagan ingår sådana anläggningar och områden som är i permanent användning av Försvarsmakten: garnisonsområden eller delar av sådana, såsom flygbaser, flottbaser, skjut- och övningsområden samt lagerområden¹. Gränsbevakningsväsendets kasernområde i Ivalo används emellertid av Gränsbevakningsväsendet.

¹ Överenskomna anläggningar och områden: Ivalo, Gränsbevakningsväsendets kasernområden (anläggningar och områden som reserverats för militärt försvar av landet); Kuopio-Rissala, flygbas för Karelens flygflottilj; Niinisalo garnisonsområde och övningsområdena Pohjankangas-Hämeen kangas; Parkano lagerområde; Raseborgs garnisonsområde och övningsområdet i Syndalen; övningsområdet i

De överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i bilagan ägs eller besitts av finska staten. De förvaltas av affärsverk med inriktning på ägarbesittning av fastigheter samt av Finavia Abp. Huvudregeln kan anses vara att affärverket Forststyrelsen förvaltar de obebyggda mark- och vattenområden som Försvarsmakten använder, såsom exempelvis skjut- och övningsområden. Affärsverket Försvarsfastigheter, som hör till Senatkoncernen, förvaltar de bebyggda områden som Försvarsmakten använder, såsom exempelvis garnisonsområdena. Försvarsmaktens lagerområden förvaltas av både Forststyrelsen och Försvarsfastigheter. Senatfastigheter förvaltar Gränsbevakningsväsendets områden. Finavia Abp äger flygfältsområdena.

När områden förvärvas för Försvarsmaktens behov sker det i praktiken på uppdrag av Försvarsmaktens logistikverk och genom åtgärder som vidtas av Forststyrelsen och Försvarsfastigheter. I fråga om de områden som används av Försvarsmakten meddelas det garnisonsvis närmare föreskrifter om områdena och hur de ska användas. Försvarsmakten förvaltar ett informationssystem i vilket det har samlats kartinformation och annan information om de områden som Försvarsmakten använder. Det kan ske förändringar i områdesgränserna exempelvis i samband med förvärv av fastigheter och markområden.

En garnison definieras i 27 c § i lagen om försvarsmakten som en enhet som består av områden som Försvarsmakten förfogar över och förvaltningsenheter som finns på dessa områden eller av delar av dessa förvaltningsenheter. Garnisonen har till uppgift att samordna och producera gemensamma tjänster för de enheter och militära mål som garnisonen omfattar. En garnison är alltså inte ett enda enhetligt område, utan en fast grupp av militära områden, vilken kan inbegripa områden som är avskilda från varandra, exempelvis kasern-, skjut-, övnings- och lagerområden. Garnisonernas områden och förändringar i dem fastställs inom ramen för planeringen och uppföljningen av Försvarsmaktens verksamhet och resurser. I fråga om sin avgränsning motsvarar de garnisonsområden som avses i bilagan till avtalet inte nödvändigtvis en sådan garnison som definieras i 27 c § i lagen om försvarsmakten, utan de kan vara snävare.

Försvarsmakten definierar områdena närmare i samarbete med Förenta staterna genom att upprätta behövliga detaljerade dokument om gränserna för områdena. När det gäller det område som används av Gränsbevakningsväsendet är Gränsbevakningsväsendet med och definierar området tillsammans med Försvarsmakten. I enlighet med artikel 3.2 i avtalet kan man efter de behövliga beslutsförfarandena samtidigt definiera även de områden inom de i bilagan uppräknade överenskomna anläggningarna och områdena som eventuellt ska få användas av endast Finland eller Förenta staterna. Beslutsförfarandena i fråga beskrivs i detaljmotiveringen för artikel 3.2.

Bilagan till avtalet är en oskiljbar del av avtalet och den godkänns alltså som en del av avtalet i enlighet med 8 kap. i grundlagen. I bilagan definieras inte på ett specificerat sätt några exakta gränser för områdena. När ett område ingår i bilagan hör det i sin helhet till de överenskomna anläggningar och områden som definieras i artikel 2.7 i avtalet och som Förenta staterna har tillgång till och rätt att använda.

Rovajärvi inklusive Misi lagerområde; Rovaniemi, flygbas för Lapplands flygflottilj och Jägarbrigadens garnisonsområde; Skinnarviks lagerområde; Tammela lagerområde; Tammerfors-Birkala, flygbas för Satakunta flygflottilj; Tervola lagerområde; Jyväskylä-Tikkakoski, Luftkrigsskolans flygbas; Obbnäs flottbas och garnisonsområde i Kyrkslätt inklusive Russarö; Veitsiluoto lagerområde; Vekaranjärvi garnisonsområde och övningsområdet i Pahkajärvi.

Enligt avtalet får bilagan ändras endast genom skriftlig överenskommelse mellan parterna eller deras verkställande organ. Ändringar av bilagan ska godkännas och sättas i kraft i enlighet med 8 kap. i Finlands grundlag. Finlands regering avtalar för Finlands del om ändringar av bilagan.

3 Förhållande till den nationella lagstiftningen och Europeiska unionens lagstiftning

Genom avtalen om försvarssamarbete strävar man efter att de amerikanska styrkorna avtalsenligt ska kunna röra sig mellan olika länder utan att varje land ställer olika nationella krav på att Förenta staterna ska anpassa operationer, personal eller materiel enligt det aktuella landets nationella krav. Det ska inte heller krävas olika nationella tillstånd och intyg eller att man följer vissa produktstandarder. För att ett smidigt samarbete ska vara möjligt bör de gästande styrkorna veta i förväg att de i ett land har rätt att föra in den utrustning och de förnödenheter som verksamheten kräver och att exempelvis gällande arbetsavtal inte behöver ändras innan man förflyttar sig till ett annat land. Detta motiverar för sin del de undantag som man har kommit överens om i avtalet om försvarssamarbete och exempelvis ett mildrande eller slopande av de tillståndskrav som ingår i flera artiklar.

De undantag från den nationella lagstiftningen som man kommer överens om i ett avtal om försvarssamarbete ger uttryck åt en princip som är vanlig i alla avtal som gäller statusen för styrkor och som tillämpas på militär närvaro utomlands. Den andra statens styrkor och deras stödfunktioner betraktas inte som en del av värdlandets styrkor, och de står inte under tillsyn av den mottagande statens myndigheter eller någon annan tillsyn. En annan allmänt erkänd princip i avtalen om statusen för styrkor är att väpnade styrkor som är verksamma utomlands får behålla sin kommandostruktur, rätt att upprätthålla ordningen inom styrkorna och rätt att åtala en medlem av styrkorna för brott som har begåtts i det andra landet. Dessa principer är en grundläggande förutsättning för gränsöverskridande militärt samarbete, och de har också beaktats i flera bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete. Inom Nato och i annat internationellt försvarssamarbete finns det en allmän princip om att självständiga stater inte får beskatta varandra för ömsesidigt samarbete. Den mottagande staten får alltså inte dra ekonomisk nytta av den verksamhet som bedrivs på dess territorium.

I all verksamhet som sker med stöd av avtalet om försvarssamarbete ska Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inbegripet EU-rätten, respekteras. Detta betyder att avtalet utgår från att man följer även EU-lagstiftningen inom de områden som avtalet omfattar. Skyldigheten att respektera lagstiftningen innebär att Förenta staterna i den verksamhet som avses i avtalet om försvarssamarbete inte är direkt förpliktade att följa den finska lagstiftningen, men att man så långt som möjligt ska sträva efter att handla i enlighet med den, dock inte så att det förhindrar ett smidigt försvarssamarbete. När Förenta staterna är verksamma på finskt territorium följer de sin egen lagstiftning, vilket har betydelse vid tillämpningen av avtalet.

Flera bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete gäller områden där EU-lagstiftningen är tillämplig. Sådana områden är till exempel regelverket om mervärdesbeskattning och tullar, lagstiftningen om bank- och finansieringstjänster, visumreglerna och de regler som gäller arbete, men också sådana bestämmelser som gäller bland annat läkemedel, blodprodukter, artiklar som används inom hälso- och sjukvården, strålning och kemikalier, nivån på miljöskyddet, förebyggandet av spridningen av djursjukdomar och växtskadegörare, säkerställandet av livsmedelssäkerheten och den offentliga kontrollen av importen av djur, växter och produkter av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung till Finland från länder utanför EU. Tillämpningsområdet för avtalet om försvarssamarbete omfattas i stort sett av samma lagstiftning som tillämpningsområdet för Nato Sofa. Den aktuella EU-lagstiftningen har

beskrivits ingående i samband med regeringens proposition om Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 26–34). Förhållandet mellan avtalet om försvarssamarbete och EU-lagstiftningen behöver emellertid behandlas ur ett allmänt perspektiv även i denna proposition.

Eftersom Finland är medlem i EU tillämpas här EU-rätten, vilken är primär i förhållande till den nationella lagstiftningen. I fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) finns det bestämmelser om EU:s grundläggande struktur och mål. Genom fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) regleras unionens verksamhet och definieras de områden inom vilka unionen kan utöva sina befogenheter samt unionens befogenheter och hur de är begränsade. Finland har förbundit sig till det som är skrivet om de grundläggande rättigheterna i EU:s grundfördrag och till de grundläggande rättigheterna som allmän rättsprincip inom tillämpningsområdet för EU-rätten samt till EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna vid tillämpningen av EU-rätten.

Enligt artikel 4.2 i EU-fördraget ska unionen respektera medlemsstaternas väsentliga statliga funktioner, särskilt funktioner vars syfte är att hävda deras territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten. I samma punkt konstateras det även att i synnerhet den nationella säkerheten också i fortsättningen ska vara varje medlemsstats eget ansvar. I Europeiska unionens domstols praxis har det ansetts att de beslut som medlemsstaterna antar beträffande försvarets organisation för att försvara sitt territorium eller sina väsentliga intressen inte i sig regleras av unionsrätten.² Enbart det att en åtgärd har vidtagits i syfte att skydda den nationella säkerheten innebär emellertid inte i sig att unionsrätten inte skulle vara tillämplig. Nationella åtgärder för den nationella säkerheten faller inte kategoriskt utanför EU-rättens tillämpningsområde, och säkerhetsaspekter befriar inte medlemsstaterna från skyldigheten att tillämpa EU-rätten. EU-domstolen har också i sin rättspraxis tagit ställning till medlemsstaternas åtgärder för den nationella säkerheten (se bland annat mål C-742/19) och ansett att EU:s regelverk dock inte får tolkas så att det hindrar de väpnade styrkorna från att utföra sina uppgifter och så att statens väsentliga funktioner – bestående i att bevara dess territoriella integritet och skydda den nationella säkerheten – äventyras. Unionsrätten måste ta vederbörlig hänsyn till de särdrag som utmärker varje medlemsstats försvar, och att dessa särdrag bland annat följer av de särskilda internationella åtaganden som den aktuella medlemsstaten har påtagit sig, konflikter eller hot som den ställs inför, eller det geopolitiska sammanhang den befinner sig i.³ Det som konstaterades ovan måste anses gälla förutsättningarna för både en medlemsstats egna väpnade styrkor och Natomedlemsstaternas, såsom Förenta staternas, styrkor när försvaret är organiserat dem emellan. Med beaktande av detta tolkas unionsbestämmelserna vid tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete utifrån artikel 4.2 i EU-fördraget och medlemsstaternas skyldigheter i anslutning till den nationella säkerheten.

En del av den sektorspecifika EU-lagstiftningen innehåller direkta undantag när det gäller området för förvar eller nationell säkerhet. Syftet med undantagen är att förhindra att EU-lagstiftningen blir ett hinder för sådana åtgärder av medlemsstaterna som ska skydda den nationella säkerheten och det militära samarbetet. Sådana här undantag kan tillämpas exempelvis på ”medlemmar av väpnade styrkor”⁴.

I avtalen om försvarssamarbete behandlas medlemmar av de väpnade styrkorna, inbegripet den civila komponenten, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer, ofta som jämlika och de

² Se punkt 38 i den dom som Europeiska unionens domstol har meddelat i målet C-742/19.

³ Se punkterna 43–45 i den dom som Europeiska unionens domstol har meddelat i målet C-742/19.

⁴ Se t.ex. viseringsförordningen (EU) 2018/1806 och mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG.

garanteras delvis samma undantag och privilegier. Behandlingen grundar sig på att Förenta staterna anser att var och en av dessa grupper stöder de amerikanska styrkornas verksamhet utomlands. De amerikanska väpnade styrkorna är uppbyggda så att de i stor utsträckning använder sig av privata avtalsentreprenörer i stället för teknisk personal. Med beaktande av detta är det motiverat att tolka unionsrätten så att undantagen vid behov omfattar alla de grupper som nämns i avtalet om försvarssamarbete.

Syftet med de undantag och rättigheter som ingår i avtalet om försvarssamarbete är att möjliggöra ett effektivt försvarssamarbete. Undantagen och rättigheterna gäller enligt avtalet emellertid endast de grupper som uppfyller syftet med avtalet. Exempelvis de militära serviceverksamheter som avses i avtalet tillhandahålls enbart medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, anhöriga och annan bemyndigad personal som man har kommit överens om separat. I vissa fall tillämpas avtalet även på finska avtalsentreprenörer eller avtalsentreprenörer från en annan EU-medlemsstat, men en sådan tillämpning är möjlig endast om de har ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med Förenta staternas försvarsministerium och när de agerar i syfte att verkställa dessa kontrakt. De varor som har förts in till och de tjänster som tillhandahålls inom EU:s territorium i syfte att fullfölja avtalet om försvarssamarbete med Förenta staterna är alltså inte avsedda att släppas ut på EU:s inre marknad.

Enligt det som har beskrivits ovan är avtalet om försvarssamarbete förenligt med unionsrätten. Finland har intagit samma förhållningssätt även när det gäller ikraftsättandet av Nato Sofa.

Den nationella lagstiftning som ansluter sig till avtalet beskrivs i motiveringarna för de enskilda artiklarna.

Avtalsbestämmelserna träder i kraft genom en blankettlag och blir alltså tillämpliga som en specielllag om försvarssamarbetet mellan Finland och Förenta staterna i stället för som nationell sektorspecifik lagstiftning. Trots det har man i beredningen kommit fram till att det för tydlighetens skull bör föreskrivas om uttryckliga undantag som följer av avtalet genom materiella bestämmelser i lagen om ikraftsättande av avtalet som samtidigt gäller flera sektorspecifika lagar. Detta tillvägagångssätt stöds bland annat av att det finns mycket nationell lagstiftning som gäller bestämmelserna i avtalet och att det inte i förväg är fullt möjligt att identifiera all lagstiftning som eventuellt blir tillämplig. Det har föreslagits att de klara undantag vad gäller nationell tillståndslagstiftning, inspektioner och tillsyn som följer av avtalet ska tas med som separata undantag även i den nationella lagstiftningen (se detaljmotiveringen för exempelvis artikel 10.3 och artikel 21). Om en ändring gäller endast en författning, har bara den författningen ändrats (t.ex. körkortslagen).

I fråga om vissa författningar har man kunnat utnyttja de undantag i den nationella lagstiftningen som infördes i samband med Nato Sofa, så att man nu till den nationella bestämmelsen bara för tydlighetens skull har fogat ett uttryckligt omnämnande av avtalet om försvarssamarbete.

Till vissa delar är det fråga om avtalsbestämmelser, till exempel krav som gäller kemikalier och sprängämnen samt olika slags produkter, för vilka kontaktpunkterna med den nationella lagstiftningen är mera indirekta. Inte heller i fråga om dessa avtalsbestämmelser har det varit möjligt att identifiera all lagstiftning som ansluter sig till eller som tangerar tillämpningsområdet för en bestämmelse. Till denna del har man kommit fram till att man behöver följa avtalets tillämpningspraxis för att bedöma om den nationella lagstiftningen till någon del behöver ändras eller preciseras i framtiden. Samma tillvägagångssätt valdes även vid ikraftsättandet av Nato Sofa.

I lagen om ikraftsättande av avtalet har det dessutom tagits med vissa materiella bestämmelser som ska komplettera verkställigheten av avtalsbestämmelserna, till exempel när det gäller myndigheter (särskilt artiklarna 12 och 13 i avtalet). I samband med ikraftsättandet av avtalet föreslås det också att det görs några uttryckliga preciseringar i den sektorspecifika lagstiftningen. I detaljmotiveringen till avtalet och i specialmotiveringen till lagförslagen redogörs det närmare för förslagen till de ändringar i lagstiftningen som anses vara nödvändiga för att det ska vara möjligt att verkställa avtalet och för att man i Finland ska kunna skapa ännu bättre förutsättningar för Förenta staterna att kunna ge och få militärt stöd på ett effektivt sätt.

4 Andra internationella förpliktelser och arrangemang

Informationssäkerhetsavtalet mellan Finland och Förenta staterna

Det finns från år 2013 en gällande överenskommelse mellan Finland och Förenta staterna om säkerhetsåtgärder för skydd av säkerhetsklassificerad information (FördrS 41 och 42/2013 rd). Syftet med överenskommelsen är att säkerställa skyddet av säkerhetsklassificerad information som utbyts konfidentiellt i samarbetet mellan Finland och Förenta staterna, särskilt i utrikes-, försvars-, säkerhets-, polis-, vetenskaps- och företagsfrågor. Bestämmelserna i överenskommelsen tillämpas alltså även i det samarbete som bedrivs inom ramen för avtalet om försvarssamarbete. Genom överenskommelsen förbinder sig parterna att skydda säkerhetsklassificerad information som mottagits direkt eller indirekt av den andra parten i enlighet med de krav som fastställs i överenskommelsen och deras nationella lagstiftning. Överenskommelsen mellan Finland och Förenta staterna gäller information som den ena parten betraktar som sekretessbelagd och som den har definierat och angett som information som kräver en hög informationssäkerhetsnivå. Parterna tillåter inte att tredje parter får säkerhetsklassificerad information utan föregående skriftligt godkännande av avsändaren.

Avsiktsförklaringen om försvarssamarbete mellan Finlands och Förenta staternas försvarsministerier

Den bilaterala avsiktsförklaring (Statement of Intent) som upprättades mellan försvarsministerierna år 2016 ger de allmänna ramarna för försvarssamarbetet mellan Finland och Förenta staterna. Enligt avsiktsförklaringen omfattar områdena för samarbetet bland annat en försvarspolitisk dialog, materiellt samarbete inbegripet militär försörjningsberedskap, informationsutbyte, förmågesamarbete, utbildnings- och övningsverksamhet, forskningssamarbete samt utveckling av beredskap och interoperabilitet. Målet med den trepartsavsiktsförklaring som år 2018 upprättades mellan Finlands, Förenta staternas och Sveriges försvarsministerier är bland annat att stärka situationsmedvetenheten inom Östersjöområdet, samordna utbildnings- och övningsverksamheten och samordna den strategiska kommunikationen.

Avtal och andra dokument som gäller bilateralt samarbete mellan Finland och Förenta staterna på materielområdet

Avtalet om ömsesidig försvarsupphandling (FördrS 69 och 70/2019), vars första version trädde i kraft år 1991, och det samförståndsavtal om teknik, forskning, utveckling av prestationsförmågorna och upphandlingar (Declaration of Principles) som upprättades mellan försvarsministerierna år 2007 ligger till grund för försvarsmaterielsamarbetet mellan Finland och Förenta staterna. Inom forsknings- och tekniksamarbetet har Finlands och Förenta staternas försvarsministerier ingått varierande avtal som möjliggör informationsutbyte och samarbete.

Det har också upprättats ett separat avtalsarrangemang om försörjningsberedskap (Security of Supply Implementing Arrangement) mellan försvarsministerierna.

Acquisition and Cross-Servicing Agreement (ACSA) är ett ömsesidigt avtal om logistiksamarbeten mellan Finlands och Förenta staternas försvarsministerier. Med stöd av ACSA är det möjligt för Försvarsmakten att ge och ta emot logistiskt stöd, förnödenheter och tjänster under normalförhållanden, vid störningar i de normala förhållandena och under undantagsförhållanden, vid sammanföringen av styrkor för övningar, vid gemensamma övningar, i situationer som har att göra med reglering av beredskapen och krishantering, under andra tvingande förhållanden, i samband med humanitärt bistånd och vid hanteringen av storolyckor. För närvarande används ACSA främst i samband med arrangemangen för logistiskt stöd inom den militära krishanteringen vid övningar i hemlandet och internationella operationer.

Arrangemangen för värdlandsstöd

Det allmänna målet med värdlandsstödet (Host Nation Support, HNS) är att säkerställa att den andra statens styrkor har verksamhetsförutsättningar i värdlandet. Värdlandsstöd ges under både normal- och undantagsförhållanden av civila och militära organisationer i värdlandet. Under normalförhållanden ges värdlandsstöd exempelvis i samband med internationella övningar och uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid. Värdlandets behöriga myndigheter och den part som ska få stödet kommer separat överens om de praktiska arrangemangen för stödet.

År 2014 upprättade Finland och Nato ett samförståndsavtal om värdlandsstöd (FördrS 82/2014, nedan Nato HNS MOU) och år 2022 ett dokument om tekniska arrangemang som kompletterar samförståndsavtalet (FördrS 35/2022, nedan Nato HNS TA). Nato HNS MOU och Nato HNS TA kan tillämpas på det sätt som man kommer överens om gemensamt när Natos operationer, övningar och annan militär verksamhet sker på finskt territorium. De förfaranden som man har kommit överens om i dokumenten kan utnyttjas även i det bilaterala försvarssamarbetet med Förenta staterna på det sätt som man kommer överens om gemensamt.

De arrangemang för värdlandsstöd som har upprättats med Nato är juridiskt icke bindande arrangemang som uttrycker politiskt samförstånd. Genom arrangemangen har man kommit närmare överens om gemensamma förfaringssätt vid bland annat tillämpningen av vissa bestämmelser i Nato Sofa. Avtalet om försvarssamarbete innehåller på flera ställen samma sakinnehåll som Nato Sofa och de arrangemang för värdlandsstöd som har upprättats med Nato. Den största skillnaden jämfört med de arrangemang för värdlandsstöd som har upprättats med Nato är att bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete kan tillämpas direkt bilateralt och att de inte är knutna till Natos verksamhet. Bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete är också delvis mera detaljerade och de innehåller mera omfattande rättigheter.

Den definition av styrkor och civil komponent som används i Nato Sofa omfattar inte avtalsentreprenörer. Den definition av styrkor som finns i Nato HNS MOU och TA omfattar Natos avtalsentreprenörer. Finland lämnade i samband med undertecknandet av Nato HNS MOU och TA ett uttalande (statement) där det klargörs att Finland inte erkänner avtalsentreprenörer som en del av de styrkor eller den civila komponent som avses i Nato Sofa. Avtalet om försvarssamarbete skiljer sig från de arrangemang för värdlandsstöd som Finland har upprättat på så sätt att avtalsentreprenörer med stöd av avtalet får delvis samma privilegier och befrielser som medlemmarna av styrkorna och den civila komponenten.

5 Internationell jämförelse

Förenta staterna har ingått världsomfattande avtal som gäller försvarsområdet, inklusive alla medlemsstater i Nato. Deras namn och innehåll varierar, bland annat beroende på när avtalen har ingåtts. Efter det att Nato grundades ingick Förenta staterna den 27 januari 1950 avtal om ömsesidig försvarshjälp (Mutual Defence Assistance) med åtta av Natos stiftande medlemmar. Jämfört med de nutida avtalen om försvarssamarbete var avtalen på 1950-talet korta och ömsesidiga och syftet med dem var att möjliggöra att parterna ges militärt stöd.

Förenta staterna har sedan 2010-talet uppdaterat sitt nätverk av bilaterala avtal om försvarssamarbete. Grunden för avtalet om försvarssamarbete med Finland är ett modellavtal som fastställts av Förenta staternas senat, och enligt vilket Förenta staterna har förhandlat fram sina senaste avtal om försvarssamarbete. Förenta staterna strävar genom att utnyttja modellavtalet efter enhetliga avtal med sina partner och allierade, vilket ur Förenta staternas perspektiv skapar klarhet i dess verksamhetsförutsättningar i partnerländer och allierade länder och också stärker utgångspunkterna för territoriellt samarbete. Det finns dock vissa skillnader mellan avtalen. Parterna kan dessutom avtala om olika genomförandeavtal eller arrangemang för verkställandet av bestämmelserna i avtalet, och så har man även gjort tidigare, till exempel i Norge.

Av Natos medlemsstater har Förenta staterna sådana avtal om försvarssamarbete som är jämförbara med avtalet med Finland med Bulgarien, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Slovakien, Tjeckien, Ungern, Estland, Sverige och Danmark, av vilka de avtal som Förenta staterna förhandlat fram med Norge, Sverige och Danmark grundar sig på ett likadant modellavtal som det avtal Finland har ingått. Därför är det ändamålsenligt att göra en internationell jämförelse framför allt mellan de nordiska ländernas avtal om försvarssamarbete.

Avtalet om försvarssamarbete mellan Norge och Förenta staterna trädde i kraft den 17 juni 2022. Sverige och Danmark undertecknade avtalen om försvarssamarbete i december 2023. Flera av de ändringar Norge har förhandlat fram enligt Förenta staternas avtalsmodell beaktade vart och ett av de nordiska länderna också i sina egna förhandlingar. Trots att en del skillnader kan observeras mellan Norges, Sveriges och Danmarks avtal är avtalens huvudförpliktelser ändå likadana. Det underlättar också att de genomförs enhetligt.

Skillnaderna i de nordiska ländernas avtal om försvarssamarbete beror närmast på nationell lagstiftning och olika politiska riktlinjer. Till exempel Finland och Norge har i sina avtal för de viktigaste bestämmelsernas del velat upprepa att suveräniteten, den nationella lagstiftningen och internationella förpliktelser alltid respekteras i den verksamhet som fastställs i dessa bestämmelser, trots att all verksamhet i avtalet ändå sker under paraplyet för den artikel som gäller avtalets tillämpningsområde. Sverige har för sin del stannat för att inkludera förpliktelsen om respekt endast artikel 1 i avtalet. I Finlands avtal stärks förpliktelsen om respekt som gäller suveräniteten i avtalet i den förpliktelse som står skriven i de viktigaste artiklarna (artikel 3 – tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden, artikel 4 – förhandslagring av försvarsutrustning, förnödenheter och materiel och artikel 11 – förflyttning av luftfartyg, fartyg och fordon) om att båda parternas synpunkter ska höras och beaktas. Norge har motsvarande skrivning i artikel 3 och 4 och Danmark i artikel 4. Sverige har ingen motsvarande skrivning i sitt avtal.

I alla de nordiska ländernas avtal finns de överenskomna anläggningar och områden som avses i artikel 3 fastställda i en bilaga. Bilagan till Norges avtal om försvarssamarbete innehöll ursprungligen fyra överenskomna anläggningar och områden: tre flygbaser och en flottbas. I februari 2024 uppdaterade Norge och Förenta staterna bilagan med att foga till åtta nya

överenskomna anläggningar och områden som även innehöll objekt inom armén. Bilagan till Danmarks avtal om försvarssamarbete innehåller tre flygbaser. Bilagan till Sveriges avtal om försvarssamarbete motsvarar bilagan till Finlands avtal: där finns totalt 17 överenskomna anläggningar och områden på olika håll i Sverige och av alla försvarsgrenar.

I artikel 1 i Norges avtal konstateras att inget i avtalet ändrar Norges politik i fråga om stationering av utländska styrkor på Norges territorium och förvaring eller ibruktagning av kärnvapen på Norges territorium. I artikel 1 i Danmarks avtal konstateras det att inget i avtalet ändrar Danmarks politik avseende förvaring eller ibruktagning av kärnvapen på Danmarks territorium. I båda länderna gäller det riktlinjer som givits efter andra världskriget enligt vilka kärnvapen inte placeras i länderna. Norge och Danmark har inte gjort några förbehåll i fråga om kärnvapen i nordatlantiska fördraget.

I Sveriges regerings proposition om avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater (Prop. 2023/24:141, s. 68) konstateras på samma sätt som i den regeringsproposition som gäller Sveriges anslutning till Nato: ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som har kommit till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan att det inte finns skäl att ha kärnvapen och permanenta baser på svenskt territorium i fredstid.

De nordiska ländernas avtal skiljer sig också från varandra vad gäller ankomst till landet och att röra sig där enligt artikel 11. I Norges avtal finns en hänvisning till tillstånd som ska tillämpas (applicable clearances). Tillstånden kan beviljas för ospecificerade återkommande ankomster till landet och de kan gälla för högst ett år i taget. I de tillstånd som ska beviljas ingår inte rätt att röra sig på Spetsbergen, ön Jan Mayen eller Bouvetøya. I Sveriges avtal bestäms det å sin sida att luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning med respekt för relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive tillämpliga förfaranden, får resa in i, resa ut från och röra sig fritt på svenskt territorium (applicable procedures).

Utgångspunkten i Sveriges lagstiftning är att det är regeringen som fattar beslut om tillträde till svenskt territorium. Sveriges regering tillåter redan nu tillträde till svenskt territorium för viss långsiktig verksamhet till exempel inom samarbetet med EU, Nato och de nordiska länderna. Sådana beslut fattas för en bestämd tid på ett eller två år. I samma sammanhang befullmäktigar regeringen Sveriges väpnade styrkor att bestämma villkoren för tillträdet. Avsikten är att Sverige ska tillämpa motsvarande förfarande beträffande amerikanskt tillträde till svenskt territorium (Prop. 2023/24:141, s. 76).

I Finland har amerikansk ankomst till landet avgjorts genom en bestämmelse om konsultation i avtalet och genom en hänvisning till lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden (se närmare specialmotiveringen till artikel 11).

I fråga om artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete som gäller säkerhet iakttar Finlands och Sveriges avtal samma grundläggande lösning. Där konstateras den mottagande statens ansvar för att sörja för säkerhet och vidta åtgärder för att trygga säkerheten för personer och materiel som avses i avtalet. Amerikanska styrkor ges tillstånd att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden och endast under exceptionella omständigheter och i enlighet med säkerhetsplaner som båda parter godkänt bortom dem. Dessutom föreskrivs där att den mottagande staten och de amerikanska militära myndigheterna ska ha ett nära samarbete. Norges avtal avviker från denna grundläggande lösning på så sätt att norska myndigheter ansvarar för de amerikanska styrkornas säkerhet i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden och i deras civila delar, och amerikanska styrkor får vidta åtgärder endast under exceptionella omständigheter. I

Danmarks avtal föreskrivs på samma sätt som i de ovannämnda avtalen om danska myndigheters ansvar att svara för säkerheten på sitt territorium och om skyldighet att samarbeta, men endast rätt generellt om amerikanska styrkors befogenhet att skydda sin verksamhet på överenskomna anläggningar och områden.

Finland har i artikel 12 som gäller straffrättslig jurisdiktion en skrivning om brottsoffer som inte finns i de andra nordiska ländernas avtal. I Finland kräver regleringen om brottsoffers ställning att myndigheterna ska kunna vägleda brottsoffer om deras ställning. Dessutom kan funktionaliteten i systemet för brottsskador kräva att finska myndigheter får tillräcklig information. De nordiska ländernas avtal skiljer sig också beträffande vilka brottsmisstankar amerikanska myndigheter ska informera myndigheter om. I det norska och det svenska avtalet fastställs att amerikanska styrkor informerar nationella myndigheter om alla misstänkta brott som begåtts av amerikanska styrkor, om man inte särskilt kommer överens om andra arrangemang. I det finska avtalet avgränsas det redan i förväg att det inte ska informeras om sådana brottsmisstankar för vilka det enligt amerikansk lagstiftning kan dömas högst till böter eller fängelse i ett år. Enligt det danska avtalet behöver det inte informeras om ringa förseelser.

I frågor som gäller beskattning (mervärdesskatt, punktskatt och inkomstskatt) av amerikanska styrkor och frågor som gäller införsel och förtullning av deras gemensamma eller personliga varor eller produkter motsvarar de nordiska avtalen huvudsakligen varandra.

Enligt alla dessa avtal löser man tvister om tolkning av avtalen genom att förhandla. Eftersom de tvister som gäller tolkning av avtal inte behandlas i allmänna domstolar finns ingen rättspraxis om tolkningen av avtalen tillgänglig.

Uppgifter om misstänkta brottsfall, som hör till en parallell domsrätt, i Danmark och Norge sedan 2003 där en medlem av amerikanska styrkor i Nato-samarbetet varit misstänkt har inkommit från de amerikanska styrkornas ledningsorgan i Europa. Med tanke på tidsperiodens längd och antalet misstänkta brott kan man av tillgänglig statistik dra slutsatsen att det har förekommit högst ett fåtal fall per år och vissa år har det inte nödvändigtvis förekommit några fall alls. Brotten har bestått av till exempel rattfylleri, våldsbrott och narkotikabrott.

6 De viktigaste förslagen

I förslaget föreslås det att riksdagen godkänner avtalet mellan republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete. Propositionen innehåller förslag till lag som gäller sättande i kraft av avtalet genom vilken de bestämmelser som hör till lagstiftningen sätts i kraft. I förslaget föreslås det dessutom att de ändringar som behövs görs i skjutvapenlagen, utlänningslagen, militärfordonslagen, mervärdesskattelagen, lagen om statens skadeståndsverksamhet, körkortslagen, lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation, luftfartslagen, lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter och fordonslagen.

Riksdagens samtycke krävs för att avtalet ska träda i kraft. Av skäl som gäller verksamheten finns det skäl för att man ska börja kunna tillämpa avtalet så snart som möjligt. Därför är det motiverat att avtalet kan godkännas och sättas i kraft så snart som möjligt.

7 Propositionens konsekvenser

Bedömningen av propositionens konsekvenser har upprättats med tyngdpunkten på de direkta konsekvenser som följer av att avtalet om försvarssamarbete träder i kraft. Beträffande de konsekvenser som nämns nedan ska det observeras att de reella konsekvenserna av avtalet kommer att bestämmas av i hur stor utsträckning man samarbetar och i vilken utsträckning

amerikanska styrkor samt deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer som kommer till finskt territorium. Avtalet innebär inte att Förenta staterna är närvarande permanent. Eventuella styrkor från Förenta staterna är i princip verksamma i Finland enligt ett roterande system.

Som en del av verkställandet av avtalet följs konsekvenserna upp och bedöms och vid behov vidtas åtgärder, bland annat eventuella ändringar i lagstiftningen.

7.1 Konsekvenser för utrikes- och säkerhetspolitiken samt för Finlands försvar

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering utvecklar Finland i ett brett perspektiv sin relation till Förenta staterna, som är en av Finlands viktigaste strategiska samarbetspartner och allierade. I regeringsprogrammet konstateras det särskilt att regeringen strävar efter att slutföra förhandlingarna om ett avtal om försvarssamarbete med Förenta staterna och att avtalet är viktigt med tanke på Finlands säkerhet.

Avtalet om försvarssamarbete fördjupar Finlands och Förenta staternas relation som allierade och skapar möjligheter för intensifiering av det bilaterala förhållandet.

Avtalet gör det möjligt för Finland att förbereda sig och snabbt få stöd av Förenta staterna om säkerhetsläget försämras. Dessutom är avtalet ett uttryck för USA:s engagemang för Finlands och Nordeuropas säkerhet. Det möjliggör även effektivare verksamhet från Natos sida. Att ingå avtal om försvarssamarbete med Förenta staterna innebär således en stark säkerhets- och försvarspolitisk fördel för Finland.

Vid sidan av den utrikes- och säkerhetspolitiska betydelsen stärker avtalet om försvarssamarbete Finlands försvarsförmåga genom att möjliggöra Förenta staternas närvaro, övningar och förhandslagring av försvarsmateriel i Finland. Avtalet skapar förutsättningar för operativ planering och samarbete mellan Finland och Förenta staterna också i krissituationer. Avtalet främjar ett tätare territoriellt samarbete mellan bland annat Finland, Sverige, Norge, Danmark och Förenta staterna samt stöder verkställandet av de skyldigheter som hör till Finlands medlemskap i Nato.

Avtalet skapar förutsägbarhet och klarhet i ramarna för försvarssamarbetet, vilket främjar förberedandet och verkställandet av samarbetet i olika situationer. I och med avtalet kan Förenta staterna utnyttja sin nationella finansiering för investeringar i infrastruktur och strävar efter att säkerställa att styrkor obehindrat får resa in till och röra sig i Finland, obehindrad införsel av materiel till Finland samt möjlighet till förhandslagring av materiel.

7.2 Konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet

Försvarsmaktens övnings-, utbildnings- och övriga försvarssamarbete med Förenta staternas väpnade styrkor är etablerat. Hit hör ett intensivt långsiktigt planeringsarbete och samordnande av arbetsformer. I den militära övningsverksamheten mellan Finland och Förenta staterna har Nato Sofa tillämpats via Pfp Sofa och gemensam praxis har skapats. De situationer där avtalet har tillämpats har dock varit få och en del av artiklarna har inte tillämpats alls.

Avtalet om försvarssamarbete gör det möjligt för amerikanska styrkor, deras anhöriga, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och andra som parterna kommit överens om ska ha obehindrat tillträde till de objekt som tillhör Försvarsmakten och som förtecknas i bilagan samt rätt att använda dem. Verksamheten i dessa objekt som tillhör Försvarsmakten samordnas, bland annat vad gäller bevakningsarrangemang och gemensam övningsverksamhet, så att man helt och hållet avstår från allmänna begränsningar, bland annat

tillståndsförfaranden, av utländska styrkors ankomst till militärområden och verksamhet där för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och anhöriga. För passage till anläggningar och områden avtalar man om gemensamma förfaranden som för Förenta staternas del motsvarar de bestämmelser som utfärdats för Försvarsmaktens personal.

Avtalet om försvarssamarbete möjliggör även förhandslagring av materiel på de objekt som tillhör Försvarsmakten och, enligt vad parterna kommer överens om, på andra platser. Andra platser kan till exempel vara depåer och andra anläggningar och områden som används för förvaring av materiel. Det möjliggör förvaring av amerikanska styrkors materiel, såsom vapen, ammunition och sprängämnen, i finska depåer. Då finns materielen direkt tillgängliga för övnings- och annan verksamhet på motsvarande sätt som Försvarsmaktens materiel.

Avtalet om försvarssamarbete och de avtal om och arrangemang för genomförande som ska upprättas standardiserar gemensamma förfaranden och skapar klarhet i verksamheten. Preliminärt har det bedömts att avtal om och arrangemang för genomförande behöver upprättas till exempel om säkerhet, infrastruktur och byggande, ankomst till och avresa från landet, tullar och införsel samt beskattning.

Försvarsmakten ska utfärda behövliga bestämmelser och anvisningar internt inom förvaltningen för verkställandet av avtalet om försvarssamarbete.

Trots att Försvarsmakten står i centrum för försvarssamarbetet kommer avtalet att kräva omfattande samarbete mellan Försvarsmakten och övriga finska myndigheter.

7.3 Ekonomiska konsekvenser

De reella ekonomiska konsekvenserna av avtalet om försvarssamarbete beror på kostnader för den verksamhet som ska genomföras inom ramen för avtalet. Kostnaderna utgörs av planering av verksamheten och förberedelser för den samt av den reella verksamheten.

Vad gäller kostnader för fastigheter och användning av dem ska enligt artikel 3.8 i avtalet om försvarssamarbete de amerikanska styrkorna bära bygg- och utvecklingskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt drifts- och underhållskostnaderna för dessa, om inget annat föreskrivs i en särskild överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna. På samma sätt ska enligt artikel 3.9 parterna i proportion till sin del av användningen bära kostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som tillhandahållits för gemensam användning med Försvarsmakten.

Användningen av de anläggningar och områden som Försvarsmakten förfogar över kommer att öka i och med att de används av Förenta staterna. I vissa fall kan bestämmelser och krav som gäller de amerikanska styrkornas förvaring och säkerhet påverka kostnaderna för överenskomna anläggningar och områden. Praxis kommer att utformas under årens lopp, och man kan ännu mer noggrant uppskatta hur stora ekonomiska konsekvenser avtalet medför för Försvarsmaktens verksamhet.

Enligt 6 § i lagen om statliga affärsverk (1062/2010) ska riksdagen i samband med behandlingen av statsbudgeten årligen godkänna en så kallad investeringsfullmakt, det vill säga enligt 6 § 4 punkten maximibeloppet för affärsverkets investeringar under nästa räkenskapsperiod samt bemyndiganden för affärsverket att ingå sådana förbindelser för investeringar som medför utgifter under senare räkenskapsperioder. Enligt 1 § 4 mom. i lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter (1018/2020) beslutar finansministeriet inom ramen för den statsbudget som

riksdagen godkänt om Senatkoncernens resultatmål och intäktsföringsmål. De bygginvesteringar som ska göras inom ramen för avtalet om försvarssamarbete ingår i koncernens investeringsfullmakt. De investeringsbehov som avtalet medför ska därför beaktas i affärsverkens budgetering, och de ska tas med i den årliga budgetpropositionen. Försvarsmakten beaktar i sin budgetering kostnader för byggande samt lokalförvaltning och användning av områden enligt avtalet om försvarssamarbete. Olika finansieringsformer för byggprojekt i Finland och i Förenta staterna kan leda till praktiska svårigheter. Byggprojekt för de amerikanska styrkorna finansieras enligt Förenta staternas lagstiftning och bestämmelser. På samma sätt finansieras byggprojekt för affärsverken i Finland enligt nationell praxis och investeringar beaktas enligt statens hyressystem i de kapitalhyror som kunden betalar. Då är det speciellt i de objekt som är avsedda att användas gemensamt av finska och amerikanska styrkor ändamålsenligt att det avtalas så enhetligt som möjligt om finska och om amerikanska investeringar. I sådana fall kan det vara ändamålsenligt till exempel vid återbetalning av Försvarsmaktens investeringsandel att man i stället för att betala hyra betalar för hela livscykeln som engångspost. Då avtalar man efter det att investeringen betalats med båda parterna enbart om eventuella delade bruks- och driftskostnader. I sådana specialfall kan till exempel modellen för annuitetshyra enligt statens hyreshandbok tillämpas på betalningen av den finska investeringsandelen.

Beträffande de områden som Forststyrelsen förfogar över ska det observeras att en del av till exempel skjut- och övningsområden också används för naturvård eller skogsbruk. Rätten till verksamhet och att färdas på ett område kan vara begränsat enligt naturvårdslagen (9/2023). Fri användning för skogsbruk på ett område kan förhindras om områden anvisas så att endast amerikanska styrkor får använda dem och tillträde till områdena begränsas. Om skogsbruk förhindras på ett område kan detta påverka den hyra som ska betalas för området. Kostnader kan uppkomma till exempel vid beslutande om gällande avtal om skogsbruk eller annan affärsverksamhet på överenskomna anläggningar och områden, avslutande av servitut eller motsvarande fastighetsfrågor samt konsekvenser för Forststyrelsens leveranskedjor.

Enligt artikel 11.3 i avtalet om försvarssamarbete får luftfartyg som används av amerikanska styrkor inte beläggas med flygtrafikavgifter eller andra kostnader såsom överflygnings-, undervägs- eller terminalavgifter, och inte heller med landnings- eller parkeringsavgifter på flygplatser som ägs och drivs av staten på finskt territorium. De avgiftsbefrielser som orsakas av luftfartyg som amerikanska styrkor använder leder till kostnader som ersätts av statsmedel ur huvudtiteln för försvarsministeriets förvaltningsområde. Avgifterna uppkommer enligt användningen av tjänster. Hur kostnaderna ackumuleras grundar sig på flygverksamhetens volym, så kostnaderna kan inte uppskattas noggrant. Flygverksamhetens volym påverkas bland annat av hur säkerhetsmiljön utvecklas och i vilken omfattning man samarbetar med amerikanska styrkor. Enligt motsvarande kostnader som flygverksamhet under tidigare år medfört uppskattas kostnader som ackumuleras till cirka 300 000–500 000 euro om året. Detaljerade finansieringsbeslut fattas som en del av de årliga offentliga ekonomiplanerna och den budgetproposition som upprättas.

De bestämmelser som gäller skadestånd i avtalet om försvarssamarbete bedöms inte som sådana medföra direkta ekonomiska konsekvenser. Volymen på situationer där avtalet om försvarssamarbete tillämpas och omfattningen på försvarssamarbetets verksamhet har dock ett direkt samband med antalet skadeanmälningar samt behövliga tilläggsresurser och anslag för ersättningsutgifter. Vad gäller ekonomiska konsekvenser på grund av skadestånd, eventuella behov av tilläggsresurser och anslag för ersättning hänvisas till de konsekvenser som i samband med ikraftsättandet av Nato Sofa och protokollet om status för de internationella militära högkvarter som inrättats enligt nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet, FördS 25 och 26/2024) framfördes om konsekvenserna av artikel VIII i Nato SOFA (RP 20/2023 rd).

Indirekta ekonomiska konsekvenser och behov av tilläggsresurser som avtalet om försvarssamarbete medför kan bedömas mer noggrant först i och med att avtalet tillämpas i praktiken.

Försvarsmakten föreslår årligen behövliga tilläggsanslag i samband med ekonomi- och tilläggsbudgeterna, då det på nytt tas ställning till förslaget samtidigt som till övriga behovsprövade beslut.

Propositionen bedöms inte få ekonomiska konsekvenser för fordons- och bilbeskattningen, mervärdes-, inkomst- eller punktbeskattningen eller för tull. Allmänt taget kan de skattebefrielser som gäller försvarsverksamhet och som ska genomföras inom ramen för avtalet om försvarssamarbete föranleda ökade förluster av skatteintäkter i takt med ökade försvarsinsatser inom ramen för avtalet. Detta kan till exempel bero på att verksamheten i Finland ökar eller på eventuella amerikanska styrkor i Finland. I brist på mer detaljerade uppgifter är det svårt att uppskatta eventuella intäktsförluster. I regeringens proposition om ändring av mervärdesskattelagen (RP 2/2023 rd) har de intäktsförluster som gäller försvarsverksamhet inom ramen för Nato bedömts vara små.

Avtalet om försvarssamarbete möjliggör anskaffning och införsel av olika varor, förnödenheter och materiel till Finland för amerikanska styrkors bruk, samt transport, förhandslagring och förvaring på finskt territorium och utförsel från Finland på samma sätt som inrättande av militära serviceverksamheter som avses för amerikanska styrkor. Ovannämnda varor och materiel kan utgöras av till exempel livsmedel, varor som ska användas i hälso- och sjukvård, läkemedel, medicintekniska produkter samt tobaksprodukter och alkoholdrycker som anskaffats för militära serviceverksamheter och som avses i artikel 21 i avtalet om försvarssamarbete. Tillämpningen av avtalet kan öka efterfrågan på vissa varor och materiel och service av dem i Finland eller från utlandet. Konsekvensen av ökad försvarsverksamhet på anskaffningar av varor och materiel är direkt beroende av hur mycket samarbetet ökar, hur det utformar sig och om Förenta staterna utnyttjar mer inhemska eller utländska avtalsentreprenörer. Det är inte möjligt att i förväg kvantitativt bedöma ekonomiska konsekvenser för näringsidkare. Det finns skäl för att följa upp konsekvenserna när avtalet trätt i kraft.

Transport- och kommunikationsverket registrerar enligt förslaget de fordon som avses i avtalet och överlåter enligt avtalet registreringsskyltar kostnadsfritt. Vanligen tas avgift ut för dessa åtgärder enligt Kommunikationsministeriets förordning om Transport- och kommunikationsverkets avgiftsbelagda prestationer som gäller transport (1255/2021). De ekonomiska konsekvenserna bedöms bli små, eftersom de fordon som avses i avtalet som ska registreras antas vara högst några tiotal om året. För Transport- och kommunikationsverket uppkommer måttliga utgifter av engångsnatur för att upprätta verksamhetsprocesser och anvisningar, personalutbildning och småskalig utveckling av datasystem. Bestående kostnader uppkommer bland annat för dokumentation av uppgifter om fordonen som ska utföras som tjänsteuppdrag och för samarbete med de amerikanska styrkornas myndigheter samt för andra administrativa kostnader, till exempel tillverkningskostnader för registreringsskyltar och eventuella postavgifter. Småskaliga kostnader kan täckas med verkets nuvarande anslag och inom ramen för nuvarande arbetsuppgifter.

7.4 Konsekvenser för personalen

För närvarande bedöms avtalet om försvarssamarbete inte i någon betydande utsträckning påverka personalresurserna inom Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet eller polisen. Avtalet ökar ändå, som det nu ser ut, åtminstone uppgifter som hänför sig till Försvarsmaktens logistik och säkerhet och inverkar också därigenom på behovet av personalresurser.

Vissa nya lagstadgade uppgifter för riksåklagarens byrå, åklagarmyndigheter och domstolar föreslås i den ikraftträdandelag som ingår i regeringens proposition. För åklagarväsendet och allmänna domstolar är det i detta skede inte möjligt att bedöma mängden nya uppgifter och eventuella behov av tilläggsresurser som lagförslagen medför. Det tas på normalt sätt ställning till eventuella behov av tilläggsresursering i de beslutsförfaranden som gäller kommande statsfinansiella rambeslut och anslag enligt statsbudgeterna. Åtgärder som gäller verkställande av fängelsedomar kan i någon mån medföra merarbete för justitieministeriet och Brottspåföljdsmyndigheten, men det bedöms inte medföra behov av tilläggsresurser.

Konsekvenserna av avtalet om försvarssamarbete för resurserna på alla förvaltningsområden ska dock följas upp regelbundet och vid behov ska tilläggsresursering av personal förberedas.

7.5 Konsekvenser för arbetslivet

Den lagstiftning som ska tillämpas på arbetsavtalsförhållanden som grundar sig på avtalet om försvarssamarbete bestäms på sätt som delvis avviker från det sedvanliga. Den lagstiftning som ska tillämpas på de finska arbetstagare som ska avlönas bestäms utgående från om de avlönas så att säga direkt i tjänst hos amerikanska styrkor eller om de tjänstgör hos en finsk avtalsentreprenör. I det förstnämnda fallet tillämpas amerikansk lagstiftning på anställningsförhållandet. Förenta staterna har dessutom förbundit sig att respektera de väsentliga bestämmelserna om arbete i finsk lagstiftning i dessa villkor för anställningsvillkor, såsom lönenivå, arbetarskydd och regelbunden arbetstid, till de delar och på sådana villkor som inte strider mot avtalet om försvarssamarbete eller amerikanska styrkors militära krav. Till dessa delar avviker alltså avtalsbestämmelsen från territorialprincipen enligt vilken finsk lagstiftning tillämpas på arbete som utförs i Finland.

Det finns inte information i förväg om hurdana avtalsvillkor amerikanska styrkor kan erbjuda avlönad finsk personal. Man har således inte i beredningen konkret kunnat bedöma hurdana konsekvenser avtalet om försvarssamarbete får för arbetsavtalsförhållanden. I beredningen har man dock bedömt att avvikelser från finsk lagstiftning mest kommer att gälla arbetstidsbestämmelser och iakttagande av vissa administrativa skyldigheter. I beredningen har man å andra sidan uppskattat att antalet finska arbetstagare som anställs, och på vilka sådana villkor som avviker från finsk lagstiftning tillämpas, kommer att vara marginellt och att arbetsförhållandena blir kortvariga. När ett arbetsavtalsförhållande ingås med en finsk arbetstagare bör den amerikanska styrkan som arbetsgivare ta reda på de väsentliga bestämmelser och andra villkor enligt finsk lagstiftning som ska tillämpas på arbetsavtalsförhållandet. Eftersom arbetsavtalsvillkoren för arbetsavtalsförhållanden kan avvika från de villkor som i allmänhet ska iakttas kan man inte nödvändigtvis fullt ut garantera att nivån på det anställningsskydd som gäller arbetsavtalsförhållandet överensstämmer med finsk lagstiftning.

Med stöd av avtalet om försvarssamarbete är det vad gäller praxis för ordnandet av social trygghet för eventuella avlönade personer från orten behövt att följa upp detta för att bedöma om den nationella lagstiftningen till någon del behöver ändras eller preciseras.

Finsk lagstiftning tillämpas normalt på sådana arbetstagare som arbetar för finska avtalsentreprenörer som amerikanska styrkor köpt tjänster av. I inledningsfasen av verksamheten bedöms behovet av arbetskraft gälla olika byggprojekt och funktioner som stöder dem.

7.6 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete gäller i stor utsträckning statsförvaltningen. Tillämpningen förutsätter ett fungerande myndighetssamarbete mellan Försvarsmakten och andra statliga myndigheter på det sätt som anges ovan. Sättandet i kraft av avtalet kan bedömas öka behovet av styrning och praktiska tillämpningsanvisningar som utarbetas av myndigheter inom olika förvaltningsområden.

Finska myndigheter kan ha behov av att samarbeta direkt med medlemmar i amerikanska styrkor som kommer till Finland och med andra personer som avses i avtalet. Försvarsministeriet eller en representant som anvisas av det är verkställande organ för Finlands del. Försvarsmakten är den primära samarbetsparten i förhållande till amerikanska styrkor och stöder vid behov andras myndighetssamarbete.

Avtalet har inga betydande konsekvenser för Gränsbevakningsväsendets verksamhet i samband med gränssäkerhetsuppgifter. Gränsbevakningsväsendet ska utföra in- och utresekontroller enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399 om en unionskodex om gränspassage för personer, nedan kodexen om Schengengränserna, och artikel III i Nato Sofa i fråga om medlemmar av de amerikanska styrkorna, den civila komponenten, anhöriga och avtalsentreprenörer som passerar Schengens yttre gräns. Gränskontrollerna ska genomföras utan att det för amerikanska styrkor, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer leder till någon betydande fördröjning i ankomsten till eller utresan ur landet. I praktiken utförs kontroller för dem som reser in i landet som militäravdelning i regel genom kontroll av personförteckningar utan individuell gränskontroll. Vid behov kan de ges företräde i förhållande till andra resande vid gränsövergångsställena i enlighet med bilaga VII till kodexen om Schengengränserna.

De säkerhetsarrangemang som avses i avtalet har sannolikt ekonomiska och funktionella konsekvenser för polisväsendet beroende på konkreta fall och till exempel den allmänna säkerhetssituationen och hotmiljön. Vid tillämpningen av avtalet är utgångspunkten att Finland ansvarar för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Denna uppgift hör till polisen, så när Förenta staternas närvaro ökar kommer också polisens uppgifter att öka.

Avtalet om försvarssamarbete inverkar på samarbetet mellan polisen, Tullen, Gränsbevakningsväsendet och Försvarsmakten. Avtalet inverkar också på samarbetet mellan polisen och Åklagarväsendet om polisen vid en förundersökning misstänker brott i anslutning till styrkornas verksamhet i Finland. I avtalet finns inga bestämmelser om internationellt bistånd eller handräckning. Bestämmelser om detta finns i den nationella lagstiftningen och i andra internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Avtalet innehåller vissa bestämmelser om samarbete mellan myndigheterna.

De tull- och skattebefrielser som gäller försvarsverksamhet, och som ska tillämpas inom ramen för avtalet om försvarssamarbete, kan i vissa fall leda till nya problem vad gäller gränsdragning på tillämpningsområdet mellan olika fall och på så sätt öka de administrativa kostnaderna för Tullen, Skatteförvaltningen och övriga aktörer.

De föreslagna tull- och skattebefrielserna ökar i detta skede i någon mån Tullens och Skatteförvaltningens behov av styrning och deras administrativa kostnader. Det underlättade förfarandet för officiell införsel (302-blankett på papper) kräver arbetsskeden som utförs av tjänstemän på Tullen, vilket om antalet anmälningar eventuellt ökar kan få personalkonsekvenser. Ändringarna bedöms dock inte i detta skede medföra behov av tilläggsfinansiering för Tullen eller Skatteförvaltningen. Det är möjligt att ärendet måste

bedömas på nytt när den försvarsverksamhet som ska genomföras inom ramen för avtalet om försvarssamarbete utvecklas eller om volymen ökar.

Med stöd av avtalet om försvarssamarbete beviljas amerikanska styrkor och avtalsentreprenörer till vissa delar frihet från kraven i nationell lagstiftning för till exempel införsel, utförsel, förvaring, distribution och användning av produkter. Finlands behöriga myndigheter kan vara tvungna att ansvara för tolkningsfrågor som gäller dem. Det kan också behövas anvisningar och rådgivning samt ömsesidigt samarbete mellan myndigheter. Till exempel införsel av vegetabiliska och animaliska produkter samt kombinationsprodukter med stöd av avtalet om försvarssamarbete kräver koordination mellan Tullen, Livsmedelsverket och Försvarsmakten, för enligt avtalet tillämpas befrielse som gäller införsel enbart på amerikanska styrkors införsel.

Avtalet om försvarssamarbete ställer dessutom upp otaliga ömsesidiga skyldigheter att samarbeta på finska och amerikanska behöriga myndigheter (t.ex. artikel 4, 18, 19, 21 och 27). De ovannämnda åtgärderna bedöms öka arbetsmängden hos vissa myndigheter på förvaltningsområden för till exempel folkhälsa, miljöskydd, bekämpning av djursjukdomar och växtskadegörare samt där kemikalie- och sprängmedelssäkerhet behandlas.

Enligt avtalet tillämpas friheter i fråga om införsel av animaliska och vegetabiliska produkter endast på amerikanska styrkors införsel. På införsel av produkter som styrkor från övriga tredje länder utövar tillämpas införselvillkor enligt EU-lagstiftningen samt förfaranden som gäller officiell tillsyn. Amerikanska styrkors införsel av försändelser enligt avtalet utan att införselvillkor uppfylls och utan officiell tillsyn kan medföra högre risker för att någon djursjukdom eller växtskadegörare sprider sig i Finland, vilket medför merarbete för lokala myndigheter i form av åtgärder för bekämpning och utrotning av sjukdomar.

Den finska arbetarskyddsmyndigheten ska inte övervaka arbete hos organisationer som utför tjänster som avses för amerikanska styrkor. Av den lagstiftning som ska tillämpas på arbetsavtalsförhållanden ska arbetarskyddsmyndigheten endast ha den förhandlingsskyldighet som grundar sig på arbetslagstiftningen. Till den delen medför avtalet om försvarssamarbete således inte merarbete för arbetarskyddsmyndigheten.

Av avtalet om försvarssamarbete följer att amerikanska styrkor och organisationer som driver militära serviceverksamheter för väpnade styrkor enligt artikel 21 och 22 får anställa anhöriga och hålla anhöriga i tjänst utan arbetstillstånd. Amerikansk lagstiftning tillämpas på de anhöriga. Till den delen medför avtalet om försvarssamarbete inte nya myndighetsuppgifter eller ansvar.

Registrering av Förenta staternas fordon och överlåtande av registreringsskyltar kräver att Transport- och kommunikationsverket upprättar verksamhetsprocesser och anvisningar, personalutbildning och småskalig utveckling av datasystem. Avtalet medför konsekvenser också för Transport- och kommunikationsverkets uppgifter som gäller förvaltning av radiofrekvenser. Om gästande styrkors frekvensbehov täcker civila eller andra frekvenser som inte har anvisats för Försvarsmaktens bruk koordinerar Transport- och kommunikationsverket hur frekvenserna kan användas med Försvarsmakten. Verket har bedömt att de ovannämnda uppgifterna kan skötas inom ramen för nuvarande resurser.

7.7 Samhälleliga konsekvenser

Tillbyggnader för amerikanska styrkor kan också kräva mer omfattande byggande av infrastruktur och regionala nätverk. De nuvarande regionstrukturerna på garnisonsområdena är dimensionerade för nationellt behov och mer omfattande tillbyggnader kan i fortsättningen kräva regionala investeringar i byggande av infrastruktur, till exempel utvidgning eller

förbättring av el, värme eller vägnät. Fördelningen av kostnader för sådan samhällsteknisk infrastruktur ska det i fortsättningen avtalas om separat. Byggande på obebyggda eller oplanerade områden kan dessutom vara förenat med behov av planering eller planändringar. Planläggningsförfaranden kan vara långvariga och kräver samråd mellan myndigheter samt förfaranden för hörande och bedömning, i många fall även förfaranden för miljökonsekvensbedömning. På statsägda områden och statens anläggningar iakttas de ansvarsprinciper som gäller Forststyrelsens verksamhet och Senatkoncernens principer för samhällsansvar. Här ingår bland annat ansvar för att verksamheten är hållbar både i fråga om sociala, ekonomiska och miljöaspekter. Samhällsansvar är också en del av koncernens strategi för affärsverksamhet och verksamhetsplaner. Överenskommen långsiktig utveckling av anläggningar och områden kräver samarbete till exempel vad gäller utvecklingsplaner för garnisoner. Parterna ska dessutom förbinda sig till gemensamma mål för utveckling också beträffande mål för låga koldioxidutsläpp, klimat- och miljömål. Finland binds också av EU:s miljö- och energipolitik som innehåller mål som ålägger medlemsländerna bland annat byggnadsskyldigheter som gäller nära-nollenergibyggande och solkraftverk.

I lagstiftningen har skyddszoner fastställts för Försvarsmaktens upplag för explosiva varor som ska beaktas i planering av användning av områden enligt markanvändnings- och bygglagen (132/1999) och den nya bygglagen (751/2023) som träder i kraft den 1 januari 2025. Det är möjligt att den totala mängden sprängämnen som amerikanska styrkor förvarar i överenskomna lokaler och på överenskomna områden som finns förtecknade i bilagan till avtalet och de sprängämnen som Försvarsmakten förvarar väsentligt kan påverka de existerande skyddszonerna så att de utvidgas.

I artikel 28 i avtalet om försvarssamarbete fastställs amerikanska styrkors rätt att använda sina egna telekommunikationssystem och de frekvenser systemen kräver. Användningen av radiofrekvenser i Europa och i Förenta staterna skiljer sig ställvis avsevärt från varandra, eftersom det är frågan om olika områden enligt Internationella teleunionen (International Telecommunication Union, ITU). Om till exempel utrustning som tillhör Förenta staterna tas i bruk och använder frekvensområden som i Finland används för mobilnät utan relevanta samordnande åtgärder kan störningar på mobilnät vara omfattande. Sätten att använda frekvenser skiljer sig mellan Europa och Förenta staterna också i fråga om frekvensområden som anvisats för militärt bruk. Utrustning som används för militärt bruk och sätten att använda frekvenser, såsom frekvenser som används av luftfartyg, ökar störningsriskerna. Möjligheten till radiostörningar minskar den skyldighet som ska åläggas amerikanska styrkor att sträva efter att samordna användningen av radiofrekvenser med ett finskt nationellt verkställande organ, det vill säga försvarsministeriet eller en representant som det anvisar. Försvarsministeriet eller den representant som det anvisar ska vidare meddela Transport- och kommunikationsverket de uppgifter verket behöver om amerikanska styrkors användning av radiofrekvenser. För att minimera risken för potentiella radiostörningar ska informationsöverföringen mellan försvarsministeriet eller den representant som det anvisar samt Transport- och kommunikationsverket vara så omedelbar som möjligt.

7.8 Miljökonsekvenser

Om amerikanska styrkors verksamhet i Finland i och med avtalet om försvarssamarbete kommer att öka i märkbara mängder kan det förväntas att detta också leder till ökade miljökonsekvenser som följd av verksamheten. Typiska konsekvenser är bland annat buller från militär skjut- och övningsverksamhet och militär luftfart, skador och slitage på konstruktioner och skadliga ämnen från skjutningar som belastar målområden samt i synnerhet markslitning som föranleds av övningar med tunga fordon och tunga vapen. Risken för miljöskador ökar om transporter, förvaring och hantering av farliga ämnen ökar. Risken minskas av de

riskhanteringskyldigheter som Förenta staternas nationella lagstiftning kräver och de samarbetskyldigheter som avses i artikel 27 i avtalet. Miljöskador kan ha samband med till exempel bränsleläckage och utsläpp av farliga kemikalier, strålkällor eller farligt avfall eller ämnen i miljön. Ökningen av växthusgaser och andra utsläpp i luften bedöms vara liten.

Som helhet bedöms de miljökonsekvenser som avtalet om försvarssamarbete medför bli små. Verksamheten och dess miljökonsekvenser sker på områden som Försvarsmakten förfogar över.

I Försvarsmaktens verksamhet sköts och förebyggs skadliga miljökonsekvenser av militär skjut- och övningsverksamhet. Lagstiftningen och Försvarsmaktens riksomfattande och regionala föreskrifter om miljöskydd samt verksamhetsanvisningar säkerställer för sin del en god och fungerande riskhantering och verksamhetsmodeller med hjälp av vilka det är möjligt att minimera konsekvenserna och riskerna när det gäller miljöbelastningen av den ökande verksamheten. Dessutom är parternas behöriga myndighetssamarbete och Förenta staternas skyldighet att respektera finsk lagstiftning gällande miljö, hälsa och säkerhet enligt artikel 27 i avtalet viktiga för att förhindra skadliga miljökonsekvenser.

7.9 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Genom avtalet om försvarssamarbete regleras amerikanska styrkors verksamhet på finskt territorium. De mest centrala frågorna för bedömningen av konsekvenserna för de grundläggande och mänskliga rättigheterna hänför sig särskilt till hurdana konsekvenser amerikanska styrkors verksamhet på finskt territorium får för de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Konsekvenserna kan gälla både andra amerikanska soldater, civila komponenter, anhöriga avtalsentreprenörer och finska personer.

Artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete innehåller bestämmelser om ansvaret för säkerheten. Enligt artikeln har finska myndigheter det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för de amerikanska styrkorna på finskt territorium. Finska myndigheter ansvarar för säkerheten enligt finsk nationell lagstiftning, där aspekterna på de grundläggande och mänskliga rättigheterna som har samband med utövandet av befogenheter har beaktats på rätt sätt. Enligt artikeln har amerikanska styrkor tillstånd att ansvara för säkerheten inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden. Vidare får amerikanska styrkor enligt artikel 6.3 vidta åtgärder som garanterar deras säkerhet också på annat håll i Finland. Amerikanska styrkor ska enligt artikel 1.2 bedriva all verksamhet som omfattas av avtalet med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. De normer för de grundläggande och mänskliga rättigheterna som binder Finland beskrivs allmänt i avsnitt 2.2.2 i förslaget. Amerikanska styrkor iakttar Förenta staternas lagstiftning, men de är skyldiga att respektera finsk lagstiftning i all sin verksamhet på finskt territorium. Den lagstiftning som amerikanska styrkor tillämpar innehåller inte nödvändigtvis alla motsvarande garantier för de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Artikel 12 i avtalet om försvarssamarbete innehåller bestämmelser om straffrättslig jurisdiktion. Konsekvenserna av artikel 12 i avtalet gäller amerikanska brottsmisstänkta och finska målsägande. Finland avstår i princip enligt artikel 1 från sin jurisdiktion över sådana gärningar som enligt Nato Sofa hör till Finlands företrädesrätt till jurisdiktion. Finland kan ändå från fall till fall besluta att återkalla avståendet. Finland kan enligt motiveringarna återkalla avståendet bland annat om det kan finnas hot om dödsstraff i saken. Således försöker man genom förfarandet enligt artikel 12.2 och genom bestämmelser i ikraftträdandelagen förhindra konsekvenser som är negativa ur människorättssynvinkel. Enligt artikel 12.7 ska parternas behöriga myndigheter vid behov samarbeta och utbyta information för att främja offrens

rättigheter, inbegripet potentiella offers krav på ersättning i interna nationella system. Genom denna bestämmelse om informationsutbyte vill man trygga att offrens rättsliga ställning ska tillgodose. Behovet att skydda brottsoffer erkänns också i EU-rätten.

Artikel 13 i avtalet om försvarssamarbete innehåller bestämmelser om brottsmisstänkta rättigheter. Som en del av de bestämmelser som har samband med artikeln ska Förenta staterna enligt artikel 1.2 i avtalet respektera Finlands lagstiftning. Enligt artikel 13.2 i avtalet ska en sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som är föremål för en förundersökning eller en pågående rättegång som genomförs av finska myndigheter förbli eller ställas under de amerikanska militära myndigheternas kontroll på begäran av de amerikanska militära myndigheterna till dess alla rättsliga förfaranden (inklusive överklagandeförfaranden) har avslutats. I dessa fall ska de amerikanska militära myndigheterna säkerställa att medlemmen av styrkan är närvarande under sådana förfaranden. De amerikanska militära myndigheterna får begära att en medlem av en civil komponent eller en anhörig ska fortsätta stå under de amerikanska militära myndigheternas kontroll eller överlämnas till de amerikanska militära myndigheterna endast om dessa myndigheter kan säkerställa att personen i fråga är närvarande under rättsliga förfaranden. I den utsträckning som tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar tillåter ska de amerikanska militära myndigheterna vid fastställande av de förebyggande åtgärder och de begränsningar som ska åläggas personen ta full hänsyn till de villkor som de finska myndigheterna har lämnat skriftligen. Det innebär i praktiken att när artikeln tillämpas kan Förenta staterna ansvara för förvaringen av den som misstänks för brott i stället för att denne förvaras i finskt häkte. Också i dessa fall ska Förenta staterna fortsättningsvis respektera finsk lagstiftning, trots att de annars följer egen lagstiftning i fallen. Förenta staterna och Finland är båda parter i flera konventioner om mänskliga rättigheter, såsom FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976, nedan MP-konventionen). Förenta staterna är dock inte part i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59 och 60/1991) och inte heller i alla tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot tortyr.

Sättandet i kraft av avtalet om försvarssamarbete som en del av Finlands nationella rätt kan delvis begränsa målsägandens rätt att väcka åtal för brott i Finland vid en finsk domstol på grund av tjänsteåtgärder vidtagna av den sändande statens styrkor eller civila personal, även när överträdelsen har skett i Finland. I fall där en gärning har begåtts utanför officiella uppdrag får Finland återkalla avståendet från jurisdiktion i ärenden enligt artikel 12.2. I fall där det gäller brottsmisstankar om något som skett i officiella uppdrag tillämpas förfarandet enligt artikel 12.6. I varje fall ska det beaktas att i fall där ett brott har begåtts i officiella uppdrag för Förenta staterna har Finland inte nödvändigtvis möjlighet att själv få jurisdiktion. Det motsvarar Nato Sofa. I förslaget har det tagits som utgångspunkt för tolkningen av avtalet att inte allt som sker inom ramen för den sändande statens verksamhet i Finland kan ha skett i officiella uppdrag. Man måste från fall till fall bedöma om det gäller en gärning som begåtts i officiella uppdrag eller utanför dem. Trots det som sägs ovan är det ändå möjligt att ett finskt offer i vissa brottmål alltså i sista hand kan vara tvunget att delta i en straffprocess i Förenta staterna för att trygga den egna rättsliga ställningen. Samtidigt innebär de bestämmelser som gäller jurisdiktion en begränsning av den möjlighet som en målsägande har med stöd av nationell lagstiftning att driva ett privaträttsligt anspråk i Finland i samband med ett brottsärende, om ärendet behandlas i Förenta staterna.

En målsägandes möjlighet att yrka på straff för amerikanska styrkors verksamhet i en domstol i Förenta staterna kan i enskilda fall vara en mer teoretisk än faktisk möjlighet att utnyttja rättsmedel. Faktiska hinder kan utgöras av till exempel språkproblem, att rättsprocessen drar ut på tiden i Förenta staterna eller andra eventuella omständigheter som i enskilda fall kan förhindra eller försvåra målsägandens möjlighet att komma inför domstol i Förenta staterna.

Målsägandens möjligheter att komma inför domstol i Förenta staterna beror i enskilda fall också på rättsordningen i Förenta staterna.

Enligt artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, nedan Europakonventionen, skall var och en, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter, vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Rätt att komma till domstolen har enligt artikel 6 i Europakonventionen i princip också en skadelidande som yrkar på ersättning för skadan. Dessutom garanterar artikel 13 i Europakonventionen ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet och detta även om kränkningen utförts av någon i offentlig ställning. Rätten enligt artikel 6 i Europakonventionen är dock inte absolut. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i sin beslutspraxis ansett att rätten att komma inför domstol får begränsas, men dock inte på sådant sätt eller i sådan utsträckning att man ingriper i den rättens väsentliga innehåll. Dessutom ska begränsningar ha acceptabla syften och de medel som används ska stå i rätt proportion till sina syften. Som acceptabelt syfte har man bland annat ansett intressen som har samband med nationell säkerhet och stärkande av det internationella samarbetet (Waite och Kennedy v. Tyskland 18.2.1999, Nr 26083/94). Rätten till ett effektivt rättsmedel stärks också i EU-rätten.

Enligt artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete ska medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, inte vara föremål för några förfaranden avseende civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Sådana anspråk får lämnas in till behöriga finska myndigheter och behandlas i enlighet med bestämmelserna i artikel VIII i Nato Sofa. Det avviker från förfarandet enligt Nato Sofa. I artikel VIII.5 i Nato Sofa finns bestämmelser om behandling av anspråk för skada som härrör från något som någon har gjort sig skyldig till i tjänsten och bestämmelser om behandling av anspråk för skada som härrör för något som inte har begåtts i tjänsten finns i artikel VIII.6 i Nato Sofa. Enligt artikel VIII.5 g i det avtalet ska en medlem av en styrka eller en civil komponent inte omfattas av åtgärder vad gäller verkställande av en dom som har meddelats mot personen i den mottagande staten i ett ärende som sammanhänger med dennes tjänsteutövning. Enligt artikel VIII.6 d är den mottagande statens domstolars behörighet att pröva anspråk mot en medlem av en styrka eller en civil komponent inte begränsad såvida inte prövningsbaserad ersättning har erlagts av den sändande staten. Således begränsar artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete möjligheterna att framföra anspråk. Enligt artikel 15.1 får anspråk dock lämnas in till finska staten.

När det gäller skadeståndsanspråk som grundar sig på tjänsteutövning av främmande staters styrkor eller civila personal begränsar artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete väckandet av talan avseende civilrättsliga anspråk, medan artikel VIII.5 g i Nato Sofa enbart begränsar verkställigheten av en sådan dom. Eftersom den mottagande staten också då med stöd av bestämmelserna i artikel VIII.5 svarar för att skadestånd som grundar sig på en eventuell dom eller förlikning betalas till den skadelidande, har avtalsbestämmelsen inte till denna del bedömts inverka på den skadelidandes tillträde till domstol eller till de effektiva rättsmedel som står till buds. Inte heller när det är fråga om skadeståndsanspråk som uppkommit till följd av åtgärder utom tjänsten har domstolens behörighet i den mottagande staten begränsats, om inte överträdelsen redan har gottgjorts den skadelidande. Till den del som artikel VIII.1–VIII.4 i Nato Sofa innehåller bestämmelser om avstående från anspråk blir bestämmelserna tillämpliga mellan de avtalsslutande staterna och dessa bestämmelser påverkar inte ställningen för de skadelidande.

Frågan om effektiva rättsmedel kan komma att granskas också vid tvister som gäller arbete där Förenta staterna är arbetsgivare, eftersom staterna åtnjuter immunitet mot rättsliga förfaranden i främmande staters domstolar. Statens immunitet mot rättsliga förfaranden anses dock inte längre vara helt ovillkorlig i fråga om behandling av tvister som grundar sig på arbetsavtal mellan staten och privatpersoner som gäller arbete som utförts eller ska utföras på en annan stats territorium. Också högsta domstolen har i några avgöranden fäst uppmärksamhet vid de begränsningar som statsimmuniteten ställer (beskrivning av fall se t.ex. regeringens proposition till riksdagen om godkännande av Förenta nationernas konvention om immunitet för stater och deras egendom samt med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen (RP 26/2013 rd.) s. 4–5. Avtalet innehåller således inte i sig direkta begränsningar av behandlingen av tvister om arbetsförhållanden. Frågan om Finlands jurisdiktion ska avgöras från fall till fall.

Bestämmelserna i artikel 24 i avtalet som gäller arbete har dessutom beröringspunkter med skyldigheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen och bestämmelsen i 18 § 3 mom. Enligt 18 § 1 mom. skall det allmänna sörja för skyddet av arbetskraften. Det gäller en skyldighet som har anvisats det allmänna och man har strävat efter att tillgodose den genom skyldigheten att enligt artikel 24.2 respektera finsk lagstiftning. Skyldigheten att respektera finsk lagstiftning kan till sitt principiella syfte till stor del anses motsvara skyldigheten i artikel II i Nato Sofa enligt vilken en styrka, dess civila komponent och dess medlemmar, liksom anhöriga till dessa, är skyldiga att respektera lagstiftningen i den mottagande staten. Principen om respekt enligt Nato Sofa tas upp närmare i regeringspropositionen om godkännande av Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 7–8).

Enligt 18 § 3 mom. i grundlagen får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund. Enligt artikel 24.2 i avtalet om försvarssamarbete kan de amerikanska styrkorna avsluta en lokalt anställd civil persons anställning på grund av säkerhetsaspekter, otillbörligt förfarande eller andra operativa krav. Eftersom avtalsbestämmelsen om grunderna för uppsägning sätts i kraft genom lag blir bestämmelsen i avtalet inte problematisk med tanke på 18 § 3 mom. i grundlagen.

Beträffande ursprungsfolket samernas rättigheter kan det konstateras att sättandet i kraft av avtalet inte som sådant påverkar tillgodoseendet av samernas rättigheter. De överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan är redan i nuläget områden som Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet stadigvarande använder. Skedet för avtalets verkställande kan kräva förhandlingar enligt 9 § i sametingslagen (974/1995). Med hänsyn till samernas självbestämmanderätt som ursprungsfolk ska förhandlingarna föras i ärligt uppsåt, i rätt tid och sträva efter samförstånd.

8 Remissvar

Utkastet till regeringens proposition var ute på remiss 28.3–12.5.2024 via tjänsten utlåtande.fi. Yttrande begärdes av 163 aktörer och även andra hade möjlighet att yttra sig i ärendet. Inom utsatt tid lämnades yttrande av sammanlagt 66 aktörer: Armon Virta ry, Brottspåföljdsmyndigheten, De Hundras Kommitté i Finland rf, Finlands Fredsbevararförbund rf, Finlands Hamnar rf, Finlands näringsliv rf, Finlands Kommunistiska Parti r.p., Finlands Kommunistiska Partis avdelning i Kypärämäki ry, Finlands Kommunistiska Partis kretsorganisation i Nyland, Finlands Kommunistiska Partis stadsorganisation i Kemi, Finlands Kommunförbund rf, Finlands Röda Kors, Finlands Veterinärförbund rf, Finlands Reservofficersförbund ry, Forststyrelsen, Folkpensionsanstalten, Fria fackförbundet - VALO rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, försvarsministeriet, Försörjningsberedskapscentralen, Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Hämeenlinnan rauhanryhmä (Fredskämparna i Finland rf:s lokalavdelning), inrikesministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, arbets- och näringsministeriet, justitiekanslern, justitieministeriet,

Kankaanpää stad, kommunikationsministeriet, Kvinnornas Beredskapsförbund rf, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Maanpuolustuskurssiyhdistys ry, miljöministeriet, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Norra Savolax välfärdsområde (räddningsverket i Norra Savolax), Olycksfallsförsäkringscentralen, Pensionsskyddscentralen, Polisstyrelsen, Reservistförbundet ry, riksdagens justitieombudsman, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland ry, rörelsen Naiset Rauhan Puolesta, Satakunta välfärdsområde, Senatkoncernen (för Försvarsfastigheter och Senatfastigheter), skyddspolisen, social- och hälsovårdsministeriet, Statskontoret, statsrådets kansli, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry, Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry, Suomen Rauhanpuolustajain Lapin piirijärjestö r.y., Suomen Rauhanpuolustajain Uudenkaupungin yhdistys r.y., Suomen YK-liitto - Finlands FN-förbund ry, Suomen syyttäjähdistys ry, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Trafik- och kommunikationsverket Traficom, Trafikledsverket, Trafikstyrningsbolaget Fintraffic Ab, Underofficersförbundet rf, Vapauden liitto r.p., Vapenvägrarförbundet rf samt Åklagarmyndigheten.

Dessutom inkom cirka 150 yttranden av privatpersoner. Södra Karelen välfärdsområde, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab, högsta domstolen, Västra Nylands välfärdsområde, jord- och skogsbruksministeriet, Migrationsverket, Maanpuolustuskoulutusyhdistys, undervisnings- och kulturministeriet, Suomen apteekkariliitto - Finlands apotekareförbund r.y., Tullen, Säkerhets- och kemikalieverket Tukes och Skatteförvaltningen meddelade att de inte hade något att yttra i ärendet.

I detta avsnitt redogörs det för huvudlinjerna i yttrandena och för de betydelsefulla ståndpunkter som lyfts fram i dem, inklusive sådana yttranden där det föreslogs ändringar i propositionen eller som anknöt till behov av ändringar i den nationella lagstiftningen. Begäran om yttrande, yttrandena av andra än privatpersoner och sammandraget av yttrandena finns tillgängliga på adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskoden UM003:00/2024. Yttrandena av privatpersoner finns tillgängliga i den offentliga tjänsten på adressen www.utlatande.fi⁵ och hos utrikesministeriet.

Allmänt

Ministerierna och myndigheterna höll i huvudsak med om det som föreslås i utkastet till regeringens proposition och stödde ett godkännande av avtalet om försvarssamarbete. Avtalet anses förbättra Finlands säkerhet. I yttrandena accentuerades behovet av att granska vad som behöver ändras i den nationella lagstiftningen när man har fått erfarenhet av tillämpningen av avtalet.

Största delen av de privatpersoner som lämnade yttrande förhåller sig kritisk till avtalet och anser att det äventyrar Finlands neutralitet. I huvudparten av de här yttrandena framfördes inte några egentliga observationer om innehållet i propositionen. Också en stor del av föreningarna och organisationerna (bl.a. Vapenvägrarförbundet rf, Finlands Kommunistiska Parti r.p., Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry samt De Hundras Kommitté i Finland rf) förde fram kritiska åsikter och ansåg att avtalet ökar spänningarna vid östgränsen och försvagar suveräniteten. I de kritiska yttrandena betonades också förbudet mot lagring och transitering av kärnvapen.

⁵ <https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=cbe78f51-50b9-4430-8439-f6d495d912ba>

Centrala principer för avtalet

Flera av remissinstanserna ansåg att det är bra att skrivningarna i artikel 1.2 om respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser ingår. Statsrådets kansli, justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman tog upp frågan om hur man vid konsultation som är fast förknippad med skyldigheten att respektera Finlands lagstiftning beaktar Finlands åsikter och vad som händer om parternas åsikter inte kan sammanjämkas. Avsnitt 2.2 i propositionen och avsnittet om behandlingsordningen har kompletterats till denna del.

Finlands Röda Kors (FRK) betonade i sitt yttrande beaktandet av målsättningarna och principerna i FN-stadgan och andra regler i internationell rätt som är förpliktande för Finland, inklusive principen om distinktion inom humanitär rätt. De Hundras Kommitté i Finland rf ansåg att man i propositionen borde lägga till en uppgift om hur FN:s resolutioner 2250 och 1325 ska följas vid tillämpande av avtalet. Motiveringen till artikel 1 i avtalet har kompletterats till dessa delar.

Nationell lagstiftning och EU-rätten

Statsrådets kansli ansåg att betydelsen av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet bör föras fram tydligare. Avsnitt 2.2.2 i propositionen och motiveringen till artikel 3 har kompletterats till denna del.

Statsrådets kansli föreslog därtill att preciseringsåtgärder som gäller den EU-rättsliga dimensionen läggs till propositionen. Avsnitt 3 och 7.9 samt behandlingsordningen har kompletterats till dessa delar.

Justitieministeriet ansåg att motiveringen till artikel 29.2 bör kompletteras genom att man för fram att det i synnerhet i samband med överföring av personuppgifter är nödvändigt att säkerställa garantierna för ett adekvat dataskydd. Också i motiveringen till 83 a § i förslaget om ändring av fordonslagen är det skäl att lägga till ett omnämmande om den i EU:s allmänna dataskyddsförordning angivna rättsliga grunden för behandling av personuppgifter samt om den bestämmelse i förordningen som utnyttjandet av det nationella handlingsutrymmet vid reglering grundar sig på. Motiveringen i fråga har kompletterats till denna del.

Inrikesministeriet tog upp skyldigheten enligt 48 § i räddningslagen att göra upp en extern räddningsplan och ansåg att lagen måste ändras om en extern räddningsplan enligt räddningslagen och övningar eller planer i anslutning till en sådan plan inte kommer att krävas av USA:s trupper. Inrikesministeriet föreslog att ändringen kan genomföras exempelvis under denna regeringsperiod i samband med den andra fasen i reformen av räddningslagen.

Behov av fortsatt beredning av lagstiftningen

I samband med ikraftsättandet av avtalet om försvarssamarbete gjordes bara de nödvändiga ändringar som direkt beror på avtalsbestämmelserna i den nationella lagstiftningen. I regeringens proposition identifieras ett behov av att granska utvecklingen av den nationella lagstiftningen också i fortsättningen. Många remissinstanser underströk också behovet av att granska ändringsbehov i den nationella lagstiftningen efter att man fått erfarenhet av att tillämpa avtalet (bl.a. statsrådets kansli, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, Trafik- och kommunikationsverket Traficom, Polisstyrelsen, Statskontoret, Suomen Asianajaliitto) och betydelsen av myndighetsanvisningar. En del av de observationer som fördes fram i yttrandena kommer att utredas i samband med verkställigheten

av avtalet som en del av samarbetet mellan myndigheterna och under eventuella verkställighetsarrangemang mellan Finland och Förenta Staterna.

Kommunikationsministeriet föreslog att man överväger om den befrielse från avgifter som avses i luftfartslagen och lagen om flygplatsnät och flygavgifter samt budgeteringen av kostnaderna i huvudtiteln för försvarsministeriets förvaltningsområde bör utsträckas till att gälla alla luftfartyg som Natomedlemsländernas styrkor använder.

Kommunikationsministeriet höll med om åsikten i propositionen i fråga om att undantagsbestämmelserna i anslutning till USA:s avtalsleverantörers ställning bör bedömas när man har fått mera information om tillämpningspraxis rörande artikeln. Ministeriet ansåg att det finns behov av att bedöma eventuella detaljerade undantagsbestämmelser också inom dess eget förvaltningsområde.

Social- och hälsovårdsministeriet fäste uppmärksamhet bland annat vid den socialservice som ska tillhandahållas anhöriga samt juridiska frågor om social trygghet och anställningsförhållanden. När det gäller frågor om social trygghet och anställningsförhållanden konstaterade ministeriet att praxis i anslutning till avtalet bör följas upp så att man kan bedöma om det i framtiden finns behov av att ändra eller precisera den nationella lagstiftningen till någon del. Också frågorna om socialservice för anhöriga ska granskas i ett senare skede. Ministeriet ansåg det vara motiverat att också precisera behörighetsfördelningen mellan försvarsmakten och de inhemska sektorsmyndigheterna och rollfördelningen i frågor som rör försvarssamarbetet. Efter att avtalet trätt i kraft är avsikten att inleda myndighetssamarbetet rörande verkställigheten av avtalet under ledning av försvarsministeriet.

Senatkoncernen anmärkte i sitt yttrande att det är nödvändigt att ändra lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter för att dessa ska kunna tillhandahålla tjänster direkt till amerikanska styrkor eller avtalsleverantörer. I den fortsatta beredningen av regeringens proposition har man konstaterat att lagstiftningsändringarna kräver en mer omfattande beredning och att eventuella ändringar därför vid behov genomförs i ett separat lagstiftningsprojekt.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira ansåg att det finns en konflikt mellan 3 b § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och 2 § 4 mom. i lagen om tillsyn över social- och hälsovården (tillsynslagen), och att 2 § 4 mom. i tillsynslagen måste preciseras så att det stämmer överens med 3 b § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Det finns inga relevanta bestämmelser om saken i avtalet om försvarssamarbete. Den fråga som Valvira tog upp behandlades under beredningen av regeringens proposition om Nato Sofa (RP 90/2023 rd). Då ansågs det att 3 b § i lagen om yrkesutbildade personer gör det möjligt för hälso- och sjukvårdspersonal som är i en främmande stats stridskrafter tjänst att vid försvarssamarbete utöver sina egna styrkor också vårda en främmande stats styrkor, civila personal och deras anhöriga samt personal som är i Försvarsmaktens tjänst. Vid sådana enskilda vårdtillfällen är det dock inte fråga om sådan systematisk produktion eller sådant systematiskt tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster i Finland som avses i tillsynslagen, och därför behöver motsvarande ändringar till denna del inte göras i den lagen. I regeringens proposition konstaterades att förhållandet mellan den hälso- och sjukvård som en främmande stats stridskrafter tillhandahåller i Finland inom ramen för försvarssamarbete vid behov kan omvärderas när det finns mer information om tillämpningen av avtalet och protokollet och om den praktiska verksamheten. Mot bakgrund av ovanstående skäl finns det ingen anledning att göra någon ändring i detta sammanhang.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata föreslog att det i propositionen preciseras om de personer som omfattas av avtalet kan tilldelas en finsk personbeteckning och bedömas

med avseende på beviljande av hemkommun. Eventuella behov av ändringar i bestämmelserna om erhållande av hemkommun och personbeteckning (lagen om hemkommun samt lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata) bedöms separat i samband med senare lagstiftningsändringar.

Överenskomna anläggningar och områden

Försvarsministeriet ansåg att det finns skäl att i propositionen bedöma om de amerikanska styrkorna ska betala fastighetsskatt för de områden och anläggningar som de använder. Överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilaga A ägs eller innehas av finska staten och därför uppkommer ingen fastighetsskattskyldighet för Förenta staterna.

Dessutom lade försvarsministeriet fram preciseringar till motiveringen till artikel 3.11 i fråga om byggarbete, ändringar och förbättringar på de överenskomna anläggningarna och områdena. I anslutning till miljötillstånden enligt miljöskyddslagen (527/2014) bör också lämpligheten av tillstånds- och anmälningsförfarandet enligt 50 a § i miljöskyddslagen preciseras i motiveringen till artikeln. Motiveringen till artiklarna har kompletterats till denna del.

Senatkoncernen och Forststyrelsen föreslog i sina yttranden att regeringens proposition preciseras i fråga om deras roll i verkställigheten av avtalet om försvarssamarbete. Affärsverkens roller kommer att klargöras vid verkställigheten av avtalet. Motiveringen till artikel 3.12 och artikel 29 i propositionen har kompletterats så att man även tar hänsyn till affärsverken.

Dessutom föreslog Senatkoncernen att det klargörs hur olika kostnader som inte kan tas ut av de amerikanska styrkorna i enlighet med avtalet om försvarssamarbete kan allokteras till Försvarsmakten. Forststyrelsen påpekade att affärsverken inte har möjlighet att bära det ekonomiska ansvaret för verksamhet som hör till försvarsförvaltningen, utan att kostnaderna enligt statens interna uppgiftsfördelning ska styras enligt statens uppgifts- och verksamhetsområdesindelning. Om affärsverket Forststyrelsen orsakas nya uppgifter, inkomstbortfall eller dylikt ekonomiskt ansvar för försvarssamarbetet, ska dessa beaktas vid verkets budgetering, investeringsfullmakter, operativa mål, resultatmål och intäktsföringsmål. Motiveringen till artikel 3.6 i propositionen har kompletterats till denna del.

Forststyrelsen konstaterade i sitt yttrande att affärsverket Forststyrelsen i regel förvaltar de obebyggda mark- och vattenområden som Försvarsmakten använder. När det gäller områdesanvändningen anser Forststyrelsen att det är viktigt att det inte råder några oklarheter kring vilka som är parter och fakturerare i avtalen om områdesanvändning. Motiveringen till artikel 3.6 i propositionen har preciserats till denna del.

Senatkoncernen tog upp eventuella kostnader för byggfel eller brister, ansvarsfördelningen och finansieringen av dem i situationer där de amerikanska styrkorna upphör att använda det objekt de byggt och ansvaret för objektet och dess egenskaper vilar på Försvarsfastigheter i förhållande till senare användare. I detta avseende kan frågor som rör eventuella livscykelkostnader för byggnader och anläggningar, till exempel kostnader för rivning efter avveckling samt eventuella konflikter med tekniska standarder och byggnadsstandarder, hanteras projekt för projekt.

Senatkoncernen tog upp frågor om tillämpningen av statens hyreshandbok i förhållande till framtida byggprojekt för gemensamt bruk. Frågorna kan utredas som en del av verkställigheten av avtalet om försvarssamarbete och eventuella ändringar i hyreshandboken bereds av finansministeriet under 2024.

Finlands Kommunistiska Partis stadsorganisation i Kemi ansåg i sitt yttrande att det i motiveringen till artikel 5.2 är oklart om Förenta staterna kommer att återbörda sina byggnader till Finland också i situationer där det medför kostnader för Förenta staterna. I detta avseende har motiveringen till de enskilda artiklarna preciserats.

Säkerhet och disciplin

Justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman ansåg att begreppet "omedelbar närhet" i samband med de amerikanska styrkornas befogenheter var problematiskt öppet. Reserviläisliitto - Reservistförbundet ry hoppades att begreppet omedelbar närhet förtydligas i den regeringsproposition om ändring av lagen om Försvarsmakten som är under beredning vid försvarsministeriet, i vilken det föreslås att Försvarsmaktens befogenheter ska utvidgas. Finlands Reservofficersförbund ry ansåg det viktigt att få en precisering av begreppet omedelbar närhet. Riksdagens justitieombudsman bad om en definition av "amerikanska styrkor" i artikel 6. Definitionen av amerikanska styrkor har preciserats i motiveringen till artikel 6 och i behandlingsordningen. Riksdagens justitieombudsman påpekade också att det inte framgår av propositionen vilka frågor som ska behandlas i säkerhetsplanerna.

Justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman höll med om synpunkten i propositionen om att de befogenheter som anges i artikel 6 påminner om artikel VII punkt 10 a i Nato Sofa, men när det gäller avtalet om försvarssamarbete är det fråga om en öppnare och mer självständig befogenhet, vilket kan anses vara problematiskt enligt konstitutionella bestämmelser. Justitiekanslern ifrågasatte hänvisningen till den så kallade författningsrättsliga luckteorin. Också justitieministeriet ansåg att man i propositionen borde precisera förhållandet mellan artikel VII 10 a i Nato Sofa och artikel 6.1 i avtalet om försvarssamarbete och bedöma om det rör sig om samma konstitutionella undantag som i fråga om Nato Sofa. Behandlingsordningen har kompletterats till denna del.

Underofficersförbundet rf betonade att det är viktigt med en tydlig överenskommelse om samarbete i disciplinära uppgifter.

Skadestånd

Helsingfors hovrätt konstaterade att artikel 15 minskar målsägandes möjlighet att göra anspråk på skadestånd av en medlem av de amerikanska styrkorna som står åtalad för brott, när Förenta staterna anser att ersättningsgrunden står att finna i tjänsten.

Statskontoret föreslog att frågan om en eventuell skadeståndstalan klarläggs. Motiveringen till artikel 15 i avtalet har kompletterats till denna del. Dessutom betonade Statskontoret den betydande inverkan som artikel 12 har också på skadeståndsärenden och konstaterade att Finland kan bli tvunget att ta itu med skadeståndsanspråk som grundar sig på amerikanska styrkors handlingar, för vilka det straffrättsliga ansvaret bedöms i Förenta staterna.

Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry och Suomen syyttäjähdistys ry föreslog att man i den fortsatta beredningen överväger om finska staten är skyldig att ersätta finska målsägandes skador, om skadorna orsakas av Förenta staterna och om så är fallet, om Finland i en sådan situation har regressrätt från Förenta staterna. Den reglering som avses i yttrandena ingår i bestämmelserna i artikel VIII i Nato Sofa, som beskrivs i regeringsproposition RP 90/2023 rd.

Straffrättslig jurisdiktion, frihetsberövande och rätt till kontakt (artiklarna 12 och 13)

Justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman, Suomen syyttäjähdistys ry, Åklagarmyndigheten och Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry fäste uppmärksamhet vid den öppna definitionen av "i tjänsten". Motiveringen till artikel 12 har kompletterats.

Helsingfors hovrätt ansåg att motiveringen till artikel 12 bör kompletteras med ett omnämnande om situationer, där det sannolikt inte kommer i fråga att återkalla att man avstått från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion. Helsingfors hovrätt konstaterade dessutom i sitt yttrande att tolkningen i propositionsförslaget av tidsfristens inledning enligt artikel 13.4 är onödigt strikt. Helsingfors hovrätt ansåg att tiden på ett år kan anses börja tidigast från det att åtalet väcktes vid domstolen och senast från delgivningen av stämningen till svarenden. Hovrätten ansåg att motiveringen till förslaget bör justeras till denna del. Propositionen har ändrats i detta avseende.

Åklagarmyndigheten och Suomen syyttäjähdistys ry ansåg att det i propositionen bör preciseras när den anmälan som avses i artikel 12.2 och 12.3 i avtalet senast ska göras och hur man ska förfara med eventuellt redan inlutet förundersökningsmaterial, om återkallandet av företrädesrätten att utöva jurisdiktion godkänns. Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry tog upp samma frågor i sitt yttrande. Förbundet ansåg liksom Suomen syyttäjähdistys ry att propositionen bör preciseras i fråga om målsägandens parallella åtalsrätt. Åklagarmyndigheten fäste i sitt yttrande uppmärksamhet vid tillämpligheten av artikel VII.6 a i Nato Sofa rörande bistånd till straffrättsliga utredningar. Motiveringen i propositionen har kompletterats till denna del.

När det gäller frihetsberövande och rätten till kontakt (artikel 13) påpekade Brottspåföljdsmyndigheten att den tillsammans med justitieministeriet och i samarbete med de amerikanska myndigheterna bör utse lämpliga fängelser där ett fängelsestraff som ådömts en medlem av de amerikanska styrkorna eller dennes anhöriga kan verkställas. Frågan kommer att tas upp i samband med verkställigheten av avtalet.

Fordon

Försvarsministeriet förslög att man överväger ett tillägg till detaljmotiveringen till artikel 10 om kopplingsbesiktning för specialtransporttillstånd. Trafikledsverket ansåg att villkoren för specialtransporttillstånd bör preciseras i motiveringen till artikel 10. Propositionen har preciserats till dessa delar.

Behandlingsordning

Statsrådets kansli och justitieministeriet höll med om den bedömning som gjorts i avsnittet om behandlingsordningen. Justitiekanslern ansåg att behandlingsordningen var noggrant utarbetad, men föreslog vissa preciseringar.

Justitieministeriet ansåg att det i motiveringen bör framgå tillräckligt tydligt vilka former av samarbete som inte anses vara normala i det nuvarande internationella samarbetet på ett sådant sätt att denna form av samarbete endast i begränsad utsträckning påverkar statens suveränitet. Dessutom ansåg justitieministeriet att det bör preciseras varför inresan inte är problematisk med tanke på 94 § 3 mom. Grunderna för behandlingsordningen i artikel 3 i avtalet bör preciseras med en observation om att artikeln uppenbarligen inte enbart handlar om att ge Förenta staterna ett område på ett sätt som för bort området från en del av Finlands suveränitet, utan om att Finland med stöd av avtalet förbinder sig att avstå från att sträva efter tillträde till dessa områden. Propositionen har kompletterats till dessa delar.

Justitiekanslern fäste uppmärksamhet vid att artikel 11 i behandlingsordningen endast har behandlats i fråga om inresa och uppmanade till klargörande av vad den fria rörligheten i den mening som avses i artikel 11 innebär i praktiken. Avsnittet om behandlingsordningen har kompletterats till denna del.

När det gäller artikel 12 om straffrättslig jurisdiktion ansåg justitiekanslern att propositionen borde redogöra för skillnaden mellan straffrättslig jurisdiktion mellan Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete. Justitiekanslern ansåg att propositionen i viss mån är oklar i fråga om hur effektivt det är att återkalla det att man avstått från företrädesrätten att utöva straffrättslig jurisdiktion och vad det leder till. Justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman och Helsingfors hovrätt ansåg att avtalet om försvarssamarbete överför jurisdiktion till Förenta staterna på ett med tanke på suveräniteten betydelsefullt sätt, bland annat för att Förenta staterna ska avgöra om det misstänkta brottet har begåtts i tjänsten. Detsamma gäller skadeståndsanspråk. Justitiekanslern ansåg också i sitt yttrande att propositionen borde vara tydligare med tanke på att artikel 12.6 som gäller definitionen av en uppgift i tjänsten i praktiken kan vara av betydelse vid återkallande av avstående från att utöva straffrättslig jurisdiktion. Avsnittet om behandlingsordningen har kompletterats till dessa delar. I fråga om återinförande av jurisdiktion tog justitiekanslern ytterligare upp att det skulle bidra till en bättre förståelse av frågan om man hade information om huruvida tolkningssituationer har uppstått i andra europeiska länder och hurdana fall som har förekommit. Avsnittet om internationell jämförelse har kompletterats med nordiskt jämförelsematerial som behandlar misstänkta brottsfall i Natosamarbetet sedan 2003, där en medlem av de amerikanska trupperna har varit misstänkt. Dessutom ansåg riksdagens justitieombudsman att det är problematiskt att Förenta staterna har utrymme för skönsmässig bedömning i fråga om vad som kan anses vara ett sådant brott att det inte behövde anmälas till de finska myndigheterna.

Justitiekanslern, Helsingfors tingsrätt och professor Scheinin ansåg att möjligheten till dödsstraff bör behandlas mer ingående i propositionen. Motiveringen i avsnittet om behandlingsordningen har utvidgats i detta avseende.

Riksdagens justitieombudsman fäste dessutom uppmärksamhet vid de högsta laglighetsövervakarnas tillsynsbefogenheter och ansåg att om justitieombudsmannen inte på basis av avtal mellan amerikanska myndigheter har grundlagsenliga tillsynsbefogenheter att utöva offentlig makt på finskt territorium, gäller avtalet i fråga om de högsta laglighetsövervakarnas behörighet grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen. Till denna del hänvisas det i behandlingsordningen till grundlagsutskottets utlåtande, enligt vilket förhållandet mellan den sändande statens verksamhet och skötseln av offentliga uppdrag enligt 108 § 1 mom. eller 109 § 1 mom. i grundlagen ska bedömas från fall till fall i laglighetsövervakarnas verksamhet (GrUU 2/2024 rd, punkt 20).

Riksdagens justitieombudsman fäste dessutom uppmärksamhet vid att Finland enligt artikel VII i Nato Sofa och artikel 12 i avtalet om försvarssamarbete under vissa omständigheter och på vissa villkor kan utöva straffrättslig jurisdiktion på medlemmar av sändande stater eller amerikanska styrkor. Enligt artikel VII punkt 2 b i Nato Sofa har Finland exklusiv domsrätt till och med om en lagöverträdelse är straffbar enligt finsk lagstiftning men inte enligt den sändande statens lagstiftning. Riksdagens justitieombudsman konstaterade att detta inte skulle vara möjligt om en medlem av den sändande statens eller de amerikanska styrkorna inte behöver följa finsk lagstiftning.

Avtalet om försvarssamarbete reglerar inte fördelningen av jurisdiktionen, utan grundar sig på artikel VII i Nato Sofa. Den helhet som utgörs av artikel VII i Nato Sofa är ett separat ärende i förhållande till resten av Nato Sofa, inklusive skyldigheten att respektera artikel II i Nato Sofa.

Utgångspunkten för Nato Sofa är att domsrätt utövas av antingen den sändande staten eller mottagarstaten och att ingen fritas från straffrättsligt ansvar genom avtalet. I artikel II i Nato Sofa föreskrivs respekt för lagstiftningen, medan bestämmelserna om straffrätt i avtalet utgår från att en stat som enligt dessa bestämmelser har rätt att utöva jurisdiktion ger en statlig domstol i staten i fråga rätt att döma ut ett straff för ett brott som är straffbart enligt den statens strafflag. Den straffrättsliga jurisdiktionen omfattar således också den utgångspunkten att en stat som utövar jurisdiktion har rätt att döma för ett brott som är straffbart enligt dess strafflag. Denna straffrättsliga fråga utgör därför ett undantag från den allmänna skyldigheten att respektera lagstiftningen enligt artikel II i Nato Sofa. Eftersom frågan gäller tillämpningen av Nato Sofa har motiveringen i regeringspropositionen inte kompletterats i detta avseende.

Professor Scheinin ansåg att propositionen felaktigt kommer fram till att avtalet kan godkännas med 2/3 majoritet.

Scheinin ansåg vidare att förslaget borde kompletteras i fråga om orsaken till att en betydande överföring av befogenheter till Förenta staterna med hänsyn till 73 § i grundlagen skulle kunna godkännas som ett begränsat undantag från grundlagen och till att en betydande överföring av befogenheter till en annan stat över huvud taget kan godkännas som förenlig med grundlagen, även om den anses vara av begränsad karaktär. I sitt yttrande hänvisar Scheinin på denna punkt i första hand till 12 kap. 1 § i strafflagen om äventyrande av Finlands suveränitet, vars motivering (RP 94/1993 rd, s. 42/II och 43) anger att syftet med paragrafen är att hindra försök att i strid med statsförfattningen minska Finlands territorium eller att på något därmed jämförbart sätt begränsa Finlands självbestämmanderätt.

I propositionen har man utgått från att ingen stats suveränitet under de nuvarande omständigheterna kan innebära absolut suveränitet. Enligt motiveringen till 12 kap. 1 § i strafflagen begränsas i praktiken staternas suveränitet dels av folkrättsliga principer, dels av internationell ömsesidighet, statsfördrag och andra därmed jämförbara faktorer. Enligt motiveringen till 1 § i strafflagen kan det vara fråga om begränsning av Finlands suveränitet till exempel när en främmande stat på ett sätt som är bindande för Finland får utöva verkställande makt eller domsmakt på finskt territorium. Samtidigt framgår det av motiveringen att bedömningen måste ta hänsyn till det förfarande som leder fram till ett sådant resultat. Det är till exempel viktigt om den som ingår ett fördrag med en främmande stat har vederbörliga fullmakter för detta. Straffbart enligt 12 kap. 1 § i strafflagen kan till exempel vara en förbindelse till ett statsförbund, ett militärförbund eller en överstatlig ekonomisk organisation utan behörigt bemyndigande. I motiveringen till paragrafen konstateras vidare att 12 kap. 1 § i strafflagen inte begränsar de möjligheter till justering av Finlands gränser och till att ingå överenskommelser om vissa lagstiftningsåtgärder som statsförfattningen ger och som förverkligas på det sätt som statsförfattningen föreskriver. Av paragrafens motivering kan det utläsas att förhandlingar om och ingående av avtal under nämnda villkor inte innebär att Finlands suveränitet äventyras.

Republikens president beslutade den 3 februari 2023 om tillsättande av en förhandlingsdelegationen för avtalet om försvarssamarbete. Det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president (TP-UTVA) drog i början av förhandlingarna upp riktlinjerna för Finlands förhandlingsmål och styrde förhandlingarna. Riksdagens utrikesutskott och försvarsutskottet fick information om förhandlingarna under hela förhandlingsprocessen. Vid konstitutionsenlig ordning beslutar republikens president med riksdagens medverkan om att förbinda sig till fördraget (93 och 94 § i grundlagen).

Professor Scheinin hänvisade ytterligare i sitt yttrande till 12 kap. 11 § i strafflagen om upprätthållande av landsförrådsk förbindelse. Paragrafen handlar om att förövaren, för att begå ett brott som avses tidigare i det kapitlet och således till exempel i 1 §, upprätthåller landsförrådsk förbindelse med en främmande stat eller dess ombud.

Till denna del kan konstateras att det enligt motiveringen till 12 kap. 11 § i strafflagen (RP 94/1993 rd, s. 59) i framtiden ska vara uppenbart att syftet med kontakterna är att begå ett landsförräderibrott. Uppsåtet kräver att man inser att kommunikationen består i att förbereda ett landsförräderibrott. Förövaren ska dessutom ha för avsikt att begå landsförräderibrott. Med beaktande av det som sägs ovan om vad som i förarbetena till lagen konstateras om 12 kap. 1 § i strafflagen kan det i detta fall inte heller i fråga om beredning av fördragsförhandlingar och deltagande i dem vara fråga om landsförräderibrott.

Det finns i detta sammanhang ingen anledning att ändra eller till och med upphäva 12 kap. 1 § i strafflagen. Motiveringen till paragrafen innehåller väsentliga begränsningar av tillämpningsområdet. Bestämmelserna i 12 kap. i strafflagen utgör också en helhet, vilket innebär att eventuella behov av ändringar i kapitlet måste bedömas noggrant och heltäckande. Upphävande av paragrafen förefaller inte heller vara ett alternativ, eftersom det åtminstone inte i detta skede på något sätt kan anses vara ogrundat att kriminalisera sådan verksamhet som beskrivs i paragrafen och som utgör ett hot mot Finlands suveränitet.

Professor Scheinin hänvisade vidare till att 12 kap. 12 § i strafflagen begränsar utövandet av laglig underrättelseverksamhet till att inte omfattas av straffbestämmelserna i kapitlet. I motiveringen till 12 kap. 1 § i strafflagen har hänsyn tagits till synpunkter som gäller internationella avtalsförhandlingar. Däremot kunde man i samband med antagandet av 12 kap. i strafflagen i mitten av 1990-talet ännu inte förutse framtida underrättelselagstiftning.

I sitt yttrande påpekade professor Scheinin också att avtalets betydelse i förhållande till beslut om krig och fred bör bedömas. Motiveringen i avsnitt 2.2.2.3 samt behandlingsordningen har kompletterats till dessa delar. Dessutom fäste professor Scheinin uppmärksamhet vid Finlands territoriella odelbarhet. Grundlagens 4 § behandlades i avsnittet om behandlingsordningen.

Ikraftträdandelagen och anslutande lagar

Helsingfors hovrätt konstaterade i sitt yttrande i fråga om 10 § om förlängning av tidsfristen för det straffrättsliga förfarande som föreslås i ikraftträdandelagen att förhandlingar och ingående av avtal med en myndighet i en annan stat lämpar sig dåligt för domstolarnas rättskipningsuppgift. Domstolens uppgift är snarare att bevilja tillstånd på ansökan av en myndighet, till exempel en åklagare, i samband med förlängning av tidsfristen för ett avtal. På så sätt skulle den ansökande myndigheten i praktiken se till att avtal ingås med de amerikanska myndigheterna. Helsingfors hovrätt ansåg att det till denna del finns skäl att precisera 10 § i lagförslaget. Helsingfors tingsrätt fäste i sitt yttrande uppmärksamhet vid samma sak. Propositionen har ändrats till denna del.

Trafikstyrningsbolaget Fintraffic Ab konstaterade att en skrivning om ersättning av kostnaderna för försvarssamarbetet till leverantören av flygtrafiktjänster har placerats i 112 § 2 mom. i luftfartslagen (anslutande lag 9), som i viss mån lämnar utrymme för tolkningar om huruvida leverantören av flygtrafiktjänster också får ersättning för kostnaderna för sådana särskilda tjänster inom flygtrafiktjänsten som avses i 112 § 3–5 mom. i lagförslaget. Detaljmotiveringen till 112 § i luftfartslagen har preciserats genom att flygtrafiktjänster definieras.

Statsrådets kansli fäste uppmärksamhet vid lagförslaget om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (anslutande lag 10). Statsrådets kansli konstaterade att rätten till ersättning för leverantörerna av flygplatstjänster också i praktiken måste tillgodoses till fullo för att leverantören av flygplatstjänster inte ska subventionera verksamheten. Om ersättningen inte är helt täckande tvingas de övriga användarna av flygplatstjänsterna (kommersiell luftfart) stå för kostnaderna för verksamhet enligt avtalet om försvarssamarbete i strid med Finlands internationella åtaganden om prissättning av tjänster som tillhandahålls civil luftfart. Motiveringen till anslutande lag 10 har preciserats till denna del.

Konsekvenser

Konsekvensbedömningarna av förslaget har utarbetats med fokus på direkta konsekvenser till följd av att avtalet om försvarssamarbete träder i kraft. De faktiska konsekvenserna av avtalet kommer att bestämmas utifrån i vilken utsträckning samarbetet bedrivs. Som en del av verkställigheten av avtalet kommer konsekvenserna att följas upp och utvärderas och vid behov vidtas behövliga åtgärder, inklusive eventuella ändringar av lagstiftningen.

Flera av remissinstanserna påpekade behovet av att undersöka behovet av ytterligare resurser i ett senare skede (bl.a. kommunikationsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Underofficersförbundet rf, Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Forststyrelsen, Finlands Kommunförbund rf, Suomen syyttäjähdistys ry, Åklagarmyndigheten). Senatkoncernen konstaterade att man i regeringens proposition inte beaktar konsekvenserna för Senatkoncernens affärsverk vid bedömningen av personalkonsekvenserna. Personalkonsekvenserna preciseras i avsnitt 7.4 när det gäller framtida resursbehov.

Kommunikationsverket påpekade att genomförandet och ett smidigt praktiskt samarbete med amerikanska styrkor, avtalsleverantörer och annan civil personal i synnerhet kräver att Transport- och kommunikationsverket utvecklar nya strategier och eventuellt även utvecklar informationssystemet, särskilt när det gäller registrering och användning av fordon i enlighet med artikel 9.

Arbets- och näringsministeriet konstaterade att tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete och regleringen av olika sektorer vid behov bör förtydligas med hjälp av myndighetsanvisningar.

Försvarsministeriet ansåg att man i fråga om ekonomiska konsekvenser bör komplettera exempelförteckningen över skjut- och övningsområden genom att lägga till exempel som gäller renskötsel och grundvattenområden. Dessutom föreslog försvarsministeriet att man överväger om det i detaljmotiveringen till artikel 3 ska läggas till ett omnämnande om att användningen och byggandet av områden också till dessa delar är behäftad med begränsningar. Försvarsministeriet föreslog preciseringar av personalkonsekvenserna och dessa har beaktats.

Försvarsministeriet ansåg att det i konsekvenserna för myndigheter skulle vara bra att beskriva propositionens konsekvenser för de myndigheter som ansvarar för kemikalievarors och explosiva varors säkerhet. Avsnittet om konsekvenser för myndigheternas verksamhet har kompletterats till denna del.

I avsnittet om ekonomiska konsekvenser föreslog finansministeriet preciseringar i fråga om beaktande av investeringsbehov i affärsverkens budget samt i fråga om förslaget till tidpunkt för tilläggsanslag. De föreslagna ändringarna har beaktats.

Enligt social- och hälsovårdsministeriet finns det anledning att i fråga om konsekvenserna av propositionen ytterligare bedöma om avtalet om försvarssamarbete eller de lagändringar som gjorts med stöd av det inverkar på tjänsterna och förmånerna inom social- och hälsovården. Med tanke på beredningstidtabellen och förslagens koppling också till genomförandet av Nato Sofa har det inte varit möjligt att göra en noggrannare utvärdering i samband med den fortsatta beredningen av propositionen.

Miljöministeriet föreslog en teknisk korrigerings i avsnittet om miljökonsekvenser. Hänvisningen till markanvändningslagen har ersatts med en hänvisning till den markanvändningslag som är under beredning.

När det gäller de ekonomiska konsekvenserna konstaterade Forststyrelsen att begränsningar av rörelsefriheten i områden som är reserverade för exklusiv användning av Förenta staterna kan bidra till att ett område försvinner från den ekonomiska verksamheten på många sätt. De ekonomiska konsekvenserna av propositionen har kompletterats. I avsnittet om samhällliga konsekvenser har lagts till en hänvisning till Forststyrelsens ansvarsprinciper.

Finlands Veterinärförbund rf tog upp avtalets konsekvenser för Finlands livsmedelssäkerhet och risker i samband med djursjukdomar. För att de ökande riskerna ska kunna hanteras är det enligt förbundet viktigt att säkerställa tillräckliga resurser för att organisera övervakningen och för att hantera sjukdomssituationer.

Finlands Kommunistiska parti r.p. och Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry ansåg att kostnadseffekterna måste utredas närmare. Partiet ansåg också dessutom att även de finländska arbetarskyddsmyndigheternas verksamhetsmöjligheter bör utredas närmare.

Finlands Kommunförbund rf påpekade att man i propositionen inte har bedömt ett eventuellt behov av att ordna grundläggande utbildning eller småbarnspedagogik till exempel för anhöriga som följer med styrkorna, trots att det i artikel 7.4 i avtalet hänvisas till personer som eventuellt är inskrivna vid läroanstalter i Finland.

Professor Scheinin ansåg att förslaget bör kompletteras med en bedömning av ett effektivt samråd med samerna. Suomen YK-liitto - Finlands FN-förbund ry påpekade att principen om förhandssamtycke i enlighet med FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter (free, prior and informed consent, FPIC) bör följas i fråga om sameområdena. Forststyrelsen, Finlands Kommunistiska Parti r.p., Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry och De Hundras Kommitté i Finland rf påpekade att samerna inte nämns i propositionens avsnitt om konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Avsnittet har kompletterats så att samernas ställning beaktas.

Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry ansåg att konsekvensbedömningen är bristfällig med tanke på jämställdheten mellan könen, miljön och klimatet. Vilka konsekvenser lindrigare villkor för invandring, tullfrihet och gränskontroller får för spridningen av olagliga vapen och narkotika har inte heller utvärderats.

Övrigt

Justitiekanslern, Åklagarmyndigheten och Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry föreslog att den internationella jämförelsen utvidgas till att omfatta problem med tillämpningen av eventuella avtal om försvarssamarbete och rättsfall. Justitiekanslern bad också om information om hur och var eventuella meningsskiljaktigheter om tolkningen av avtalet mellan Finland och Förenta staterna ska lösas samt om hur effektivt återkallandet av straffrättslig

jurisdiktion har varit. Perioden för internationell jämförelse och perioden för behandlingsordningen har kompletterats.

Kommunikationsministeriet påpekade att när det gäller de frekvenser som behandlas i artikel 28 i avtalet kan de frekvenser som Förenta staterna behöver för användningen av sina egna telekommunikationssystem också vara andra frekvenser än de som tilldelats i Finland för Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets användning. Ministeriet ansåg att det är av största vikt att de nationella samordningsmekanismer som krävs för genomförande av avtalet om tilldelning och användning av de frekvenser som används i försvarssamarbetet är klara och effektiva. Ministeriet föreslog att det i artikel 26 i avtalet läggs till en hänvisning som nu saknas till lagstiftningen om tillstånd inom transportsektorn. Detta har rättats till i motiveringen.

Helsingfors hovrätt fäste uppmärksamhet vid omfattningen av det anhörigbegrepp som används i avtalet (i den engelska versionen dependent) och föreslog att begreppet preciseras i motiveringen till de delar som behövs. Detaljmotiveringen till 4 § i ikraftträdandelagen har kompletterats till denna del.

Pensionsskyddscentralen konstaterade att relationen mellan avtalet om försvarssamarbete och överenskommelsen om social trygghet mellan Finland och Förenta staterna vid eventuella konflikter inte tydligt har beskrivits i propositionen. Motiveringen till artikel 17 har kompletterats.

Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf tog upp osäkerheten kring anställningsförhållandet för personal som anställts på platsen, såsom anställningsvillkor och rättsskyddmedel. Folkpensionsanstalten och Olycksfallsförsäkringscentralen fäste i sina yttranden uppmärksamhet vid ordnandet av den sociala tryggheten för personal som anställts på platsen. Man kan sträva efter att klargöra ställningen för personal som anställts på platsen vid verkställighetsarrangemangen efter det att avtalet har trätt i kraft och, i förekommande fall, genom nationell lagstiftning.

Satakunta välfärdsområde lade i sitt utlåtande fram detaljerade synpunkter på avtalet om försvarssamarbete ur välfärdsområdets och den regionala beredskapens synvinkel.

9 Avtalets bestämmelser och deras förhållande till lagstiftningen i Finland

Inledning. Avtalet grundar sig på de rättigheter och skyldigheter som regleras i nordatlantiska fördraget. Syftet med avtalet är att öka den gemensamma säkerheten, att bidra till internationell fred och stabilitet samt att stärka det befintliga partnerskapet på försvars- och säkerhetsområdet. I inledningen konstateras att Finland och Förenta staterna är beslutna att utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp och att hindra, motverka och försvara sig mot angripare, med särskilt beaktande av FN:s stadga och nordatlantiska fördraget, och bevarandet av internationell fred och säkerhet. Amerikanska styrkors närvaro på finskt territorium grundar sig på Finlands samtycke och att syftet med närvaron är att stödja parternas ansträngningar att främja fred och säkerhet enligt ömsesidigt intresse samt att delta i gemensamma försvarsinsatser.

I inledningen beaktas Ålands ställning enligt folkrätten. Avtalet om försvarssamarbete avses bli tillämpat inom ramen för de avtal som gäller Åland (Ålandskonventionen och fördraget angående Ålandsöarna mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund).

I inledningen noteras också Nato Sofa, avtalet mellan Finland och Amerikas förenta stater om logistiksamverkan (ACSA) samt de rättigheter som följer av överenskommelsen mellan

republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om säkerhetsåtgärder för skydd av säkerhetsklassificerad information (FördrS 41 och 42/2013). Avtalen behandlas i avsnitt 4.

Artikel 1. Tillämpningsområde och syfte. Enligt artikel 1.1 fastställer avtalet ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete och partnerskap mellan Finland och Förenta staterna. Samarbetet förverkligas i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke. I internationell rätt ingår bland annat FN:s stadga och de beslut som säkerhetsrådet fattar med stöd av den, mänskliga rättigheter, humanitär rätt, internationell straffrätt och internationell avtalsrätt. I avtalets inledning betonas särskilt FN:s stadga och nordatlantiska fördraget samt upprätthållandet av internationell fred och säkerhet. Amerikanska styrkors närvaro på finskt territorium grundar sig på Finlands samtycke. Syftet med närvaron är att stödja parternas ansträngningar att främja fred och säkerhet enligt ömsesidigt intresse samt att delta i gemensamma försvarsinsatser. Det samtycke som avses i artikeln är principiellt och gäller hela försvarssamarbetet och inte enskilda funktioner. Bestämmelser om Förenta staternas rätt till ankomst till och närvaro i landet finns i artikel 3,4 och 11.

Dessutom kompletterar avtalet enligt artikel 1.1 de bestämmelser som fastställs i Nato Sofa och som reglerar närvaron av amerikanska styrkor och anhöriga till deras medlemmar på finskt territorium samt, i särskilda situationer som anges i detta avtal, amerikanska avtalsentreprenörers närvaro och verksamhet på finskt territorium.

Enligt artikel 1.2 ska all verksamhet som omfattas av avtalet bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. I avsnitt 2.2 redogörs närmare för skyldigheten till respekt.

Artikel 2. Definitioner. Avtalet innehåller följande centrala definitioner: Amerikanska styrkor, styrka, civil komponent, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga, överenskomna anläggningar och områden, avtalets verkställande organ och officiell amerikansk information. Avtalsparterna är enligt ingressen regeringarna i Finland och i Förenta staterna.

Amerikanska styrkor avser en enhet som omfattar den styrka och den civila komponent samt all egendom, officiell amerikansk information, utrustning och materiel (inklusive fordon, fartyg och luftfartyg som används av Förenta staterna eller för dess räkning) som Förenta staternas väpnade styrkor har på finskt territorium. Definitionen är flexibel och innehåller bland annat alla försvarsgrenar, kustbevakningen och nationalgardet när de arbetar för Förenta staterna.

Styrka har den betydelse som avses i artikel I.1 a i Nato Sofa, det vill säga den personal som tillhör land-, sjö- eller luftstridskrafter från en avtalsslutande part när den befinner sig på tjänsteuppdrag inom en annan avtalsslutande parts territorium inom nordatlantiska fördragets område, med förbehåll för att de två berörda avtalsslutande parterna kan komma överens om att vissa personer, enheter eller förband inte ska anses utgöra eller ingå i en styrka vid tillämpningen av detta avtal.

Med *civil komponent* avses i avtalet till att börja med detsamma som i artikel I.1 b i Nato Sofa. Till definitionen av civil komponent i avtalet om försvarssamarbete hör dessutom sådana anställda vid icke-finska, icke-kommersiella organisationer som är medborgare i Förenta staterna eller är stadigvarande bosatta där och anhöriga som är anställda av de amerikanska styrkorna eller sådana icke-kommersiella organisationer som avses ovan och som medföljer de amerikanska styrkorna. Personerna i fråga medföljer styrkorna och tillhandahåller tjänster som avses för väpnade styrkor, till exempel fritidstjänster, men som inte är i styrkornas tjänst. Med

avvikelse från Nato Sofa behöver den civila komponent som samarbetar inom ramen för avtalet om försvarssamarbete inte vara i tjänst hos Förenta staternas väpnade styrkor.

Amerikanska avtalsentreprenörer innebär juridiska personer som varken är bildade eller registrerade eller har säte på finskt territorium i enlighet med finsk lagstiftning. Till amerikanska avtalsentreprenörer räknas också de ovannämnda juridiska personernas anställda som varken är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, och fysiska personer som varken är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, om de juridiska eller fysiska personerna uppehåller sig på finskt territorium inom ramen för ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med Förenta staternas försvarsministerium för att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av avtalet om försvarssamarbete.

Listan över de kriterier för ställningen som amerikansk avtalsentreprenör som ingår i definitionen är kumulativ. Alla kriterierna ska alltså uppfyllas samtidigt för att en avtalsentreprenör ska anses vara amerikansk avtalsentreprenör och omvänt, om ett enda av kriterierna inte uppfylls är avtalsentreprenören finsk avtalsentreprenör enligt definition nedan.

Avtalsentreprenörerna är aktörer som är fristående i relation till de amerikanska styrkorna trots att de arbetar i nära kontakt med dem. Avtalsentreprenörerna producerar stödtjänster (support service) i anslutning till de väpnade styrkornas verksamhet. Avtalsentreprenörernas roll som producenter av dagliga stödtjänster som hör till försvarets område ökar, och de stödtjänster de producerar är numera en betydelsefull del av bland annat den militära logistiken. I Nato Sofa definieras inte avtalsentreprenörers ställning. Utgångspunkten i Natos verksamhet är att avtalsentreprenörernas ställning organiseras separat genom avtal och arrangemang med värdlandet.

Finska avtalsentreprenörer innebär för sin del juridiska personer som är bildade eller registrerade eller har säte på finskt territorium i enlighet med finsk lagstiftning, inbegripet deras anställda, amerikanska avtalsentreprenörers anställda som är finska medborgare eller stadigvarande bosatta i Finland, och fysiska personer som är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, om de juridiska eller fysiska personerna uppehåller sig på finskt territorium inom ramen för ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med Förenta staternas försvarsministerium om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av detta avtal.

Anhörig har samma betydelse som avses i artikel I.1 c i Nato Sofa enligt vilken maka eller make till en medlem av en styrka eller en civil komponent eller en sådan medlems barn som är beroende av honom eller henne för sitt uppehälle. Enligt avtalet om försvarssamarbete är anhörig dessutom en sådan familjemedlem till en medlem av styrkan eller den civila komponenten som av ekonomiska skäl, juridiska skäl eller hälsoskäl är beroende av och försörjs av en sådan medlem, delar boende med en sådan medlem, och uppehåller sig på finskt territorium med de amerikanska militära myndigheternas samtycke. Anhöriga kan således också vara till exempel far- och morföräldrar.

Överenskomna anläggningar och områden avser de anläggningar och områden på finskt territorium som förtecknas i bilaga A till avtalet om försvarssamarbete och som med Finlands samtycke används av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om.

Verkställande organ avser Finlands försvarsministerium för Finlands räkning och Förenta staternas försvarsministerium för Förenta staternas räkning eller deras respektive utsedda

företrädare. Att anlita företrädare möjliggör delegering av verkställandet till ett i varje enskilt fall relevant organ. För Förenta staternas del är det alltid fråga om en aktör inom de väpnade styrkorna medan en företrädare som anvisats i Finland kan vara till exempel ett annat ministerium eller en annan myndighet, såsom Försvarsmakten. En företrädare kan också vara till exempel ett affärsverk, såsom Försvarsfastigheter. Bestämmelser om ministeriernas verksamhetsområden och fördelning av ärenden finns i 3 kapitlet i reglemente för statsrådet (262/2003). Bestämmelser om myndigheternas uppgifter finns i lagstiftningen för varje verksamhetsområde. Verkställande organ behandlas i artikel 3, 4, 5, 28, 29 och 30.

Officiell amerikansk information avser information som ägs av Förenta staterna, produceras av Förenta staterna eller för dess räkning eller står under Förenta staternas kontroll, inbegripet när sådan information i den dagliga verksamheten står under en avtalsentreprenörs kontroll eller används av en avtalsentreprenör för den amerikanska regeringens räkning.

Artikel 3. Tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden. Enligt artikel 3.1 får amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om obehindrad tillgång till och användning av de överenskomna anläggningarna och områdena som förtecknas i bilagan till avtalet, till exempel: för besök, för utbildning, för övningar, för transitering, för utplacering av styrkor, för förhandslagring av utrustning, förnödenheter och materiel, för humanitär hjälp och katastrofhjälp samt för beredskapsoperationer. Listan är inte uteslutande. Parterna eller deras verkställande organ kan enligt punkten också komma överens om andra ändamål med obehindrad tillgång och användning, inklusive uppgifter som hänför sig till nordatlantiska fördraget.

Punkt 1 täcker omfattande tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden för olika ändamål. Det kan gälla utbildning eller övning eller i extremfall verksamhet i krislägen. Uppgifterna har inte nödvändigtvis direkt samband med ömsesidigt försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna. De kan också hänföra sig till exempel till Finlands försvar som del av alliansen. Den verksamhet som avses i avtalet begränsas dock av skrivningarna i artikel 1.1 i avtalet.

I punkten hänvisas det till artikel 1 enligt vilken all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. Ovan i avsnitt 2.2 avtalets viktigaste bestämmelser och principer redogörs närmare för skyldigheten till respekt. I punkten finns också skyldigheten till hörande av parternas synpunkter och med beaktande av dem (konsultation) som nära ansluter sig till skyldigheten till respekt. Konsultation kan ske på olika nivåer från väpnade styrkor ända till statens högsta ledning. Den kan också utföras i olika skeden, såsom vid övningar, i samband med årlig planering av användning av styrkor och operativ verksamhet eller från fall till fall. De amerikanska styrkornas ankomst till landet grundar sig i princip på gemensam planering mellan Finlands och Förenta staternas väpnade styrkor. I samband med konsultationen samordnas synpunkter på avtalsenlig verksamhet, eventuella problem tas upp och lyfts vid behov upp på politisk nivå. Punkten möjliggör också förmedling av information på behövligt sätt om att genomförandet av en verksamhet i Finland kräver utrikes- och säkerhetspolitiska riktlinjer eller nationellt beslutsfattande.

Vad gäller nationellt beslutsfattande kan lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet bli tillämplig. Den innehåller bestämmelser om att lämna eller begära internationellt bistånd och om det beslutsförfarande som ska iakttas i

de högsta statliga organen när man deltar i samverkan. Det redogörs närmare för det nationella beslutsförfarandet till den delen i avsnitt 2.2.2.

I praktiken planeras militär övningsverksamhet i samarbete med Förenta staterna. I 9 § i territorialövervakningslagen föreskrivs att en militärperson, en militäravdelning, ett statsluftfartyg eller ett statsfartyg från en främmande stat inte utan tillstånd får delta i en militär övning eller föranstalta en sådan inom finskt territorium, om inte något annat följer av ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland. I fortsättningen krävs utifrån avtalet om försvarssamarbete inte något tillstånd enligt 9 § av Förenta staterna.

Obehindrad tillgång har också samband med artikel 11 i avtalet, där det bestäms om rätt för luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor att fritt resa in, resa ut från och fritt röra sig på finskt territorium. I territorialövervakningslagen finns bestämmelser om villkor för ankomst till och uppehåll i Finland samt om tillståndsförfaranden. Enligt 3 § i den lagen gäller om ankomst till finskt territorium, uppehåll i landet och avresa från landet utöver den lagen vad som särskilt bestäms därom eller föreskrivs i internationella avtal som är förpliktande för Finland. Av Förenta staterna krävs därför inte tillstånd för ankomst till landet enligt territorialövervakningslagen. Obehindrat tillträde till finskt territorium är möjligt direkt enligt avtalet om försvarssamarbete.

Obehindrat tillträde innebär i praktiken inte att de persongrupper som avses i artikel 3.1 enbart genom att hänvisa till avtalet om försvarssamarbete har rätt till tillträde till överenskomna anläggningar och områden. Avtalsentreprenörers tillträde till överenskomna anläggningar och områden har samband med deras uppgifter i relation till amerikanska styrkor. Anhöriga har tillträde enbart vid behov. Med andra aktörer, som enligt artikel 3.1 har obehindrat tillträde enligt vad parterna kommit överens om, kan avses till exempel andra Natoallierade. Om deras tillträde överenskommer man dock alltid separat. Ur Förenta staternas synvinkel är fritt tillträde till och rätt att använda överenskomna anläggningar och områden ett villkor för att de ska kunna utnyttja den finansiering som kongressen beviljar till exempel för investeringar i infrastruktur.

De bestämmelser om förbud eller begränsningar beträffande rätten att röra sig som finns i 15 § i lagen om försvarsmakten eller i 71 § i gränsbevakningslagen tillämpas inte på Förenta staternas tillträde till de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan. Det innebär att man helt avstår från allmänna begränsningar, bland annat tillståndsförfarande, som gäller ankomst och verksamhet på militärt område för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och anhöriga. Genom bestämmelser kan man begränsa eller förbjuda vistelse för utomstående på de områden eller objekt som Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet använder.

Också överenskommelsen om informationssäkerhet mellan Finland och Amerikas förenta stater vars 14 artikel innehåller bestämmelser om besök som kräver tillgång till säkerhetsklassificerad information, eller besök där det utrymme där föremålet för besöket finns kräver säkerhetsutredning. Enligt internationell praxis kräver Finland ett typiskt besökstillstånd som avses i överenskommelsen om informationssäkerhet när besökare kan ha tillgång till finsk information som hör till KONFIDENTIELL eller högre säkerhetsklass.

Trots obehindrat tillträde måste det finnas behövliga säkerhetsarrangemang på de överenskomna anläggningarna och områdena som förtecknas i bilagan, som samordnas mellan Försvarsmakten och de amerikanska styrkorna. Detta har koppling till skyldigheten i artikel 3.3 enligt vilken parternas behöriga myndigheter ska ha ett nära samarbete i sådana säkerhetsfrågor som gäller tillträde till överenskomna anläggningar och områden, och kan vid behov utarbeta gemensamma förfaranden som gäller dem. Det verkställs i praktiken genom arrangemang för

genomförande mellan parternas behöriga myndigheter där man vid behov preciserar förfaranden för att möjliggöra obehindrat tillträde. Behörig myndighet är enligt 18 § i lagen om försvarsmakten på ett område som stadigvarande används av Försvarsmakten garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband. För Gränsbevakningsväsendets del är enligt 11 och 12 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet (651/2005) kommandören för bevakningssektionerna behörig myndighet.

Artikel 3.2 gäller fastställande av överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan och anvisats så att endast Finland eller endast amerikanska styrkor ska få använda dem. Enligt punkt 2 ska parterna, med full respekt för sådana delar av överenskomna anläggningar och områden som Finland eller dess verkställande organ fastställt att endast Finland får använda, samtidigt ha gemensam tillgång till och gemensamt få använda de överenskomna anläggningarna och områdena med undantag för de delar av dessa som verkställande organ särskilt fastställt att endast amerikanska styrkor ska få ha tillgång till och använda.

De överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan får i princip användas gemensamt av Finland och Förenta staterna. Enligt punkt 2 kan Finland (Finlands regering) eller Finlands verkställande organ (försvarsministeriet eller en företrädare som ministeriet utsett) ändå fastställa att endast Finland får använda en del av de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan. Förenta staterna har förbundit sig att respektera detta. I praktiken anmäler Försvarsmakten Förenta staterna vilka delar av de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan det fastställs att endast Finland får använda. Sådana anläggningar kan vara till exempel vissa operativa ledningslokaler.

Dessutom kan verkställande organ enligt avtalet uttryckligen fastställa delar av de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan som endast amerikanska styrkor har tillträde till och rätt att använda. Sådan ensamrätt kan gälla till exempel förvar av materiel för vilket man kan fastställa särskilda lokaler eller områden, byggnader eller delar av en byggnad. Fastställande av områden uteslutande för amerikanska styrkors bruk kräver alltid medverkan av Finlands verkställande organ. I punkt 2 fastställs som verkställande organ försvarsministeriet för Finlands räkning och Förenta staternas försvarsministerium för Förenta staternas räkning eller deras respektive utsedda företrädare. Således beslutar i Finland Försvarsmakten, försvarsministeriet eller statsrådets allmänna sammanträde om fastställandet. Nivån för beslutsfattandet bestäms enligt hur betydande konsekvenser fastställandet av uteslutande användningsrätt har, där man kan beakta till exempel anläggningens eller områdets storlek, användningsändamål eller läge. Vid statsrådets allmänna sammanträde avgörs i enlighet med 67 § i grundlagen vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. I enlighet med 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet avgörs vid allmänt sammanträde bland annat övriga ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det. Enligt 14 § i lagen om statsrådet kan ärenden som ankommer på ett ministerium i enskilda fall överföras till allmänt sammanträde, om de anses vara så vittsyftande eller principiellt viktiga att de ska avgöras vid allmänt sammanträde. Beslutet om överföring fattas då vid allmänt sammanträde på framställning av statsministern eller ministern i fråga. Vid behov tryggas riksdagens medverkan på det sätt som bestäms i 44 §, 47 § och 97 § i grundlagen, till exempel så, att Försvarsmakten som utsedd representant av försvarsministeriet kan besluta om fastställande av en byggnad eller en del av den för uteslutande Förenta staternas bruk. Försvarsministeriet utser representant genom att ge Försvarsmakten ett styrningsbrev där gränserna för Försvarsmaktens beslutanderätt fastställs vad gäller anläggningar och områden som ska upplåtas till Förenta staterna för uteslutande bruk. I styrbrevet åläggs Försvarsmakten att informera försvarsministeriet om planer på fastställande av anläggningar eller områden för uteslutande bruk av Förenta staterna för att försvarsministeriet ska kunna bedöma om nivån för beslutsfattandet är relevant.

Punkt 3 i artikeln gäller, utöver tillträde till överenskomna anläggningar och områden som det redogörs för ovan i samband med punkt 1, också passerrättighet inom dessa områden. Enligt punkten ger Finland de amerikanska styrkorna tillstånd att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt att tillsammans med finska myndigheter samordna tillträdet till de anläggningar och områden som används gemensamt. I punkten förutsätts det att parternas behöriga myndigheter ska ha ett nära samarbete i sådana säkerhetsfrågor som gäller tillträde till överenskomna anläggningar och områden, såsom vid passerkontroll och bevakning, och vid behov utarbeta gemensamt beslutade förfaranden. I praktiken verkställs detta genom arrangemang för genomförande mellan parternas behöriga myndigheter.

Ovan i samband med artikel 1 redogörs för den lagstiftning som gäller tillträdes- och passerrätt till objekt som Försvarmakten stadigvarande förfogar över. Vad gäller delar av anläggningar och områden som endast amerikanska styrkor får använda ansvarar de amerikanska styrkorna för passerrättigheterna och kontrollen av dem. De amerikanska styrkorna koordinerar tillsammans med Försvarmakten tillträdet till anläggningar och områden som används gemensamt enligt förfaranden som ska fastställas gemensamt. Parternas behöriga myndigheter har ett nära samarbete i säkerhetsfrågor, vilket omfattar att vid behov utarbeta förfaranden som ska fastställas gemensamt.

Enligt punkt 4 ska det finska verkställande organet på begäran vidta rimliga åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer att till stöd för amerikanska styrkor tillfälligt få tillgång till och använda privat mark och privata anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) samt allmän mark och allmänna anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser), inbegripet sådana som ägs eller kontrolleras av Finland eller lokala myndigheter. Det finska verkställande organet ska också på begäran underlätta för de ifrågavarande styrkorna och avtalsentreprenörerna att få använda dessa anläggningar och områden till stöd för amerikanska styrkor. Kostnaden för sådan hjälp ska inte bäras av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer.

Syftet med punkt 4 är att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer att tillfälligt få tillträde till anläggningar och områden som inte finns förtecknade i bilagan. Områdena kan vara privata eller allmänna områden såsom vägar, hamnar och flygplatser. De allmänna områdena kan ägas antingen av finska staten eller kommuner eller vara i privat ägo.

Det finska verkställande organet ska vidta åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor och avtalsentreprenörer att tillfälligt få tillgång till privata eller allmänna områden till exempel genom att avtala om saken med markägare och förvaltare av transportinfrastruktur samt förhandla om eventuella kostnader och ansvarsfördelning som användningen eventuellt medför.

Försvarmakten har avtalat och avtalar om sin rätt att använda privata anläggningar och områden. Dessutom har Försvarmakten enligt 14 § i lagen om försvarmakten rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som försvarmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Trots det försöker Försvarmakten dock alltid i första hand avtala om användningen av fastigheterna med deras ägare och innehavare, men vid behov är det också möjligt genom beslut av Försvarmakten. Vid försvarsministeriet bereds en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarmakten och till vissa andra lagar. Där föreslås det att 14 § i lagen om försvarmakten ändras så, att Försvarmakten ska ha möjlighet att använda fastigheter tillfälligt också om det är nödvändigt med tanke på verkställandet av försvarssamarbetet och

Nordatlantiska fördragsorganisationens gemensamma försvar (PLM002:00/2023). Andra bestämmelser ska inte ändras, så även i fortsättningen ska man i första hand komma överens med fastighetens innehavare om rätten att använda en fastighet. Försvarsmaktens avtal kan för sin del främja att bestämmelsen om avtal uppfylls.

Enligt punkt 4 ska kostnaderna för sådan hjälp inte bäras av amerikanska styrkor eller deras avtalsentreprenörer. Med detta avses till exempel att tillståndsprocesserna är avgiftsfria. Det innebär dock inte att de privata eller allmänna anläggningarna och områdena upplåts för användning utan vederlag.

Enligt punkt 5 ska parterna ta hänsyn till verksamhets- och säkerhetsfrågor vid användning av de överenskomna anläggningarna och områdena. De behöriga myndigheterna kan utarbeta förfaranden för detta ändamål.

I Finland kan behöriga myndigheter vara åtminstone Försvarsmakten, Gränsbevakningsverket, polisen och räddningsmyndigheterna. I samarbetet ska man bland annat säkerställa att till exempel de ansvar för att uppgifter utförs som hör till räddningsverksamheten är klara och att man har avtalat om förfarandena i praktiken.

I artikeln behandlas också delning av kostnader och eventuella byggarbeten.

Enligt punkt 6 ska Finland, utan hyresavgifter eller andra liknande kostnader för de amerikanska styrkorna, ställa alla överenskomna anläggningar och områden till förfogande, även dem som används gemensamt av amerikanska styrkor och Finlands försvarsmakt.

Enligt artikel IX.3 i Nato Sofa ska myndigheterna i den mottagande staten vidta lämpliga arrangemang för att till den sändande statens styrkor eller civila komponenter tillhandahålla de byggnader och den mark som denna ska använda liksom tillhörande faciliteter och tjänster, med förbehåll för gällande avtal eller avtal som kan komma att ingås mellan befullmäktigade företrädare för den sändande och mottagande staten. Dessa avtal och arrangemang ska i möjlig utsträckning stå i överensstämmelse med de regler som gäller för inkvartering av den mottagande statens motsvarande personal. De rättigheter och skyldigheter som gäller dem bestäms enligt den mottagande statens lagstiftning om inget annat avtalas i ett separat avtal. Betalning för varor, inkvartering och tjänster erläggs enligt artikel IX.7 i Nato Sofa om det inte föreligger några allmänna eller särskilda finansiella överenskommelser de avtalslutande parterna emellan.

Enligt den princip som ingår i artikel IX.3 i Nato Sofa avtalar Finland och Förenta staterna genom avtalet om försvarssamarbete om användning av byggnader och markområden. Bestämmelserna om användning av överenskomna anläggningar och områden och om ersättning av kostnader som gäller användningen avviker delvis från bestämmelserna i Nato Sofa och kompletterar dem.

Artikel 3.6 i avtalet om försvarssamarbete gäller de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan. Dessa objekt används stadigvarande av Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet. Inom de överenskomna anläggningarna och områdena kan en del användas uteslutande av Förenta staterna. De överenskomna anläggningarna och områdena får i princip användas gemensamt av Finland och Förenta staterna.

Förvaltningen och skötseln av byggd fastighetsegendom som används av Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet är huvudsakligen centraliserad till Senatkoncernen som lyder under finansministeriet. Koncernens uppgifter regleras i lagen om Senatfastigheter och

Försvarsfastigheter (1018/2020). Enligt 2 § i den lagen har koncernens affärsverk till uppgift att för statens behov producera bland annat fastighets- och lokaltjänster enligt serviceavtal för de kunder som avses i 2 § i lagen om statliga affärsverk. De kunder som avses i 2 § i lagen om statliga affärsverk är huvudsakligen statliga verk och inrättningar och andra statliga organisationer. Enligt 2 § i lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter får Senatkoncernens affärsverk i liten omfattning tillhandahålla tjänster också för andra kunder.

Försvarsfastigheter tillhandahåller de tjänster som Försvarsmakten och av Försvarsmakten angivna partner behöver. Försvarsfastigheter har också till uppgift att förvalta den statliga fastighetsförmögenhet som affärsverket besitter. Enligt regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter och till vissa lagar som har samband med den (RP 31/2020 rd) avses med avtalspartner som Försvarsmakten har angett, till exempel Leijona Catering Oy, Millog Ab och Suomen Erillisverkot Oy (f.d Suomen Turvallisuusverkko Oy). De har lokaler på Försvarsmaktens militära områden.

Affärsverken får ingen direkt finansiering ur statsbudgeten. De helhetskostnader som uppkommer för affärsverket av skötseln och förvaltningen av fastighetsförmögenheten ska kunna täckas med de vederlag som ska tas ut för tjänsterna. Om avtalet om försvarssamarbete medför nya uppgifter, intäktsförluster eller andra liknande ekonomiska ansvar för ämbetsverk eller affärsverk, ska de beaktas i planeringen av verksamhet och utgiftskontroll i ekonomin inom ramarna för de allmänna riktlinjer som gäller budgetering av verksamhetskostnader samt ämbetsverkens och affärsverkens verksamhet. De kan bedömas senare när avtalsituationen blir konkret. Då kan man bli tvungen att granska bland annat kostnadsfördelning och eventuella behov av kompensation. Däremot finansieras de hyror som statliga verk och inrättningar, såsom Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet, betalar för lokaler med budgetfinansiering. Dessa tjänster till statliga organisationer enligt 2 § i affärsverkslagen prissätts enligt 2 § 3 mom. i lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter enligt självkostnadsprincipen. Tjänster till andra kunder prissätts enligt marknadsvillkor.

I fall där Senatsfastigheter eller Försvarsfastigheter producerar tjänster för amerikanska styrkor jämförs de amerikanska styrkorna med statliga organisationer vilkas tjänster prissätts enligt självkostnadsprincipen. Produktion av tjänster för amerikanska styrkors bruk ska anses tjäna finska försvarets behov. Produktion av tjänster för amerikanska styrkor är inte heller kommersiell verksamhet. I fortsättningen kan det uppstå behov av att bedöma behov av att ändra lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter och lagen om statliga affärsverk, när man får erfarenhet av tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete, med beaktan dessutom av andra stater som Finland utövar försvarssamarbete med, det vill säga i första hand andra medlemsstater i Nordatlantiska fördragsorganisationen.

Den obebyggda mark- och vattenegendom som Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet har till förfogande finns huvudsakligen koncentrerad hos det affärsverk som lyder under jord- och skogsbruksministeriet, Forststyrelsen. Enligt 2 § i lagen om Forststyrelsen (234/2016) ska Forststyrelsen på ett hållbart sätt använda, vårda och skydda statens jord- och vattenegendom som den besitter.

Försvarsmakten har ingått samarbets-, ram- och serviceavtal med affärsverken samt avtal om bestämda projekt i fråga om byggprojekt.

Det statliga bolaget Finavia Abp är ett bolag med specialuppgifter som styrs av statsrådet och som upprätthåller och förvaltar det finska flygplatsnätet. Enligt lagen om ombildning av Luftfartsverket till aktiebolag (877/2009) har den egendom som affärsverket Luftfartsverket hade i sin besittning övergått till Finavia Abp. Användning av och användningsvillkor för

Finnavia Abp:s områden har fastställts i en överlåtelsehandling där bestämda områden har anvisats Försvarsmakten för stadigvarande bruk och övningsverksamhet.

Eftersom de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan är statsägda eller i statens besittning och används av antingen Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet betalar dessa för närvarande hyra för dem till affärsverken i Senatkoncernen, Forststyrelsen eller Finavia Abp. Bestämmelser om flygplatsavgifter finns separat i artikel 11 i avtalet.

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att tillfälligt upplåta anläggningar och områden som de hyr för att användas av amerikanska styrkor. Man kan avtala om sådan rätt genom hyresavtal mellan Senatkoncernen och verket. Anläggningarna och områdena återgår i Försvarsmaktens eller Gränsbevakningsväsendets bruk efter det att amerikanska styrkor inte längre använder dem.

Enligt punkt 6 tas inte hyresavgifter eller liknande kostnader ut av de amerikanska styrkorna. Med hyra avses i allmänhet nyttjanderätt som upplåts genom hyresavtal till exempel till en byggnad, en del av den eller en fastighet mot ersättning, det vill säga mot vederlag. I statens hyressystem iakttas den hyreshandbok som utfärdats som föreskrift av finansministeriet (VN/31771/2021, uppdaterad VN/35021/2023) enligt vilken staten huvudsakligen tillämpar den så kallade modellen för total hyra, där hyran utgörs av andelar för kapital och för underhåll. Kapitalhyran (eller kapitaldelen av totala hyran) bestäms enligt investeringar eller fastighetens värde, bland annat enligt kapitalkostnader, avskrivningar, risker och kostnaderna för affärsverkens verksamhet). ”Hyresavgifter eller liknande kostnader” i artikel 3.6 i avtalet om försvarssamarbete innebär kapitalhyra enligt statens hyressystem. Med underhållshyran (eller underhållsandelens av totala hyran) täcks bland annat kostnader för statliga fastigheters underhåll, skötsel, energiförbrukning, årsreparationer och fastighetsskatt samt allmänna kostnader för underhåll av affärsverken i Senatkoncernen. Fördelningen av bygg- och utvecklingskostnaderna för överenskomna anläggningar och områden samt drifts- och underhållskostnaderna mellan Finland och Förenta staterna behandlas i artikel 3.8 och 3.9. Drifts- och underhållskostnaderna enligt punkt 8 och 9 innebär underhållshyra i Finlands system.

Försvarsmakten betalar Forststyrelsen hyra vars belopp fastställs separat områdesvis. Grunden för hur hyran fastställs är de förluster i intäkterna som Försvarsmaktens verksamhet leder till för Forststyrelsen. För ett område som Försvarsmakten använder betalas hyra både för den mark som skogsbruket besitter och den mark som naturtjänsterna besitter. I hyran ingår användning av områden för Försvarsmaktens behov inom ramen för ett kommersiellt ramavtal.

Bestämmelser om statlig fastighetsförmögenhet och överlåtelse av den, om utarrendering samt om beviljande av särskilda rättigheter finns i lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002). Enligt lagen avses med statlig fastighetsförmögenhet bland annat statsägda fastigheter och statlig jordegendom (jord- och vattenområden) samt statsägda byggnader och andelar i dem. Lagen tillämpas inte på avtalet om försvarssamarbete eftersom fastighetsförmögenhet inte överläts enligt avtalet, det vill säga besittningen av eller äganderätten till anläggningar och områden ändras inte och jordlega som avses i jordlegolagen (258/1966) eller annat vederlag betalas inte för dem.

I lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) finns bestämmelser om de allmänna grunderna för när statliga myndigheters prestationer skall vara avgiftsbelagda och för storleken av de avgifter som uppstår för prestationerna samt om övriga grunder för avgifterna. En allmän princip för när lagen om grunderna för avgifter till staten ska tillämpas är, att lagen inte tillämpas

på myndigheters produktion av prestationer om prestationen inte produceras för någon annan än en annan statlig myndighet eller om tjänsten överlag inte kan produceras för någon annan än för en annan statlig myndighet. Det kan gälla produktion av en prestation enligt ett fördrag för en myndighet i en annan stat. Prestationer enligt avtalet om försvarssamarbete produceras inte för andra än för en annan myndighet som lagen om grunderna för avgifter till staten därmed inte tillämpas på.

Artikel 3.6 medför inga direkta behov av ändringar i grunderna för statens hyressystem. Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet betalar fortfarande total hyra till affärsverken för de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan eller till Finavia Abp, oberoende av om dessa anläggningar och områden i verkligheten får användas uteslutande av Försvarsmakten eller Förenta staterna eller om de används gemensamt. Också de hyresavtal som gäller användning av anläggningar och områden ingår fortfarande mellan Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet och affärsverken eller Finavia Abp.

Artikel 3.7 gäller eventuella byggarbeten i de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan. Enligt punkt 7 får amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer utföra byggarbete på de överenskomna anläggningarna och områdena samt ändra och förbättra dem för att främja den verksamhet och de ändamål som anges i punkt 1 i artikeln. Mot bakgrund av parternas gemensamma avsikt att de tekniska kraven och byggstandarderna för sådana projekt som genomförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning bör vara förenliga med båda parternas krav och standarder ska de amerikanska styrkorna samråda med behöriga finska myndigheter i frågor som gäller byggarbete, ändringar och förbättringar. Amerikanska styrkor får använda egen utrustning och personal för att utföra sådant byggarbete och sådana ändringar och förbättringar.

Finska Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet har enligt statens hyressystem inte motsvarande rätt att utföra byggarbeten. De har inte rätt att som hyresgäster utan lov av fastighetsägaren utföra bygg-, ändrings- eller reparationsarbeten i de lokaler Försvarsfastigheter besitter. Senatkoncernen utför byggarbeten och beaktar kostnaderna för dem i hyresbeloppet.

Bakgrunden till bestämmelsen om hörande i punkt 7 är för sin del enligt artikel 1.2 i avtalet Förenta staternas förpliktelse att i all verksamhet enligt avtalet respektera Finlands lagstiftning. I markanvändnings- och bygglagen och i den nya bygglagen som träder i kraft den 1 januari 2025 finns bestämmelser om allmänna förutsättningar som gäller byggande, väsentliga tekniska krav samt tillståndsförfarande och myndighetstillsyn. De väsentliga tekniska kraven gäller till exempel konstruktioners hållfasthet och stabilitet, brandsäkerhet, sunda byggnader, säkerhet vid användning, tillgänglighet, bullerskydd, ljudförhållanden och energiprestanda. De viktigaste bestämmelserna, föreskrifterna och anvisningarna som gäller byggande finns samlade i Finlands byggbestämmelsesamling. De tekniska krav och byggstandarder som avses i artikel 3.7 motsvarar de väsentliga tekniska krav som avses bygglagen.

När båda parternas krav och standarder ska beaktas kan vissa tekniska lösningar och system kräva harmonisering eller dubblering, det vill säga att byggarbetet utförs enligt båda parternas krav. Det kan till exempel gälla lösningar för användnings- och brandsäkerhet enligt Förenta staternas standarder eller spännings- och frekvenskrav på elnät. Man bör i mån av möjlighet sträva efter att de finska bestämmelserna och föreskrifterna om tekniska krav uppfylls för att till exempel garantier och service på hustekniska system samt tillgången på reservdelar och utbytbar utrustning säkras. Utöver de ovannämnda väsentliga tekniska kraven lägger bygglagen, arbetarskyddslagen (738/2002) och miljöskyddslagen (527/2014) omfattande ansvar på den som sätter i gång med byggprojekt också bland annat i fråga om arbetarskydd, byggnaders livscykel och miljö.

I punkt 8 och 9 i artikel 3 behandlas bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningarna och områdena. Enligt punkt 8 ska de amerikanska styrkorna bära bygg- och utvecklingskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt drifts- och underhållskostnaderna för dessa, om inget annat föreskrivs i en särskild överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna. Enligt punkt 9 ska parterna i proportion till sin del av användningen bära bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som tillhandahållits för gemensam användning eller på annat sätt används gemensamt av amerikanska styrkor och Finlands försvarsmakt, om inget annat föreskrivs i en tidigare eller senare särskild överenskommelse eller ett tidigare eller senare separat internationellt avtal mellan parterna.

De amerikanska styrkorna ska bära bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor. På samma sätt ska parterna i proportion till sin del av användningen bära kostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt med Försvarsmakten, om inget annat föreskrivs i en särskild överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna.

Delningen av kostnader i proportion till användningen kan för investerings- och driftskostnadernas del göras till exempel enligt ytan, eller för energi- och övriga kostnaders del enligt uppmätta värden. Enligt statens hyressystem beaktas investeringar av Försvarsmakten huvudsakligen i kapitaldelen i den totala hyran för ett byggprojekt.

Enligt punkt 10 ska byggprojekt som genomförs av amerikanska styrkor finansieras i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar.

Ifall amerikanska styrkor bygger på överenskomna anläggningar och områden kan Förenta staterna utnyttja den finansiering som kongressen beviljar Pentagon för investeringar i infrastruktur på överenskomna anläggningar och områden. Amerikanska styrkor betalar inte kapitalhyra eller något motsvarande långsiktigt vederlag för investeringar. De amerikanska styrkornas byggprojekt finansieras enligt amerikansk lagstiftning.

Enligt punkt 11 ska det finska verkställande organet underlätta de amerikanska styrkornas arbete enligt denna artikel genom att inhämta de finska tillstånd som krävs för sådant byggarbete och sådana ändringar och förbättringar som utförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Sådana tillstånd ska utfärdas utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer.

Enligt 146 § i markanvändnings- och bygglagen och 1 § i den bygglag som träder i kraft den 1 januari 2025 tillämpas bestämmelserna om tillstånd för byggande i den lagen inte på Försvarsmaktens byggnads- eller byggobjekt som har direkt samband med försvarsändamål och som räknas till statens fastighetsförmögenhet eller som annars är avsedda för statens bruk. Bestämmelserna om myndighetstillsyn över byggandet och registerföring tillämpas inte heller på byggande för försvarsändamål. Byggande för försvarsändamål är således av sekretesskäl tillåtet utan lagstadgat tillstånd som hänför sig till byggandet. Enligt 1 § i regeringens proposition till riksdagen med förslag till bygglag och till vissa lagar som har samband med den (RP 139/2022) avses med byggnads- eller byggobjekt som hänför sig till försvarsändamål byggande av lokaler, byggnader och infrastruktur, såsom strukturer, konstruktioner, anordningar, farleder, flygplatser, distributionsnät och nätverk, bergrum, mark- och vattenområden och miljöskyddsstrukturer som hänför sig till eller stöder fullgörandet av Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter och som är föremål för sekretessbehov.

Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer kan därför utföra bygg-, ändrings- och reparationsarbeten på de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i avtalets bilaga utan att ansöka om bygglov enligt markanvändnings- och bygglagen eller bygglagen när villkoren för försvarsändamål uppfylls.

Enligt 79 § i luftfartslagen krävs för inrättande av en flygplats eller något annat område som tjänar luftfarten få byggnadstillstånd som beviljas av Transport- och kommunikationsverket. Detsamma gäller ändringar av flygplatser eller andra områden som tjänar luftfarten, när ändringarna kan ha konsekvenser för flygsäkerheten eller avsevärda konsekvenser för landskapsbilden. Byggnadstillstånd enligt detta kapitel krävs dock inte för reservlandningsplatser som inrättas för försvarsmaktens behov med tanke på krisförhållanden och övning inför sådana, för försvarsmaktens helikopterlandningsplatser eller flygplatser för lätta luftfartyg som används inom försvarsmaktens verksamhet med obemannade luftfartyg.

Byggande kan också kräva miljötillstånd om det gäller verksamhet som avses i 4 kap. i miljöskyddslagen som kan medföra förorening av miljön eller risk för det. Sådana är till exempel verksamhet på skjutbanor, stora tvätterier och massivare mark- och vattenbyggnad (bryggkonstruktioner, muddring). På de objekt som ska ges särskilt skydd med tanke på landets försvar ska undantagsbestämmelsen i 50 a § i miljöskyddslagen beaktas i miljötillståndsförfaranden som gäller upplag av kemikalier. Bestämmelsen tillämpas också på de områden som avses i avtalet om försvarssamarbete och som amerikanska styrkor får använda, och som finns på områden som stadigvarande används av Försvarsmakten. I artikel 27 i avtalet behandlas parternas skyldigheter beträffande miljöskydd och samarbete mellan parternas behöriga myndigheter bland annat för att förhindra skador på miljön. Enligt artikeln ska Förenta staterna respektera finsk lagstiftning gällande miljön.

Enligt punkt 11 ska det finska verkställande organet vid behov skaffa bygglov som avses i bygglagen eller miljötillstånd för sådant byggarbete och sådana ändringar och förbättringar som utförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning.

Med det finska verkställande organet avses Finlands försvarsministerium eller dess utsedda företrädare. Enligt statens fastighetssystem ansöker fastighetsägaren (affärsverket) om de bygglov och andra tillstånd som krävs för statens byggprojekt och verksamhetsutövaren (ämbetsverket/användaren) om miljötillstånd. Det är ändamålsenligt att tillämpa existerande praxis också på de tillståndprocesser som avtalet om försvarssamarbete eventuellt medför. Då kan Senatkoncernen, Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet ansöka om tillstånden.

Enligt punkt 11 ska sådana tillstånd utfärdas utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer. Med andra ord svarar finska staten för eventuella avgifter för tillstånd.

Enligt punkt 12 ska parterna för att säkerställa det långsiktiga genomförandet av detta avtal samarbeta i planeringen av användningen och utvecklingen på, vid eller i anslutning till de överenskomna anläggningarna och områdena. De ministerier och myndigheter som krävs samt till exempel affärsverk, såsom Försvarsfastigheter och Fortstyrelsen deltar nationellt i samarbetet.

Artikel 4. Förhandslagring av försvarsutrustning, förnödenheter och materiel. Artikeln gäller materiel som ska lagras på förhand.

Enligt artikel 4.1 får amerikanska styrkor transportera, förhandslagra och förvara försvarsutrustning, förnödenheter och materiel, det vill säga förhandslagrad materiel, på

överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan. Dessutom får materiel lagras också på andra platser som parterna kommer överens om.

Försvarsutrustning, förnödenheter och materiel kan innehålla till exempel vapen, skjutförnödenheter, stridsfordon, andra fordon och kommunikationsmedel. Dessutom kan de innehålla kläder, livsmedel och annan materiel som stöder de amerikanska styrkornas praktiska verksamhet.

Lagring av materiel på andra platser än de överenskomna anläggningarna och områdena som förtecknas i bilagan ska i allmänhet vara tillfällig. Det kan till exempel bli fråga om en övning och det finns behov av att röra sig och förvara materiel i samband med den. Förenta staterna har inte byggrätt utanför de överenskomna anläggningarna och områdena som förtecknas i bilagan till avtalet.

I punkt 1 i artikel 4 hänvisas det till artikel 1.2 enligt vilken all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. I punkten finns också skyldigheten till hörande av parternas synpunkter och med beaktande av dem (konsultation) som nära ansluter sig till skyldigheten till respekt. Det redogörs närmare för skyldigheten till respekt och konsultation ovan i avsnitt 2.2 avtalets viktigaste bestämmelser och principer och i specialmotiveringen till artikel 3.

Enligt punkt 1 ska de amerikanska styrkorna i förväg underrätta Finlands försvarsmakt om den typ av och den mängd sådan förhandslagrad materiel som de amerikanska styrkorna avser att transportera eller förhandslagra på finskt territorium, när den ska levereras samt vilka amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer som utför leveransen.

Enligt punkt 2 får amerikanska styrkors förhandslagrade materiel och de anläggningar eller delar av dessa som utsetts för förvaring av sådan förhandslagrad materiel endast användas av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska ha exklusiv kontroll över tillgången till, användningen av och disponeringen av sådan förhandslagrad materiel, oberoende av om den har lagrats på överenskomna anläggningar och områden eller på andra platser. Amerikanska styrkor har också obegränsad rätt att flytta sådan materiel från finskt territorium.

De områden som ska anvisas Förenta staterna för förhandslagring av materiel kan vara på de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan samt på andra platser som parterna kommit överens om.

På anvisandet av sådan förhandslagring av materiel på överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan tillämpas det beslutsförfarande som det redogörs för i specialmotiveringen till artikel 3.2, eftersom dessa anläggningar och delar av dem då enligt artikel 4.2 endast får användas av amerikanska styrkor.

I fråga om förhandslagring av materiel på andra platser än på de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan avtalar man med den som äger anläggningen eller området. För de anläggningars och områdens del som finns på områden som Försvarsmakten förfogar över, till exempel övningsområden, tillämpas det beslutsförfarande som det redogörs för i specialmotiveringen till artikel 3.2.

Enligt punkt 3 ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer ha obehindrat tillträde till och ska obehindrat få använda förvaringsanläggningar för allt som gäller förhandslagring och förvaring av förhandslagrad

materiel, inklusive leverans, hantering, inspektion, användning, underhåll och förflyttning av sådan förhandslagrad materiel, oavsett om dessa förvaringsanläggningar ingår i de överenskomna anläggningarna och områdena eller inte. Luftfartyg, fordon och fartyg som används av amerikanska styrkor eller för deras räkning ska ha tillgång till finska flygplatser och hamnar samt andra platser enligt överenskommelse för leverans till, förvaring och underhåll på samt förflyttning från finskt territorium av amerikanska styrkors förhandslagrade materiel.

Rätten till obehindrat tillträde gäller de överenskomna anläggningarna och områdena samt de andra platser som parterna kommit överens om att materiel får lagras på. För obehindrat tillträde till överenskomna anläggningar och områden samt den lagstiftning som har samband med det redogörs i specialmotiveringen till artikel 3.1.

Syftet med bestämmelsen om tillträde till flygplatser och hamnar, och enligt vad man kommer överens om, till andra platser är att säkerställa att Förenta staterna utöver förvaring av materiel har rätt att föra in materiel till finskt territorium och föra ut den ur landet. Flygplatser och hamnar kan också vara andra än de överenskomna anläggningar och områden som listats i bilagan till avtalet, och därför ska man enligt bestämmelsen separat komma överens om användning av dem. Till den delen kommer också artikel 3.4 att tillämpas där det föreskrivs om att det finska verkställande organet ska vidta rimliga åtgärder för att underlätta tillfällig tillgång till sådana områden och anläggningar.

Enligt artikel 4.4 ska de verkställande organen och parternas andra behöriga myndigheter ha nära samarbete i ärenden som gäller i artikeln avsedd verksamhet.

Centrala myndigheter utöver Försvarsmakten är räddningsmyndigheter, byggnadstillsynsmyndigheter, arbetarskyddsmyndigheter, hälso- och sjukvårdsmyndigheter, miljöskyddsmyndigheter (såsom NTM-centraler, regionförvaltningsverk, Finlands miljöcentral), Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) och Strålsäkerhetscentralen (STUK). Som det konstaterats ovan i samband med artikel 3.3 måste man i samarbetet säkerställa att de ansvar som gäller utförandet av till exempel uppgifter som hör till räddningsväsendet är klara och avtalade i praktiken vad gäller områden som endast Förenta staterna får använda.

Materiel som ska förhandslagras och som avses i artikeln kan innehålla till exempel sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier, strålkällor, skjutvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga projektiler, försvarsmateriel, produkter med dubbel användning eller annan materiel som stöder amerikanska styrkors praktiska verksamhet. Det finns nationell lagstiftning om tillverkning, lagring, förvaring, förflyttning, import, export, transitering, behandling, användning, innehav och förstörande av sådan materiel. Förhandslagring av materiel gäller också införsel och utförsel samt tullförfarande som avses i artikel 18 och 20 i avtalet om försvarssamarbete. Aspekterna på miljö, folkhälsa och säkerhet enligt artikel 27 i avtalet gäller också materiel som ska förhandslagras. EU-lagstiftning som har genomförts genom nationell lagstiftning eller som ska tillämpas direkt i EU:s medlemsstater gäller också materiel som ska förhandslagras. Det redogörs för EU-lagstiftningen och dess relation till avtalet om försvarssamarbete ovan i avsnitt 3. Den nationella lagstiftning som gäller produkter och varor som styrkor har med sig och sådana som de skaffar, inklusive EU-lagstiftning, behandlas också i avsnitt 4.1.4 i regeringens proposition som gäller Nato Sofa.

Lagar som har granskats i samband med beredningen av regeringens proposition och som är väsentliga med tanke på avtalsbestämmelserna om sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier samt strålkällor är kemikalielagen (599/2013), lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005) och strålsäkerhetslagen (859/2018). Farliga kemikalier och andra kemikalier lagras dessutom ofta i tryckbärande anordningar som det

föreskrivs om i lagen om tryckbärande anordningar (1144/2016). Den lagstiftning som gäller helheten om sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier samt strålkällor har också kontaktytor med bland annat lagstiftningen om miljöskydd, om räddningsväsendet och om arbetarskyddet.

I den lagstiftning som granskats i samband med beredningen av regeringens proposition och som gäller sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier samt strålkällor finns bestämmelser om skyldigheter för myndigheter och för verksamhetsutövare som behandlar farliga kemikalier, andra kemikalier eller sprängämnen och som utövar strålningsverksamhet samt för ägare eller innehavare av tryckbärande anordningar. Syftet med den granskade lagstiftningen är att främja säkerheten och skydda i synnerhet mot faror och hot mot hälsa och miljö som orsakas av materiel, produkter och verksamhet i samband med dem. Därför ställs det i lagstiftningen krav på säkerheten i sådana materiel och produkter och sådan verksamhet. I några fall har utövandet av en verksamhet gjorts beroende av tillstånd som beviljas av en myndighet. Utgångspunkten i lagstiftningen är att det i första hand är verksamhetsutövaren eller ägaren eller innehavaren av materiel eller produkter som ansvarar för säkerheten i materiel, produkter och verksamhet. Att lagarna iakttas övervakas av flera olika myndigheter såsom Tukes, STUK, Finlands miljöcentral, närings-, trafik- och miljöcentraler, kommunala miljöförvaltningsmyndigheter, Tullen, räddningsmyndigheter och polisen.

I lagstiftningen om sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier samt strålning avgränsas inte försvar och annan militär verksamhet i sin helhet till att lämnas utanför tillämpningsområdet för lagarna. De granskade lagarna tillämpas alltså i princip även på Försvarsmaktens och försvarsförvaltningens verksamhet. Det finns dock vissa undantag för tillämpningen på Försvarsmakten på grund av den särskilda karaktär Försvarsmaktens verksamhet har. Dessutom sköts den myndighetstillsyn och vissa andra myndighetsuppgiftsuppgifter som avses i lagstiftningen med avvikelse från lagarnas huvudregler hos Försvarsmakten i princip internt inom försvarsförvaltningen. Närmare bestämmelser om tillämpning av lagarna hos Försvarsmakten och skötseln av de myndighetsuppgifter som avses i lagarna hos Försvarsmakten finns i statsrådets och försvarsministeriets förordningar.

Vad gäller andra produkter och materiel som stöder amerikanska styrkors praktiska verksamhet finns lagstiftning som är väsentlig med tanke på avtalets bestämmelser i läkemedelslagen (395/1987), lagen om medicintekniska produkter (719/2021), blodtjänstlagen (197/2005), arbetarskyddslagen (738/2002), alkohollagen (1102/2017), och tobakslagen (549/2016). På motsvarande sätt finns i lagstiftning om produkter av särskilda slag, såsom läkemedel, medicintekniska produkter och blodpreparat samt alkohol- och tobaksprodukter, bestämmelser om aktörernas skyldigheter, villkor för tillstånd och myndighetstillsyn. Fimea, regionförvaltningsverken, Valvira och kommunerna övervakar att lagarna följs.

I artikelns bestämmelser behandlas inte direkt till exempel sprängämnen, farliga kemikalier och andra kemikalier eller användning av strålning eller andra ovannämnda produkter eller materiel av särskilda slag. Artikelns bestämmelser kan påverka tillämpningen av finsk lag på saken. I artikeln hänvisas det till artikel 1.2 enligt vilken all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. I artikel 27 i avtalet om försvarssamarbete betonas denna skyldighet genom konstaterandet att Förenta staterna i sin verksamhet ska respektera relevant finsk lagstiftning gällande miljö, hälsa och säkerhet. Enligt avtalet om försvarssamarbete ska parternas behöriga myndigheter samarbeta sinsemellan. Finska myndigheter ska i praktiken bland annat på ett tillräckligt sätt informera amerikanska myndigheter om lagstiftningens innehåll för att de ska kunna beakta den i sin

verksamhet. Respekten för lagstiftningen kan dock inte leda till att genomförandet av verksamheten förhindras eller att den i praktiken blir mycket besvärlig. Förenta staterna ska ha möjlighet att transportera, förhandslagra och förvara materiel som avses i artikeln på finskt territorium. Dessutom får amerikanska styrkors förhandslagrade materiel och de anläggningar som utsetts för förvaringen endast användas av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska ha exklusiv kontroll över tillgången till, användningen av och disponeringen av sådan förhandslagrad materiel. De anmälningsskyldigheter, tillstånd och godkännanden som krävs i lag kan därför inte krävas av Förenta staterna, och finska myndigheter övervakar inte deras verksamhet. När man får erfarenhet av att tillämpa avtalet om försvarssamarbete kan det i fortsättningen finnas behov av att bedöma nationella behov av att ändra på lagstiftningen till dessa delar. När man undersöker eventuella behov av att ändra nationell lagstiftning beaktas, utöver Förenta staterna, också andra stater som Finland samarbetar med inom försvaret, det vill säga i första hand de andra medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen.

Väsentliga med tanke på bestämmelsen i avtalet är också bestämmelserna om skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler enligt skjutvapenlagen (1/1998), bestämd försvarsmateriel enligt lagen om export av försvarsmateriel (282/2012) och produkter med dubbel användning enligt lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996). Enligt gällande lag är bland annat överföring och införsel till Finland, överföring och utförsel från Finland, transitering och innehav av sådana produkter i princip tillståndspliktiga.

Enligt 18 § i skjutvapenlagen krävs det, om inte något annat föreskrivs separat i lagen, tillstånd för överföring och införsel till Finland, överföring och utförsel från Finland, transitering och mäkling i kommersiellt syfte, kommersiell förvaring, förvärv, innehav, uthyrning och tillverkning av samt handel och byteshandel med skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler. I 17 § i lagen finns bestämmelser om de undantag från tillämpningsområdet som har ansetts behövliga, bland annat för behov inom Finlands internationella och Europeiska unionens militära och övriga myndighetssamarbete. Enligt 17 § 1 mom. 10 punkten gäller lagen inte överföring till eller från Finland, införsel, utförsel, tillverkning, reparation, modifiering och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en främmande stats väpnade styrkor, om a) verksamheten omfattas av Nato Sofa, Parisprotokollet, PfP Sofa eller dess andra tilläggsprotokoll, b) verksamheten grundar sig på ett internationellt fredsbevarande uppdrag eller c) tillstånd för verksamheten har beviljats med stöd av territorialövervakningslagen. Eftersom amerikanska styrkors ankomst till landet inte enligt avtalet om försvarssamarbete kräver tillstånd med stöd av territorialövervakningslagen behöver 17 § 1 mom. 10 punkten i skjutvapenlagen ändras genom att till lagen fogas avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna som grund för undantag.

För export, överföring, förmedling och transitering av försvarsmateriel behövs enligt vad som fastställs i 5–8 § i lagen om export av försvarsmateriel alltid tillstånd som beviljas av statsrådet eller försvarsministeriet. I 2 § i den lagen finns bestämmelser om avgränsning av tillämpningsområdet för lagen. Enligt 2 § 3 punkten ska lagen inte tillämpas om en främmande stats försvarsmakt för ut ur landet, överför eller via finskt territorium transporterar försvarsmateriel som den äger eller innehar, om verksamheten baserar sig på avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor, eller på Europeiska unionens krishanteringsuppdrag eller på något annat krishanteringsuppdrag. Vidare ska enligt 4 punkten lagen inte tillämpas om det för verksamheten har beviljats tillstånd med stöd av territorialövervakningslagen. De ovannämnda undantagen passar inte in på verksamhet enligt avtalet för försvarssamarbete.

På begränsning av export, förmedling, transitering och överföring av produkter med dubbel användning (exportkontroll) tillämpas enligt 1 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning, om inte något annat följer av någon annan lag, av rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden (omarbetning), nedan rådets förordning, eller av rådets gemensamma åtgärd (2000/401/Gusp) om kontroll av tekniskt bistånd som står i samband med viss slags militär slutanvändning, nedan rådets gemensamma åtgärd.

Med beaktan av vad som sägs ovan måste det i ikraftträdandelagen för avtalet om försvarssamarbete ingå en bestämmelse med ett sakinnehåll där avtalet ställs utanför tillämpningsområdet för lagen om export av försvarsmateriel och lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning.

Artikel 5. Äganderätt. I artikel 5 i avtalet finns bestämmelser om ägande och användning av byggnader som amerikanska styrkor eventuellt bygger. Enligt punkt 1 i artikeln ska alla byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar på överenskomna anläggningar och områden, även sådana som ändrats eller förbättrats av amerikanska styrkor, förbli Finlands egendom. Alla sådana byggnader, konstruktioner och anordningar som uppförs av amerikanska styrkor ska övergå i finsk ägo när de har färdigställts, men användas av amerikanska styrkor tills de amerikanska styrkorna inte längre behöver dem.

Med egendom som finns eller som byggs på överenskomna anläggningar och områden avses huvudsakligen fastighetsförmögenhet som förvaltas av Försvarsfastigheter, Forststyrelsen eller Finavia Abp. Också alla nya byggnader, konstruktioner och anordningar som byggs av amerikanska styrkor blir alltså en del av den statliga fastighetsförmögenhet som förvaltas av affärsverken eller Finavia Abp.

Ny fastighetsegendom som ska förvaltas kan genom avtalet om försvarssamarbete tas upp i affärsverkens balanser och har blivit byggda eller låtit byggas antingen av Senatkoncernens affärsverk eller amerikanska styrkor. Eftersom amerikanska styrkor inte blir ägare till fastigheterna överför Förenta staterna den egendom som byggs till ett affärsverk genast när båda parterna har godkänt att ett projekt är färdigt och mottaget.

Egendomen överförs till affärsverket först när ett projekt är färdigt, eftersom byggande av amerikanska styrkor som tas upp direkt i affärsverkets balans kan fördunkla parternas roller, skyldigheter och ansvar under byggandet. Till exempel den centrala rollen för den som beställer (inleder ett projekt), användaren av och huvudentreprenören för projektet går inte i alla de nämnda fallen att fastställa klart och skarpt avgränsat enligt allmänna avtalsvillkor.

Enligt artikel 5.2 ska överenskomna anläggningar och områden och delar av dessa, inklusive byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar som uppförts av amerikanska styrkor, när de inte längre används av amerikanska styrkor, återbördas av de amerikanska styrkorna såsom obelastad egendom som tillhör endast Finland, utan att det medför kostnader för Förenta staterna. Parterna eller deras verkställande organ ska samråda om villkoren för återbördande av överenskomna anläggningar och områden, inklusive eventuell ersättning för det gemensamt fastställda resterande värdet av förbättringar eller byggarbete som utförts av Förenta staterna.

Ägandet av de överenskomna anläggningar och områden som förtecknas i bilagan till avtalet ändras inte under den tid Förenta staten använder dem eller har slutat använda dem. De förblir hela tiden i finska statens ägo. Vid avtal om villkoren för återbördandet ska parterna också

komma överens om att sörja för ansvar för restaurering av och ersättning för eventuella miljöölagenheter. Fördelningen av sådana kostnader enligt principen att den som orsakat en olägenhet betalar ska vid behov avtalas separat.

Enligt punkt 3 ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer behålla äganderätten till alla varor, förnödenheter och flyttbara konstruktioner och all utrustning, materiel och annan lös egendom som de inom ramen för detta avtal fört in till eller förvärvat i Finland, om de inte avsäger sig äganderätten.

Enligt punkt 4 får parterna eller deras utsedda företrädare samråda om eventuella överlåtelser eller köp av amerikanska styrkors utrustning som bedöms överstiga Förenta staternas behov, i den mån Förenta staternas lagar och andra författningar tillåter det.

Artikel 6. Säkerheten. I artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete finns bestämmelser om att trygga skyddet av och säkerheten för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och förhandslagrad materiel. Med amerikanska styrkor avses enligt artikel 2.1 Förenta staternas väpnade styrkor och civila komponenter. ”Styrka” definieras i artikel 1.1 a i Nato Sofa. Enligt definitionen avses med styrka den personal som tillhör land-, sjö- eller luftstridskrafter från en avtalsslutande part när den befinner sig på tjänsteuppdrag inom en annan avtalsslutande parts territorium inom nordatlantiska fördragets område, med förbehåll för att de två berörda avtalsslutande parterna kan komma överens om att vissa personer, enheter eller förband inte ska anses utgöra eller ingå i en styrka vid tillämpningen av avtalet. De amerikanska avtalsentreprenörerna omfattas inte av definitionen på de amerikanska styrkorna.

Artikeln kompletterar artikel VII.10 i Nato Sofa om den sändande statens rätt att upprätthålla ordning, säkerhet och disciplin bland medlemmarna av sina styrkor. Artikel VII.10 i Nato Sofa gäller den sändande statens rätt att upprätthålla ordning och säkerhet i lokaler som de disponerar enligt avtal med den mottagande staten (led a) och rätt att upprätthålla disciplin och ordning utanför dessa (led b). De amerikanska styrkornas befogenheter enligt artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete är mera omfattande och delvis exaktare angivna än de befogenheter som anges i artikel VII.10 i Nato Sofa.

Enligt punkt 1 i artikeln ska Finland ansvara för att den allmänna ordningen och säkerheten upprätthålls på landets territorium. Enligt punkten ska Finland dessutom vidta de åtgärder som krävs för att trygga skyddet av och säkerheten för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och förhandslagrad materiel.

Punkten uttrycker den huvudregel enligt vilken övriga punkter i artikeln ska tolkas. Denna huvudregel framgår förutom av punkt 1 av första meningen i punkt 3 där det konstateras att Finland har det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer. Genom bestämmelserna bekräftas att Finland ansvarar för den allmänna ordningen och säkerheten samt har det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer. Att Finland har det främsta ansvaret innebär att också de amerikanska styrkorna har ansvar för sin säkerhet.

Enligt 1 kap. 1 § i polislagen (872/2011) är det i Finland polisens uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, skydda den nationella säkerheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Polisens verksamhet omfattar Finlands hela territorium. Bestämmelser om polisens allmänna befogenheter finns i kapitel 2 i polislagen.

Polisen ska upprätthålla säkerheten i samarbete med andra myndigheter samt med sammanslutningar och invånarna. Enligt 9 kap. 2 § i polislagen ska en myndighet inom ramen för sin behörighet ge polisen sådan handräckning som denna behöver för sina uppdrag. Bestämmelser om handräckning till polisen finns i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen (342/2022).

Till försvarsmaktens uppgifter hör enligt lagen om försvarsmakten bland annat det militära försvaret av Finland, vilket innefattar övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet, tryggnad av den territoriella integriteten, befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen. I territorialövervakningslagen föreskrivs om övervakning och tryggnad av Finlands territoriella integritet.

Bestämmelser om Försvarsmaktens befogenheter att upprätthålla ordning och säkerhet på områden som används av Försvarsmakten finns i lagen om försvarsmakten. Enligt 14 § i lagen har försvarsmakten rätt att under vissa villkor tillfälligt använda andra fastigheter än dem som försvarsmakten stadigvarande förfogar över. Upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten på allmänna platser är i första hand polisens uppgift. Därför har Försvarsmakten utanför de områden som den förfogar över endast begränsade befogenheter när det gäller att garantera säkerheten för anställda vid försvarsmakten eller för personer som hör till en främmande stats militära ledning eller representerar en internationell organisation och är försvarsmaktens gäster när dessa behöver särskilt skydd eller garantera immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar. Försvarsmakten har dessutom när den sköter uppgifter som hör till dess verksamhetsområde rätt att i samarbete med polisen ingripa i ett obemannat luftfartygs färd på en allmän plats. Innehållet i Försvarsmaktens befogenheter presenteras utförligare i samband med punkterna 2 och 3 nedan.

I 1 kap. 3 § i gränsbevakningslagen (578/2005) finns bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets uppgifter. Den centrala uppgiften är att upprätthålla gränssäkerheten. För detta samarbetar Gränsbevakningsväsendet med andra myndigheter samt med organisationer och invånare. Dessutom deltar Gränsbevakningsväsendet i det militära försvaret. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets allmänna befogenheter finns i 5 kapitlet i gränsbevakningslagen. I lagens 9 kapitel finns särskilda bestämmelser om säkerheten när det gäller Gränsbevakningsväsendets verksamhet och objekt. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets uppgifter inom brottsbekämpning finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018). Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter inom området för sjöräddningstjänsten finns i sjöräddningslagen (1145/2001).

I räddningslagen (379/2011) föreskrivs det bland annat om räddningsväsendets myndigheters och Gränsbevakningsväsendets uppgifter inom räddningsverksamheten, välfärdsområdets räddningsväsendes och räddningsverks uppgifter samt räddningsväsendets myndigheters och Gränsbevakningsväsendets behörighet inom räddningsväsendet. I lagen finns det också bestämmelser om samarbete när uppgifterna utförs och förbereds. I dess 5 kap. finns det bestämmelser om räddningsverksamhet och vissa anslutande uppgifter. Enligt 32 § i lagen hör det till räddningsverksamheten att 1) ta emot larm, 2) varna befolkningen, 3) avvärja överhängande olyckor, 4) skydda och rädda offer för olyckor samt människor, miljö och egendom som är i fara, 5) släcka eldsvådor och begränsa skador och 6) ha hand om ledning, kommunikation, underhåll och andra stödfunktioner i anslutning till de uppgifter som nämns i 1–5 punkten. Bestämmelser om andra myndigheters skyldigheter att ge handräckning till en räddningsmyndighet finns i 49 § och bestämmelser om en räddningsmyndighets skyldighet att ge handräckning till andra myndigheter i 50 § i räddningslagen.

I artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete föreskrivs det om de amerikanska styrkornas befogenheter när det gäller att upprätthålla eller återställa ordningen inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden som räknas upp i en bilaga till avtalet. Punkt 3 i artikeln gäller de amerikanska styrkornas befogenheter bortom dessa områden.

Enligt punkt 2 i artikeln ger Finland amerikanska styrkor tillstånd att utöva de rättigheter och befogenheter som de behöver vid användning, drift eller försvar av eller kontroll över överenskomna anläggningar och områden genom att vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden, däribland åtgärder för att upprätthålla eller återställa ordningen och skydda amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och anhöriga.

Enligt artikel 6.3 i avtalet har Finland det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer. Under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner får amerikanska styrkor vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer eller för att återställa säkerheten.

I punkterna 2 och 3 i artikeln är de territoriella gränserna för de amerikanska styrkornas befogenheter sinsemellan olika. Enligt punkt 2 sträcker sig de amerikanska styrkornas befogenheter territoriellt till de anläggningar och områden som förtecknas i en bilaga till avtalet och dessa områdens omedelbara närhet. En utvidgning av befogenheterna till den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena behövs för att de amerikanska styrkorna ska kunna svara på faror som hotar deras säkerhet i de överenskomna anläggningarna och områdena.

Även om begreppet omedelbar närhet inte har definierats närmare i avtalet, begränsas det av den hotbedömning som Förenta staterna gör i var situation. Vad som innefattas i den omedelbara närheten grundar sig på en hotbedömning som utgår från det territoriella, tidsmässiga och allmänna säkerhetsläget. Ett exakt avstånd för den omedelbara närheten kan inte fastställas uttömmande, utan det måste bestämmas skilt i varje situation. Det är svårt att på ett uttömmande sätt bestämma de praktiska tillämpningssituationerna på förhand, eftersom hoten och riskerna kan vara mångfasetterade. Sannolikheten för hot och risker kan bedömas i en säkerhetsplan enligt punkt 4. Säkerhetsplanerna är gemensamma dokument för de finska myndigheterna och de amerikanska styrkorna. Dessutom ska de finska myndigheterna och de amerikanska militära myndigheterna samordna åtgärder genom vilka de tillsammans eller var för sig reagerar på ett ökat hot eller en ökad risk (säkerhetsåtgärder). Säkerhetsåtgärder kan till exempel vara att flytta en styrka eller materiel till en säkrare plats, att höja nivån på skyddet eller att använda maktmedel vid behov i samarbete med myndigheter.

I artikel 6.3 föreskrivs det om de amerikanska styrkornas befogenheter utanför de områden som avses i punkt 2. Den omfattar således resten av Finlands territorium. Hit hör också de övriga platser som nämns i artikel 4.1 i avtalet och till vilka amerikanska styrkor får transportera och där de får förhandslagra försvarsutrustning, förnödenheter och materiel enligt vad som överenskommit gemensamt. Därtill omfattas i artikel 3.4 avsedda områden och anläggningar utanför de överenskomna där det finska verkställande organet på begäran ska vidta åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer att till stöd för amerikanska styrkor tillfälligt få tillgång till och använda privat mark och privata anläggningar. I fråga om de sist nämnda kan det till exempel handla om övningsområden utanför de områden och anläggningar som anges i bilagan. De amerikanska

truppernas befogenheter bortom de överenskomna anläggningarna och områdena och deras omedelbara närhet anges således inte i artikel 6.2 utan artikel 6.3.

I punkterna 2 och 3 i artikeln anges villkor för att de amerikanska styrkorna ska få utöva sina befogenheter. I båda punkterna begränsar sig de amerikanska styrkornas rätt att handla till nödvändiga och proportionerliga åtgärder. De amerikanska styrkornas befogenheter begränsas också av artikelns bestämmelser om syftet med att befogenheterna utövas och om de intressen som ska skyddas. Enligt punkt 2 är syftet med att de amerikanska styrkorna utövar sina befogenheter att de kan använda överenskomna anläggningar och områden, verka där, övervaka och försvara dem och upprätthålla eller återställa ordningen där. Enligt punkt 3 är syftet med utövandet av befogenheterna att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer. Med säkerhet avses inte bara att de amerikanska styrkorna och deras materiel skyddas utan också att de amerikanska styrkornas operationer, det vill säga genomförandet av deras verksamhet, tryggas. Det kan till exempel vara fråga om att trygga styrkornas rörelser. Hotet ska dessutom rikta sig mot funktioner som är centrala med tanke på genomförandet av en operation. Utöver områden, utrymmen och verksamhet skyddar de amerikanska styrkorna sina styrkor, avtalsentreprenörer och anhöriga. I artikeln specificeras inte föremålen för åtgärderna, varför de kan gälla alla som befinner sig i Finlands territorium.

Vidare är det med tanke på de amerikanska styrkornas användning av sin behörighet uttryckligen av betydelse att styrkorna, till skillnad från vad som är fallet med överenskomna anläggningar och områden och den omedelbara närheten av sådana, får använda sina befogenheter bortom dessa områden bara under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner. I dessa områden svarar behöriga finska myndigheter på hot, och de amerikanska styrkorna vidtar åtgärder bara om den finska myndighet inte är på plats eller om myndigheten inte har tillräcklig kapacitet. Finska myndigheters närvaro är inte avgörande med tanke på användningen av befogenheterna. I en del situationer ska de amerikanska styrkorna och de finska myndigheterna tillsammans svara på hot. Dessutom ska de amerikanska styrkornas åtgärder grunda sig på gemensamt godkända säkerhetsplaner. Utgångspunkten för dessa planer är en gemensam hotbedömning som tas fram genom samarbete mellan de behöriga myndigheterna i vilket ingår bland annat utbyte och analys av information. På grundval av hotbedömningen planeras och genomförs åtgärder.

I Finland föreskrivs det i 1 kap. i polislagen och 2 kap i gränsbevakningslagen heltäckande och detaljerat om villkoren för utövande av en polismans och en gränsbevakningsmans befogenheter.

För försvarsmaktens del föreskrivs det i lagen om försvarsmakten om de villkor under vilka en tjänsteman eller soldat i vakt- eller jourtjänst ska få använda olika befogenheter i ett område som försvarsmakten förfogar över. I 19–22 § i lagen om försvarsmakten anges för tjänstemän i vakt- eller jourtjänst befogenheter att övervaka och begränsa vistelse i områden som Försvarsmakten förfogar över och vid behov avlägsna personer från sådana områden, utföra säkerhetsvisitationer och säkerhetskontroller samt använda maktmedel i samband med dessa uppgifter. Bestämmelser om en i 45 kap. 27 § i strafflagen avsedd krigsmans användning av maktmedel finns i 23, 23 b och 23 c § i lagen om försvarsmakten kar också med stöd av 15 a § i lagen om försvarsmakten rätt att ingripa i ett obemannat luftfartygs färd, om det obehörigen kommer in i luftrummet ovanför ett område som Försvarsmakten förfogar över eller obehörigen kommer in i ett sådant område där luftfart är begränsad eller förbjuden och som finns ovanför ett ovan avsett område.

I områden som Försvarsmakten förfogar över har polisen inom ramen för sina befogenheter parallella befogenheter. Polisen handlar då i samarbete med Försvarsmakten. Försvarsmaktens befogenheter begränsas uttryckligen till områden som Försvarsmakten förfogar över, medan de amerikanska styrkornas befogenheter enligt artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete territoriellt omfattar också den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena.

På en allmän plats kan Försvarsmakten vid behov utse en sådan tjänsteman vid försvarsmakten som fått specialutbildning (säkerhetsman) att garantera säkerheten för anställda vid Försvarsmakten eller för personer som hör till en främmande stats militära ledning eller representerar en internationell organisation och är Försvarsmaktens gäster när dessa behöver särskilt skydd och garantera immuniteten vid transport av Försvarsmaktens särskilda tillgångar. Bestämmelser om de befogenheter som säkerhetsmän ges att för att kunna utföra dessa uppgifter att använda maktmedel, spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, avlägsna en person från en plats eller gripa en person och om polisens rätt att begränsa sådana befogenheter finns i 22 a–23 § och 23 b och 23 c § i lagen om försvarsmakten. Försvarsmakten samordnar genomförandet av säkerhetsuppdrag som utförs på allmänna platser tillsammans med polisen. Försvarsmakten är enligt lagen skyldig på förhand underrätta polisen om ett säkerhetsuppdrag ska utföras, varvid polisen fortfarande har möjlighet att vid behov åta sig uppgiften. Säkerhetsuppgifter ska utföras i samverkan med polisen under polisens allmänna ledning när ärendets art kräver det. Försvarsmakten har med stöd av 15 a § i lagen om försvarsmakten rätt att även utanför de områden som försvarsmakten förfogar över vid utförande av uppgifter som hör till dess verksamhetsområde ingripa i ett obemannat luftfartygs färd, om det utifrån dess rörelser eller andra omständigheter är sannolikt att luftfartyget äventyrar försvaret eller verksamhet som är synnerligen viktig för försvarsmakten eller om ett ingripande i dess färd behövs för att garantera säkerheten för anställda vid försvarsmakten eller skydda försvarsmaktens säkerhetsuppgifter. Bestämmelser om samarbete med polisen vid ingripande i ett obemannat luftfartygs färd finns i 15 c §. Försvarsmaktens befogenheter på en allmän plats är såsom ovan beskrivits begränsade, och användningen av befogenheterna sker i samarbete med polisen.

Vid försvarsministeriet bereds som bäst en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten och till en del andra lagar genom vilka det föreslås att Försvarsmaktens befogenheter utvidgas till den omedelbara närheten av områden som Försvarsmakten förfogar över samt för att trygga styrkor som hör till främmande staters försvarsmakt (PLM002:00/2023). Befogenheterna ska omfatta avspärrning, stängning eller utrymning av platser och områden som är i allmänt bruk samt förbud mot eller begränsning av vistelse där. Dessutom ska en person som uppträder hotfullt kunna avlägsnas eller gripas i vissa noggrant avgränsade situationer. Bestämmelser om användning av maktmedel ska även framöver finnas i 23, 23 b och 23 c § i lagen om försvarsmakten. Propositionen är ett led i strävandena att stärka Försvarsmaktens möjligheter att sörja för säkerheten för de amerikanska styrkorna och deras militära operationer på det sätt som avses i artikel 6.3 i avtalet om försvarssamarbete.

I punkt 4 i artikeln föreskrivs det om en skyldighet att samarbeta som gäller all verksamhet enligt artikeln. Enligt punkten ska de finska myndigheterna och de amerikanska militära myndigheterna ha ett nära samarbete när det gäller verksamhet enligt artikeln bland annat genom att gemensamt godkänna säkerhetsplaner och samordna säkerhetsåtgärder, utom i särskilt brådskande situationer som inte tillåter samordning av säkerhetsåtgärderna. Enligt punkten ska de amerikanska militära myndigheterna så snabbt som det i praktiken är möjligt informera de finska myndigheterna om fysiska personer som varit föremål för sådana åtgärder, med undantag för medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga, och till den del

det är nödvändigt och ändamålsenligt samordna sina åtgärder med de finska myndigheternas åtgärder så att dessa personer kan ställas under de finska myndigheternas kontroll.

I Finland är Försvarsmakten, polisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsmyndigheterna och räddningsverken sådana myndigheter som avses i punkt 4. Förenta staternas verksamhet i Finland förutsätter ett nära samarbete med de finska myndigheterna och att man kommer överens om hur säkerheten och ordningen ska upprätthållas i praktiken. Samarbetet är viktigt också för att de finska myndigheterna ska kunna fortsätta att ha en exakt lägesbild av de amerikanska styrkornas verksamhet i Finland. För de praktiska förfaranden som tillämpas i samarbetet ska separata genomförandearrangemang utarbetas.

Artikel 7. Inresa och utresa. I artikeln föreskrivs det om de formella villkoren för inresa och vistelse för personer som hör till tillämpningsområdet för avtalet om försvarssamarbete. Syftet med bestämmelserna är att underlätta de praktiska förfarandena vid personernas in- och utresor. Bestämmelser om rätt till inresa finns i artiklarna 3, 4 och 11 i avtalet om försvarssamarbete.

Artikeln kompletterar artikel III i Nato Sofa. Artikel 7 i avtalet om försvarssamarbete avviker likväl till vissa delar från bestämmelserna i Nato Sofa och utvidgar den grupp av personer som ska beviljas lättnader i fråga om inresa och registrering av utlänningar.

Enligt artikel III.1 i Nato Sofa ska pass- och viseringsbestämmelser och kontroll vid inresa inte tillämpas på den sändande statens styrkor när de reser in i eller lämnar den mottagande statens territorium förutsatt att de villkor som anges i punkt 2 i artikeln samt den mottagande statens regler iakttas. Enligt punkt 2 ska medlemmar av en styrka på begäran visa upp ett personligt identitetskort utfärdat av den sändande staten som avses i led a och en förflyttningsorder utfärdad av en behörig myndighet i den sändande staten eller av en behörig instans inom Nato som avses i led b. Dessa används i detta sammanhang som resedokument i stället för pass och visering eller identitetskort. Enligt led b får den mottagande staten därtill kräva att en förflyttningsorder är kontrasignerad av en behörig företrädare för staten. Enligt punkt 3 i artikeln ska medlemmar av en civil komponent och deras anhöriga i passen betecknas som sådana.

Enligt artikel III.1 i Nato Sofa ska styrkornas medlemmar vara undantagna från de bestämmelser i den mottagande staten som avser registrering och kontroll av utlänningar, men de ska inte anses få rätt att vara stadigvarande bosatta i eller ha hemvist inom den mottagande statens territorium.

Enligt artikel 7.1 i avtalet om försvarssamarbete ska Finland inte kräva att dess behöriga myndigheter kontrasignerat en förflyttningsorder enligt artikel III.2 b i Nato Sofa. I enlighet med Nato Sofa används det personliga identitetskortet och förflyttningsordern som resedokument för medlemmarna av en styrka i stället för pass och visering eller identitetskort. I förflyttningsordern bekräftas personens eller gruppens status som medlem eller del av styrkorna samt den förflyttningsorder som utfärdats. En förflyttningsorder kan vara individuell eller kollektiv. Finland har inte krävt att en förflyttningsorder ska vara kontrasignerad trots att den aktuella artikeln i Nato Sofa möjliggör detta (se RP 90/2023 rd, s. 62.) Följaktligen innebär artikel 7.1 i avtalet om försvarssamarbete ingen förändring jämfört med nuvarande rättsläge.

Enligt punkt 2 i artikeln ska Finland i enlighet med Nato Sofa inte kräva pass eller visering för inresa till eller utresa från finskt territorium för de medlemmar av en styrka som innehar det personliga identitetskort som krävs och en giltig förflyttningsorder. Finland ska inte heller kräva visering för inresa till eller utresa från finskt territorium för de medlemmar av en civil komponent, anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer som innehar ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdat av Förenta staternas försvarsministerium, en förflyttningsorder eller en

fullmakt utfärdad av en behörig amerikansk myndighet. I punkt 2 föreskrivs det också att de finska myndigheterna ska göra de noteringar som krävs enligt finsk lagstiftning i pass som tillhör medlemmar av den civila komponenten, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga.

Den första meningen i punkten är samstämmig med Nato Sofa i fråga om de villkor och möjligheter för medlemmar av en styrka att resa in som anges i artikel III.1 och III.2 i Nato Sofa Bestämmelsen har antagits och satts i kraft som en del av Nato Sofa.

I artikel III i Nato Sofa finns dock inga bestämmelser som på motsvarande sätt undantar den civila komponenten eller anhöriga från tillämpning av den mottagande statens lagstiftning om pass och visering. Till skillnad från Nato Sofa beviljas enligt andra meningen i artikel 7.2 i avtalet om försvarssamarbete visumfrihet vid samarbete enligt avtalet inte bara för medlemmar av styrkor utan också för medlemmar av civila komponenter. Med begreppet ”amerikanska avtalsentreprenörer” avses enligt artikel 2 i avtalet också deras anställda. Ett villkor för visumfrihet är att de aktuella personerna innehar ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdad av Förenta staternas försvarsministerium, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av en behörig amerikansk myndighet. Det krävs inte att de dokument som nämns i punkten bärs med hela tiden, men de ska kunna uppvisas vid behov. Syftet med andra meningen i punkten är att säkerställa att inresa och vistelse för alla personer som är fast knutna till Förenta staternas väpnade styrkors verksamhet är så smidig och okomplicerad som möjligt.

Enligt 9 § 4 mom. i grundlagen regleras rätten för utlänningar att resa in i Finland och vistas i landet genom lag. Enligt 11 § 1 mom. 1 punkten i utlänningslagen (301/2004) krävs det av en utlänning som kommer till Finland att han eller hon har ett giltigt resedokument som berättigar till gränsövergång. Enligt artikel 7.2 i avtalet om försvarssamarbete är detta resedokument för en medlem av en civil komponent, anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdad av Förenta staternas försvarsministerium, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av en behörig amerikansk myndighet.

Enligt 11 § 1 mom. 2 punkten i utlänningslagen ska utlänningen ha ett sådant visum, uppehållstillstånd, uppehållstillstånd för arbetstagare eller uppehållstillstånd för företagare som krävs, om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning eller ett internationellt fördrag som är bindande för Finland. Avtalet om försvarssamarbete är ett sådant fördrag

Enligt artikel 6 i gränsreglerna för Schengenländerna ska tredjelandsmedborgare vid inresa ha ett giltigt visum om det krävs enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1806 om fastställande av förteckningen över tredjeländer vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav, utom när de innehar ett giltigt uppehållstillstånd eller en giltig visering för längre vistelse. Enligt artikel 4 i förordningen och bilaga II till förordningen krävs inte visering av medborgare i Förenta staterna för kortvarig vistelse i Finland. Med stöd av avtalet kan det till Finland anlända också sådana personer som inte är medborgare i Förenta staterna och som enligt gällande bestämmelser ska ha visum. De i 3 § i utlänningslagen avsedda unionsmedborgare och därmed jämförbara medborgare i Europeiska unionens (EU) medlemsstater samt medborgare i Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz som reser in i eller vistas i Finland med anledning av uppdrag enligt avtalet har en särställning. Bestämmelserna i avtalet inverkar inte på tillämpningen av bestämmelserna om fri rörlighet i unionsrätten.

I fråga om de personer som avses i avtalet och som inte är direkt befriade från visumkravet med stöd av förordning (EU) 2018/1806 är artikel 6.2 c i förordning betydelsefull. Enligt denna får en medlemsstat lagstifta om undantag från viseringskravet för medlemmar av väpnade styrkor som reser på uppdrag av Nato eller Partnerskap för fred och som innehar de identitetshandlingar

och resedokument som föreskrivs i Nato Sofa. Även om artikeln till sin lydelse gäller medlemmar av väpnade styrkor, ska möjligheten till undantag vad gäller avtalet om försvarssamarbete tolkas så att den gäller samtliga grupper av personer som nämns i artikel 7.2 i avtalet, eftersom dessa grupper med hänsyn till Förenta staternas verksamhet utgör en helhet. Undantagsbestämmelsen har tolkats på motsvarande sätt till exempel i den svenska regeringens proposition Prop. 2023/24:141.

Enligt artikel 7.3 i avtalet om försvarssamarbete ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga vara undantagna från bestämmelser som reglerar registrering och kontroll av utlänningar.

Enligt artikel III.1 i Nato Sofa ska medlemmar av styrkorna även vara undantagna från de bestämmelser i den mottagande staten som avser registrering och kontroll av utlänningar. I artikel III i Nato Sofa ingår inga bestämmelser om motsvarande befrielse av civila komponenter, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga. Befrielsen utvidgas sålunda i jämförelse med Nato Sofa så att den också omfattar civila komponenter, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga.

Bestämmelser om villkoren för att en utländsk medborgare ska registreras finns i 9 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009). I 4 kap. i utlänningslagen finns bestämmelser om vistelse i Finland. I 129 a § i lagen föreskrivs det om övervakning av utlänningar och i 129 b § om polisens och gränsbevakningsväsendets rätt att utföra kontroller.

Enligt artikel III.1 i Nato Sofa ska medlemmar av en styrkaska inte anses ha rätt att vara stadigvarande bosatta i eller ha hemvist inom den mottagande statens territorium. Vid beredningen av regeringens proposition om Nato Sofa ansågs att bestämmelserna i artikel III med hänsyn till utlänningslagen ska tolkas så att det av en medlem av en från visumkravet undantagen styrka från en främmande stat inte ska krävas ett sådant separat uppehållstillstånd beviljat med stöd av utlänningslagen som normalt krävs av tredjelandsmedborgare när vistelsen varar i över tre månader. I regeringens proposition tolkades avtalet dessutom så att vistelse som grundar sig på avtalet inte räknas in i den vistelsetid som krävs för permanent uppehållstillstånd.

I artikel 7 i avtalet om försvarssamarbete föreskrivs det inte uttryckligen om att undanta civila komponenter, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga från kravet på uppehållstillstånd. Vid avtalsförhandlingarna blev det likväl klart att det för de grupper av personer som avses i artikel 7.2 inte ska ställas krav på uppehållstillstånd för vistelse som varar i över tre månader. Som ovan konstaterats bör förfarandena när de som hör till de aktuella grupperna reser in i Finland vara så enkla som möjligt och de ska kunna stanna inom finskt territorium så länge som deras uppgift kräver. Ett krav på uppehållstillstånd skulle försvåra försvarssamarbetet oskäligt mycket om Förenta staterna alltid på förhand skulle behöva bedöma hur länge var person ska stanna i Finland och vid behov ansöka om uppehållstillstånd för dem. Artikel 7.3 i avtalet om försvarssamarbete ska enligt ovan tolkas så att utöver medlemmar av de amerikanska styrkorna inte heller medlemmar av civila komponenter, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga ska ha rätt att vara stadigvarande bosatta eller ha hemvist i Finland. De ska inte heller behöva ansöka om uppehållstillstånd. Även den svenska regeringen har i sin proposition Prop. 2023/24:141 kommit till samma slutsatser.

Ett annat argument för att uppehållstillstånd inte ska krävas är att det när uppehållstillstånd krävs är fråga om reglering om registrering och kontroll av utlänningar som enligt artikel 7.3 i avtalet inte ska tillämpas på amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga.

Enligt 11 § 1 mom. 2 punkten i utlänningslagen förutsätter en utlännings inresa att denne har ett sådant visum, uppehållstillstånd, uppehållstillstånd för arbetstagare eller uppehållstillstånd för företagare som krävs, om inte något annat följer av ett internationellt fördrag som är bindande för Finland. Utlänningslagens 11 § behöver inte ändras eftersom det villkor för inresa som anges i 11 § 1 mom. 2 punkten uppfylls med stöd av den visumfrihet som de beviljats. Däremot bör förteckningen i 40 § i utlänningslagen över vilka slag av vistelse som är lagliga kompletteras med en bestämmelse om att de personer som avses ovan vistas lagligt i Finland. Samtidigt ska det till förteckningen enligt förslaget läggas en motsvarande ny punkt som gäller medlemmar av en styrka som avses i Nato Sofa, Parisprotokollet samt PpP Sofa och dess andra tilläggsprotokoll men inte medlemmar av en civil komponent eller anhöriga.

Enligt artikel III.1 i Nato Sofa har medlemmar av en styrka inte ha rätt att ha hemvist inom den mottagande statens territorium. I avtalet om försvarssamarbete finns det inga bestämmelser om rätt till hemort för medlemmar av en civil komponent, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer. I 4 § i lagen om hemkommun (201/1994) anges villkor under vilka personer som kommer från utlandet till Finland kan få hemkommun i Finland. För att få hemkommun måste en utländsk medborgare i regel antingen ha ett giltigt uppehållstillstånd eller registrerad uppehållsrätt. Eftersom dessa krav enligt vad som sagts inte gäller de personer som avses ovan kan dessa i regel inte heller få hemkommun med stöd av lagen om hemkommun.

I Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete föreskrivs det inte om någon allmän rätt att arbeta, varför de grupper av personer som avses ovan inte heller har allmän rätt att arbeta i Finland.

Om en medlem av de amerikanska styrkorna avlider eller med anledning av förflyttning lämnar finskt territorium, ska medlemmens anhöriga enligt artikel 7.4 i avtalet om försvarssamarbete fortsätta att ha status som anhöriga enligt detta avtal i nittio dagar efter dödsfallet eller förflyttningen. I de fall där underhållsberättigade barn är inskrivna vid läroanstalter på finskt territorium före medlemmens dödsfall eller förflyttning ska de anhöriga fortsätta att ha status som anhöriga i minst trettio kalenderdagar efter skolårets slut eller efter att inskrivningen har upphört.

Nato Sofa innehåller ingen motsvarande bestämmelse.

Artikel 8. Logistikstöd. I artikeln föreskrivs det om logistikstöd som ges för verksamhet som omfattas av avtalet och om förfarandena när sådant stöd ges samt om ersättning för sådant stöd.

Bestämmelserna om logistikstöd i Nato Sofa finns i huvudsak i artikel IX i avtalet. I punkt 2 i artikeln föreskrivs det om anskaffningar för att försörja styrkor och civila komponenter och i punkt 3 om att för styrkor och civila komponenter tillhandahålla byggnader, markområden och byggnader samt tillhörande faciliteter och tjänster. Enligt punkt 5 i artikeln kan medlemmar i en styrka eller en civil komponent och deras anhöriga få sjukvård och tandvård, inklusive sjukhusvistelse, på samma villkor som den mottagande statens motsvarande personal om styrkan eller den civila komponenten inte har tillräckliga sjukvårds- och tandvårdsinrättningar på den ort där den är stationerad. Flera av dessa bestämmelser i Nato Sofa vilar på principen att den mottagande staten ger den sändande staten stöd på samma villkor som till sin egen motsvarande personal. För varor, inkvartering och tjänster som avses i artikel IX i Nato Sofa betalas enligt punkt 7 i artikeln i regel en ersättning i lokal valuta om något annat inte följer av allmänna eller särskilda finansiella överenskommelser mellan de avtalslutande parterna. På grundval av artikel IX i Nato Sofa kan styrkor, civila komponenter eller anhöriga dock inte beviljas befrielse från skatter eller tullar som enligt den mottagande statens skatte- och tullbestämmelser tas ut för varor som köps och tjänster som utförs. I artikel XI.11 i Nato Sofa finns det bestämmelser om särskilda arrangemang som ska vidtas av den mottagande staten för

att drivmedel, olja och smörjmedel avsedda för tjänstefordon, luftfartyg och fartyg som tillhör en styrka eller en civil komponent ska kunna tillhandahållas helt tull- och skattefritt.

Nato Sofa och särskilt vissa bestämmelser i artikel IX, såsom punkt 7 om finansiella överenskommelser för det stöd som den mottagande staten ger, erkänner den sändande och den mottagande statens rätt att ingå överenskommelser som avviker från och kompletterar Nato Sofa. Artikel 8 i avtalet om försvarssamarbete kompletterar bestämmelserna i Nato Sofa om att ge logistikstöd till de amerikanska styrkorna. Till skillnad från Nato Sofa innehåller avtalet om försvarssamarbete bestämmelser om att ge logistikstöd också till amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer.

För logistikstödet ingicks 2008 en överenskommelse om anskaffning och service (Acquisition and Cross-Servicing Agreement, ACSA) mellan Finlands och Förenta staternas försvarsministerier. Artikel 8 i avtalet om försvarssamarbete bygger på denna överenskommelse. Till sin karaktär är ACSA ett internationellt förvaltningsavtal som fungerar som ramavtal för upphandlingar. I avtalet ingår överenskommelser om förfarandena vid anskaffning av logistikstöd, kompletteringar och tjänster hos en annan avtalspart samt om ersättningar för dem. Syftet med avtalet är att göra det lättare att köpa logistikstöd, kompletteringar och tjänster av den andra avtalsparten.

Enligt artikel 8.1 i avtalet om försvarssamarbete ska Finland göra sitt yttersta för att på begäran ge amerikanska styrkor logistikstöd för verksamhet som omfattas av avtalet. När logistikstöd ges beaktas Finlands nationella krav och de resurser som finns att tillgå.

Termen logistikstöd definieras inte i avtalet om försvarssamarbete. Till artikelns tillämpningsområde kan enligt vad som konstaterades under förhandlingarna höra till exempel inkvartering, bränsle och olika slags tjänster, såsom förvaring och hälso- och sjukvård.

På logistikstöd och ersättningar för det tillämpas enligt punkt 2 befintliga avtal eller överenskommelser, däribland ACSA, om parterna inte kommit överens om annat. Försvarsmakten har sedan 2008 iakttagit avtalsvillkoren i ACSA när logistiskt stöd ges till amerikanska styrkor. Enligt artikel 5 i ACSA kan logistikstöd ersättas genom kontant betalning eller byte. I ACSA definieras innehållet i logistikstödet i artikel 2.e på så sätt att stödet till exempel kan bestå av livsmedel, vatten, inkvartering, transport, drivmedel, olja, smörjmedel, kommunikationstjänster, medicinska tjänster, ammunition, lagerutrymmen, reparations- och underhållstjänster eller reservdelar.

Lagstiftning om hälso- och sjukvårdstjänster i anslutning till logistiskt stöd har redogjorts i regeringens proposition om Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 14, s. 19–22, s. 93–94)

Enligt punkt 3 ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer för allt logistikstöd som inte omfattas av punkt 2 i denna artikel betala skäliga kostnader för logistikstöd som begärs och mottas i samband med verksamhet som omfattas av avtalet. I detta avseende ska Finland i överensstämmelse med gemensamt överenskomna förfaranden ge amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer en behandling som inte är mindre fördelaktig än den som ges Finlands försvarsmakt och i enlighet med artikel 16 i avtalet undanta dem från skatter, avgifter och motsvarande kostnader.

De befintliga avtal och överenskommelser som avses i punkt 2 har företräde i förhållande till det logistikstöd som avses i punkt 3. Punkt 3 gäller situationer där gällande avtal, såsom ACSA,

inte kan tillämpas. I sådana situationer betalar amerikanska styrkor och avtalsentreprenörer, om logistikstöd tillhandahålls också dem, skäliga kostnader för stöd som de mottagit enligt punkten.

I artikel 8.3 och i den allmänna bestämmelsen om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk i artikel 16 är avtalas det bredare än i Nato Sofa om all skattefrihet, också skattefrihet för logistikstöd till avtalsentreprenörer.

Bestämmelser om det mervärdesskattesystem som ska tillämpas i EU finns i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt, nedan mervärdesskattedirektivet. I Finland har mervärdesskattedirektivet införlivats i den nationella lagstiftningen genom mervärdesskattelagen (1501/1993). I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. Genom dessa befrias bland annat försäljning av tjänster till försvarsmakter i andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget om dessa deltar i en gemensam försvarsinsats utanför sin egen stat.

Bestämmelser om det punktskattesystem som ska tillämpas i EU finns i rådets direktiv (EU) 2020/262 om allmänna regler för punktskatt, nedan punktskattedirektivet. I Finland har punktskattedirektivet införlivats i den nationella lagstiftningen genom punktskattelagen (182/2010). I punktskattedirektivet och punktskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. I fråga om punktbeskattningen är de produkter befriade från punktskatt som är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer i Nato eller av den civilpersonal som medföljer dem eller för försörjningen av deras mässar och marketentier.

Befrielsen från skatt enligt punkt 3 förtydligar den allmänna skattebefrielsen enligt artikel 16.1. Artikel 16 i avtalet innehåller en allmän bestämmelse om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk. Beroende på situationen beviljas skattebefrielse för officiella aktiviteter enligt förslaget antingen direkt eller genom återbetalning. Enligt 10 kap. 102 § i mervärdesskattelagen får en skattskyldig för skattepliktig rörelse dra av skatten på en vara eller tjänst som han köper av en annan skattskyldig. Vid förhandlingarna om avtalet om försvarssamarbete fastslogs som parternas gemensamma ståndpunkt att frasen ”i enlighet med artikel 16 i detta avtal är utan skatter”, "consistent with Article 16 of this Agreement, less taxes" i fråga om anskaffningar gjorda av de avtalsentreprenörer som är införda i registret över mervärdesskattskyldiga också kan innebära avdragsrätt enligt 10 kap. i mervärdesskattelagen. I enlighet med detta köper en finsk avtalsentreprenör produkterna med skatt och drar av den skatt som ingår i inköpspriset vid beräkningen av den skatt som ska krediteras till staten. Skattebefrielser relaterade till officiellt bruk och förfaranden som sammanhänger med dessa har behandlats närmare i motiveringarna till artikel 16.

Artikel 9. Motorfordon. Artikel 9 gäller tillstånds-, registrerings- och säkerhetskrav för motorfordon som tillhör amerikanska styrkor eller deras medlemmar, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga.

Enligt punkt 1 ska finska myndigheter godta registrering, besiktning och licensiering som amerikanska myndigheter utfört av motorfordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller anhöriga. Finska myndigheter ska på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda alla handlingar och fordonsmärkningar som vanligtvis krävs för att framföra motorfordon på finskt territorium. Sådana märkningar för privata motorfordon tillhörande medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ska inte vara möjliga att särskilja från dem som i allmänhet utfärdas till den finska befolkningen.

Enligt punkt 2 ska finska myndigheter på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda militära registreringsskyltar för de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon i enlighet med de förfaranden som fastställts för Finlands försvarsmakt. Finska myndigheter ska också på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda registreringsskyltar för privata motorfordon som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga. Dessa registreringsskyltar ska inte kunna särskiljas från sådana som i allmänhet utfärdas till den finska befolkningen.

Punkt 1 ålägger Finland att godta att fordon som förts in av de fysiska och juridiska personer som avses i punkten används i den finska trafiken. Tillsammans med punkt 2 om registreringsskyltar ålägger den Finland att göra det möjligt att i Finland registrera fordon på grundval av fordonstekniska krav som antagits i Förenta staterna. Fordonslagen (82/2021) gäller enligt dess 1 § bland annat tekniska krav för klassificering, godkännande, besiktning, registrering och temporär användning av fordon och fordonskombinationer. Bestämmelser om uppgifter som ska antecknas i trafik- och transportregistret ingår förutom i fordonslagen också i lagen om transportservice (320/2017). Enligt förslaget ändras fordonslagen så att den beaktar det förfarande som krävs i avtalet när fordon som avses i avtalet registreras i Finland.

Enligt punkt 2 ska för motorfordon som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga kostnadsfritt utfärdas registreringsskyltar som inte avviker från dem som används i Finland. Registreringsskyltarna och det registreringstecken som finns på dem är knutna till registreringen av fordonet. Registeranmälan lämnas till den som utför registreringar med vilken enligt 2 § 37 mom. avses Transport- och kommunikationsverket och en i 25 kap. i lagen om transportservice avsedd tjänsteleverantör som bistår i registreringsuppgifter. Den tjänsteleverantör som bistår i registreringsuppgifter får likväl inte utföra de registreringar som avses i avtalet om försvarssamarbete, eftersom registreringarna anses förutsätta särskild prövning. Därför bör det extraordinära registreringsförfarandet och det kostnadsfria utfärdandet av registreringsskyltar i fråga om privata fordon beaktas i den nationella lagstiftningen. I registreringsförfarandet ska det också beaktas att de personer som avses i avtalet enligt artikel 7.3 inte ska registreras i det finska befolkningsdatasystemet och att amerikanska avtalsentreprenörer enligt definitionen i artikel 2.4 inte registreras som juridiska personer i Finland. Det föreslås att fordonslagen ändras så den beaktar det behövliga förfarandet för att anmäla och ta emot uppgifter om de fordon som avses i avtalet och anteckna dem i registret samt utfärdande av registreringsskyltar och registreringsintyg avgiftsfritt. Transport- och kommunikationsverket ges i den nya 83 a § i fordonslagen nödvändig behörighet att registrera fordon och personuppgifter som avses i avtalet och att utfärda registreringsskyltar och registreringsintyg.

Enligt punkt 2 ska finska myndigheter på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda militära registreringsskyltar för de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon i enlighet med de förfaranden som fastställts för Finlands försvarsmakt.

Bestämmelser om militärfordon och registreringen av dem och om internationella militärfordon finns i militärfordonslagen (332/2023). Enligt 1 § 1 punkten underpunkt d i militärfordonslagen finns det i lagen bestämmelser om godkännande och registrering av militärfordon och kombinationer där de ingår. Enligt punkt 3 i samma paragraf finns det i lagen bestämmelser om konstaterande av överensstämmelse med kraven och om tillsyn över trafikdugligheten för internationella militärfordon som tillhör en främmande stat eller en internationell organisation och som befinner sig i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen. Enligt 2 § 1 mom. 18 punkten i lagen avses med militärfordon ett fordon som är avsett, tillverkat eller utrustat för utförande av de uppgifter om vilka det föreskrivs i 2 § i lagen om försvarsmakten och som antecknats i militärfordonsregistret. Det tekniska begreppet

militärfordon preciseras i försvarsministeriets förordning om militärfordon (180/2006) och vidare i huvudstabens tekniska granskningsavdelnings föreskrifter. Enligt 2 § 1 mom. 2 punkten i militärfordonslagen avses med internationellt militärfordon en utländsk stats eller en internationell organisations fordon som befinner sig i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen och som uppfyller kraven enligt 40 § i lagen. Eftersom inresa i avtalet om försvarssamarbete inte grundar sig på tillstånd enligt territorialövervakningslagen, tillämpas militärfordonslagen inte på amerikanska fordon som är i Finland på grundval av avtalet.

I 18 § i militärfordonslagen föreskrivs det om registreringsskyltar och registreringstecken inom Försvarsmakten. Enligt 1 mom. utfärdas för militärfordon som genomgår första registrering i Försvarsmakten ett registreringstecken inom Försvarsmakten som identifierar militärfordonet och som kan märkas ut på en registreringsskylt inom Försvarsmakten eller målas på militärfordonet. Registreringsskyltar och registreringstecken inom Försvarsmakten ska vara klart urskiljbara och skilja sig från andra registreringsskyltar och registreringstecken.

Försvarsmakten kan med stöd av 18 § i militärfordonslagen anteckna endast militärfordon i militärfordonsregistret. De amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon som avses i artikel 9.2 är inte alltid militärfordon i lagens mening. Bestämmelserna om registreringsskyltar i militärfordonslagen gör det inte möjligt att utfärda registreringsskyltar för officiella amerikanska icke-taktiska fordon, eftersom Försvarsmakten enligt lagen inte får utfärda registreringsskyltar för andra fordon än militärfordon.

Av det som sagts ovan följer att det i militärfordonslagen måste föreskrivas om ett förfarande enligt vilket Försvarsmakten på begäran av de amerikanska militära myndigheterna får utfärda registreringsskyltar för de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon. Dessutom måste det, eftersom utfärdandet av registreringsskyltar vid Försvarsmakten nationellt är knutet till anteckning av fordonet i militärfordonsregistret, föreskrivas om antecknande av nödvändiga uppgifter i militärfordonsregistret.

Artikel 9.1 i avtalet täcker också registrering och kontroll av samt tillstånd för de fordon som de amerikanska styrkorna och avtalsentreprenörerna använder för att transportera farliga ämnen. Bestämmelser om transport av farliga ämnen finns i lagen om transport av farliga ämnen (541/2023). Lagen tillämpas på förberedelse inför och utförande av transporter av farliga ämnen samt på säkerställande av transportsäkerhet och skydd av transporter, om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning eller internationella förpliktelser som är bindande för Finland. De nationella bestämmelserna och föreskrifterna om transport av farliga ämnen grundar sig på internationella avtal om transport av farliga ämnen, såsom ADR-överenskommelsen (Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road, FördrS 23/1979, nedan ADR-överenskommelsen) och EU-rättsakter, till exempel Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/68/EG om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar. Enligt avgränsningen av tillämpningsområdet i 2 § i gällande lag om transport av farliga ämnen ska lagen inte tillämpas på transport av farliga ämnen som utförs av Försvarsmakten och inte på sådan transport av farliga ämnen med en främmande stats eller en internationell organisations transportmedel som hänför sig till internationella militära övningar eller annat militärt samarbete. Lagen om transport av farliga ämnen ska således inte tillämpas på transport av farliga ämnen enligt avtalet om försvarssamarbete som utförs av de amerikanska styrkorna. Avgränsningen av tillämpningsområdet i lagen om transport av farliga ämnen anses gälla också transporter som utförs av amerikanska avtalsentreprenörer när de görs för amerikanska styrkors räkning. Dessa transporter som utförs av amerikanska avtalsentreprenörer kan anses vara sådana transporter av farliga ämnen med en främmande stats transportmedel som hänför sig till militärt samarbete för vilka avgränsningen i lagen om transport av farliga ämnen

gäller. Detta innebär att transport av farliga ämnen som utförs av utländska styrkor för närvarande inte regleras i den nationella lagstiftningen. Vid försvarsministeriet pågår beredningen av ett utkast till regeringsproposition om transport av farliga ämnen i Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet och till vissa lagar som har samband med den (PLM004:00/2021). Syftet med lagstiftningen är att i lagen ta in nödvändiga undantag för transport av farliga ämnen som utförs av amerikanska styrkor och avtalsentreprenörer.

I punkt 3 föreskrivs att medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga är skyldiga att respektera Finlands lagstiftning om tecknande av trafikförsäkring för motorfordon och släpvagnar som de äger eller använder privat på finskt territorium. Ansvar för att trafikförsäkring tecknas åligger alltså fordonets eller släpvagnens ägare, inte de amerikanska militära myndigheterna.

Bestämmelsen bygger på principen att medlemmar av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ska fullgöra sina skyldigheter enligt trafikförsäkringslagen att teckna trafikförsäkring för fordon och släpvagnar som de äger och använder privat.

Trafikförsäkringen är en lagstadgad skadeförsäkring (trafikförsäkringslagen 460/2016), vars syfte är att ge ett omfattande försäkringsskydd mot sak- och personskador som drabbar skadelidande vid användning i trafik av motorfordon. Samtidigt ger trafikförsäkringen dem som orsakat en skada ett ansvarsförsäkringsskydd mot det skadeståndsansvar som annars skulle kunna uppstå för dem. Skyldigheten att teckna försäkring åläggs ägare och innehavare av fordon. Försäkringen är fordonsbaserad varför den är i kraft oavsett vem som framför fordonet.

Bestämmelser om trafikförsäkring finns i Europaparlamentets och rådets direktiv (2009/103/EG) om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet.

Motorfordon som används i trafik och vars stadigvarande hemort är i Finland ska ha en trafikförsäkring enligt trafikförsäkringslagen. I samband med att Nato Sofa och Parisprotokollet godkändes och sattes i kraft ändrades 127 § i fordonslagen så att det i paragrafen föreskrivs särskilt om temporär användning av fordon när det handlar om fordon som avses i för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter. Enligt paragrafen ska fordon som förts in för temporär användning få användas under den tid personen är på kommandering i Finland. I 127 § i fordonslagen förutsätts att det för fordonet finns en trafikförsäkring som är giltig i Finland och uppfyller 125 § 3 mom. 3 punkten i lagen. Avtalet om försvarssamarbete är ett avtal om styrkornas status. För tydlighetens skull är det dock nödvändigt att i 127 § infoga ett uttryckligt omnämnande av avtalet om försvarssamarbete. I och med sättandet i kraft av avtalet om försvarssamarbete växer den grupp av personer som 127 § tillämpas på så att den utöver styrkor och civil personal också omfattar amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga.

Uppgifter om trafikförsäkringen införs bland uppgifterna om fordonet i trafik- och transportregistret i enlighet med fordonslagen. Enligt 83 § 4 mom. i fordonslagen ska trafikförsäkringsbolagen anmäla nya trafikförsäkringar och ändringar i trafikförsäkringar till registret. När det gäller avtalet om försvarssamarbete görs anmälan inte av försäkringsbolaget utan av en myndighet som ingår i styrkorna. På grund av detta föreslås en ändring i fordonslagen enligt vilken Transport- och kommunikationsverket ska anteckna försäkringsuppgifterna i registret i samband med registreringen.

Enligt punkt 4 ska de amerikanska militära myndigheterna vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för motorfordon och släpvagnar som de har registrerat och utfärdat licens för eller som används av amerikanska styrkor på finskt territorium.

De amerikanska militära myndigheterna ska själva ansvara för nivån på trafiksäkerheten i fråga om de amerikanska styrkornas fordon. I punkt 5 föreskrivs att medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga är skyldiga att upprätthålla fullgod säkerhet hos privatägda motorfordon och släpvagnar som de använder på finskt territorium. Motorfordon och släpvagnar som är registrerade i Finland ska därför genomgå tillämpliga periodiska tekniska besiktningar

Medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ansvarar själva för nivån på trafiksäkerheten i fråga om fordon som de äger privat. Enligt bestämmelserna ska motorfordon och släpvagnar som är registrerade i Finland genomgå tillämpliga periodiska tekniska besiktningar i Finland. Bestämmelsen kräver dock inte att fordonen och släpvagnarna i fråga uppfyller alla finska krav, utan de får användas i trafiken om de uppfyller kraven i registreringsstaten.

Förfarandet avviker från de besiktningsskyldigheter som anges i kap. 6 i fordonslagen. Därför bör fordonslagen ändras vad gäller fordon som ska registreras i Finland så att det inte krävs att fordonet genomgår periodiska besiktningar. Bestämmelser om detta ska enligt förslaget tas in i 1 a § i fordonslagen tillsammans med andra avgränsningar av tillämpningsområdet.

Artikel 10. Körkort och yrkeslicenser. Artikelns gäller såväl körtillstånd som yrkeslicenser.

Enligt punkt 1 ska ett körkort eller annat tillstånd som amerikanska myndigheter utfärdat till en medlem av de amerikanska styrkorna eller till en amerikansk avtalsentreprenör och som ger innehavaren rätt att framföra styrkans fordon, fartyg eller luftfartyg vara giltigt för sådant framförande på finskt territorium.

Av medlemmar av de amerikanska styrkorna och av amerikanska avtalsentreprenörer krävs följaktligen inte att de skaffar finskt körkort eller tillstånd för att framföra fartyg eller luftfartyg, utan tillstånd som beviljats av Förenta staternas myndigheter anses tillräckligt.

Enligt punkt 2 ska finska myndigheter utan förarprov eller avgift godta körkort utfärdade av Förenta staterna eller dess delstater eller subnationella politiska förvaltningsområden till medlemmar av amerikanska styrkor, deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer som giltiga för framförande av privata motorfordon. Det ska inte krävas något internationellt körkort.

Bestämmelser om Körkort, körtillstånd och militära körtillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete finns i 58 a § i körkortslagen (386/2011). Paragrafen utfärdades i samband med att Nato Sofa och Parisprotokollet godkändes och sattes i kraft. Enligt paragrafens 1 mom. ger ett körkort, körtillstånd eller militärt körtillstånd som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller militära internationella högkvarter rätt att i Finland köra sådana motordrivna fordon, sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körtillståndet. Avtalet om försvarssamarbete är ett avtal om styrkornas status. För tydlighetens skull föreslås dock att det till 58 a § uttryckligen läggs till ett omnämnande av avtalet om försvarssamarbete. I bestämmelsen fastslås emellertid inte lagens personliga tillämpningsområde. I fråga om Nato Sofa tillämpas 58 a §, som gäller körkort och körrätt, endast på medlemmar av styrkorna eller den civila komponenten. Genom godkännandet och sättandet i kraft av avtalet om försvarssamarbete kommer paragrafen i fråga att gälla en större

grupp av personer, det vill säga utöver styrkorna och den civila komponenten även de amerikanska avtalsentreprenörernas och de anhörigas körkort och körtillstånd.

Med ett tillstånd enligt punkt 1 avses inte tillstånd för specialtransport enligt 159 § i vägtrafiklagen. I regel behöver Försvarsmakten för sina specialtransporter ett normalt tillstånd för specialtransport. Även Försvarsmakten måste söka tillstånd för specialtransport, eftersom det genom tillståndsförfarandet är möjligt att säkerställa vägarnas och broarnas hållfasthet och användbarhet vid förflyttning med militärfordon. Motsvarande förfarande ska gälla de amerikanska styrkornas och avtalsentreprenörernas specialtransporter, eftersom varken militära eller civila amerikanska myndigheter kan utfärda tillstånd som motsvarar tillstånd för specialtransport. Ett tillstånd för specialtransport ger rätt att avvika från de finska vägtrafikreglerna, och genom tillståndet säkerställs vägarnas och broarnas hållfasthet och användbarhet. Således föreslås inga undantag från 159 § i vägtrafiklagen. Bestämmelser om beviljande av tillstånd för specialtransport finns i 191 § i vägtrafiklagen. Enligt dess 4 mom. krävs för att tillstånd för specialtransport ska beviljas för en fordonskombination som registrerats eller tagits i bruk i någon annan stat än Finland ett intyg som utfärdats av ett besiktningställe som utför registreringsbesiktning av tunga fordon och som visar att fordonskombinationen uppfyller de krav som ställs på specialtransportkombinationer i Finland. Enligt artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete ska Finska myndigheter godta registrering, besiktning och licensiering som amerikanska militära myndigheter eller civila myndigheter i Förenta staterna eller dess delstater eller subnationella politiska förvaltningsområden utfört av motorfordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga. Myndighetsförfarandena bör preciseras i fråga om de villkor som gäller kopplingsbesiktning för tillstånd för specialtransport. Om problem uppstår vid den praktiska tillämpningen av bestämmelserna om beviljande av tillstånd för specialtransport ska behovet att ändra lagstiftningen bedömas särskilt.

Enligt punkt 3 ska Finland inte av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller amerikanska avtalsentreprenörer kräva några yrkeslicenser utfärdade av Finland för sådant tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor och anhöriga eller till amerikanska avtalsentreprenörer eller enligt ett ömsesidigt avtal till andra personer som parterna kommit överens om som sker inom ramen för deras av avtalet föranledda tjänsteutövning eller kontraktssenliga skyldigheter. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och amerikanska avtalsentreprenörer ska likväl inneha en giltig amerikansk yrkeslicens, en yrkeslicens från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna

Enligt artikel IX.5 i Nato Sofa ska medlemmar i en utländsk styrka eller civil komponent och deras anhöriga få sjukvård och tandvård på samma villkor som den mottagande statens motsvarande personal, om personen i fråga på den ort där denne är stationerad inte tillhandahålls tillräcklig sjuk- och tandvård. Avtalet om försvarssamarbete innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Detta innebär att artikel IX.5 i Nato Sofa tillämpas på amerikanska styrkor när de befinner sig på finskt territorium. Nato Sofa innehåller inga uttryckliga bestämmelser om yrkeslicenser och yrkesbehörigheter. Artikel IX.5 i Nato Sofa har dock tolkats så att den inbegriper också den sändande statens rätt att ta med sig hälso- och sjukvårdstjänster för sin egen personals behov och dess medicinska personals rätt att sköta den sändande statens personal utan att den behöver registrera sig eller söka tillstånd enligt den mottagande statens lagstiftning till exempel för att utöva läkar- eller sjuksköтарыket. Artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete innehåller bestämmelser om yrkeslicenser och yrkesbehörigheter som omfattar också annat än hälso- och sjukdomstjänster.

Syftet med artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete är att möjliggöra att medlemmar av de amerikanska styrkorna och amerikanska avtalsentreprenörer tillhandahåller behövliga tjänster tillhandahåller medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga behövliga tjänster samt amerikanska avtalsentreprenörer och andra personer som fastställs gemensamt av parterna. Vistelsen i Finland för de personer som tillhandahåller tjänsterna är tillfällig och grundar sig på försvarssamarbetet. För att den verksamhet som bedrivs enligt avtalet om försvarssamarbete ska löpa smidigt måste Finland avstå från att tillämpa sina nationella tillstånds- och registreringsförfaranden.

Den befrielse från krav på yrkeslicenser som avses i punkt 3 gäller inte finska avtalsentreprenörer och inte heller andra avtalsentreprenörer till de delar det handlar om att leverera varor eller tillhandahålla tjänster i andra uppgifter än uppgifter som utförs i tjänsten i enlighet med avtalet om försvarssamarbete eller som grundar sig på ett kontrakt.

I punkt 3 ges medlemmar av de amerikanska styrkorna och amerikanska avtalsentreprenörer rätt att tillhandahålla varor och tjänster utan finsk yrkeslicens. Bestämmelsen tillämpas förutsatt att personen de innehar en giltig amerikansk yrkeslicens, en yrkeslicens från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna. Bestämmelsen gäller enligt vad som överenskommit under förhandlingarna fysiska personers yrkeslicenser. Enligt Förenta staternas lagstiftning krävs för att arbeta till exempel som yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården, såsom läkare, tandläkare eller sjukskötare, giltig yrkeslicens. De amerikanska styrkorna ska också se till att amerikanska avtalsentreprenörer uppfyller de standarder som anges i gällande avtal under hela den tid som upphandlingskontraktet omfattar. I dessa krav kan det ingå att upprätthålla den yrkeslicens som behövs. Om tillhandahållande av en tjänst förutom yrkeslicens också förutsätter att koncession beviljats för tjänsten kan det hända att inte bara artikel 10.3 utan också artikel 21 eller 26 ska tillämpas.

Utövande av många yrken såväl i Finland som utomlands förutsätter legitimation, certifikat eller något annat tillstånd. Ett tillstånd som beviljats i ett land ger inte nödvändigtvis rätt att utöva yrket i ett annat land även om en internationell överenskommelse om kraven har ingåtts. Ett tillstånd som beviljats i ett annat land kan duga som sådant om så har föreskrivits eller så kan det krävas att man särskilt söker erkännande för tillståndet. De yrken som är aktuella inom tillämpningsområdet för avtalet om försvarssamarbete och som kräver yrkeslicens är i huvudsak yrken inom hälso- och sjukvården, men det kan också bli fråga om andra yrken, såsom sådana yrken för vilka utövaren måste ha tillstånd, exempelvis veterinär, arkitekt, lärare och ingenjör.

Bestämmelser om rätten för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården att utöva ett reglerat yrke inom hälso- och sjukvården finns i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994). Enligt 2 § i lagen avses med yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården den som med stöd av lagen har erhållit rätt att utöva yrke (legitimerad yrkesutbildad person) eller tillstånd att utöva yrke (yrkesutbildad person som beviljats tillstånd) samt den som med stöd av lagen har rätt att använda i förordning av statsrådet avsedd yrkesbeteckning för en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården (yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning). En legitimerad yrkesutbildad person, en yrkesutbildad person som beviljats tillstånd eller en yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning har rätt att utöva yrket och använda yrkesbeteckningen. I uppgifter för legitimerade yrkesutbildade personer kan endast personer med yrkesbehörigheten och rätten att utöva yrket i fråga arbeta, medan också andra personer som har fullgod utbildning, erfarenhet och yrkesskicklighet kan verka i yrken för yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning men utan rätt att använda yrkesbeteckningen i fråga. Yrken inom hälso- och sjukvården som kräver legitimation är bland annat läkare, sjukskötare, barnmorska, farmaceut och provisor. Till de skyddade

yrkesbeteckningarna hör till exempel närvårdare, psykoterapeut, utbildad massör och osteopat. Yrkesrättigheter för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården beviljas av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. I fråga om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården övervakas yrkesutövningen av arbetsgivarna och, som tillsynsmyndigheter, av regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

I samband med sättandet i kraft av Nato Sofa och Parisprotokollet fogades till lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) en ny 3 b § (133/2024) enligt vilken Finland inte kräver rätt att utöva yrke enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården av personer som är i en främmande stats stridskrafter tjänst. Jämfört med Nato Sofa innebär avtalet om försvarssamarbete emellertid att kategorin av personer som tillhandahåller tjänster inom hälso- och sjukvård utsträcks till att omfatta amerikanska avtalsentreprenörer och kategorin av personer som tar emot tjänsterna till amerikanska avtalsentreprenörer, den civila komponenten och anhöriga till de delar definitionerna på dessa har större omfång än definitionerna i Nato Sofa samt andra personer som man gemensamt har kommit överens om. Den nya 3 b § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården omfattar inte dessa utvidgade kategorier av personer. Avtalet om försvarssamarbete träder dock i kraft som lag, och om yrkeslicenser ska det dessutom enligt förslag föreskrivas särskilt i ikraftsättandelagen på det sätt som beskrivs nedan.

Inom hälso- och sjukvårdsbranschen ska man också beakta strålsäkerhetslagen (859/2018), där det finns särskilda bestämmelser om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som använder strålning i sitt arbete, såsom röntgenskötare och läkare som ansvarar för medicinsk exponering. I social- och hälsovårdsministeriets förordning om joniserande strålning (1044/2018), som utfärdats med stöd av strålsäkerhetslagen, finns bestämmelser om behörighet och strålskyddskompetens för arbetstagare som deltar i medicinsk användning av strålning. I lagen om godkännande som läkare som utför övervakning av hälsotillstånd hos strålningsarbetare i kategori A (170/2017) föreskrivs det också särskilt om företagsläkare förtrogna med effekterna av strålning. I strålsäkerhetslagen finns det också bestämmelser om strålsäkerhetsexperter och strålsäkerhetsansvariga. Dessa bestämmelser gäller också annan verksamhet än hälso- och sjukvård.

En yrkesutbildad person som fått sin yrkeskompetens utomlands kan få erkännande för den och således rätt att utöva ett tillståndspliktigt yrke i Finland. I Finland föreskrivs det om erkännande av yrkeskvalifikationer och friheten att tillhandahålla tjänster i överensstämmelse med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015) och i annan speciallagstiftning om yrkesutövare. Lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer tillämpas bland annat på erkännanden av yrkeskvalifikationer som grundar sig på avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller något annat avtal mellan å ena sidan Europeiska unionen och dess medlemsstater och å andra sidan en annan part. Förenta staterna får anlita också sådana avtalsentreprenörer som har skaffat sin utbildning och är etablerade i en EU/EES-stat. Enligt artikel 10.3 i avtalet ska lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer och annan lagstiftning som i Finland tillämpas på erkännande av yrkeskvalifikationer inte tillämpas på medlemmar av de amerikanska styrkorna eller amerikanska avtalsentreprenörer förutsatt att de innehar en giltig amerikansk yrkeslicens, en yrkeslicens från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna.

Bestämmelser om yrkeskompetensen för lastbils- och bussförare finns i lagen om transportservice (320/2017). De nationella bestämmelserna grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2561 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare

av vissa vägfordon för gods- eller persontransport. Direktivet tillämpas inte på förare som framför fordon vilka används eller övervakas av Försvarsmakten, när vägtrafik idkas på grund av en uppgift som försvarsmakten tilldelats. Bestämmelser om flygbesättnings kompetens finns i EASA-förordningen (EU) 2018/1139 och i flygbesättningsförordningen (EU) nr 1178/2011, lagen om transportservice (370/2017) och luftfartslagen (864/2014).

Bestämmelser om behörigheten för fartygspersonal finns i lagen om transportservice (320/2017) och bestämmelser om behörigheten för vägtransportledare för specialtransporter i vägtrafiklagen (729/2018). I lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) finns bestämmelser om transport av farliga ämnen. I Finland är många uppgifter inom fastighets- och byggbranschen tillståndspliktiga och förutsätter yrkeskompetens som kan bevisas med ett behörighetsbrev. Till dessa hör till exempel spräng- och laddarbeten samt lyftarbeten. Reglerade är också bland annat sotningsarbete, hissarbeten, kylmonteringsarbeten, byggarbeten under vatten och uppgifter som ledare för elarbeten eller driftsledare.

För vissa arbeten i byggbranschen krävs i Finland ett kompetensintyg utfärdat av ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Till dessa uppgifter hör till exempel uppgifterna som byggprojekterare och specialprojekterare samt uppgifterna som ansvarig arbetsledare och arbetsledare för specialområde. Bestämmelser om kraven för dem finns i 82–87 § i byggnadslagen (751/2023). Även lagen om energicertifikat för byggnader (50/2013) kräver att den som upprättar energicertifikat har giltig behörighet.

Elarbeten som utförs i Finland förutsätter elbehörighet enligt 66–69 § i elsäkerhetslagen (1135/2016). I 71 § i lagen finns bestämmelser om utbildning som skaffats och arbetserfarenhet som förvärvats i elbranschen utomlands. Lagen ger inte direkt, till exempel genom lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer, rätt att utföra motsvarande arbetsuppgifter i Finland på grundval av utbildning och arbetserfarenheter som skaffats i utlandet. Den som vill utföra elarbeten ska enligt lagen hos ett kompetensbedömningsorgan skaffa ett finskt behörighetsintyg som motsvarar hans eller hennes utbildning och arbetserfarenhet. Med kompetensbedömningsorgan avses en juridisk person som elsäkerhetsmyndigheten har godkänt för att utföra kompetensbedömningar när det gäller personer som ansöker om elbehörighet.

Den bestämmelse i punkt 3 enligt vilken de tillhandahållare av tjänster eller varor som avses där inte ska behöva ha yrkeslicenser utfärdade av Finland innebär som komponent i avtalet om försvarssamarbete ett undantag på lagnivå från den nationella lagstiftning som beskrivits ovan. För tydlighetens skull föreslås det dessutom att det i lagen om sättande i kraft av avtalet om försvarssamarbete med anledning av artikel 10.3 ska ingå en allmän undantagsbestämmelse som gäller olika förvaltningsområden. Den föreslagna paragrafen gör det tydligare när lagstiftningen om yrkeslicenser för olika förvaltningsområden inte ska tillämpas. Vid sidan av yrkeslicenser är det nödvändigt att beakta även kraven på yrkeskompetens och kraven på kraven på registrering och anmälning för yrkesutövare samt därmed sammanhängande kontroll och övervakning. De ska jämföras med yrkeslicenser när det gäller yrkesutövning enligt avtalet om försvarssamarbete. Yrkeskompetenser samt registrerings- och anmälningsskyldigheter behöver tas med i den föreslagna paragrafen.

Artikel 11. Förflyttning av luftfartyg, fartyg och fordon Enligt artikel 11 i avtalet får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor i enlighet med med lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden fritt resa in i, resa ut från och fritt rör sig på finskt territorium. Sådana luftfartyg, fartyg och fordon ska respektera relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive bestämmelser om fastställda skyddsområden och om Ålands ställning. Dessutom innehåller artikeln bestämmelser genom vilka luftfartyg, fartyg och fordon befrias från kontroller och avgifter.

I fråga om att resa in, resa ut och röra sig inom landet hänvisas i punkt 1 till artikel 1.2 enligt vilken all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser. Denna skyldighet har behandlats utförligare i avsnitt 2.2. I punkten anges också en med den aktuella skyldigheten nära förbunden skyldighet att höra och beakta parternas synpunkter, vilket nedan benämns konsultation. Konsultation kan ske på olika nivåer från försvarsmakten ända upp till den högsta statsledningen. Den kan också ske i olika faser, såsom övningsverksamheten, den årliga planeringen av användningen av styrkorna och av den operativa verksamheten eller enligt provning. När amerikanska styrkor reser in i Finland grundar det sig i regel på gemensam planering mellan Finlands och Förenta staternas väpnade styrkor. I samband med konsultationen samordnas synen på avtalsenlig verksamhet, och eventuella problem läggs fram. Vid behov lyfts dessa upp på politisk nivå. Konsultationen gör det möjligt för Finland att meddela att någon verksamhet inte är förenlig med finsk lagstiftning eller internationella rättsliga förpliktelser som är bindande för Finland eller att den förutsätter nationella beslut.

Enligt punkt 2 i artikeln får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning resa in i, resa ut från och röra sig fritt på finskt territorium enligt med lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden.

I territorialövervakningslagen finns bestämmelser om villkor och tillståndsförfaranden som gäller när främmande staters militärpersoner och militärfordon, örlogsfartyg, militära luftfartyg och andra statsfartyg och statsluftfartyg ankommer till och uppehåller sig i landet. Enligt 3 § i territorialövervakningslagen gäller om ankomst till finskt territorium, uppehåll i landet och avresa från landet utöver den lagen ”vad som särskilt bestäms därom eller föreskrivs i internationella avtal som är förpliktande för Finland”. Enligt regeringens proposition om territorialövervakningslagen (RP 38/2000 rd) kan det hända att bestämmelser i något internationellt fördrag eller andra internationella förpliktelser, t.ex. internationell sedvanerätt, tillämpas i första hand före territorialövervakningslagen.

När främmande staters militärpersoner, militärfordon, örlogsfartyg, militära luftfartyg och andra statsfartyg och statsluftfartyg ankommer till och uppehåller sig i landet krävs enligt territorialövervakningslagen i regel tillstånd. Enligt 4 § i territorialövervakningslagen får ett militärfordon från en främmande stat inte utan tillstånd överskrida gränsen till finskt territorium eller uppehålla sig i landet, om inte något annat följer av ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland. Enligt 5 § i territorialövervakningslagen får ett statsluftfartyg från en främmande stat inte ankomma till finskt territorium och uppehålla sig i landet endast med stöd av ett för Finland förpliktande internationellt avtal eller med stöd av ett tillstånd. Detsamma gäller statsfartyg från en främmande stat, om det inte är fråga om oskadlig genomfart. I lagens 6 och 7 § anges särskilda begränsningar som gäller statsluftfartyg och statsfartyg och i 8 § särskilda begränsningar som gäller ubåtar. För luftfartyg, fartyg och fordon som används av de amerikanska styrkorna ska det inte i fortsättningen krävas tillstånd enligt territorialövervakningslagen, utan det ska vara möjligt för dem att resa in och röra sig på finskt territorium direkt på grundval av avtalet om försvarssamarbete.

Enligt 5 § 4 mom. i territorialövervakningslagen ska det över en flygning som företas av en främmande stats statsluftfartyg till leverantören av flygtrafikledningstjänster före ankomsten till finskt territorium sändas en tillbörlig färdplan. En främmande stats statsfartyg som ankommer till finskt territorium i annat syfte än oskadlig genomfart ska före ankomsten till finskt territorium meddela territorialövervakningsmyndigheten tid och plats för överskridandet av territorialvattengränsen. I 11 § i avtalet om försvarssamarbete krävs inte uttryckligen att luftfartyg lämnar en färdplan eller att fartyg lämnar meddelande om överskridande av territorialvattengränsen.

I punkt 2 krävs ändå att inresa i, utresa från och förflyttning på finskt territorium sker enligt lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden. Avsikten är att Finland och förenta staterna ska avtala om samordnings- och anmälningsförfaranden vid inresa i landet och utresa ur landet, såsom förhandsanmälan, genom särskilda verkställighetsarrangemang. Färdplanen är en vanlig åtgärd som ingår i förberedelserna inför en flygning och genom vilken man bland annat säkerställer att luftfartyget får de flygtrafiktjänster som det behöver och att luftfartygets ankomst till finskt luftrum inte igångsätter extra myndighetskontroll. I militär luftfart används färdplaner allmänt i stor utsträckning enligt samma regler som i civil luftfart särskilt när man verkar enligt de principer som styr den allmänna luftfarten (t.ex. transport av manskaper och gods). Däremot utarbetas färdplaner inte nödvändigtvis i samband med operativa flyguppdrag såsom flygningar som sammanhänger med övervakningen och tryggheten av Finlands territoriella integritet. Under alla omständigheter upprätthåller Försvarsmakten dock en lägesbild av de amerikanska styrkornas rörelser på finskt territorium. Vid behov kan Försvarsmakten stödja och trygga de amerikanska styrkornas rörelser på finskt territorium på ett sätt som överenskomms särskilt. Genom samordnings- och anmälningsförfaranden säkerställs utöver de konsultationer som nämnts ovan lägesmedvetenheten, samordningen och en smidig verkställighet av avtalet.

Enligt punkt 2 ska luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning respektera relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive bestämmelser om fastställda skyddsområden och om Ålands ställning. Ålands ställning beskrivs närmare i avsnitt 12.

Bland annat med stöd av territorialövervakningslagen, gränsbevakningslagen, polislagen och luftfartslagen har det fastställts olika skyddsområden eller begränsade områden där rätten att röra sig eller utöva andra aktiviteter är begränsad. Även de begränsningar i rätten att röra sig som gäller Ålands demilitariserade zon har betydelse med tanke på rätten att röra sig fritt. De amerikanska styrkorna har förbundit sig att respektera dessa. Den praktiska verksamheten styrs bland annat av färdplaner, där det beaktas i vilka områden det finns begränsningar i rörelsefriheten.

I punkt 2 föreskrivs särskilt att luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning ska ges tillstånd att flyga över och genomföra tankning i luften, landa och starta på finskt territorium. För överflygningar gäller även framöver kravet på tillstånd enligt 5 § i territorialövervakningslagen, vilket alltså i fortsättningen inte ska tillämpas på luftfartyg som används av amerikanska styrkor. I Finland finns det inga bestämmelser om lufttankning.

Enligt punkt 2 får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte bordas eller kontrolleras utan Förenta staternas samtycke.

Immuniteten för statsluftfartyg, statsfartyg och militärfordon får anses vara en princip som baserar sig på internationell sedvanerätt. Enligt 17 och 23 § i statsrådets förordning om territorialövervakning (971/2000) fattas beslut om granskning av ett statsfartyg eller ett statsluftfartyg av försvarsministeriet. Dessa bestämmelser kan enligt förslaget framöver inte tillämpas på fartyg eller luftfartyg som används av de amerikanska styrkorna.

Enligt punkt 3 får luftfartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte beläggas med flygtrafikavgifter eller andra kostnader såsom överflygnings-, undervägs- eller terminalavgifter, och inte heller med landnings- eller parkeringsavgifter på flygplatser som ägs och drivs av staten på finskt territorium.

Bestämmelser om avgifter för flygtrafikledningstjänster som tas ut av statsluftfartyg finns i 112 § i luftfartslagen, enligt vilken de avgifter som tas ut av statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom civil luftfart, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommit om avgifterna. Leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget samt representanter för den statliga och den militära luftfarten ska närmare komma överens om de tjänster som tillhandahålls den statliga och den militära luftfarten och om prissättningen av tjänsterna. Bestämmelser om avgifter för flygplatstjänster för statlig och militär luftfart, prissättning av tjänsterna och samråd om dem finns i 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter, enligt vilken de avgifter som tas ut av statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom civil luftfart, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommit om avgifterna. Representanter för flygplatsnätbolaget och för den statliga och militära luftfarten ska ingå närmare överenskommelse om de tjänster som tillhandahålls den statliga och militära luftfarten i flygplatsnätet och om prissättningen av tjänsterna.

Enligt artikel 11.3 i avtalet ska sådana avgifter inte tas ut för luftfartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning. I Finland produceras de aktuella tjänsterna av Finavia Abp och Fintraffic Flygtrafiktjänst Ab, vars verksamhet finansieras med kundavgifter. En allmän princip inom internationell rätt är att stater inte kan lägga över sina kostnader för militära aktiviteter på den civila luftfarten. Denna princip framgår bland annat Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 550/2004 om tillhandahållande av flygtrafiktjänster inom det gemensamma europeiska luftrummet, särskilt artikel 15.3 b enligt vilken undantag för vissa användare, i synnerhet lätta flygplan och statsluftfartyg, får tillåtas, under förutsättning att kostnaden för sådana undantag inte läggs över på andra användare. Samma fråga behandlas i artikel 31.6 om nedsättning av avgifter i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/317 om inrättande av ett prestations- och avgiftssystem i det gemensamma europeiska luftrummet, enligt vilken medlemsstaterna ska stå för kostnaderna för de tjänster som leverantörerna av flygtrafiktjänster har tillhandahållit för flygningar som är undantagna från undervägsavgifter eller terminalavgifter.

Följaktligen ska bortfallet av inkomster från avgifter för leverantörer av flygkontroll- och flygplatstjänster ersättas av statens medel. I denna regeringsproposition ingår därför ett förslag om vissa ändringar i 112 § i luftfartslagen och 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter.

Enligt punkt 4 får fartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte beläggas med lots-, hamntjänst-, läktrings- eller hamnavgifter eller liknande kostnader i hamnar som ägs och drivs av staten på finskt territorium.

I Finland finns inga hamnar som ägs eller drivs av staten.

Enligt punkt 5 ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer som agerar för amerikanska styrkors räkning för tjänster som begärs och mottas betala skäliga avgifter som inte är mindre fördelaktiga än dem som Finlands försvarsmakt betalar och som i enlighet med artikel 16 i detta avtal är utan skatter, avgifter och motsvarande kostnader.

Artikel 16 i avtalet innehåller en allmän bestämmelse om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk. Beroende på situationen beviljas skattebefrielse för officiella aktiviteter enligt förslaget antingen direkt eller genom återbetalning. Vid förhandlingarna om avtalet om försvarssamarbete fastslogs som parternas gemensamma ståndpunkt att frasen ”i enlighet med artikel 16 i detta avtal är utan skatter” i fråga om anskaffningar gjorda av de avtalsentreprenörer

som är införda i registret över mervärdesskatteskyldiga också kan innebära avdragsrätt enligt 10 kap. i mervärdesskattelagen. Skattebefrielser relaterade till officiellt bruk och förfaranden som sammanhänger med dessa har behandlats närmare i motiveringarna till artikel 16.

Artikel 12. Straffrättslig jurisdiktion. Artikel 12.1–12.3 i avtalet gäller delningen av den straffrättsliga jurisdiktionen mellan Finland och Förenta staterna. Punkt 4 gäller Finlands allmänna domstolars jurisdiktion. Punkt 5 innehåller ett förbud mot att ställa medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga inför rätta i deras frånvaro och utan deras samtycke. Punkt 6 innehåller ett förfarande för att kategorisera en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten. Punkt 7 gäller samarbetet mellan parternas behöriga myndigheter.

Artikeln tillämpas tillsammans med artikel VII i Nato Sofa. Det ska beaktas att avtalet enligt artikel 1.1 kompletterar de villkor som fastställs i Nato Sofa och som reglerar närvaron av amerikanska styrkor och anhöriga till deras medlemmar på finskt territorium. De behöriga finska myndigheterna ska i de situationer som avses i avtalet handla i enlighet med finsk lag om inget annat anges i avtalet. På samarbetet mellan Finlands och Förenta staternas behöriga myndigheter kan artikel VII.6 a i Nato Sofa tillämpas vid behov.

I första meningen i punkt 1 beskrivs grundprincipen för delningen av den straffrättsliga jurisdiktionen. Enligt meningen erkänner Finland den särskilda vikten av att de amerikanska militära myndigheterna utövar disciplinär tillsyn över de amerikanska styrkornas medlemmar och den effekt sådan tillsyn har på de amerikanska styrkornas operativa beredskap.

Enligt andra meningen i punkt 1 avstår Finland i kraft av sin suveränitet på Förenta staternas begäran och som ett led i sitt åtagande om ömsesidigt försvar sin företrädesrätt att utöva straffrättslig jurisdiktion över medlemmar av de amerikanska styrkorna i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa.

Enligt artikel VII i Nato Sofa har endera staten (den sändande eller den mottagande) ensam jurisdiktion i fråga om brott eller så har staterna delad jurisdiktion. Om det är fråga om en handling som är straffbar endast enligt den ena statens lagstiftning, ska denna stat enligt artikel VII.2 i Nato Sofa ha exklusiv jurisdiktion. Om brottet är straffbart enligt båda staternas lagstiftning och således omfattas av delad jurisdiktion, ska den sändande statens militära myndigheter enligt artikel VII.3 a ha företrädesrätt att utöva jurisdiktion över en medlem av en styrka eller en civil komponent beträffande brott som är riktade endast mot den statens egendom eller säkerhet eller som är riktade endast mot egendom som tillhör en annan medlem av en styrka eller en civil komponent från den staten eller en anhörig eller mot deras person och brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. I fråga om varje annat brott ska myndigheterna i den mottagande staten ha företrädesrätt att utöva jurisdiktion (artikel VII.3 b i Nato Sofa). Om den stat som har företrädesrätt väljer att inte utöva jurisdiktion ska den enligt artikel VII.3 c i Nato Sofa så snart det är praktiskt möjligt underrätta myndigheterna i den andra staten om detta. Enligt ledet i fråga ska myndigheterna i den stat som har företrädesrätt välvilligt behandla en begäran från myndigheterna i den andra staten om att avstå från sin rätt i fall där denna andra stat anser ett sådant avstående vara av särskild betydelse.

Enligt andra meningen i punkt 1 ska Finland, med beaktande av att de amerikanska styrkornas status som den sändande statens styrkor enligt artikel VII i Nato Sofa, avstå från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fråga om brott som misstänks ha begåtts av medlemmar av de amerikanska styrkorna och som inte har sin grund i någon gärning eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. Detta avstående från företrädesrätten att utöva jurisdiktion avviker från artikel VII.3 c i Nato Sofa genom att avståendet från att utöva jurisdiktion enligt artikel 12.1 i avtalet

om försvarssamarbete inte bara gäller specifikt för sådana brott utan är generellt. Avståendet ger dock inte på grundval av ordalydelsen i punkten Förenta staterna företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fråga om aktuella brott. Detta innebär att det inte handlar om en avtalsbestämmelse som begränsar tillämpningsområdet för finsk straffrätt, vilket anges 1 kap. i strafflagen. Som en sådan har bestämmelsen om att avstå företrädesrätten att utöva jurisdiktion till en annan stat enligt artikel VII.3 a i Nato Sofa tolkats (RP 90/2023 rd, s. 72).

Enligt punkt 2 får de finska myndigheterna i enskilda ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse återkalla avståendet genom att inge ett skriftligt uttalande till de behöriga amerikanska militära myndigheterna senast trettio dagar efter det att den underrättelse som avses i punkt 3 i denna artikel har mottagits. Vad som avses med enskilda ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse får Finland pröva självständigt.

Förfarandet påminner om det förfarande som anges i artikel VII.3 c i Nato Sofa. Den aktuella rätten enligt Nato Sofa att avstå jurisdiktion ska enligt 2 § 1 mom. i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa utövas av riksåklagaren. På motsvarande sätt är det motiverat att göra det till riksåklagarens uppgift att sköta återkallande av avstående från jurisdiktion enligt avtalet om försvarssamarbete (RP 90/2023 rd, s. 73). Bestämmelser om denna behörighet ska enligt förslaget finnas i ikraftsättandelagen (5 § 1 mom.) De bedömningsgrunder som styr riksåklagarens prövning redovisas i specialmotiveringarna på motsvarande sätt som i fråga om lagen om sättande i kraft av Nato Sofa. I fråga om Nato Sofa har utrikesutskottet konstaterat att det är motiverat att närmare bedöma eventuella behov av att precisera regleringen när det finns praktisk erfarenhet av tillämpningen av avtalet (UtUB 2/2024 rd).

De enskilda ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse som avses i punkt 2 kan i regel anses sammanfalla med dem som i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa anses vara av särskild betydelse. I regeringens proposition RP 90/2023 (s. 73) har det ansetts vara av särskild betydelse till exempel att brottet har väckt offentlig uppmärksamhet i Finland, att brottet är betydelsefullt ur samhällelig synvinkel i Finland eller att det är fråga om ett brott som har riktats mot en finländare och som är allvarligt eller av sådan karaktär (såsom ett brott mot liv eller hälsa eller ett sexualbrott) att det är motiverat att behandla det i en finsk straffprocess. Övriga aspekter som kan beaktas är jämlik behandling av likadana brott som begåtts i Finland, främjande av tillgodoseendet av finländska målsägandes skadeståndsrätt, tillgodoseende av finländska svarandes rättigheter i situationer som hänför sig till punkt 4 och risk för dödsstraff på grund av brott som begåtts i Finland. Av särskild betydelse för Finland är också de brott som avses i 1 kap. 3 § i strafflagen, det vill säga lands- och högförräderibrott som riktar sig mot Finland, brott som på något annat sätt allvarligt kränkt eller äventyrat Finlands statliga, militära eller ekonomiska rättigheter samt brott riktade mot en finsk myndighet. I synnerhet i fråga om de sistnämnda brotten bör man dock samtidigt beakta att brottsrekvisiten kan vara nationellt begränsade på ett sådant sätt att gärningen enligt finsk lag är straffbar endast om den riktar sig mot Finland och att dessa brott således med stöd av punkt 2 omfattas av Finlands exklusiva behörighet.

Enligt punkt 3 i artikeln ska de amerikanska styrkorna skriftligen underrätta de finska myndigheterna om varje ärende som omfattas av punkt 1 i artikeln, med undantag för brott för vilka högst böter eller ett frihetsstraff på ett år kan dömas ut i enlighet med amerikansk lagstiftning.

I bestämmelsen är det fråga om en skyldighet för de amerikanska styrkorna att underrätta om brott som kommit till deras kännedom och för vilka maximistraffet överskrider den gräns som

anges i punkten. Under förhandlingarna lämnade Förenta staterna Finland en förteckning⁶ över de aktuella brott som i huvudsak är jämförbara med gärningar som i Finland behandlas genom ett militärdisciplinsförfarande. Den skyldighet att lämna underrättelse som avses i punkten åligger Förenta staterna, men Finland har rätt att använda sin behörighet enligt punkt 2, det vill säga att återkalla avståndet från jurisdiktionen även om den underrättelse som avses i punkten inte lämnas.

Trots att skyldigheten att lämna underrättelse i punkt 3 påförs Förenta staterna, har det vid beredningen av propositionen ansetts motiverat att det i lagen om sättande i kraft av avtalet tas in en förtydligande bestämmelse där det anges vilken finsk myndighet underrättelsen ska lämnas till. Enligt förslaget ska underrättelsen lämnas till riksåklagaren (5 § 2 mom.) Detta får anses motiverat på samma grunder som det i RP 90/2023 (s. 73) har ansetts att det är motiverat att koncentrera särskilda, sannolikt sällsynta fall med internationella anknytningar till riksåklagaren. Även det att det i propositionen föreslås att riksåklagaren ska besluta om återkallande av avstående av rätten att utöva jurisdiktion talar för att underrättelser enligt punkt 3 ska lämnas till riksåklagaren.

Om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem åtalas av finska myndigheter ska jurisdiktionen enligt punkt 4 utövas av de finska allmänna domstolarna. Med allmän domstol avses i denna punkt vanliga allmänna domstolar i Finland, det vill säga tingsrätter, hovrätter och högsta domstolen. En sammansättning enligt militära rättegångslagen (326/1983) är godtagbar. Vid beredningen har bestämmelsen ansetts vara tillräckligt klar för att kunna tillämpas direkt.

Enligt punkt 5 får medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga inte utan sitt samtycke ställas inför rätta i sin frånvaro. I 8 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) finns bestämmelser om parts närvaro. Enligt huvudprincipen i 8 kap. 3 § 1 mom. i lagen kan en svarande inte dömas till straff om svaranden inte har hörts personligen eller inte har företrätt av ett rättegångsombud vid huvudförhandlingen. Ett undantag från denna huvudregel är bestämmelserna i 8 kap 11 och 12 § om prövning och avgörande av brottmål trots svarandens utevaro. Under de förutsättningar som anges i paragraferna kan ett mål avgöras fastän svaranden inte är personligen närvarande under huvudförhandlingen. Avgörande av ett mål enligt 11 eller 12 § förutsätter inte heller att svaranden vid huvudförhandlingen företräds av ett ombud. Bestämmelserna förutsätter att svaranden har kallats till domstolen vid äventyr att målet kan avgöras trots svarandens utevaro. I 12 § krävs dessutom svarandens samtycke till att målet behandlas trots svarandens utevaro, vilket inte är fallet i 11 §. Avtalsbestämmelsen kan anses innebära att 8 kap. 11 § i lagen om rättegång i brottmål inte kan tillämpas, eftersom den svarandes samtycke inte är en förutsättning för att förfarandet tillämpas. Däremot kan 8 kap. 12 § i lagen tillämpas, och den möjliggör att ett fängelsestraff på högst nio månader döms ut. Bestämmelsen kan anses ha betydelse också vid tillämpning av 10 kap. 9 § 2 mom. i strafflagen som gäller konfiskeringsprocesser. Vid beredningen har bestämmelsen ansetts vara tillräckligt klar för att kunna tillämpas direkt.

När man avgör huruvida ett misstänkt brott härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten i enlighet med artikel VII.3 a ii i Nato Sofa ska ett fastställande från den behöriga amerikanska militära myndigheten på finskt territorium om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten enligt punkt 6 utgöra

⁶ Förenta staternas handbok för krigsdomstolar (Manual for Courts-Martial, 2019 edition, [https://jsc.defense.gov/Portals/99/Documents/2019%20MCM%20\(Final\)%20\(20190108\).pdf?ver=2019-01-11-115724-610](https://jsc.defense.gov/Portals/99/Documents/2019%20MCM%20(Final)%20(20190108).pdf?ver=2019-01-11-115724-610))

tillräckligt bevis för detta. Begreppet ”i tjänsten” definieras inte i Nato Sofa. De finska myndigheterna får lägga fram vilken information som helst som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning och de amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information, och parterna ska samråda om den så snart som möjligt. I de fall där de finska myndigheterna anser att omständigheterna kräver att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas ska de finska myndigheterna bibehålla rätten att begära ett bestyrkande från högre amerikanska myndigheter. Nato Sofa innehåller ingen motsvarande uttrycklig bestämmelse om vem som ska avgöra om en gärning eller försummelse skett i tjänsten. Nato Sofa har emellertid i praktiken tolkats så att den sändande staten efter en bedömning i det enskilda fallet avgör om en gärningen begåtts i tjänsten (UtUB 2/2024 rd, s. 7, RP 90/2023 rd, s. 45–46, 59). I avtalet om försvarssamarbete bestäms tydligare än i Nato Sofa hur ansvaret fördelas när det bestäms vad som ingår i tjänsteutövningen, men grundprincipen för såväl Nato Sofa som avtalet om försvarssamarbete är att den stat vars styrkors eller civila komponents medlem det är fråga om avgör om en gärning eller försummelse har begåtts i tjänsten.

Det fastställande utfört av den behöriga amerikanska militära myndigheten om att en gärning eller försummelse begåtts i tjänsten som avses i punkt 6 ska i första hand anses ske när Förenta staterna bedömer om ett brottmål omfattas av dess jurisdiktion. De finska myndigheterna får lägga relevant information, förhandla om fastställandet, kräva att det omprövas och begära ett bestyrkande från högre amerikanska myndigheter. Vid beredningen har det ansetts motiverat att uppgifterna att kontakta Förenta staternas myndigheter och att samråda med Förenta staterna ska samlas hos riksåklagaren oberoende av i vilken finsk myndighets förfarande ett fastställande om att en gärning eller försummelse begåtts i tjänsten som avses i punkt 6 tagits upp. Riksåklagaren ska vid behov utreda frågan i samarbete med behöriga myndigheter såsom Polisen och Försvarsmakten. Vid beredningen har det ansetts att bestämmelsen huvudsakligen kan tillämpas direkt, men enligt förslaget ska det i lagen om sättande i kraft av avtalet tas in en bestämmelse enligt vilken kontakten med de amerikanska myndigheterna sker genom riksåklagaren (6 § 1 mom.). I övrigt är Finlands behöriga myndighet den nationellt behöriga myndigheten, som beroende på i vilket skede ärendet är också kan vara riksåklagaren.

Enligt punkt 7 ska parternas behöriga myndigheter vid behov samarbeta och utbyta information för att främja offrens rättigheter, inbegripet potentiella offers krav på ersättning i interna nationella system. Punkten möjliggör vid behov samarbete och informationsutbyte mellan Finlands och Förenta staternas myndigheter för att främja brottsoffrens rättigheter. Eftersom det är riksåklagaren som ska vara den myndighet som avses i artikel 12.3 (5 § 2 mom.), föreslås det att riksåklagaren också ska vara den behöriga myndighet som avses i punkt 7 (7 §). Syftet med punkten är att främja brottsoffrens rättigheter oavsett om Finland har straffrättslig jurisdiktion i fallet. För att uppfylla syftet med punkt 7 kan riksåklagaren till offret förmedla bland annat den information myndigheten har i fallet med beaktande av lagstiftningen om facklitteratur även när det handlar om ett brottmål som omfattas av Förenta staternas straffrättsliga jurisdiktion.

Artikel 13. Frihetsberövande och rätt till kontakt. I artikeln finns bestämmelser om situationer där finska myndigheter griper eller anhåller en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem eller där en sådan person är föremål för en förundersökning eller en pågående rättegång.

Enligt punkt 1 ska se finska myndigheterna omedelbart underrätta de amerikanska militära myndigheterna om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem grips eller anhålls av finska myndigheter. De amerikanska militära myndigheterna ska på begäran, i samordning med finska myndigheter, omgående få träffa en sådan person och tillåtas närvara under hela förfarandet, inklusive under finska myndigheters förhör med en sådan medlem eller

anhörig. Detta betyder i praktiken att en representant för de amerikanska styrkorna kan närvara såväl under förundersökningen som domstolsbehandlingen.

Första meningen i punkt 1 ålägger de finska myndigheterna att underrätta de amerikanska militära myndigheterna om de gripit eller anhållit en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem. Det får anses klart att denna underrättelseskyldighet gäller också en häktad om underrättelsen inte gjorts före häktningen. Bestämmelsen motsvarar i stort sett artikel VII.5 b i Nato Sofa, men bestämmelsen i Nato Sofa gäller inte gripande. Enligt 6 § i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa är det riksåklagaren som ska lämna underrättelsen om anhållande av en person enligt artikel VII.5 b i avtalet till den sändande statens myndigheter. Enligt 3 § 3 mom. i lagen ska riksåklagaren underrättas om en behörig finsk myndighet griper eller anhåller en person. På motsvarande sätt som i 6 § i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa föreslås i denna proposition att det i lagen om sättande i kraft ska tas in en bestämmelse där det fastställs att riksåklagaren ska vara den behöriga myndighet som lämnar den underrättelse som avses i första meningen i punkten (8 §). Enligt propositionen kan 2 § 3 mom. i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa anses tillräcklig för att säkerställa att riksåklagaren underrättas.

Andra meningen i punkt 1 i artikeln, som gäller de amerikanska militära myndigheternas rätt till besök och närvaro under de finska myndigheternas förfarande oberoende av om den aktuella personen gett sitt medgivande, avviker från bestämmelserna i artikel VII.9 g i Nato Sofa enligt vilka den åtalade har rätt att meddela sig med en företrädare för den sändande statens regering och, om domstolens regler medger det, att ha en sådan företrädare närvarande vid rättegången (RP 90/2023 rd, s. 79). Andra meningen i punkten påminner närmast om bestämmelserna i artikel 36.1 c i Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 50/1980) om den konsulära tjänstemannens rätt att besöka en medborgare i den sändande staten som frihetsberövats och hålla kontakt med denne. I den aktuella konventionen om konsulära förbindelser ingår likväl också en bestämmelse, enligt vilken dessa rättigheter under vissa villkor ska utövas inom ramen för gällande lagar och förordningar i den mottagande staten. I andra meningen i artikel 13.1 i avtalet om försvarssamarbete anges inte motsvarande krav om att den nationella regleringen ska beaktas. Dessutom innehåller konventionen om konsulära förbindelser en bestämmelse enligt vilken de konsulära myndigheterna likväl inte ska ingripa till förmån för en medborgare som avtjänar ett fängelsestraff eller är häktad eller på något annat sätt frihetsberövats om denne uttryckligen motsätter sig ett sådant ingripande. Motsvarande begränsning finns inte i bestämmelsen i avtalet om försvarssamarbete. Även i 9 kap. 12 § i häktninglagen (768/2005) och 7 kap. 6 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) finns det bestämmelser om utländska frihetsberövades rätt att stå i kontakt med en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hemlandet.

I de aktuella bestämmelserna i häktninglagen och i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen anges en möjlighet att begränsa kontakten med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. I detta sammanhang bör det beaktas att bestämmelsen om de amerikanska militära myndigheternas besöksrätt i den andra mening i punkten som avses här inte innehåller något omnämmande om en möjlighet att begränsa kontakten och inte heller någon hänvisning till den nationella lagstiftningen. Sålunda ska man när man lagstiftar om eventuella begränsningar i kontakten och om hur kontakten med den frihetsberövade genomförs beakta den aktuella avtalsbestämmelsen om besöksrätt, som dock kräver att åtgärderna samordnas med de finska myndigheterna.

När det gäller förundersökning finns det i 7 kap. 12 § i förundersökningslagen en bestämmelse om rätten för en person som stöder den som förhörs att närvara. Enligt 3 mom. i paragrafen får utredaren på begäran tillåta att även någon annan som stöder en part eller ett vitne än dennes biträde får närvara vid förhöret, om det inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar

tystnadsplikten. Närvaro av en amerikansk militär myndighet ska enligt förslaget inte kräva samtycke av den person som är föremål för utredningen, varför rätten att närvara är mera omfattande än den som ges i förundersökningslagen.

När det gäller rättegång har bestämmelsen samband med lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). Enligt 14 § i lagen är den muntliga förhandlingen i ett ärende offentlig, om inte domstolen med stöd av 15 § förordnar att muntlig förhandling ska ske utan att allmänheten är närvarande. Var och en har rätt att närvara vid en offentlig förhandling, om inte något annat föreskrivs i lag. I 17 § 1 mom. föreskrivs det om närvaro vid förhandling inom stängda dörrar. Vid förhandling inom stängda dörrar har enligt momentet, förutom parterna och deras ombud och biträden, de personer rätt att närvara vilkas närvaro domstolen anser vara nödvändig.

Andra meningen i punkt 1 ger de amerikanska militära myndigheterna en rätt att besöka och en rätt att närvara som inte kräver samtycke av medlemmen av den amerikanska styrkan eller den anhöriga till en medlem. Besöksrätten kan anses gälla alla situationer där en medlem av den amerikanska styrkan eller en anhörig till en medlem är frihetsberövad under ett brottmål. Närvarorätten kan anses gälla alla finska myndigheters förfaranden i brottmål. Ordalydelsen i bestämmelsen omfattar inte situationer där det är fråga om samtal mellan personens och dennes rättegångsbiträde utan endast situationer där en finsk myndighet är närvarande.

Vi beredningen av propositionen har det ansetts att bestämmelsen i andra meningen i punkten kan tillämpas direkt.

Enligt punkt 2 i artikeln ska en sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som är föremål för en förundersökning eller en pågående rättegång som genomförs av finska myndigheter förbli eller ställas under de amerikanska militära myndigheternas kontroll på begäran av de amerikanska militära myndigheterna till dess alla rättsliga förfaranden (inklusive överklagandeförfaranden) har avslutats. I dessa fall ska de amerikanska militära myndigheterna säkerställa att medlemmen av styrkan är närvarande under sådana förfaranden. De amerikanska militära myndigheterna får begära att en medlem av en civil komponent eller en anhörig ska fortsätta stå under de amerikanska militära myndigheternas kontroll eller överlämnas till de amerikanska militära myndigheterna endast om dessa myndigheter kan säkerställa att personen i fråga är närvarande under rättsliga förfaranden.

Om den brottsmisstänkte eller åtalade är under de amerikanska militära myndigheternas kontroll, får förenta staterna enligt punkten besluta att personen ska förbli under de amerikanska styrkornas kontroll. Punkten motsvarar till sina principer artikel VII.5 c i Nato Sofa enligt vilken en sådan medlem av en styrka eller en civil komponent som är misstänkt och över vilken den mottagande staten ska utöva jurisdiktion ska, om medlemmen är i den sändande statens förvar, förbli i den statens förvar tills den mottagande staten har väckt åtal mot medlemmen. I fråga om punkt 2 fortsätter rätten att hålla personen i förvar likväl att gälla till dess att alla rättsliga förfaranden som sammanhänger med fallet har avslutats. Dessa inkluderar också överklagandeförfarandena.

Bestämmelsen ska anses innebära att Förenta staterna när de håller personen i förvar tillämpar sin egen lagstiftning till de delar det är fråga om dess egna myndigheters verksamhet. I en förundersökning eller en pågående rättegång som avses i punkt 2 är det likväl fråga om en finsk straffprocess där de finska myndigheterna tillämpar 3 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) på fängslandet av den brottsmisstänkte.

Om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem som är misstänkt för ett brott står under finska myndigheters kontroll, får Förenta staterna begära att personen ställs under de amerikanska styrkornas kontroll. Enligt bestämmelsen kan personen förbli under de amerikanska militära myndigheternas kontroll tills alla rättsliga förfaranden, inklusive överklagandeförfaranden, har avslutats. Personen förblir alltså inte slutgiltigt under de amerikanska militära myndigheternas kontroll. Det är inte heller fråga om en förundersökning eller rättegång som genomförs av amerikanska myndigheter, utan de genomförs av finska myndigheter. Följaktligen har det vid beredningen ansetts att det när en person ställs under de amerikanska styrkornas kontroll i sak inte är fråga om en utlämning eller jämförbar åtgärd som genomförs på grund av ett brott. Därför finns det inte heller behov av att tillämpa principerna för ett utlämningsförfarande vid det ställande under kontroll som avses i punkten.

Vid beredningen har det ansetts att det vid en begäran av de amerikanska militära myndigheterna om att en person ska ställas under deras kontroll i praktiken sannolikt fråga om en situation där personen är anhållen eller ska anhållas av finska myndigheter. Därför föreslås det i propositionen att bestämmelserna i punkten kompletteras med en bestämmelse i lagen om ikraftsättande av avtalet enligt vilken beslut om ställande under amerikanska militära myndigheters kontroll i punkten fattas på framställning av åklagaren av den domstol som fattar beslut om häktning (9 §). Formuleringen i bestämmelsen om en medlem av en civil komponent eller en anhörig torde avse att en amerikansk militär myndighet lämnar begäran också i situationer där personen redan står under Förenta staternas kontroll. Den kompletterande bestämmelsen i ikraftsättandelagen ska enligt förslaget täcka också en sådan situation. Eftersom ordalydelsen i punkten ger rum för tolkning och med beaktande av innehållet i artikel VII.5 c i Nato Sofa som nämnts ovan får det likväl anses att det i sådana situationer inte är nödvändigt att lämna begäran.

Enligt den sista meningen i punkt 2 ska de amerikanska militära myndigheterna vid fastställande av de förebyggande åtgärder och de begränsningar som ska åläggas personen i den utsträckning som tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar tillåter ta full hänsyn till de villkor som de finska myndigheterna har lämnat skriftligen. De amerikanska styrkorna ska beakta till exempel de begränsningar i kontakten grundade på tvångsmedelslagen som föreslås av de finska myndigheterna och som sammanhänger med förundersökningen. Vid beredningen av propositionen har det ansetts att bestämmelserna kan tillämpas direkt.

Enligt punkt 3 i artikeln ska de amerikanska militära myndigheterna välvilligt behandla en begäran från finska myndigheter om att få verkställa frihetsberövande av en sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som frihetsberövats av de amerikanska militära myndigheterna eller om att tillfälligt få besöka en sådan person. Bestämmelsen möjliggör för det första att de finska myndigheterna får framställa en begäran till de amerikanska militära myndigheterna om att de finska myndigheterna ska verkställa frihetsberövandet. I propositionen föreslås att det i lagen om ikraftsättande tas in en bestämmelse enligt vilken åklagaren kan framställa begäran (9 § 2 mom.).

För det andra möjliggör bestämmelsen att de finska myndigheterna framställer en begäran om att tillfälligt få besöka en person som är omhändertagen av USA. Vid beredningen av denna proposition har det ansetts att bestämmelsen kan tillämpas direkt utan kompletterande reglering. Begäran får framställas av en behörig finsk myndighet, såsom en förundersökningsmyndighet eller åklagare.

Om de finska rättsliga förfarandena inte har avslutats inom ett år från det att de inleddes ska de amerikanska militära myndigheterna enligt punkt 4 i artikeln befrias från alla sina skyldigheter enligt punkterna 2 och 3. Denna period får förlängas med sex månader efter godkännande av de

amerikanska militära myndigheterna och finska myndigheterna. En sådan förlängning ska godkännas om den inte äventyrar den åtalades rätt till en snabb rättegång. Eventuella ytterligare förlängningar ska ske efter överenskommelse. I punkten anges en frist på ett år för det straffrättsliga förfarandet, vilket får anses vara en kort tid. Utifrån bestämmelsen kan den tidpunkt då fristen börjar löpa anses vara i någon mån flertydig när det gäller förundersökning och åtalsprövning. Eftersom det enligt bestämmelsen är fråga om ”rättsliga förfaranden”, kan en sådan tolkning anses möjlig att man när tidsfristen beräknas beaktar endast rättegångsfasen. Följaktligen beräknas fristen från den tidpunkt då åtal väckts i en domstol. De rättsliga förfaranden som avses i punkten kan anses täcka också överklagandeförfarandena. Särskilt i fråga om dem bör också möjligheten att förlänga fristen beaktas.

Punkt 4 i artikeln gör det möjligt att förlänga fristen på ett år med sex månader efter godkännande av båda parternas myndigheter, om förlängningen inte äventyrar den åtalades rätt till en snabb rättegång. Även ytterligare förlängningar kan ske efter överenskommelse. I propositionen föreslås att det i lagen om sättande i kraft av avtalet tas in en kompletterande bestämmelse enligt vilken samtycke som avses i punkten kan ges eller en överenskommelse som avses i punkten ingås av den domstol som är behörig i åtalsärendet eller, innan åtal väcks, av någon annan tingsrätt där behandlingen av ärendet lämpligen kan ske (10 §). Vid beredningen av denna proposition har det ansetts att en domstol är bäst skickad att besluta om förlängning av fristen för det rättsliga förfarandet. Det är dock motiverat att beslutet fattas på initiativ från åklagaren och att åklagaren sköter kontakten till de amerikanska myndigheterna och har befogenhet att ge det godkännande som avses här eller ingå överenskommelse.

Enligt punkt 5 i artikeln ska all tid under vilken en person har varit frihetsberövad av finska myndigheter eller de amerikanska militära myndigheterna räknas av från ett eventuellt frihetsstraff som döms ut i samma ärende. Bestämmelsen har betydelse i en situation där ett brottmål som lett till att den svarande blivit föremål för frihetsberövande som verkställts av de amerikanska militära myndigheterna ska behandlas och genom dom avgöras i en finsk straffprocess.

I 6 kap. 13 § i strafflagen föreskrivs det om avräkning av tiden för frihetsberövande i situationer där den svarande har döms till ett straff för en gärning på grund av vilken personen har varit berövad friheten på det sätt som anges närmare i paragrafen. I paragrafen föreskrivs det inte särskilt om situationer där frihetsberövandet har verkställts av en annan stats myndighet. Avräkning ska likväl göras till exempel för den tid som svaranden har varit berövad friheten i en främmande stat. Enligt högsta domstolens prejudikat HD 1991:43 ska från ett ådömt straff avräknas även den tid som den dömde med anledning av brott begångna i Finland har varit gripen och anhållen i Sverige innan denne utlämnats till Finland. För att förtydliga läget i detta hänseende föreslås att det i lagen om sättande i kraft av avtalet tas in en bestämmelse om att 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) ska tillämpas (11 §).

Enligt första meningen i punkt 6 ska ett frihetsstraff som en finsk domstol dömer en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem till, om parterna inte kommit överens om annat, avtjänas i en eller flera finska kriminalvårdsanstalter som parterna utsett för sådana ändamål. Enligt 4 kap. 8 § i fängelselagen ska man när fångar placeras i fängelser beakta olika omständigheter, såsom bevarandet av fångens kontakter med närstående, fångens egna önskemål och fångens möjligheter att på sitt modersmål sköta de frågor som gäller verkställigheten av fängelse. Dessutom ska bland annat fångens ålder och kön beaktas. Bestämmelsen ansågs inte vid beredningen av propositionen kräva kompletterande reglering, men justitieministeriet och Brottsförklaringsmyndigheten bör i samarbete med Förenata staternas myndigheter fastställa ändamålsenliga fängelser där fängelsestraff som avses i punkten kan

verkställas. När fängelserna fastställs bör principerna i fängelselagen beaktas till exempel i fråga om ålderns och könets betydelse vid placering i fängelse.

Enligt andra meningen i punkt 6 ska de amerikanska militära myndigheterna i samordning med finska myndigheter få tillstånd att besöka dessa personer utanför de ordinarie besökstiderna och att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängkläder, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral. Vid beredningen av denna proposition har det ansetts att bestämmelsen kan tillämpas direkt utan kompletterande reglering. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska likväl fängelselagen (767/2005) beaktas, och när besök ordnas och bistånd ges ska man således beakta till exempel omständigheter som sammanhänger med ordningen och säkerheten i fängelset. Meningen ger de amerikanska militära myndigheterna en besöksrätt som är oberoende av om den medlem i de amerikanska styrkorna eller den anhöriga till en medlem som är fånge i ett fängelse samtycker. Bestämmelsen avviker sålunda från den grundprincip i fängelselagen enligt vilken besök är fångens, inte den besökandes, rättighet. I samband med bestämmelsen ska man dock i övrigt tillämpa bestämmelserna om besök i 13 kap. i fängelselagen.

Enligt tredje meningen i punkt 6 ska familjemedlemmar i samordning med finska myndigheter få tillstånd att besöka dessa personer under de ordinarie besökstiderna och under andra tider som parterna särskilt kommer överens om samt att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängkläder, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral. Vid beredningen av denna proposition har det ansetts att bestämmelsen kan tillämpas direkt utan kompletterande reglering. Bestämmelsen kan trots dess ordalydelse inte anses innebära samma ovillkorliga rätt för familjemedlemmar att besöka en fånge som de amerikanska militära myndigheterna har, om fången vägrar ta emot besöket. På ordnande av besök tillämpas 13 kap. i fängelselagen. När besök ordnas ska man likväl beakta fångens anhörigas faktiska möjligheter att komma på besök till exempel under fängelsets normala besökstider samt sträva efter att säkerställa att besöken kan genomföras med hjälp av behövliga undantagsarrangemang. I 13 kap. 1 § i fängelselagen föreskrivs det att besök kan tillåtas även vid andra tillfällen än vid de tidpunkter som reserverats för besök, om det behövs för bevarandet av fångens kontakter eller av något annat viktigt skäl. Liksom i fråga om Förenta staternas myndigheter ska man också i fråga om familjemedlemmar när besök ordnas och när bistånd ges beakta till exempel omständigheter som rör ordningen och säkerheten i fängelset i enlighet med fängelselagen.

Bestämmelser om fångarnas klädsel och innehav av annan egendom finns i 7 och 9 kap. i fängelselagen. I öppna anstalter ska fångarna använda sina egna kläder. I ett slutet fängelse använder fångarna i regel egna kläder, men användningen av egna kläder i fängelset eller på en fängelseavdelning kan begränsas av skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i fängelset eller övervakningen. I ett fängelse får fångarna inneha en skäligen mängd personlig egendom under villkor som anges närmare i lagen. Bestämmelser om en fånges religionsutövning finns i 11 kap. 3 §. Gudstjänster, andaktsstunder och andra religiösa sammankomster ska i mån av möjlighet ordnas i ett fängelse enligt fångarnas behov. Fångarna ska ges möjlighet att träffa en självvårdare eller annan företrädare för det egna trossamfundet.

Bestämmelser om hälso- och sjukvård för fångar finns i 10 kap. i fängelselagen, och det är Enheten för hälso- och sjukvård, som lyder under Institutet för hälsa och välfärd, som svarar för den. En medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en sådan medlem som avtjänar ett straff i ett finskt fängelse har rätt till hälso- och sjukvård på samma sätt som övriga fångar. Fångar ska i den mån det är möjligt ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård som ges av en psykolog och till annan motsvarande rådgivning, annat stöd och annan vård (5 § i kapitlet). En fånge har rätt att på egen bekostnad med tillstånd av en läkare vid Enheten för hälso- och

sjukvård för fångar få mediciner, undersökning och annan hälso- och sjukvård i fängelset (8 § i kapitlet). En fånge kan således få sjukvård också av någon annan yrkesperson inom hälso- och sjukvården än en anställd vid Enheten för hälso- och sjukvård för fångar. I praktiken har fången i sådana situationer transporterats utanför fängelset för att få vård, även om bestämmelsen inte utsluter att en utomstående ger vård i fängelsets utrymnen. Den utomstående vård som avses i bestämmelsen ska likväl ges så ett sätt som samordnats med Enheten för hälso- och sjukvård för fångar.

Artikel 14. Disciplin. I artikeln finns bestämmelser om de amerikanska militära myndigheternas rätt att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna på finskt territorium. Artikel 14 i avtalet kompletterar artikel VII.10 i Nato Sofa.

Enligt punkt 1 ska de amerikanska militära myndigheterna ansvara för att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna och får för detta ändamål i enlighet med artikel VII.10 a i Nato Sofa övervaka de platser, inklusive överenskomna anläggningar och områden, där amerikanska styrkor är förlagda.

Den främmande statens militära myndighets disciplinära makt över sina egna styrkor är en nödvändig förutsättning för ledningen av styrkorna och en intern angelägenhet som ingår i upprätthållandet av ordningen. Därför är det naturligt att den amerikanska militära myndigheten har till uppgift att upprätthålla disciplin och ordning inom sina styrkor i Finland (se RP 90/2023 rd, s. 83). I Finland föreskrivs det om upprätthållande av militär disciplin och ordning inom Försvarsmakten och om befogenheterna i samband med detta i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (255/2014).

Med stöd av avtalet om försvarssamarbete och Nato Sofa kan Finland anvisa de amerikanska styrkorna också andra områden än de anläggningar och områden som anges i bilaga A, och den rätt som fastställs i punkten är således inte begränsad till dessa.

I punkt 2 föreskrivs det om upprätthållande av disciplin och ordning bortom de platser som avses i punkt 1. I punkten konstateras det i överensstämmelse med artikel 6.1 i avtalet att Finland ansvarar för upprätthållande av allmän ordning på sitt territorium. De amerikanska militära myndigheterna får i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden och i samarbete med finska tjänstemän ge tillstånd till att militärpolisenheter i den utsträckning som det är nödvändigt för att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna används i samhällen i närheten av militära anläggningar och områden där amerikanska styrkor är förlagda. Med stöd av bestämmelsen har militärpolisenheter inom de amerikanska styrkorna till exempel rätt att ingripa om en medlem av de amerikanska styrkorna betar sig störande i en närliggande stad under en ledig kväll.

En amerikansk militär myndighet kan ges befogenheter att använda militärpolisenheter bara under de villkor som anges i punkten: (a) de Finska myndigheterna och de amerikanska militära myndigheterna ska tillsammans bestämma de förfaranden som militärpolisenheter ska iaktta, (b) användningen av militärpolisenheter ska ske i samarbete med de finska myndigheterna och (c) militärpolisenheter får användas bara i den utsträckning som det är nödvändigt för att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna. I artikel VII.10 b i Nato Sofa anges motsvarande villkor.

Syftet med artikeln är att säkerställa att det inom de amerikanska styrkorna råder disciplin och ordning. De amerikanska militära myndigheternas befogenheter enligt artikeln gäller sålunda bara de amerikanska styrkorna. Bestämmelser om skyddet av och säkerheten för de amerikanska styrkorna, de amerikanska avtalsentreprenörerna, de finska avtalsentreprenörerna, anhöriga och

förhandslagrad materiel i Finland och de amerikanska styrkornas befogenheter i anknytning till detta finns i artikel 6 i avtalet.

I artikeln anges inte vilka befogenheter de amerikanska styrkorna har för att upprätthålla disciplinen och ordningen inom styrkorna, utan Förenta staterna bestämmer om detta internt. I verksamhet som avses i artikeln ska skyldigheten enligt artikel 1.2 i avtalet att i alla avseenden respektera Finlands lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser iakttas.

I Finland är upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten i första hand polisens uppgift, vilket innebär att polisens behörighet gäller på Finlands hela territorium. För att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten har polisen föreskrivits omfattande befogenheter att ingripa i verksamhet som bedrivs av personer som orsakar störningar och faror. Polisen sköter sina uppgifter i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar, men kan i sista hand gripa en person till exempel för att förhindra brott eller störning, om avlägsnande av personen från platsen är en otillräcklig åtgärd. Polisen har rätt att använda maktmedel för att utöva sina allmänna befogenheter.

I punkt 2 ges de amerikanska militära myndigheterna behörighet i Finland att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna i samhällen i närheten av militära anläggningar och områden där amerikanska styrkor är förlagda. I Finland är det polisen som svarar för att den allmänna ordningen och säkerheten upprätthålls i dessa samhällen. I de situationer där polisen behövs för att ingripa i störningar i ordningen och andra händelser som äventyrar den allmänna ordningen och säkerheten utanför området, ska de amerikanska styrkornas militärpolisenshet och polisen agera i samarbete och under iakttagande av gemensamt fastställda förfaranden. Genom detta undviks situationer där de amerikanska styrkornas militärpolis börjar sköta uppgifter som åligger polisen.

Artikel 15. Anspråk. I artikeln finns bestämmelser om skadeståndsanspråk och behandling av sådana anspråk. Artikeln grundar sig på artikel VIII i Nato Sofa och kompletterar den i vissa avseenden. Bestämmelserna om skadeståndsanspråk i artikel 15 i avtalet om försvarssamarbete ändrar inte de principer för fördelning av skadeståndsansvaret som följer av artikel VIII i Nato Sofa. Artikel VIII i Nato Sofa innehåller detaljerade bestämmelser om fördelning av skadeståndsansvaret mellan den sändande staten och den mottagande staten.

Artikel VIII i Nato Sofa behandlar tre typer av skador: skador mellan de avtalslutande parterna, skador som i tjänsten har orsakats tredje part och skador som utom tjänsten orsakats av olagliga handlingar eller försummelse av styrkor eller civil personal. Grundprincipen är att varje stat svarar för de skador som medlemmar av dess styrkor och civila komponenter orsakar i tjänsten. Skadeståndsskyldigheten gäller emellertid inte alla sådana skador, utan enligt avtalet tar den mottagande staten på sig ansvaret för vissa skadeståndsanspråk, medan ansvaret i vissa situationer delas mellan den mottagande och den sändande staten. Artikeln innehåller också bestämmelser om situationer där avtalsparterna avstår från att rikta anspråk mot varandra på grund av den skada som de lidit. I sak innebär detta att man avstår från statens fordringar. Artikeln tillämpas inte på privaträttsliga avtal. Den nationella lagstiftningen om skadeståndsanspråk har behandlats i regeringens proposition om Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 84–90).

Lagen om statens skadeståndsverksamhet och dess 1 § ändrades i samband med att Nato Sofa sattes i kraft genom lag 127/2024 som trädde i kraft den 1 april 2024. Enligt 1 § 1 mom. tillämpas lagen också på av tredje parter ställda ersättningsanspråk som finska staten har förbundit sig att handlägga med stöd av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter. Enligt motiveringarna till lagändringen har syftet med

tillägget till lagens tillämpningsområde varit att hänvisa till bland annat Nato Sofa, Parisprotokollet och EU Sofa. När Finland är som mottagande land ska avtalet om försvarssamarbete och Nato Sofa tillämpas parallellt i fall där det är fråga om en skada som orsakats av en medlem i de amerikanska styrkorna eller dess civila komponent. De skadeståndsanspråk som omfattas av avtalet om försvarssamarbete behandlas i regel enligt artikel VIII i Nato Sofa. Till 1 mom. läggs dock för tydlighetens skull också en hänvisning till avtalet om försvarssamarbete. Behörigheten i skadeståndsärenden delas mellan Statskontoret och Försvarsmakten i enlighet med en tidigare ändring i lagen om statens skadeståndsverksamhet (127/2024). Enligt 4 § 2 mom. i lagen om statens skadeståndsverksamhet får den som är missnöjd med ett avgörande väcka talan mot staten i tingsrätten på det sätt som föreskrivs i fråga om tvistemål. Statskontoret ska underrätta den sökande om denna möjlighet i samband med att ersättningsavgörandet meddelas.

Enligt Nato Sofa ska Finland och Förenta staterna i regel antingen avstå från att rikta anspråk mot varandra för skada som de lidit eller komma överens om ersättning för sådan skada. För Finlands del gäller avståendet från anspråk egendom som tillhör den finska staten och ägs och används av Försvarsmakten. I fråga om skada på annan egendom än sådan som ägs och används av Försvarsmakten kan Finland och Förenta staterna komma överens om hur skadan ska ersättas. Skador som de amerikanska styrkorna i tjänsten orsakar tredje part ersätts i regel på samma grunder som skador som orsakas av Försvarsmakten, och Finland ersätter den skadelidande. Nato Sofa innehåller bestämmelser om partiell gottgörelse av en betald ersättning till den mottagande staten. När det gäller skador som de amerikanska styrkorna orsakar utom tjänsten kan Förenta staternas myndigheter enligt Nato Sofa besluta att erbjuda den skadelidande stöd efter prövning. Den skadelidande kan då godta den ersättning som erbjudits eller söka ersättning i en finsk domstol.

De amerikanska styrkornas fordon försäkras inte i Finland. Statskontoret behandlar och ersätter en skada som orsakats i Finland av ett oförsäkrat fordon som tillhör en medlemsstat i Nato som deltar i det militära samarbetet eller ett organ i Nato i enlighet med Nato Sofa och 32 § 2 mom. i trafikförsäkringslagen.

I artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete föreskrivs att medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, inte ska vara föremål för några förfaranden avseende civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Sådana anspråk får lämnas in till behörig finsk myndighet, och de behandlas i enlighet med artikel VIII i Nato Sofa.

Bestämmelsen i punkten grundar sig delvis på artikel VIII.5 g i Nato Sofa. Den avviker dock från denna uttryckligen så att medlemmar av de amerikanska styrkorna är undantagna inte bara från verkställigheten av civilrättsliga anspråk, utan sådana anspråk kan över huvud taget inte framställas om de grundar sig på handlingar eller underlåtelser som kan anses begångna i tjänsten. Till skillnad från Nato Sofa gäller bestämmelsen också anspråk som avser krav på administrativa påföljder och deras verkställighet när dessa anspråk grundar sig på handlingar eller underlåtenhet som kan anses begångna i tjänsten. Begreppet ”i tjänsten” förklaras nedan i samband med punkt 3. Administrativa påföljder avser i detta sammanhang i stort sett alla betalningsskyldigheter i form av penningbelopp som finska myndigheter påför, såsom felparkeringsavgifter och olika administrativa påföljdsavgifter.

I punkt 2 preciseras vad som avses med den civila komponenten vid tillämpning av artikel 15. Med civil komponent avses i detta sammanhang alla personer, oavsett deras nationalitet eller bosättningsort, som är anställda hos amerikanska statliga myndigheter och som agerar i tjänsten

på uppdrag av de amerikanska styrkorna, men detta omfattar inte amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer eller anställda hos dessa avtalsentreprenörer eller icke-kommersiella organisationer oavsett deras nationalitet eller bosättningsort.

Den definition på civil komponent som används i artikel 15 i avtalet om försvarssamarbete avviker således i någon mån från såväl definitionen i Nato Sofa som definitionen i artikel 2.3 i avtalet om försvarssamarbete. En skillnad jämfört med definitionen i Nato Sofa är att personen inte uttryckligen behöver vara anställd hos Förenta staternas väpnade styrkor, utan det räcker att personen är anställd hos amerikanska statliga myndigheter. I jämförelse med definitionen i Sofa är en skillnad också att personens nationalitet och bosättningsort saknar betydelse. Nato Sofa kräver att en person som ingår i en civil komponent inte är statslös eller medborgare i en stat som inte är part i nordatlantiska fördraget och inte heller är medborgare eller stadigvarande bosatt i den stat där styrkan är förlagd. I jämförelse med definitionen på civil komponent i artikel 2.3 i avtalet om försvarssamarbete täcker den definition som används vid tillämpning av artikel 15 inte de anställda vid icke-kommersiella organisationer som nämns i artikel 2.3.

Vid avgörandet av huruvida ett möjligt skadeståndsansvar härrör från en gärning eller försummelse som en medlem av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, har begått i tjänsten ska ett intygande från den behöriga amerikanska militära myndigheten om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten enligt punkt 3 utgöra ett tillräckligt bevis för detta. De finska myndigheterna får lägga fram vilken information som helst som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning. De amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information, och parterna ska samråda om den så snart som möjligt. I de fall där de finska myndigheterna anser att omständigheterna kräver att fastställandet av tjänsteutövning omprövas ska de finska myndigheterna bibehålla rätten att begära ett bestyrkande från högre amerikanska myndigheter.

Bestämmelserna i punkt 3 om det förfarande som används för att avgöra huruvida ett möjligt skadeståndsansvar härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, har begått i tjänsten avviker från bestämmelserna i Nato Sofa. I Nato Sofa finns det ingen bestämmelse om vilkendera statens myndigheter, den sändande eller den mottagande statens, som i första hand beslutar om eventuellt civilrättsligt ansvar grundar sig på en handling eller underlåtenhet som personen har begått i tjänsten. I artikel VIII.8 i Nato Sofa, som gäller skadeståndsanspråk, bestäms likväl att om en tvist uppstår om huruvida en medlem av en styrka eller en civil komponent har gjort sig skyldig till en skadeståndsgrundande handling eller underlåtenhet i tjänsten eller om bruk av ett fordon som tillhör en sändande stats stridskrafter har skett olovligen ska saken hänskjutas till en skiljeman utsedd i enlighet med artikel VIII.2 b i Nato Sofa, vars beslut i ärendet ska vara slutgiltigt och bindande. I praktiken har man inte under den tid Nato Sofa varit i kraft varit tvungen att tillgripa skiljeförfarande.

Enligt artikel 15.3 i avtalet om försvarssamarbete har de amerikanska myndigheterna beslutanderätt när det gäller att avgöra om en handling eller underlåtenhet ska anses ha begåtts i tjänsten. De amerikanska myndigheterna fastställer från fall till fall när en person är eller har varit i tjänst. Tjänsteutövning innefattar inte all möjlig verksamhet i Finland. Även de finska myndigheterna ska bedöma om handlingen eller underlåtenheten begåtts i tjänsten för att vid behov kunna hänföra frågan till högre amerikanska myndigheter för omprövning. För Finlands del är myndigheten Försvarsmakten som ska samarbeta med eventuella övriga behöriga myndigheter, såsom statskontoret. För tydlighetens skull ska det i 6 § 2 mom. i lagen om ikraftsättande föreskrivas att den i artikel 15.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedda kontakten med den behöriga amerikanska militära myndigheten sker genom Försvarsmakten. Försvarsmakten ska enligt förslaget kunna lägga fram information som rör fastställandet av vad

som utgör tjänsteutövning, samråda om den och begära att fastställandet av tjänsteutövning omprövas.

Enligt punkt 4 ska medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, inte bli föremål för tredsdom eller åtgärder som skadar deras intressen, om deras tjänsteutövning eller behörigt godkända frånvaro tillfälligt hindrar dem från att närvara under icke straffrättsliga förfaranden. Enligt finsk lagstiftning har den part mot vilken en tredsdom har meddelats rätt att söka återvinning vid den domstol som har meddelat domen. Återvinning ska sökas skriftligen inom 30 dagar efter att sökanden vid en utmätning som skett i hans närvaro eller annars bevisligen har fått del av tredsdomen (12 kap. 15 § 1 mom. i rättegångsbalken). Om ansökan om återvinning lämnats fortsätter behandlingen av ärendet där det avslutades innan tredsdomen meddelades. Den som söker återvinning blir inte tvungen att visa att tredsdomen är felaktig, utan den till vars förmån tredsdomen har meddelats ska bevisa sin ursprungliga talan. En tredsdom mot en utebliven svarande är inte slutlig, utan den kan upphävas genom återvinning, och den svarandes intresse skadas således inte på det sätt som avses i artikeln. Gällande lagstiftning får därför anses uppfylla kraven i artikeln i fråga om tredsdom. Om tjänsteutövningen hindrar i punkt 4 avsedda medlemmar av de amerikanska styrkorna eller den civila komponenten från att närvara under en rättegång i ett tvistemål, kan man anse att det för frånvaron finns ett sådant annat laga förfall som avses i 12 kap. 28 § i rättegångsbalken. Bestämmelsen förhindrar då bland annat att vite som föreläggs för utevaro utdöms.

Artikel 16. Skattebefrielser relaterade till officiellt bruk. Artikel 16 i avtalet innehåller en allmän bestämmelse om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk.

När det gäller mervärdesskatt, skatter på försäljning, användarskatter, punktskatter och liknande eller efterföljande skatter gäller enligt artikel 16.1 i avtalet om försvarssamarbete skattebefrielse för sådana varor, materiel, förnödenheter, tjänster, utrustning och annan egendom förvärvade av eller för amerikanska styrkor som a) förvärfvas för slutlig användning av amerikanska styrkor, b) är avsedda för bruk inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller c) är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska förse behöriga finska myndigheter med intyg om att varorna, materielen, förnödenheterna, tjänsterna, utrustningen och den andra egendomen är avsedda för amerikanska styrkor.

Enligt punkt 2 i artikeln ska skattebefrielse tillämpas på sådana förvärv som avses i punkt 1 i artikeln i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Skattebefrielsen ska ges vid inköpstidpunkten, förutsatt att transaktionen åtföljs av det intyg som avses i punkt 1 i denna artikel. Befrielse från punktskatter ska ges vid inköpstidpunkten endast om varorna, materielen, utrustningen eller den andra egendomen köps på ett skatteupplag eller direkt av Finlands försvarsmakt. I alla andra fall, eller om försäljaren inte kan ge sådan skattebefrielse vid försäljningen, ska skattebefrielse ges genom återbetalning inom trettio dagar från det att en begäran om detta mottagits.

De skattebefrielser som föreskrivs i avtalet om försvarssamarbete är betydligt mera omfattande än de som beviljas enligt Nato Sofa. I Nato Sofa föreskrivs det endast om skattefri försäljning av drivmedel, olja och smörjmedel. I den allmänna bestämmelsen om skattebefrielser i artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete anges mera generellt än i Nato Sofa om skattefrihet vid anskaffning av varor, materiel, förnödenheter, tjänster, utrustning och annan egendom. Enligt artikel IX.8 i Nato Sofa ska varken en styrka eller en civil komponent eller dess medlemmar eller deras anhöriga åtnjuta befrielse från skatter eller tullar vid anskaffning av varor och tjänster som omfattas av den mottagande statens skattebestämmelser. I regeringens proposition om Nato

Sofa konstateras emellertid att försäljning av varor och tjänster till andra avtalsslutande parter försvarsmakter enligt mervärdesskattedirektivet och förvärv av punktskattepliktiga produkter som görs av avtalsslutande parter försvarsmakter enligt punktskattedirektivet dock i praktiken redan nu under vissa villkor är befriade från mervärdes- och punktskatt.

I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. Genom dessa befrias försäljning av varor och tjänster till försvarsmakter i andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget om dessa deltar i en gemensam försvarsinsats utanför sin egen stat. Undantag har angetts för sådana situationer där kopplingen mellan intäcksflödet och kostnadsflödet bryts. Den mervärdesskatt som tas ut för försäljning utgör annars inkomst i den stat där de väpnade styrkorna är stationerade i stället för i styrkornas egen stat. Enligt artikel 151.1 c i direktivet ska medlemsstaterna från skatteplikt undanta leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster vilka utförs i en medlemsstat som är part i Nordatlantiska fördraget och är av sedda för väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i det fördraget samt avsedda att användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

I 129 c § 2 mom. i mervärdesskattelagen föreskrivs det om skattefrihet för varor och tjänster som skaffas av försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget. Till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget ska enligt momentet återbetalas den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av försvarsmaktens väpnade styrkor i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats. Rätten till återbäring gäller även den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster för försörjning av deras mässar eller marketenterier i Finland.

De nuvarande undantag från skatt enligt mervärdesskattelagen som gäller försvarsinsatser inom ramen för EU eller Nato gäller endast varor och tjänster som köps för officiellt bruk av väpnade styrkor för en annan stats försvarsmakt i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem samt för försörjning av deras mässar eller marketenterier i Finland. Enligt artikel 151.1 c i mervärdesskattedirektivet ska från skatt undantas leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster som är avsedda att användas av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i fördraget eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier. I överensstämmelse med ordalydelsen i artikeln ska tillämpningsområdet för artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete också omfatta förvärv av varor eller tjänster som görs av avtalsentreprenörer för slutlig användning av amerikanska styrkor och är avsedda för bruk inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor.

Enligt artikel 151.2 i mervärdesskattedirektivet får undantaget när det gäller varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande av tjänster beviljas i form av rätt till återbetalning av mervärdesskatten. Enligt bestämmelsen får undantaget när det gäller leverans av varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande av tjänster således beviljas antingen genom återbetalningsförfarandet eller genom direkt befrielse. I Finland tillämpas förfarandet med återbetalning för närvarande heltäckande i fråga om förvärv som görs av diplomatiska beskickningar belägna i Finland, organ inom EU och internationella organisationer samt för försvarsinsatser som görs inom ramen för EU och Nato.

I punktskattedirektivet och punktskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. Enligt 18 § 1 mom. 3 punkten i punktskattelagen är punktskattepliktiga produkter befriade från skatt om de är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer som är parter i nordatlantiska fördraget för styrkornas eget bruk, för den civilpersonal som medföljer dem eller för försörjningen av deras mässar och marketenterier. Bestämmelsen gäller såväl officiellt som personligt bruk. Med produkter avses både harmoniserade punktskattepliktiga produkter (bränslen, elström, alkoholdrycker och tobak), som är skattebelagda i hela EU, och produkter för vilka punktsskatt tas ut nationellt, såsom läskedrycker och dryckesförpackningar.

Enligt 18 § 2 mom. i punktskattelagen kan punktskattepliktiga produkter säljas skattefritt från ett skatteupplag för de ändamål som nämns i 1 mom. 3 punkten. För anskaffningen ska köparen till försäljaren lämna en bekräftelse om att köparen har rätt till punktskattefria inköp. Skattefriheten för punktskattepliktiga produkter för vilka punktsskatt har betalats kan också genomföras genom återbäring av skatten. Återbäring söks hos Skatteförvaltningen. Frihet från punktsskatt på elström kan genomföras endast genom ett återbäringsförfarande.

Enligt artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete ska skattebefrielse likväl beviljas genom tillämpning av direkt befrielse vid inköpstidpunkten om det i samband inköpet uppvisas intyg om att varorna eller tjänsterna är avsedda för amerikanska styrkor. En förutsättning för tillämpning av direkt befrielse är alltså att de amerikanska styrkorna eller avtalsentreprenörerna vid inköpstidpunkten ger säljaren ett av de amerikanska styrkorna styrkt intyg om att varorna eller tjänsterna är avsedda för de amerikanska styrkorna och att varorna används i enlighet med begränsningarna och villkoren i avtalet om försvarssamarbete och enbart för att genomföra upphandlingskontrakt med amerikanska styrkor. Enligt artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete avses med detta att varorna eller tjänsterna förvärvas för slutlig användning av amerikanska styrkor, är avsedda för bruk inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. Ett tilläggskrav för direkt tillämpning av skattebefrielsen är att varorna köps på ett skatteupplag. Produkter kan också förvärvas skattefritt direkt från Finlands försvarsmakt, varvid Finlands försvarsmakt hos Skatteförvaltningen söker återbäring av punktsskatten för de skattebelagda produkter som den skaffat.

Enligt artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete beviljas befrielsen i alla övriga fall i enlighet med 129 c § 2 mom. i punktskattelagen eller 18 § 2 mom. i punktskattelagen genom ett återbetalningsförfarande. I situationer där de amerikanska styrkorna inte vid inköpstidpunkten visar upp ett intyg bestyrkt av dem själva kan skatten i överensstämmelse med gällande begränsningar och villkor återbetalas till de amerikanska styrkorna på basis av en ansökan som de lämnat till Skatteförvaltningen. I situationer där avtalsentreprenören på motsvarande sätt vid inköpstidpunkten inte visar upp ett intyg bestyrkt av de amerikanska styrkorna kan skatten i överensstämmelse med gällande begränsningar och villkor återbetalas till entreprenören på basis av en ansökan som lämnats till Skatteförvaltningen. Till ansökan bör fogas ett intyg av de amerikanska styrkorna om att varorna eller tjänsterna är avsedda för de amerikanska styrkorna eller att varorna används i enlighet med de begränsningar och villkor som anges i avtalet om försvarssamarbete enbart för att uppfylla entreprenadavtal med de amerikanska styrkorna.

Enligt 102 § 1 mom. 1 punkten i mervärdesskattelagen får en skattskyldig för skattepliktig rörelse dra av skatten på en vara eller tjänst som han köper av en annan skattskyldig. I situationer där en avtalsentreprenör som i Finland är införd i registret över mervärdesskattskyldiga gör ett inköp och inte vid inköpstidpunkten uppvisar ett intyg som är bestyrkt av de amerikanska styrkorna, kan avtalsentreprenören på grundval av den aktuella paragrafen dra av skatten för den vara eller tjänst som köpts. Detta skulle minska den administrativa bördan för de

avtalsentreprenörer som är antecknade i registret över mervärdesskatteskyldiga och för Skatteförvaltningen jämfört med en situation där befrielse beviljas genom återbetalningsförfarandet.

I överensstämmelse med 129 c § i mervärdesskattelagen är en förutsättning för återbäring i regel att varans eller tjänstens skattebelagda inköpspris är minst 170 euro. Skatten ska enligt förslaget återbetalas kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Skatteförvaltningen kontrollerar förutsättningarna för återbäring och återbetalar skatten. Enligt 129 c § 5 mom. i mervärdesskattelagen bestämmer Skatteförvaltningen närmare om intyg samt vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

Enligt 18 § 2 mom. i punktskattelagen ska 83 § 1 mom. och 83 a § 1 mom. tillämpas vid återbetalning av punktskatt. Återbetalning kan sökas för en period av en kalendermånad eller ett kalenderår. Skatten återbetalas på basis av en ansökan som gjorts hos Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Återbetalning ska sökas hos Skatteförvaltningen inom tre år från utgången av det kalenderår under vilket rätten till återbetalning uppkom. Enligt 83 a § 6 mom. i punktskattelagen får Skatteförvaltningen meddela närmare föreskrifter om förfarandet för ansökan om återbetalning.

Artikel 17. Skattebefrielser för enskilda. I artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete finns en allmän bestämmelse om skattebefrielser för enskilda. Artikeln gäller både direkta och indirekta skatter. I Nato Sofa finns bestämmelser om skattebefrielser för enskilda för medlemmar av en styrka, en civil komponent och deras anhöriga särskilt i artikel X som gäller beskattning och i artikel XI som gäller införsel och utförsel samt tullar och skatter som ska betalas i samband med dem. Artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete grundar sig på bestämmelserna i Nato Sofa och kompletterar dem.

Enligt artikel X.1 i Nato Sofa får den mottagande staten inte beakta perioder, under vilka en medlem av en styrka eller en civil komponent befinner sig inom den statens territorium enbart på grund av att personen ingår i en styrka eller en civil komponent när personens skattemässiga status fastställs. Sådana tidsperioder anses inte vara vistelseperioder och de medför inga ändringar i en persons skattemässiga bosättning. Enligt punkten ska medlemmar av en styrka eller en civil komponent i den mottagande staten undantas från skatt på lön och ersättningar som den sändande staten utbetalar till dem liksom från skatt på materiell lös egendom som finns i den mottagande staten endast på grund av deras tillfälliga vistelse där. Bortsett från detta hindrar inget i artikel X i Nato Sofa beskattning som en sådan medlem omfattas av enligt den mottagande statens lagstiftning, även om personen anses vara bosatt eller ha hemvist utanför den mottagande statens territorium. Enligt artikel X.3 i Nato Sofa ska artikel X inte tillämpas på tullar och skatter som avses i artikel XI. I artikel XI.6 finns bestämmelser om att medlemmar av en styrka eller en civil komponent skattefritt och tullfritt får föra in motorfordon tillfälligt för sitt eget och sina anhörigas personliga bruk. Till skillnad mot tjänstefordon som tillhör en styrka eller en civil komponent finns det enligt artikel XI i Nato Sofa ingen skyldighet att bevilja befrielse från skatter för privatfordon i vägtrafik.

De omfattande skattebefrielseerna för enskilda i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete skiljer sig från artikel IX.8 i Nato Sofa, enligt vilken en styrka eller en civil komponent eller dess medlemmar eller deras anhöriga inte ska åtnjuta befrielse från skatter eller tullar som den mottagande staten uppbär för köpta varor och utförda tjänster enligt sina skatte- och tullbestämmelser.

Enligt artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete ska medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga inte vara skyldiga att på finskt territorium betala någon form av skatt, avgift, licensavgift eller liknande kostnader, exempelvis mervärdesskatt, för köp, ägande, innehav, användning, överlåtelse emellan eller överlåtelse i samband med dödsfall av egen materiell lös egendom som förts in till Finland eller förvärvats där för eget personligt bruk. Skattebefrielsen ska tillämpas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. All återbetalning ska ske inom trettio dagar från det att en begäran om detta mottagits. Sådana medlemmar av de amerikanska styrkorna och sådana anhöriga till dem som innehar eller använder radio- eller tv-mottagare eller internetanordningar på finskt territorium ska vara befriade från skatter, avgifter, licensavgifter och liknande kostnader som avser sådan användning eller sådant innehav. Motorfordon som ägs av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga ska vara befriade från finska vägtrafikskatter, registrerings- och licensavgifter och liknande kostnader, men inte från tullar för användning av vägar, broar och tunnlar som bekostas av allmänheten.

I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielser som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Från mervärdesskatt befrias genom dem under vissa förutsättningar bland annat försäljning av varor och tjänster som är avsedda för den civilpersonal som åtföljer väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget när dessa styrkor deltar i en gemensam försvarsinsats utanför sin egen stat. Enligt artikel 151.1 c i mervärdesskattedirektivet ska medlemsstaterna undanta transaktioner från skatteplikt bland annat när det gäller leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster vilka utförs i en medlemsstat som är part i nordatlantiska fördraget och är avsedda för den civilpersonal som åtföljer väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i det fördraget när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna. Enligt artikel 151.2 i mervärdesskattedirektivet får undantaget när det gäller varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande av tjänster således beviljas antingen i form av rätt till återbetalning eller som direkt befrielse från skatt.

I 129 c § 2 mom. i mervärdesskattelagen finns bestämmelser bland annat om skattefrihet på förvärvet av varor och tjänster för den civilpersonal som åtföljer försvarsmaktens väpnade styrkor i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget när dessa befinner sig i Finland. Till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget återbetalas enligt bestämmelsen den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av den civilpersonal som åtföljer försvarsmaktens väpnade styrkor när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats. Enligt 3 mom. är förutsättningen för återbäring att varans eller tjänstens skattebelagda inköpspris är minst 170 euro. Enligt 4 mom. återbetalas skatten kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Skatteförvaltningen kontrollerar förutsättningarna för återbäring och återbetalar skatten. Enligt 5 mom. i paragrafen ska Skatteförvaltningen bestämma närmare vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

Tillämpningsområdet för de nuvarande skattebefrielserna som gäller EU:s och Natos försvarsinsatser i mervärdesskattelagen omfattar endast varor och tjänster som köpts för officiellt bruk av försvarsmakten i en annan stat eller den civilpersonal som åtföljer den. Tillämpningsområdet för skattebefrielser för enskilda enligt artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete omfattar varor och tjänster som för personligt bruk förvärvats av medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga som befinner sig i Finland. För närvarande är det bara diplomatiska representanter och deras familjemedlemmar som har rätt till återbäring av den mervärdesskatt som ingår i förvärv för personligt bruk. På samma sätt har chefer och högre

tjänstemän för vissa internationella organisationer, som beviljats status som diplomatisk representant, och deras familjemedlemmar rätt till återbäring av mervärdesskatt.

I punktskattedirektivet och punktskattelagen finns en bestämmelse om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Befriade från punktsskatt är produkter som i enlighet med 18 § 1 mom. 3 punkten i punktsskattelagen är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer i Nato för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som medföljer dem eller för deras mässar och marketenterier. Bestämmelsen omfattar både officiellt och personligt bruk. Med produkter avses både sådana produkter som omfattas av EU:s harmoniserade punktbeskattning (bränslen, elström, alkohol och tobak) och sådana som omfattas av den nationella punktsskatten, såsom läskedrycker och dryckesförpackningar.

Enligt 18 § 2 mom. i punktsskattelagen kan skattefriheten för punktsskattepliktiga produkter för vilka punktsskatt har betalats också förverkligas genom återbetalning av skatten. Återbetalning söks hos Skatteförvaltningen. Punktsskattefriheten för elström kan förverkligas endast genom ett återbetalningsförfarande. Enligt 18 § 2 mom. i punktsskattelagen ska 83 § 1 mom. och 83 a § 1 mom. i punktsskattelagen tillämpas på återbetalning av punktsskatt. Återbetalning kan sökas för en period av en kalendermånad eller ett kalenderår. Skatten återbetalas på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Återbetalning ska sökas hos Skatteförvaltningen inom tre år från utgången av det kalenderår under vilket rätten till återbetalning uppkom. Enligt 83 a § 6 mom. i punktsskattelagen får Skatteförvaltningen meddela närmare föreskrifter om förfarandet för ansökan om återbetalning.

Enligt artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete ska skattebefrielsen tillämpas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden och återbetalning ske inom trettio (30) dagar från det att en begäran om detta mottagits. Med detta avses att skattebefrielse kan beviljas genom ett återbetalningsförfarande. I Finland tillämpas numera på ett heltäckande sätt återbetalningsförfarandet på internationella aktörer i Finland. När det gäller förvärv för personligt bruk som gjorts av medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga genomförs befrielsen på motsvarande sätt som i andra situationer genom tillämpning av ett återbetalningsförfarande.

För att genomföra artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete föreslås att det till mervärdesskattelagen fogas en ny bestämmelse om skattebefrielser för enskilda medlemmar av de amerikanska styrkorna och familjemedlemmar som hör till medlemmens hushåll.

I artikel 17.2 i avtalet om försvarssamarbete finns bestämmelser om befrielse från inkomstskatt för fysiska personer. Bestämmelserna om befrielse från inkomstskatt för personer som är verksamma i uppgifter enligt avtalet om försvarssamarbete motsvarar till sitt innehåll till många delar bestämmelser i artikel X i Nato Sofa. I artikel 17.2 finns dock bestämmelser som utvidgar de befrielser som anges i artikel X i Nato Sofa till att gälla också vissa andra grupper och inkomster. Bestämmelserna om skattebefrielse i artikel X i Nato Sofa gäller endast den sändande statens medlemmar av en styrka eller en civil komponent. Enligt den artikeln får den mottagande staten inte beakta perioder, under vilka en medlem av en styrka eller en civil komponent befinner sig inom den statens territorium enbart på grund av att personen ingår i en styrka eller en civil komponent när personens skattemässiga status fastställs. Sådana tidsperioder anses inte vara vistelseperioder och de medför inga ändringar i en persons skattemässiga bosättning. I artikel X i Nato Sofa föreskrivs dessutom att de löner och ersättningar som den sändande staten betalar till medlemmar av en styrka eller en civil komponent är skattefria för den som får dem i den mottagande staten.

Enligt artikel 17.2 a i avtalet om försvarssamarbete är inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörers anställda förvärfvar genom anställning hos sådana organisationer som avses i artikel 2.3 i avtalet, det vill säga genom anställning hos icke-finska, icke-kommersiella organisationer, och sådana verksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i avtalet, det vill säga vid amerikanska militära serviceverksamheter och amerikanska militära postkontor, befriad från inkomstskatt i Finland. Befrielse beviljas inte för finska medborgare eller personer som är stadigvarande bosatta i Finland. Enligt artikel 17.2 b i avtalet är de inkomster som medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga erhåller av den amerikanska staten eller av fysiska personer, bolag eller enheter som inte är finska eller allmänt skattskyldiga i Finland befriade från inkomstskatt i Finland. Enligt artikel 17.2 c är den lön och annan liknande ersättning som amerikanska avtalsentreprenörers anställda som uppehåller sig på finskt territorium endast för att genomföra ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med amerikanska styrkor förvärfvar genom anställning inom ramen för ett sådant kontrakt eller underentreprenörskontrakt befriad från inkomstskatt i Finland. Befriade från inkomstskatt är också sådana inkomster som amerikanska avtalsentreprenörers anställda erhåller av sådana fysiska personer, bolag eller enheter som inte är finska eller allmänt skattskyldiga i Finland.

Enligt 81 § i grundlagen bestäms om statsskatt genom lag. Bestämmelser om fysiska personers skattskyldighet finns i inkomstskattelagen (1535/1992), enligt vilken personer här är antingen allmänt eller begränsat skattskyldiga. De som inte är allmänt skattskyldiga är begränsat skattskyldiga. Allmänt skattskyldig är en person som under skatteåret varit bosatt i Finland. En person anses vara bosatt i Finland, om han har sitt stadigvarande bo och hemvist här eller om han vistas här över sex månader i följd, varvid tillfällig frånvaro inte anses medföra avbrott i vistelsen. En allmänt skattskyldig är skyldig att betala skatt för inkomst som personen har förvärvat här och någon annanstans. Således avviker bestämmelserna i artikeln från bestämmelserna i inkomstskattelagen.

I artikel 17.3 i avtalet om försvarssamarbete finns bestämmelser om skyldigheterna i fråga om förskottsuppbörd. På inkomst som är undantagen från beskattning i Finland enligt artikel 17.2 tillämpas inte bestämmelser i finska lagar och andra författningar om arbetsgivares eller enskilda näringsidkares skyldighet att innehålla eller betala i förskott inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter.

Enligt den nationella lagstiftningen om social trygghet är en arbetsgivare i regel skyldig att ordna arbetspensionsförsäkring och arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring samt betala lagstadgade socialskyddsavgifter för sina anställda som arbetar i Finland.

Det finns en giltig överenskommelse om social trygghet mellan Finland och Förenta staterna (FördrS 86/1992), som kan bli tillämplig vid sidan av tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete. Den allmänna utgångspunkten i överenskommelserna om social trygghet är att försäkringspremier tas ut endast i ett land. Utsända tjänstemän och arbetstagare omfattas av den sociala tryggheten i den sändande staten till de delar som täcks av en överenskommelse om social trygghet. Överenskommelsen mellan Finland och Förenta staterna gäller arbetspensioner samt Folkpensionsanstaltens ålders- och familjepensioner. Utifrån överenskommelsen om social trygghet har de tjänstemän och arbetstagare som sänts ut från Förenta staterna inte rätt till sjukförsäkringsförmåner och barntillägg från Folkpensionsanstalten i Finland. Överenskommelsen om social trygghet gäller inte arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Artikel 18. Införsel och utförsel för officiellt bruk. I artikel 18 i avtalet om försvarssamarbete finns bestämmelser om införsel och utförsel för officiellt bruk. Artikeln grundar sig på artikel

XI i Nato Sofa, som gäller införsel och utförsel samt tullar och skatter som ska betalas i samband med dem, och kompletterar den.

Artikel XI.2 i Nato Sofa berättigar till tullfri införsel och utförsel av tjänstefordon som tillhör en styrka eller en civil komponent. Enligt bestämmelsen ska tjänstefordon som tillhör en styrka eller en civil komponent vara undantagna från alla skatter för fordon i vägtrafik. Enligt artikel XI.3 i Nato Sofa ska officiella handlingar med officiell försegling inte vara föremål för tullkontroll. Artikel XI.4 i Nato Sofa gäller införsel för officiellt bruk för underhållet av styrkor, civila komponenter och deras anhöriga. Punkten ger styrkorna rätt att tullfritt föra in en rimlig mängd livsmedel, andra förnödenheter och varor för eget bruk samt, i de fall där så tillåts av den mottagande staten, för bruk av styrkans civila komponent samt anhöriga. I artikel XI.4 finns dessutom bestämmelser om det intyg som är en förutsättning för tullfri införsel. Det intyg som avses i punkten är ett så kallat Nato-formulär 302. I punkten finns inga bestämmelser om att lagar och förordningar för tullmyndigheterna i den mottagande staten ska kunna tillämpas på styrkornas införsel för officiellt bruk. I enlighet med bestämmelserna i artikel XI.7 i Nato Sofa är införsel som görs av en styrkas myndigheter för annan användning än för användning uteslutande av styrkan och dess civila komponent enligt artikeln inte berättigad till befrielse från tullar eller andra villkor. I artikel XI.1-XI.10 i Nato Sofa avses med tullar sådana tullavgifter och andra avgifter och skatter som ska betalas vid införsel och utförsel.

I artikel XI.8 i Nato Sofa finns bestämmelser om återutförsel av varor som tullfritt förts in enligt artikel XI.4. Enligt artikel XI.8 får sådana varor som har förts in tullfritt enligt artikel XI.4 för att försörja en styrka, en civil komponent eller deras anhöriga, fritt återutföras under förutsättning att ett intyg utfärdat i enlighet med punkten uppvisas för tullkontoret och att varorna verkligen förts in i enlighet med villkoren i punkt 4. Tullmyndigheterna äger emellertid rätt att kontrollera att varor som förs ut ur landet är de som uppges i intyget. Sådana varor ska normalt inte överlåtas i den mottagande staten vare sig genom försäljning eller som gåva, såvida inte de berörda myndigheterna i den mottagande staten tillåtit detta i vissa särskilda fall enligt de villkor som de fastställt.

Enligt artikel 18.1 i avtalet om försvarssamarbete får det i enlighet med artikel XI i Nato Sofa till finskt territorium föras in varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom a) som förs in av amerikanska styrkor, b) som är avsedda för slutlig användning av amerikanska styrkor eller för deras räkning, inklusive till stöd för sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal, c) som är avsedda för bruk eller konsumtion inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller d) som är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. Sådan införsel ska vara befriad från tullar, import- eller registreringsavgifter och andra liknande kostnader, exempelvis användarskatter, punktskatter och mervärdesskatt. Enligt artikel 18.2 i avtalet om försvarssamarbete ska utförsel från finskt territorium av sådana varor och förnödenheter och sådan materiel, utrustning och annan egendom som avses i punkt 1 i artikeln vara befriad från finsk exporttull.

Bestämmelserna i artikel 18.1 och 18.2 motsvarar bestämmelserna om styrkornas införsel och utförsel för officiellt bruk i Nato Sofa. Till skillnad från Nato Sofa möjliggör bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete dock att den egentliga importören eller exportören inte är de amerikanska styrkorna utan en amerikansk avtalsentreprenör eller en finsk avtalsentreprenör, när införseln eller utförseln sker för de amerikanska styrkornas räkning.

Enligt artikel 18.3 i avtalet om försvarssamarbete ska parterna samarbeta i den mån det behövs för att säkerställa att den mängd varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som förs in är rimlig. De amerikanska styrkorna ska förse de finska myndigheterna med ett

sådant intyg som avses i artikel XI.4 i Nato Sofa om att varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen och den andra egendomen omfattas av undantag enligt villkoren i denna artikel. Ett inlämnat intyg ska anses uppfylla de finska myndigheternas alla krav avseende tulldeklaration och kontroll av de artiklar som i enlighet med denna artikel förs in och förs ut av amerikanska styrkor eller för deras räkning.

Bestämmelserna i artikel 18.3 i avtalet om försvarssamarbete motsvarar bestämmelserna i Nato Sofa om de förutsättningar och förfaranden som ska tillämpas på styrkornas införsel för officiellt bruk. I enlighet med avtalet om försvarssamarbete ska uppvisande av Nato-formulär 302 dock också innebära befrielse från tullkontroll av de artiklar som i enlighet med artikeln förs in och förs ut av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Någon motsvarande uttrycklig bestämmelse finns inte i Nato Sofa.

Om varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller annan egendom får föras in av amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer enligt villkoren i artikel 18, ska de amerikanska styrkorna, enligt artikel 18.4 i avtalet om försvarssamarbete, kräva att avtalsentreprenörerna använder artiklarna endast inom ramen för kontrakt med de amerikanska styrkorna. Enligt punkt 5 ska sådana varor och förnödenheter och sådan materiel, utrustning och annan egendom som avses i punkt 1 i artikeln vara befriade från alla skatter och andra kostnader som annars skulle påföras för sådan egendom efter att den förts in eller förvärvats. Enligt punkt 6 ska parternas behöriga myndigheter samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i artikeln. Med hjälp av sådant samarbete kan man till exempel vid behov motverka att produkter som förts till Finland med stöd av avtalet och som inte följer den finska lagstiftningen kommer ut på den finska marknaden.

I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielser som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Från mervärdesskatt befrias genom dem under vissa förutsättningar införsel av varor av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget när dessa deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna utanför sin egen stat. Enligt artikel 143.1 h i mervärdesskattedirektivet ska medlemsstaterna undanta transaktioner från skatteplikt när det gäller import av varor till en medlemsstat som är part i nordatlantiska fördraget, om den görs av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i detta fördrag och varorna är avsedda att användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

I 94 § i mervärdesskattelagen föreskrivs det om skattefrihet för varor som importerats. Skattefri är, enligt 1 mom. 24 punkten i paragrafen, importen av varor som importerats för användning enligt 129 c § av försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget, under förutsättning att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro. Enligt 129 c § 2 mom. i mervärdesskattelagen återbetalas till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av försvarsmaktens väpnade styrkor i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats. Rätten till återbäring gäller även den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster för försörjning av deras mässar eller marketenterier i Finland.

Tillämpningsområdet för de nuvarande skattebefrielser som gäller försvarsinsatser inom ramen för EU och Nato i mervärdesskattelagen omfattar endast varor som förts in för officiellt bruk av försvarsmakten i en annan stat eller den civilpersonal som åtföljer den eller för försörjning av styrkornas mässar eller marketenterier. Undantagna från skatteplikt är enligt artikel 143.1 h i mervärdesskattedirektivet import av varor av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är

parter i fördraget, om varorna är avsedda att användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier. På motsvarande sätt som ordalydelsen i artikeln i direktivet omfattar tillämpningsområdet för skattebefrielse för införsel för officiellt bruk enligt artikel 18 i avtalet om försvarssamarbete utöver införsel som görs av amerikanska styrkor också införsel av varor som görs av avtalsentreprenörer, om de varor som avtalsentreprenörerna för in är avsedda för slutlig användning av amerikanska styrkor eller för deras räkning, inklusive till stöd för sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal, eller om varorna är avsedda för bruk eller konsumtion inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller om varorna är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor.

I punktskattedirektivet och punktskattelagen finns en bestämmelse om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Befriade från punktskatt är produkter som i enlighet med 18 § 1 mom. 3 punkten i punktskattelagen är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer i Nato för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som medföljer dem eller för deras mässar och marketenterier. Bestämmelsen omfattar både officiellt och personligt bruk. Med produkter avses både sådana produkter som omfattas av EU:s harmoniserade punktbeskattning (bränslen, elström, alkohol och tobak) och sådana som omfattas av den nationella punktskatten, såsom läskedrycker och dryckesförpackningar.

Om punktskattepliktiga produkter som förvärvats i ett annat medlemsland för ändamål som anges i 18 § 1 mom. 3 punkten förs in i Finland, ska de enligt 18 § 3–5 mom. i punktskattelagen åtföljas av ett intyg om undantag.

Om punktskattepliktiga produkter importeras från områden utanför Europeiska unionen för ändamål som nämns i 18 § 1 mom. 3 punkten, gäller enligt 18 § 6 mom. i punktskattelagen i fråga om förfarandet för förverkligande av skattefrihet vad som föreskrivs om tullfrihet för motsvarande produkter.

Skattefria är enligt 12 § (85/2021) 2 punkten i fordonsskattelagen (1281/2003) fordon som på grundval av bland annat ett internationellt avtal är skattefria.

EU har exklusiv befogenhet på tullunionens område (FEUF artikel 3). Bestämmelserna om tullfrihet bygger på EU-lagstiftningen. I artikel 131.1 i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 av den 16 november 2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse (nedan *tullfrihetsförordningen*) föreskrivs att medlemsstaterna får bevilja befrielse till militär personal som i enlighet med internationella överenskommelser är stationerad inom en medlemsstats territorium men inte lyder under dess befäl. Exporttullar tas för närvarande inte annars ut inom EU. Nationell tullagstiftning tillämpas i Finland på tullklarering, tullövervakning och tullbeskattning av varor som förs in i och ut från Europeiska unionens tullområde samt av varor som transporteras via Finlands tullområde, utöver vad som bestäms om detta i unionslagstiftningen. Genom lag kan tullbefrielse som ingår i det avtal som ska sättas i kraft tillämpas direkt med stöd av avtalet och det är inte nödvändigt att ändra den nationella tullagen (304/2016).

Enligt artikel 18.3 i avtalet om försvarssamarbete ska de amerikanska styrkorna förse de finska myndigheterna med Nato-formulär 302. Formulär 302 används för att förenkla och underlätta tullklareringen av varor som befordras eller används inom ramen för militär verksamhet. Tullmyndigheten i varje EU-medlemsstat inom vars territorium styrkor som är berättigade att använda Nato-formulär 302 är stationerade ska i enlighet med artikel 221 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/2447 för genomförande av unionens tullkodex (EU) nr

952/2013 utse det eller de tullkontor som ansvarar för tullformaliteter och tullkontroller avseende varor som ska befordras eller användas inom ramen för militär verksamhet. I enlighet med artikel 141.6 i kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/2446 för komplettering av unionens tullkodex (ändrad genom förordning (EU) 2020/877) får formuläret lämnas in också på annat sätt än genom elektronisk databehandlingsteknik.

I enlighet med gällande 94 § 1 mom. 24 punkten i mervärdesskattelagen, 18 § 1 mom. 3 punkten i punktskattelagen och artikel 18 i avtalet om försvarssamarbete beviljas skattebefrielse genom tillämpning av direkt befrielse, om ett adekvat intyg på att varorna uppfyller de krav som ställs för tullfrihet och skattefrihet i artikeln uppvisas i samband med införseln. När det gäller införsel av de amerikanska styrkorna betyder detta i regel Nato-formulär 302. När det gäller avtalsentreprenörerna är förutsättningen för att direkt skattefrihet ska tillämpas att de i samband med införseln lämnar Tullen ett intyg bestyrkt av de amerikanska styrkorna om att varorna eller tjänsterna är avsedda för de amerikanska styrkorna och varorna används i enlighet med begränsningarna och förutsättningarna i avtalet om försvarssamarbete endast inom ramen för kontrakt med de amerikanska styrkorna. Som ett adekvat intyg kan till exempel ett sådant intyg som avses i artikel 16.2 i avtalet om försvarssamarbete användas.

En grundregel om behörighet vid mervärdesbeskattning av import finns i 160 § i mervärdesskattelagen. Enligt dess 1 mom. svarar Tullen för beskattningen av och tillsynen över import av varor, om den som är skattskyldig för importen inte är införd i registret över mervärdesskattskyldiga vid den tidpunkt då skyldigheten att betala skatt uppkommer. I enlighet med bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete ska de amerikanska styrkorna och de amerikanska avtalsentreprenörerna i princip inte införas i registret över mervärdesskattskyldiga, varför beskattningen vid import därmed i fråga om dem normalt hör till Tullens behörighet.

Enligt 101 § 2 mom. i mervärdesskattelagen tillämpas, till den del det gäller mervärdesbeskattning som Tullen ansvarar för i enlighet med 160 § 1 och 2 mom., på förfarandet vid import av varor, betalning, återbäring och återindrivning av skatt samt på annat förfarande, på uppskov med betalning av skatt, säkerheter, skatteförhöjning, felavgift, efterbeskattning och sökande av ändring samt på sekretess i fråga om uppgifter och på utlämnande och erhållande av sekretessbelagda uppgifter, vad som i tullagstiftningen föreskrivs om tull, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

I de situationer som avses i artikel 18 i avtalet om försvarssamarbete verkställer Tullen i praktiken punktbeskattningen, om produkterna förs in från ett område utanför unionen. Bestämmelser om hur Tullens och Skatteförvaltningens behörighet är fördelad finns i 3 § i punktskattelagen. På förfaranden vid betalning, återbetalning och återkrav av skatt och på andra förfaranden samt på säkerheter, skatteförhöjning, felavgift, efterbeskattning, uppgiftsskyldighet, föreläggande av vite och ändringssökande samt på sekretessen för uppgifter och utlämnande och erhållande av sekretessbelagda uppgifter tillämpas då vad som i tullagstiftningen föreskrivs om tull, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i respektive lag om punktskatt eller accis. Punktskatt ska dock betalas innan punktskattepliktiga produkter övergår till fri omsättning.

Enligt artiklarna 116.1 a och 117 i unionens tullkodex ska import- eller exporttullbelopp återbetalas eller efterges, om import- eller exporttull har tagits ut med ett för stort belopp. Enligt artikel 121.1 a i unionens tullkodex ska ansökan om återbetalning eller eftergift i enlighet med artikel 116 inges till tullmyndigheterna inom tre år från dagen för underrättelse om tullskulden, när det rör sig om import- eller exporttullbelopp som tagits ut till ett för stort belopp, fel av den behöriga myndigheten eller rättviseskäl.

I situationer där det i samband med införseln inte visas upp ett adekvat intyg som förutsätts för befrielse, lämnar importören en normal tulldeklaration och betalar normalt skatter för införseln (tull, mervärdes- och punktskatt). I fråga om sådan införsel som hör till Tullens behörighet kan skatterna för införseln (tull, mervärdes- och punktskatt) dock senare återbetalas genom en begäran om omprövning till Tullen. I enlighet med detta kan, i situationer där de amerikanska styrkorna i samband med införseln inte uppvisat ett adekvat intyg, skatterna för införseln betalas tillbaka genom att de amerikanska styrkorna gör en begäran om omprövning till Tullen. På motsvarande sätt kan skatter för införsel återbetalas till en avtalsentreprenör som inte är registrerad som mervärdesskattskyldig i Finland genom att denna gör en begäran om omprövning till Tullen. Till begäran om omprövning fogas ett intyg bestyrkt av de amerikanska styrkorna om att varorna eller tjänsterna är avsedda för de amerikanska styrkorna och varorna används i enlighet med begränsningarna och förutsättningarna i avtalet om försvarssamarbete endast inom ramen för kontrakt med de amerikanska styrkorna.

I fråga om sådan införsel som hör till Skatteförvaltningens behörighet uppbär Tullen endast tull på basis av tulldeklarationen och Skatteförvaltningen uppbär mervärdesskatt på basis av mervärdesskattedeklarationen. Enligt 102 § 1 mom. 2 punkten i 10 kap. i mervärdesskattelagen får den skattskyldige dra av skatten på en vara som han importerar. I situationer där en avtalsentreprenör som är registrerad som mervärdesskattskyldig i Finland inte uppvisat ett sådant intyg som är en förutsättning för skattebefrielse i samband med införseln, kan denne registrerat mervärdesskattskyldige som importör dra av skatten för införseln i enlighet med 102 §.

Artikel 18.4 innebär att produkter och materiel som förts in i enlighet med artikeln ska användas uteslutande för de amerikanska styrkornas verksamhet i enlighet med avtalet om försvarssamarbete. Produkter och materiel får inte föras ut på den finska marknaden eller EU:s inre marknad. Detta konkretiseras av en förpliktelse i punkt 6 enligt vilken parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i artikeln. Samma sak är också tillämplig på missbruk av skattebefrielser. Punkt 4 hör dessutom samman med att avtalsentreprenörerna omfattas av befrielser i enlighet med artikel 18 endast då de levererar varor eller producerar tjänster till de amerikanska styrkorna som ett led i verksamhet som hör till avtalet om försvarssamarbete. Om en avtalsentreprenör fungerar på den finska marknaden också i övrigt, ska denne följa villkoren i den nationella lagstiftningen till fullo.

Artikel 18 i avtalet om försvarssamarbete innebär ett undantag från importkraven i den nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen i fråga om varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som förs in till finskt territorium. Förenta staterna är dock skyldiga att respektera den finska lagstiftningen. Bestämmelser om villkoren för import av djur, livsmedel av animaliskt ursprung och sammansatta produkter, animaliska biprodukter och därav framställda produkter, växter, vegetabiliska produkter och livsmedel och foder av icke-animaliskt ursprung samt om den officiella tillsynen över dessa produkter när de förs över EU:s yttre gräns från länder utanför EU till EU:s territorium finns i EU-förordningar som har behandlats ingående i samband med regeringspropositionen om Nato Sofa (RP 90/2023 rd, s. 27–28). Efter användning tillämpas EU-lagstiftning och nationell lagstiftning på åtgärderna för att samla in och förstöra dessa produkter. Den internationella växtskyddskonventionen (IPPC) och de internationella standarder som lyder under den förpliktar alla avtalsparter. Standarder som är förpliktande vid import är bland annat ISPM 15 om träemballage och ISPM 41 om hantering och rengöring av begagnade maskiner, fordon och utrustning.

Införseln kan också gälla strålkällor, kemikalier, läkemedel och blodprodukter. Bestämmelser om joniserande strålning finns i strålsäkerhetslagen (859/2018) och grundar sig på strålsäkerhetsdirektivet 2013/59/Euratom. Enligt 76 § i den lagen är import av slutna strålkällor

tillåten endast om förutsättningarna i lagen uppfylls. Undantag från kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (nedan *Reach-förordningen*), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (nedan *CLP-förordningen*) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (nedan *biocidförordningen*) inom försvaret möjliggörs utifrån EU-lagstiftningen genom 3 § 4 mom. i kemikalielagen (599/2013). Bestämmelser om tillstånd och andra krav för import och export av läkemedel finns i läkemedelslagen baserat på läkemedelsdirektivet 2001/83/EG och när det gäller veterinärmedicinska läkemedel i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG (nedan *EU:s förordning om veterinärmedicinska läkemedel*). I 9 § i blodtjänstlagen (197/2005) ställs krav på blodprodukters spårbarhet för inrättningarna för blodtjänst och verksamhetsenheterna inom hälso- och sjukvården. Föremål för införsel kan också vara tobaks- eller alkoholprodukter eller ämnen som klassificeras som narkotika. Enligt tobakslagen får tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen inte föras in i landet. I alkohollagen krävs tillstånd eller anmälan för import av alkoholprodukter i vissa situationer. Import av narkotika är förbjuden förutom av till exempel medicinska skäl. Finland och Förenta staterna har förbundit sig till FN:s allmänna narkotikakonvention. Förbjudna är också de narkotikapreparat som anges i lagar på EU-nivå och nationell nivå.

Det undantag om krav vid införsel som möjliggörs i avtalet om försvarssamarbete är motiverat för att styrkorna smidigt ska komma in i landet och gör det möjligt att förflytta sig från ett land till ett annat. Uppfyllandet av kraven i lagstiftningen kan försvåra de amerikanska styrkornas verksamhet enligt avtalet om försvarssamarbete i praktiken. Undantaget enligt artikeln är dock avgränsat i det avseendet att mängden materiel som förs in med stöd av artikel 18.3 förutsätts vara rimlig och med stöd av punkterna 1, 4 och 6 kan man tolka att materiel som förs in är avsett endast för de amerikanska styrkornas bruk för verksamhet i enlighet med avtalet om försvarssamarbete. Dessutom begränsar de amerikanska styrkornas skyldighet att respektera den finska lagstiftningen hur pass omfattande det går att avvika från lagstiftningen.

Förutsättningarna för införsel i den sektorsspecifika lagstiftning som beskrivs ovan grundar sig delvis på EU-lagstiftningen, men det har ansetts vara möjligt att avvika från den på de grunder som konstateras i avsnittet om EU-rätt (se avsnitt 3). När man fått erfarenhet av tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete, kan det i fortsättningen dock finnas ett behov att bedöma ändringsbehov i den nationella lagstiftningen.

Införseln ska också vara befriad från tullar, import- och registreringsavgifter och andra liknande kostnader, inbegripet skatter.

Artikel 19. Införsel, utförsel och överlåtelse av varor för personligt bruk. I artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete finns en bestämmelse om införsel, utförsel och överlåtelse av varor för personligt bruk. Artikel 19 grundar sig på artikel XI i Nato Sofa, som gäller införsel och utförsel samt tullar och skatter som ska betalas i samband med dem, och kompletterar den.

Enligt huvudregeln i artikel XI.1 i Nato Sofa ska medlemmar av en styrka eller en civil komponent liksom deras anhöriga omfattas av tullagstiftningen i den mottagande staten, om inte annat uttryckligen har angetts i avtalet. I artikel XI.5 i Nato Sofa föreskrivs att en medlem av en styrka eller en civil komponent har rätt att tullfritt föra in personliga ägodelar och möbler för den tid som tjänstgöringen varar vid sin första ankomst för att inleda sin tjänstgöring i den mottagande staten, eller vid den tidpunkt då eventuella anhöriga först anländer för att ansluta

sig till personen. Om rätten för medlemmar av en styrka eller en civil komponent att skattefritt och tullfritt tillfälligt föra in motorfordon avsedda för eget eller anhörigas personliga bruk bestäms i artikel XI.6. Denna rätt att skattefritt och tullfritt tillfälligt föra in motorfordon gäller bara medlemmar av en styrka eller en civil komponent och bestämmelsen ger inte deras anhöriga samma rättighet. Enligt bestämmelserna i artikel XI.7 är annan införsel än den ovannämnda enligt artikeln inte berättigad till befrielse från tullar eller andra villkor.

I artikel XI.8 och XI.9 i Nato Sofa finns bestämmelser om återutförsel och överlåtelse av varor som förts in i landet tullfritt och skattefritt enligt artikel XI.5 och XI.6. Sådana varor som tullfritt förts in i landet får fritt återföras under förutsättning att de verkligen har förts in i enlighet med villkoren i punkt 5 eller 6. Sådana varor ska normalt inte överlåtas i den mottagande staten vare sig genom försäljning eller som gåva, såvida inte de berörda myndigheterna i den mottagande staten tillåtit detta i vissa särskilda fall enligt de villkor som de fastställt. Enligt artikel XI.9 får varor som inköpts i den mottagande staten föras ut från denna endast i enlighet med de regler som gäller i den mottagande staten. I artikel XI.1-XI.10 i Nato Sofa avses med tullar sådana tullavgifter och andra avgifter och skatter som ska betalas vid införsel och utförsel.

Enligt artikel 19.1 i avtalet om försvarssamarbete får medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer under sitt uppdrag på finskt territorium tull- och skattefritt föra in egna personliga ägodelar, möbler, ett privat motorfordon per person över arton år och andra varor avsedda för eget personligt bruk eller hushållsbruk. Denna förmån gäller inte bara varor som tillhör sådana personer, utan också varor som skickas till dem som gåvor eller levereras till dem enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist på finskt territorium. Införselmängden får inte överstiga vad som är rimligt för personligt bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de förs in för kommersiella ändamål. Denna punkt, inklusive beaktande av begränsningar för införsel av vissa varor, genomförs i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

Bestämmelsen i punkt 1 motsvarar i princip bestämmelserna om införsel i Nato Sofa. Till skillnad från Nato Sofa tillåts genom bestämmelsen också införsel av privata motorfordon för anhöriga och förmånerna om införsel utvidgas till att gälla också amerikanska avtalsentreprenörer. Som komplettering till Nato Sofa utvidgas förmånerna i punkten dessutom till att gälla gåvor som skickas till de personer som avses i punkten eller försändelser som levereras till dem enligt avtal.

Enligt artikel 19.2 i avtalet om försvarssamarbete får sådana varor som avses i punkt 1 i denna artikel och andra varor som förvärvats skatte- och/eller tullfritt inte säljas eller på annat sätt överlåtas till personer på finskt territorium som inte har rätt att tullfritt föra in sådana varor, om inte en sådan överlåtelse godkänns av behöriga finska myndigheter. Ett sådant godkännande krävs inte för gåvor till välgörenhet. Slutmottagaren av varorna ansvarar för att betala eventuella skatter som påförs till följd av transaktioner med personer som inte har rätt att föra in sådana varor. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer får fritt överlåta sådan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel sinsemellan, och sådana överlåtelser ska vara skatte- och/eller tullfria. De amerikanska styrkorna ska föra register över sådana överlåtelser av skatte- och tullfria varor. De finska myndigheterna ska som tillräckligt bevis godta korrekt gjorda polisanmälningar om stöld av tull- eller skattefria varor som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer, vilket ska befria personerna från allt betalningsansvar för skatten eller tullen.

Genom bestämmelsen i punkt 2 avtalas till skillnad från huvudregeln i Nato Sofa om möjligheten att medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska

avtalsentreprenörer tullfritt och skattefritt får överlåta sådan införd egendom sinsemellan. Dessutom avtalas i punkten att försäljning och annan överlåtelse till personer på finskt territorium som inte har rätt att tullfritt föra in sådana varor som avses i punkt 1 och andra varor som förvärvats skatte- och/eller tullfritt kräver godkännande av behöriga finska myndigheter. I punkten avtalas också som komplettering till Nato Sofa om möjligheten att skänka sådan egendom till välgörenhet. I Nato Sofa finns inte heller bestämmelser om befrielse från betalning av skatter och tullar utifrån polisanmälningar om stöld av tull- eller skattefria varor.

Enligt punkt 3 får medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer, utan några exporttullar eller avgifter, återutföra (eller utföra) alla varor som de fört in till (eller förvärvat i) Finland under sin tjänstgöringsperiod. Bestämmelsen i punkt 3 motsvarar bestämmelserna om utförelse i Nato Sofa.

Enligt punkt 4 ska parternas behöriga myndigheter samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i denna artikel.

I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielser som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Från mervärdesskatt befrias genom dem under vissa förutsättningar införelse av varor av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget när dessa deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna utanför sin egen stat. Enligt artikel 143.1 h i mervärdesskattedirektivet ska medlemsstaterna undanta transaktioner från skatteplikt när det gäller import av varor till en medlemsstat som är part i nordatlantiska fördraget, om den görs av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i detta fördrag och varorna är avsedda att användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketentier när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

Bestämmelser om befrielse från mervärdesskatt för personlig egendom hörande till personer som flyttar sin bosättning till gemenskapen finns i rådets direktiv 2009/132/EG av den 19 oktober 2009 om tillämpningsområdet för artikel 143 b och c i direktiv 2006/112/EG vad gäller befrielse från mervärdesskatt vid slutlig import av vissa varor. Enligt artikel 3 i det direktivet ska medlemsstaterna under vissa förutsättningar medge befrielse från mervärdesskatt vid import när det gäller personlig egendom införd av fysiska personer som flyttar sin bosättning från en plats utanför gemenskapen till någon av medlemsstaterna. Denna bestämmelse gäller införelse av sådana personliga ägodelar, möbler och motorfordon tillhörande medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och anställda av amerikanska avtalsentreprenörer som avses i artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete.

I 94 § i mervärdesskattelagen föreskrivs det om skattefrihet för varor som importerats. Skattefrihet är, enligt 1 mom. 24 punkten i paragrafen, importen av varor som importerats för användning enligt 129 c § av försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget, under förutsättning att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro. Enligt 129 c § 2 mom. i mervärdesskattelagen återbetalas till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av försvarsmaktens väpnade styrkor i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats.

Tillämpningsområdet för de nuvarande skattebefrielser som gäller försvarsinsatser inom ramen för EU och Nato i mervärdesskattelagen omfattar endast varor som förts in för officiellt bruk av försvarsmakten i en annan stat eller den civilpersonal som åtföljer den. Tillämpningsområdet för skattefrihet vid införelse av varor som avses för personligt bruk enligt artikel 19 täcker varor

som förs in för personligt bruk av medlemmar av amerikanska styrkor, deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörers anställda som befinner sig i Finland. För närvarande är det bara diplomatiska representanter och deras familjemedlemmar som har rätt att skattefritt föra in varor för personligt bruk. På samma sätt har chefer och högre tjänstemän för vissa internationella organisationer, som beviljats status som diplomatisk representant, och deras familjemedlemmar motsvarande rätt. I sådana situationer tillämpas för närvarande återbetalningsförfarande på ett heltäckande sätt och utrikesministeriet bekräftar om den sökande har rätt till skattefrihet genom tillämpning av ett elektroniskt förfarande.

I punktskattedirektivet och punktskattelagen finns en bestämmelse om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Befriade från punktskatt är produkter som i enlighet med 18 § 1 mom. 3 punkten i punktskattelagen är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer i Nato för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som medföljer dem eller för deras mässar och marketenterier. Bestämmelsen omfattar både officiellt och personligt bruk. Med produkter avses både sådana produkter som omfattas av EU:s harmoniserade punktbeskattning (bränslen, elström, alkohol och tobak) och sådana som omfattas av den nationella punktskatten, såsom läskedrycker och dryckesförpackningar. Dessutom får en medlem av en väpnad styrka eller en civil komponent eller dennes anhöriga vid sin första ankomst till Finland skattefritt föra in ett fordon.

Om punktskattepliktiga produkter som förvärvats i ett annat medlemsland för ändamål som anges i 18 § 1 mom. 3 punkten förs in i Finland, ska de enligt 18 § 3–5 mom. i punktskattelagen åtföljas av ett intyg om undantag.

Om punktskattepliktiga produkter importeras från områden utanför Europeiska unionen för ändamål som nämns i 18 § 1 mom. 3 punkten, gäller enligt 18 § 6 mom. i punktskattelagen i fråga om förfarandet för förverkligande av skattefrihet vad som föreskrivs om tullfrihet för motsvarande produkter.

Fria från bilskatt är enligt 24 § (128/2024) 1 mom. i bilskattelagen (777/2020) bland annat fordon som är avsedda att ägas och användas av en aktör eller person som med stöd av ett internationellt avtal är befriad från bilskatt. Ett fordon som med stöd av ett internationellt avtal är befriat från bilskatt får inte utan att skatt betalas säljas, hyras ut eller på något annat sätt överlåtas eller vederlagsfritt överlämnas för användning på annat sätt än enligt de förutsättningar och begränsningar som nämns i avtalet i fråga.

Med stöd av artikel 128.1 b i EU:s tullfrihetsförordning får en medlemsstat bevilja tullbefrielse enligt sedvanliga privilegier som beviljas på grund av internationella överenskommelser eller överenskommelser om högkvarter, i vilka antingen ett tredjeland eller en internationell organisation är avtalslutande part. Även om importen är tullfri och skattefri, ska varorna ändå tullklareras i enlighet med EU:s tullagstiftning och Finlands nationella tullagstiftning. För närvarande tas exporttullar inte ut inom EU.

Till mervärdesskattelagen fogas en bestämmelse om att import av sådana varor för personligt bruk som avses i artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete är skattefri. Skattefriheten för införseln föreslås beviljas i form av direkt befrielse, om den medlem av de amerikanska styrkorna, dennes anhöriga eller den anställda av en amerikansk avtalsentreprenör som är importör vid tidpunkten för införseln innehar ett adekvat intyg över att han eller hon i enlighet med förutsättningarna och begränsningarna i avtalet om försvarssamarbete har rätt till tullfri och skattefri införsel. Enligt bestämmelsen ska den som importerar en vara på begäran för Tullen visa upp ett adekvat intyg. Som ett adekvat intyg kan till exempel ett identitetskort eller något annat tillförlitligt intyg användas. I praktiken lämnar importören en normal elektronisk

tulldeklaration där denne hänvisar till tullfrihet och skattefrihet. Tullen begär enligt egen prövning att importören visar upp det intyg som förutsätts för befrielsen.

Enligt 160 § 1 mom. i mervärdesskattelagen svarar Tullen för beskattningen av och tillsynen över import av varor, om den som är skattskyldig för importen inte är införd i registret över mervärdesskattskyldiga vid den tidpunkt då skyldigheten att betala skatt uppkommer. Tullen är skattemyndighet också när den skattskyldige är en fysisk person och importen inte anknyter till den skattskyldiges affärsverksamhet. I fråga om medlemmar av amerikanska styrkor, familjemedlemmar som hör till deras hushåll och anställda av amerikanska avtalsentreprenörer hör beskattningen av införsel således till Tullens behörighet.

Enligt 101 § 2 mom. i mervärdesskattelagen tillämpas, till den del det gäller mervärdesbeskattning som Tullen ansvarar för i enlighet med 160 § 1 och 2 mom., på förfarandet vid import av varor, betalning, återbäring och återindrivning av skatt samt på annat förfarande, på uppskov med betalning av skatt, säkerheter, skatteförhöjning, felavgift, efterbeskattning och sökande av ändring samt på sekretess i fråga om uppgifter och på utlämnande och erhållande av sekretessbelagda uppgifter, vad som i tullagstiftningen föreskrivs om tull, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

I de situationer som avses i artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete verkställer Tullen i praktiken punktbeskattningen, om produkterna förs in från ett område utanför unionen. Bestämmelser om hur Tullens och Skatteförvaltningens behörighet är fördelad finns i 3 § i punktskattelagen. På förfaranden vid betalning, återbetalning och återkrav av skatt och på andra förfaranden samt på säkerheter, skatteförhöjning, felavgift, efterbeskattning, uppgiftsskyldighet, föreläggande av vite och ändringssökande samt på sekretessen för uppgifter och utlämnande och erhållande av sekretessbelagda uppgifter tillämpas då vad som i tullagstiftningen föreskrivs om tull, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i respektive lag om punktskatt eller accis. Punktskatt ska dock betalas innan punktskattepliktiga produkter övergår till fri omsättning.

Enligt artiklarna 116.1 a och 117 i unionens tullkodex ska import- eller exporttullbelopp återbetalas eller efterges, om import- eller exporttull har tagits ut med ett för stort belopp. Enligt artikel 121.1 a i unionens tullkodex ska ansökan om återbetalning eller eftergift i enlighet med artikel 116 inges till tullmyndigheterna inom tre år från dagen för underrättelse om tullskulden, när det rör sig om import- eller exporttullbelopp som tagits ut till ett för stort belopp, fel av den behöriga myndigheten eller rättviseskäl.

I situationer där en medlem av de amerikanska styrkorna, dennes anhöriga eller en anställd av en amerikansk avtalsentreprenör inte har eller vid tidpunkten för införseln inte kan visa upp ett adekvat intyg som förutsätts för befrielse, lämnar importören en normal tulldeklaration och betalar normalt skatter för införseln (tull, mervärdes- och punktskatt). Skatterna för införseln kan dock senare återbetalas genom en begäran om omprövning till Tullen. Till begäran om omprövning ska fogas ett adekvat intyg över att importören har rätt till tullfri och skattefri införsel enligt de förutsättningar och begränsningar som överenskommits i avtalet om försvarssamarbete.

Vid förhandlingarna konstaterades att artikel 19.1 om skattefri och tullfri införsel även innefattar att de personer som nämns i den har rätt att föra in sina personliga ägodelar i Finland och ta emot försändelser som är adresserade till dem i Finland under sitt uppdrag på finskt territorium. Denna införsel får dock inte överstiga vad som är rimligt för personligt bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de förs in för kommersiella ändamål. I den nationella lagstiftningen och i EU-lagstiftningen finns bestämmelser om införsel för personligt bruk av till

exempel livsmedel, läkemedel (inbegripet läkemedel som innehåller ämnen som klassificeras som narkotika), produkter av animaliskt och vegetabiliskt ursprung, tobaksprodukter och alkoholdrycker.

I EU-lagstiftningen är införsel av livsmedel och djur för personligt bruk antingen begränsad eller helt förbjuden. En resenär får inte föra med sig eller skicka som postpaket till en privatperson kött, köttprodukter, mjölk och andra mejeriprodukter. Även för andra livsmedel av animaliskt ursprung finns det viktbegränsningar för tillåten införsel av hemkomstgåvor. Dessutom finns det förbud som gäller färska växter, frukter och bär som förs in som hemkomstgåvor.

Bestämmelser om läkemedel finns i läkemedelslagen och i statsrådets förordning om personlig införsel av läkemedelspreparat till Finland (1088/2002). Förutsättningarna för personlig införsel av läkemedel gäller bland annat säljtillstånd, leverantören av läkemedlet och personens ordination av läkemedlet. Det är förbjudet att föra in läkemedelssubstanser. Från Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får man till Finland föra in läkemedel för personligt bruk för högst ett års förbrukning och per post ta emot högst en mängd som motsvarar tre månaders förbrukning. Från en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får man till Finland föra in en mängd som motsvarar högst tre månaders förbrukning och att ta emot läkemedel per post är inte tillåtet. Läkemedel som innehåller ämnen som klassificeras som narkotika omfattas av strängare restriktioner. Det har föreskrivits separat om läkemedel för husdjur som privatpersoner för med sig.

I tobakslagen (62–67 §) begränsas resandeförsel av tobaksprodukter och motsvarande produkter. Minderåriga får inte föra in tobaksprodukter eller nikotinvätska i landet. Mängden tuggtobak, tobak för användning i näsan, tobak för användning i munnen och nikotinvätska som en privatperson har rätt att föra in är begränsad. En privatperson får inte från en näringsidkare skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor eller örtprodukter för rökning per post, som varutransport eller på något annat sätt från andra länder. I tobakslagen finns dessutom bestämmelser om tidsgränser när det handlar om resandeförsel från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och kvantitativa begränsningar i fråga om resandeförsel av tobaksprodukter vilkas förpackningsmärkningar inte uppfyller kraven i tobakslagen.

I alkohollagen finns begränsningar av personlig införsel av alkoholprodukter. Alkoholdrycker får utan särskilt importtillstånd importeras för eget bruk av en person som uppnått myndighetsåldern. Den som är under 20 år får inte föra in starka alkoholdrycker i landet. Sprit får inte importeras utan tillstånd. En utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in alkoholdrycker i landet, om hans eller hennes vistelse i Finland inte är en genomresa och varar högst tre dygn.

Artikel 19.1 i avtalet om försvarssamarbete avviker från de fastställda förbuden och begränsningarna i lagstiftningen om livsmedel, animaliska och vegetabiliska produkter, läkemedel, tobak och alkoholdrycker som beskrivs ovan. I punkt 1 nämns att införselmängden av varor ska vara rimlig. I övrigt finns inga närmare produktspecifika begränsningsbestämmelser i artikeln. I slutet av punkt 1 konstateras dock att punkten, inklusive beaktande av begränsningar för införsel av vissa varor, genomförs i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. De amerikanska styrkorna informeras om de begränsningar och förbud av import som beskrivs ovan och som grundar sig på finsk lagstiftning och EU-lagstiftning med hjälp av gemensamt överenskomna metoder.

Artikel 19.2 i avtalet om försvarssamarbete möjliggör att medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer fritt får överlåta varor som de fört in i landet sinsemellan. Denna punkt kan innebära ett undantag från de nationella bestämmelser som gäller överlåtelse av de beskrivna produkterna, om Förenta staternas lagstiftning tillåter sådan verksamhet som är förbjuden i Finland. Exempelvis detaljförsäljning av läkemedel till konsumenter är begränsad till en uppgift för apoteken (38 a § i läkemedelslagen) och lagstiftningen gäller inte överlåtelse av läkemedel mellan privatpersoner. Med stöd av alkohollagen är försäljning av alkoholdrycker tillståndspliktig verksamhet och alkoholdrycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkoholdrycker. I tobakslagen förbjuds försäljning, överlåtelse och förmedling av tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen liksom försäljning och överlåtelse av vissa nikotinhaltiga vätskor. Dessutom är det förbjudet att sälja tobaksprodukter och nikotinvätskor till minderåriga.

Undantagets praktiska betydelse torde dock vara liten, eftersom införselmängden är begränsad enligt artikel 19.1, eventuell överlåtelse av produkterna sker endast mellan de personer som nämns i punkt 1 och artikeln möjliggör ingen omfattande handel med sådana produkter. Emellertid ska parternas behöriga myndigheter med stöd av punkt 4 samarbeta för att motverka missbruk av undantag, såsom omfattande försäljning av produkterna. USA omfattas av en skyldighet att respektera Finlands lagstiftning och de amerikanska styrkorna följer gällande lagstiftning i Förenta staterna. Det är skäl att bedöma behovet av ändringar i den nationella lagstiftningen, när det finns erfarenhet av de amerikanska styrkornas verksamhet i landet enligt avtalet om försvarssamarbete.

Med stöd av punkt 3 får medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer, utan några exporttullar eller avgifter, återutföra (eller utföra) alla varor som de fört in till (eller förvärvat i) Finland under sin tjänstgöringsperiod.

Artikel 20. Tullförfaranden. Artikeln gäller all införsel och utförsel som avses i avtalet.

Enligt punkt 1 ska Finland vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att sådan införsel och utförsel som avses i detta avtal klareras smidigt och snabbt. Eventuell tullkontroll ska genomföras skyndsamt.

Enligt punkt 2 ska tullkontroller inom ramen för detta avtal genomföras i enlighet med de förfaranden som behöriga finska myndigheter och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om. Den finska tullmyndighetens tullkontroller vid införsel eller utförsel av personlig egendom som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga ska genomföras när egendomen levereras till eller hämtas från personens bostad eller i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

Enligt punkt 1 och 2 ska tullkontroller genomföras i enlighet med de förfaranden som behöriga finska myndigheter och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om och avsikten är att de ska genomföras så smidigt och snabbt som möjligt utan att äventyra tullövervakningen.

Med begreppet "behöriga finska myndigheter" avses i artikeln den finska Tullen. I slutet av artikel 20.2 gjordes ett tillägg enligt vilket den finska tullmyndigheten kan kontrollera införsel eller utförsel av personlig egendom som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. I praktiken utför Tullen kontroller vid gränserna, vilket främst betyder vid landets gränser, i hamnar och på flygplatser. Utgångspunkten är att inga undantagsförfaranden ska avtalas om sådana tullkontroller.

Enligt punkt 3 får officiell amerikansk information föras in på och föras ut från finskt territorium utan att kontrolleras. Bestämmelsen innebär i praktiken att sådan information är okränkbar oberoende av förmedlingssätt. Enligt definitionen i artikel 2.9 är officiell amerikansk information sådan information som ägs av Förenta staterna, produceras av Förenta staterna eller för dess räkning eller står under Förenta staternas kontroll, inbegripet när sådan information i den dagliga verksamheten står under en avtalsentreprenörs kontroll eller används av en avtalsentreprenör för den amerikanska regeringens räkning. Bestämmelsen kan anses påminna om den frihet för en diplomatisk beskicknings kommunikation och den okränkbarhet för officiell korrespondens som garanteras i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (FördrS 3 och 4/1970). Enligt artikel 20.4 ska de amerikanska militära myndigheterna vid de anläggningar där amerikanska styrkor är förlagda vidta de åtgärder som krävs för att förhindra att de rättigheter som följer av tullbestämmelserna i Nato Sofa och detta avtal missbrukas. De amerikanska militära myndigheterna och de finska myndigheterna ska samarbeta i utredningar av misstänkta överträdelse av tullbestämmelser.

I artikel 2 finns ingen definition av termen "tullkontroll". Definitionen ska förstås i enlighet med EU:s tullagstiftning och Finlands nationella tullagstiftning. Med tullkontroller avses särskilda åtgärder som vidtas av tullmyndigheterna för att säkerställa efterlevnad av lagstiftningen. Till tullkontrollerna kan bland annat höra att kontrollera varor, ta prov, kontrollera att de uppgifter som lämnats är korrekta och fullständiga, säkerställa att handlingar finns, är äkta och giltiga, kontrollera transportmedel eller lager samt kontrollera resgodis. Det intyg som avses i artikel 18.3 kan också ersätta tullkontroller. I artikel 18.6 konstateras att parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i artikeln.

Artikel 21. Militära serviceverksamheter. Artikeln gäller verksamheter som erbjuds medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och annan bemyndigad personal som parterna kommit överens om.

Rätten att erbjuda verksamheter avsedda för styrkornas medlemmar kan anses grunda sig på artikel XI.4 i Nato Sofa som tolkats innefatta rätt för Nato-medlemsstaternas styrkor att på den mottagande statens territorium hålla kantiner och provianteringscentraler. Artikel 21 i avtalet om försvarssamarbete går dock delvis längre än Nato Sofa. Artikeln omfattar olika tjänster på ett bredare sätt än Nato Sofa och tjänsterna erbjuds utöver medlemmarna i de amerikanska styrkorna även deras anhöriga och annan personal som man kommit överens om.

I artikel 21.1 finns en bestämmelse om amerikanska styrkors rätt att på gemensamt överenskomna platser på finskt territorium inrätta marketenterier, intendenturer, andra försäljningsställen, mässar, centrum för sociala aktiviteter och utbildning samt rekreationsområden för medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och annan bemyndigad personal som parterna kommit överens om. De amerikanska militära myndigheterna får driva och förvalta ovannämnda militära serviceverksamheter själva eller genom kontrakt. Finland ska inte kräva licens, tillstånd, inspektion eller annan tillsyn för reglering av militära serviceverksamheter. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta när det gäller frågor som kan uppstå i samband med dessa verksamheter.

De verksamheter som avses i punkten kan vara till exempel träningslokaler, utbildningsverksamhet eller minnessaker eller mellanmål som säljs i samband med övningar. I marketenterierna kan det också säljas till exempel alkohol och tobak. I serviceverksamheterna kan också ingå apotek som drivs av de amerikanska styrkorna. Artikeln omfattar inte hälso- och sjukvårdstjänster med undantag av optikertjänster. Om tillhandahållandet av en tjänst kräver en yrkeslicens utöver det egentliga verksamhetstillståndet, tillämpas förutom artikel 21 också artikel 10.3.

Tjänsterna tillhandahålls bara tillfälligt, på gemensamt överenskomna platser och endast medlemmarna i amerikanska styrkor när de deltar i Förenta staternas försvarssamarbete i Finland och deras anhöriga samt annan bemyndigad personal som man kommit överens om. De här platserna kan vara belägna någon annanstans än i de överenskomna anläggningar eller områden som listas i bilagan.

Enligt artikel 21.1 ska Finland inte kräva licens, tillstånd, inspektion eller annan tillsyn för reglering av sådana militära serviceverksamheter som avses i artikeln. Detta betyder att Förenta staterna ansvarar för serviceverksamheterna och de befrias från de krav på licens eller tillstånd, inspektioner och finska myndigheters tillsyn som för motsvarande verksamhet ställs i den finska lagstiftningen. Befrielsen gäller de serviceverksamheter som beskrivs ovan och tillhandahålls med stöd av artikeln samt bygglov, inspektioner i samband med byggarbeten och hanteringen av byggnader och anläggningar i vilka verksamheten bedrivs. Lösningen medför inga problem med konkurrensneutraliteten i förhållande till de verksamhetsutövare som finns på den finska marknaden, eftersom serviceverksamheterna enligt punkt 1 endast tillhandahålls de personer som nämns i punkten i verksamhet i enlighet med avtalet om försvarssamarbete.

Undantaget i punkten om licenser, tillstånd, inspektion och annan tillsyn gäller serviceverksamheter som de amerikanska styrkorna ordnar själva eller genom kontrakt. I bestämmelsen tas inte ställning till om avtalsentreprenörerna är finska eller amerikanska.

I sådana marketenterier och restauranger som avses i artikel 21.1 i avtalet om försvarssamarbete kan också sådana produkter säljas eller tjänster tillhandahållas som är reglerade genom lag i Finland, inbegripet tillståndspliktig verksamhet. Enligt punkt 1 ska Finland inte kräva licens eller tillstånd för eller inspektion eller annan tillsyn av sådana militära serviceverksamheter. Punkten innebär ett undantag i den nationella lagstiftningen i Finland för dessa tjänster och verksamheter. I praktiken skulle serviceverksamheterna enligt den nationella lagstiftningen kunna kräva att tjänsteproducenten registrerar sig eller gör en anmälan till en myndighet, förutom tillståndet. Punkten ska omfatta undantag också från sådana krav. Enligt punkt 3 ska sådana verksamheter och organisationer förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska författningar. Förenta staterna har förbundit sig att respektera Finlands lagstiftning enligt artikel 1.2 i avtalet. Av parternas behöriga myndigheter förutsätts också samarbete när det gäller frågor som kan uppstå i samband med serviceverksamheterna. Detta gäller till exempel i situationer av missbruk.

I Finland finns bestämmelser som är viktiga med tanke på krav på licenser och tillstånd, inspektioner och tillsyn när det gäller sådana militära serviceverksamheter som avses i avtalet om försvarssamarbete till exempel inom lagstiftningen om livsmedel, alkohol, tobaksprodukter, läkemedel och miljöskydd. Exempelvis i livsmedelslagen (297/2021) finns bestämmelser om registrering, godkännande och övervakning av livsmedelsverksamheten. Bestämmelser om försäljning av alkoholdrycker finns i alkohollagen (1102/2017) och om försäljning av tobaksprodukter i tobakslagen (549/2016). Försäljning av läkemedel till konsumenter i apotek inom öppenvården regleras i Finland i läkemedelslagen (395/1987) och om läkemedelsrecept finns bestämmelser i lagen om elektroniska recept (61/2007).

Enligt livsmedelslagen ska mässar, kantiner och livsmedelsbutiker registreras som livsmedelslokaler. Enligt livsmedelslagen ska en livsmedelsföretagare med några undantag göra anmälan om livsmedelsverksamhet för registrering av verksamheten till den behöriga tillsynsmyndigheten. Försvarsmakten svarar för uppgifter om livsmedelstillsyn enligt livsmedelslagen till den del det gäller livsmedelsverksamhet som omfattas av Försvarsmaktens tillsyn. Livsmedelsverket, regionförvaltningsverken och kommunerna för tillsammans ett

riksomfattande register för styrning och utveckling av tillsynen över registrerad livsmedelsverksamhet och godkända livsmedelslokaler.

Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea beviljar med stöd av läkemedelslagen (395/1987) apotekstillstånd för detaljförsäljning av läkemedel i Finland och inspekterar och övervakar apotekens verksamhetsställen. Vissa traditionella växtbaserade preparat, homeopatiska preparat och nikotinpreparat får säljas också på andra ställen än i apotek med tillstånd som beviljats av kommunen och under tillsyn av kommunen. Med stöd av alkohollagen kräver försäljning och servering av alkoholprodukter tillstånd av regionförvaltningsverket. Regionförvaltningsverket övervakar inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen av alkoholdrycker. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira utövar tillsyn i hela landet och för ett nationellt alkoholnäringsregister. Tobaksprodukter och nikotinvätskor får säljas inom detaljhandeln utifrån ett detaljhandelstillstånd som beviljats av den kommun där försäljningsstället ligger. Kommunerna sörjer för övervakningen av försäljningen av tobaksprodukter inom sitt område. Regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira styr kommunerna. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira och kommunerna har inspektionsrätt och de för riksomfattande register över näringsidkare som beviljats tillstånd.

Utän de undantag som fastställs i artikel 21 skulle många av de tjänster och verksamheter som avses i artikel 21.1 kräva inspektion eller tillsyn av en statlig myndighet eller en kommun i Finland. I artikeln förutsätts dock att avtalsparternas behöriga myndigheter samarbetar.

Bestämmelsen i punkt 1 i artikeln om att det inte krävs licens, tillstånd, inspektion eller annan tillsyn i Finland för de serviceverksamheter som avses i artikel 21, innebär för en del av avtalet om försvarssamarbete en avvikelse på lagnivå i den nationella lagstiftningen i Finland i fråga om dessa tjänster och verksamheter. För tydlighetens skull behöver det föreslås att en undantagsbestämmelse fogas till lagen om sättande i kraft av avtalet om försvarssamarbete. Bestämmelsen grundar sig på artikel 21 och i den beaktas dessutom eventuella registrerings- och underrättelseskylldigheter enligt den nationella lagen. Den föreslagna paragrafen tillsammans med artikel 21 möjliggör också försäljning av de produkter som regleras i de ovanbeskrivna lagarna i den omfattning som anges i artikel 21.1, trots att de sektorsspecifika lagarna kräver licenser och tillstånd, registrerings- eller underrättelseskylldigheter. För förvaltningen och driften av verksamheterna och organisationerna följs tillämpliga amerikanska författningar. Förenta staterna svarar själva för inspektionen av och tillsynen över de militära serviceverksamheterna i enlighet med sin lagstiftning. En del av Finlands bestämmelser om inspektioner och tillsyn grundar sig på EU-lagstiftningen. Till denna del måste ett föreslaget undantag dock samordnas med EU-rätten (se avsnitt 3).

Enligt artikel 21.2 får amerikanska styrkor ingå kontrakt med finansinstitut om att på finskt territorium bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet uteslutande för amerikanska styrkor, styrkornas medlemmar och deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer.

Både finländska och utländska finansinstitut kan komma på fråga. I enlighet med avtalsfriheten får tillhandahållare av bank- och finansieringstjänster i Finland ingå avtal också med de amerikanska styrkorna eller deras avtalsentreprenörer och detta kräver inga författningsändringar för att verkställa bestämmelsen. På finländska bankinrättningar och finansinstitut tillämpas finländsk banklagstiftning och EU-lagstiftning som gäller dem.

När det gäller en utländsk aktör som tillhandahåller bankverksamhet och annan finansiell verksamhet för de amerikanska styrkorna förutsätts det i den inhemska lagstiftningen och i EU-lagstiftningen bland annat att när en aktör från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet börjar bedriva kreditinstitutsverksamhet i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska denne ha koncession antingen som självständigt kreditinstitut eller som filial. Motsvarande former av bestämmelser finns också i annan lagstiftning om finanssektorn. Bestämmelsen i artikel 21.2 om att bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet gäller dock en mycket begränsad kundkrets och avtalet ger inte rätt att bedriva mer omfattande bankverksamhet och annan finansiell verksamhet i Finland. Som helhet bedömd är bestämmelsen i avtalet om möjliggörande av bankverksamhet och annan finansiell verksamhet inte att betrakta som sådan etablering av en leverantör av banktjänster eller andra finansieringstjänster i Finland som förutsätter koncession för filialer eller kreditinstitut på det sätt som avses i gällande inhemsk lagstiftning eller i EU-lagstiftningen. Således tillämpas inte heller annan banklagstiftning på sådan verksamhet, såsom lagstiftning om övervakning av verksamheten och nationell lagstiftning och EU-lagstiftning om solvens, likviditet, resolution, insättningsgaranti och förhindrande av penningtvätt. När avtalet om försvarssamarbete tillämpas, ska författningarna dessutom tolkas på det sätt som beskrivs i avsnitt 3 i ljuset av artikel 4.2 i fördraget om Europeiska unionen och de skyldigheter som hör till medlemsstaternas nationella säkerhet, och således ska avtalet om försvarssamarbete anses gå att samordna med unionsrätten.

Enligt artikel 21.3 ska de verksamheter och organisationer som avses i artikel 21 ges samma skatte- och tullbefrielser som de amerikanska styrkorna. Sådana verksamheter och organisationer ska förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska författningar. Sådana verksamheter och organisationer är inte skyldiga att uppbära eller betala skatter eller andra avgifter för verksamhet i anslutning till driften.

Punkt 3 tillämpas på de serviceverksamheter som de amerikanska styrkorna tillhandahåller på de gemensamt överenskomna platser som inrättas på finskt territorium. De här platserna kan vara belägna någon annanstans än i de överenskomna anläggningar eller områden som listas i bilagan. Serviceverksamheterna tillhandahålls bara medlemmarna av de amerikanska styrkorna och även deras anhöriga och annan personal som man kommit överens om.

Enligt punkt 3 ska Förenta staternas författningar tillämpas på förvaltningen och driften av de verksamheter och organisationer som avses i artikeln. Detta innebär till exempel att läkemedel som säljs i apotek som drivs av de militära styrkorna inte förutsätts ha ett försäljningstillstånd som är giltigt i Finland och inte en bipacksedel på finska och svenska, att tobaksaskar som säljs i marketenterier inte behöver ha den märkning av detaljhandelsförpackningar som krävs i tobakslagen och att man vid försäljning av alkohol inte behöver följa försäljningstiderna enligt finsk lag.

I punkt 3 förutsätts att de verksamheter och organisationer som fungerar med stöd av artikel 21 ska beviljas samma skatte-, tull- och avgiftsbefrielser som de amerikanska styrkorna. Dessa befrielser behandlas i artiklarna 16 och 18. Sådana verksamheter och organisationer är inte heller skyldiga att uppbära eller betala skatter eller avgifter för verksamhet i anslutning till driften.

Amerikanska styrkor får enligt artikel 21.1 i avtalet om försvarssamarbete på gemensamt överenskomna platser på finskt territorium inrätta marketenterier, intendenturer och mässar för medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga. Enligt artikel 151.2 i mervärdesskattedirektivet får undantaget när det gäller varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande

av tjänster beviljas i form av rätt till återbetalning av mervärdesskatten. Enligt bestämmelsen får undantaget när det gäller varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande av tjänster således beviljas antingen i form av rätt till återbetalning eller som direkt befrielse från skatt. Genom att överenskomna förfaranden för mervärdesbeskattningen följs tillämpas direkt befrielse i fråga om sådana verksamheter som avses i artikel 21 i avtalet om försvarssamarbete och som inrättas på gemensamt överenskomna platser för att tas i bruk av medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga. I enlighet med ordalydelsen i artikel 21.3 betyder detta att i sådana situationer som avses i artikel 21 krävs inte att skatt uppbärs eller betalas av verksamheter och organisationer. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga kan således förvärva varor och tjänster för eget bruk genom tillämpning av direkt skattebefrielse i marketenterier, intendenturer och mässor som är belägna i sådana områden och anläggningar och på sådana platser. Också i fråga om punktbeskattningen är förvärv av medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga på gemensamt överenskomna platser såsom i marketenterier, intendenturer och mässor som är avsedda för de väpnade styrkorna och som inrättats med stöd av artikel 21 direkt befriade från punktskatt. I regel har produkter som punktbeskattas anskaffats till sådana platser från ett skatteupplag. På andra serviceverksamheter än de som avses i artikel 21 tillämpas ett återbetalningsförfarande på mervärdes- och punktbeskattningen i enlighet med artikel 17.

I fråga om inkomstskatt är de amerikanska styrkorna med stöd av den sista meningen i artikel 21.3 befriade från skyldigheten att betala inkomstskatt för de tjänster som hör samman med verksamhet enligt artikel 21. Befrielsen gäller också sådana amerikanska avtalsentreprenörer enligt artikel 26 som har ingått ett kontrakt med de amerikanska styrkorna om att förvalta eller driva serviceverksamheter i enlighet med artikel 21. De amerikanska styrkorna och de amerikanska avtalsentreprenörerna är dessutom undantagna från förskottsuppbörd i fråga om serviceverksamheter i enlighet med artikel 21, också när det gäller betalningar till finländska aktörer. I avtalet finns inga bestämmelser om befrielse från inkomstskatt för finska avtalsentreprenörer.

Enligt artikel 21.4 ska de amerikanska styrkorna vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att varor eller egendom som förts in till eller förvärvats på finskt territorium säljs genom de verksamheter och organisationer som avses i punkterna 1 och 2 i artikeln till personer som inte har rätt att göra inköp hos sådana verksamheter eller organisationer.

Bestämmelsen i punkten innebär att amerikanska verksamheter och organisationer med stöd av artikel 21 inte alls har rätt att sälja produkter till finländska konsumenter eller att i övrigt vara verksamma på den finska marknaden. Med bestämmelsen avses till exempel försäljning av alkohol, tobak, nikotin och bränsle. Om man vill erbjuda tjänster i Finland också i övrigt, ska kraven i den nationella lagstiftningen följas i sin helhet.

Artikel 22. Militära postkontor. I artikeln finns bestämmelser om Förenta staternas rätt att inrätta och förvalta militära postkontor.

Enligt punkt 1 får Förenta staterna inrätta, förvalta och driva militära postkontor för medlemmar av amerikanska styrkor och deras anhöriga, amerikanska avtalsentreprenörer och andra som parterna kommit överens om.

Genom möjligheten att inrätta militära postkontor försöker man underlätta postutdelningen till de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och de amerikanska avtalsentreprenörerna.

I punkt 2 föreskrivs att post som skickas från sådana kontor får vara försedd med amerikanska frimärken. Även om det på den post som skickas från de militära postkontoren används amerikanska frimärken, behandlas sådana försändelser i ett särskilt slutet system och de påverkar inte verksamheten för företagen på den finska postmarknaden eller de tjänster som dessa tillhandahåller. De amerikanska frimärkena är avsedda endast för post som skickas från Förenta staternas militära postkontor och de ställs inte till allmänhetens förfogande i Finland.

I punkt 3 föreskrivs att de amerikanska styrkornas officiella post inte får kontrolleras, genomsökas eller tas i beslag. På annan post som skickas till de militära postkontoren, till exempel försändelser adresserade till medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga, tillämpas sedvanliga förfaranden som kontroll, genomsökning och beslagtagande. Artikeln har ett samband med artikel 20 som gäller tullförfaranden.

I artikel 22.4 förbinder sig de amerikanska militära myndigheterna att på de militära postkontoren vidta de åtgärder som är lämpliga och nödvändiga för att förhindra att behöriga användare otillbörligen får in varor till Finland. Bestämmelsen tillämpas också på sådana gåvoförsändelser som avses i artikel 19.

I Finland regleras postverksamheten i postlagen (415/2011). Lagens syfte är att säkerställa att posttjänster och i synnerhet samhällsomfattande tjänster finns att tillgå på rättvisa villkor i hela landet. De nationella bestämmelserna om samhällsomfattande tjänster grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EU om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna. Enligt direktivet ska medlemsstaterna upprätthålla samhällsomfattande posttjänster och fastställa normer för kvaliteten på tjänsterna.

Enligt 2 § 1 punkten i postlagen avses med postverksamhet tillhandahållande av samhällsomfattande tjänster och andra posttjänster. Enligt 2 punkten i paragrafen avses med posttjänster regelbunden avgiftsbelagd insamling, sortering, transport och utdelning av brevörsändelser och sådana postpaket som ingår i de samhällsomfattande tjänsterna från en avsändare eller ett postföretag till en adressat eller ett annat postföretag. Bestämmelserna om verksamhetsställen i 16 § i postlagen är begränsade till sådana verksamhetsställen av den som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster enligt postlagen där produkter och tjänster som ingår i de samhällsomfattande tjänsterna tillhandahålls.

I praktiken levereras försändelser till medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och de amerikanska avtalsentreprenörerna till det militära postkontoret i stället för att levereras direkt till mottagaren. Behandlingen av försändelser som avses i artikeln sker i ett separat slutet system mellan de militära postkontoren och Förenta staterna som Förenta staterna kontrollerar och driver för egen räkning. Begreppet "andra som parterna kommit överens om" kan betyda till exempel andra Nato-allierade som får åtkomst till systemet. Den verksamhet som avses i artikeln faller utanför sådan postverksamhet som avses i postlagen. Den är till sin karaktär sådan att den kan jämföras med kurirtjänster som inte omfattas av postlagen.

Den nationella lagstiftningen behöver inte ändras för att skyldigheterna enligt artikeln ska kunna fullgöras.

Artikel 23. Valuta och växling. Genom artikeln blir det för de amerikanska styrkorna möjligt att använda sin egen valuta på militärbaserna, vid löneutbetalning och till exempel i sådana egna marketenterier och intendenturer som avses i artikel 21 samt att föra in amerikansk valuta i Finland och föra ut den från Finland.

Enligt punkt 1 ska amerikanska styrkor ha rätt att föra in, föra ut och använda amerikansk valuta eller finansiella instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta, oavsett beloppets storlek.

Enligt punkt 2 får de amerikanska militära myndigheterna till medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga ge ut eller växla valuta som är giltig i Förenta staterna, Finland, euroområdet, och något annat land, i den mån det krävs för godkända resor, inklusive resor under permission, och instrument som uttrycks i den valutan.

Enligt punkt 3 får medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga föra in och föra ut amerikansk valuta och instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta, och från finskt territorium föra ut alla valutor och alla instrument som uttrycks i sådana valutor, förutsatt att de antingen har fört in sådan valuta eller sådana instrument till finskt territorium eller mottagit sådan valuta eller sådana instrument från amerikanska styrkor.

Bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete avviker i någon mån från artikel XIV om valuta och valutaväxling i Nato Sofa i vilken det fastställs att en styrka, en civil komponent och deras medlemmar samt deras anhöriga ska fortsätta att omfattas av valutalagstiftningen i den sändande staten och ska även omfattas av den mottagande statens lagstiftning och att valutamyndigheterna i de sändande och mottagande staterna får utfärda särskilda föreskrifter för de personer som avses i artikeln. Bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete kan anses förhindra till exempel att Finland som mottagande stat ställer begränsningar på utförsel av valuta, medan bestämmelserna i Nato Sofa kan tolkas som att de i teorin möjliggör utfärdandet av sådana bestämmelser. Liknande bestämmelser finns bland annat i konventionen rörande Förenta Nationernas privilegier och immunitet (FördrS 24/1958). I Nato Sofa finns dessutom inga bestämmelser om att den sändande statens militära myndigheter får ge ut och växla valuta och instrument som uttrycks i valuta.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005 och i lagen om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur Europeiska unionen (432/2021) finns bestämmelser om att kontanta medel som förs in i eller ut ur Europeiska unionen till ett värde av minst 10 000 euro ska anmälas. Det är möjligt att verkställa förpliktelse enligt artikeln utifrån gällande lagstiftning i Finland.

Artikel 24. Arbetskraft. I artikeln finns bestämmelser om rätten att arbeta för anhöriga som följt med styrkorna och rätten för amerikanska styrkor och organisationer som driver militära serviceverksamheter att anställa arbetstagare från finskt territorium. I artikeln finns också bestämmelser om arbets- och anställningsvillkoren för sådan arbetskraft.

Enligt punkt 1 får amerikanska styrkor och organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i avtalet dels rekrytera och anställa såväl anhöriga som personer som får arbeta på finskt territorium, dels administrera de personernas anställning i enlighet med artikel 24. För anhöriga ska det inte krävas något arbetstillstånd för anställning enligt artikeln.

Enligt punkt 2 ska arbets- och anställningsvillkoren fastställas av de amerikanska styrkorna och sådana organisationer i enlighet med tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar. Förenta staterna har förbundit sig att i dessa villkor respektera de väsentliga bestämmelserna om arbete i finsk lagstiftning, såsom rådande löner, arbetarskydd och ordinarie arbetstid, till den del och enligt de villkor som inte strider mot avtalet om försvarssamarbete eller de amerikanska styrkornas militära krav. De amerikanska styrkorna kan avsluta en lokalt anställd civil persons anställning på grund av säkerhetsaspekter, otillbörligt förfarande eller andra operativa krav.

Förenta staterna gör inte avkall på sin immunitet, inte heller statsimmunitet, när det gäller anställning av sådana personer.

I artikel IX.4 i Nato Sofa föreskrivs om anskaffning av lokal civilanställd arbetskraft för den sändande statens styrka eller en civil komponent och om den offentliga arbetsförmedlingens roll i detta. För dessa personer ska, enligt bestämmelsen i avtalet, anställnings- och arbetsvillkor, särskilt löner, tilläggsbetalningar och villkor för skydd av arbetstagare vara de som föreskrivs i den mottagande statens lagstiftning. När det gäller de amerikanska styrkornas anställdas arbetsrättsliga status skiljer sig artikel 24 i avtalet om försvarssamarbete från bestämmelsen i artikel IX.4 i Nato Sofa. I artikel 24 i avtalet om försvarssamarbete finns också bestämmelser om arbetsrättslig status för de personer som anställs av organisationer som avses i artiklarna 21 och 22. Motsvarande bestämmelser finns inte i Nato Sofa.

Artikel 24 ska tillämpas på arbetskraft som i Finland anställs av de amerikanska styrkorna eller de organisationer som avses i artiklarna 21 och 22. De personer som omfattas av artikeln kan vara sådana anhöriga som avses i avtalet eller finska medborgare, medborgare i EU:s medlemsstater eller medborgare i ett tredje land som har rätt att arbeta i Finland. Avtalet om försvarssamarbete ger ingen allmän rätt för anhöriga att arbeta i Finland utanför den verksamhet som avses i avtalet om försvarssamarbete.

Syftet med bestämmelsen i artikel 24 är att underlätta de amerikanska styrkornas verksamhet genom att göra det möjligt för dem att anställa personer på lika villkor när de flyttar från ett land till ett annat. På de anhöriga som följer med de amerikanska styrkorna och den arbetskraft som anställts av de organisationer som avses i artiklarna 21 och 22 tillämpas amerikansk lagstiftning. Enligt artikeln ska den arbetsrättsliga statusen för personer som anställts från Finland bestämmas enligt amerikansk lagstiftning, men i anställningsförhållandet respekteras väsentliga villkor i finsk arbetslagstiftning. Den respekt för finsk lagstiftning som nämns i bestämmelsen avser till exempel arbetsavtalslagen (55/2001) och annan central finsk lagstiftning om likabehandling, arbetarskydd och anställningsvillkor samt organisationsfrihet som ska tillämpas på anställningsförhållanden, om inget annat föranleds av avtalet om försvarssamarbete eller Förenta staternas militära krav. Syftet med skyldigheten att respektera finsk lagstiftning är att trygga arbetstidsskyddet (t.ex. semestrar) och nivån på arbetarskyddet i enlighet med finsk lagstiftning samt en lönenivå som bygger på finländska kollektivavtal för den arbetskraft som anställs lokalt från Finland. För de personer som anställs tryggas rådande löner, arbetarskydd och ordinarie arbetstid till den del som inte strider mot avtalet om försvarssamarbete eller de amerikanska styrkornas militära krav.

Avtalet om försvarssamarbete innebär en avvikelse från principerna om lagval i den internationella privaträtten. I regel tillämpar varje stat sin egen arbetslagstiftning på arbetstagarnas arbetsavtal på sitt eget territorium i enlighet med den arbetsrättsliga territorialprincipen. Exempelvis tillämpas finsk arbetslagstiftning i regel på arbete som utförs i Finland. Arbete utförs i praktiken allt oftare i situationer av internationell karaktär där man separat måste avgöra vilken stats arbetslagstiftning som ska tillämpas på en viss arbetstagares arbetsavtal. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (nedan *Rom I*) innehåller tillämpliga principer för valet av lag i internationella avtal. Utgångspunkten för artikel 3 som gäller anställningsförhållanden är avtalsfrihet. Denna avtalsfrihet begränsas dock av artikel 8 i förordningen, enligt vilken överenskommelse om vilken lag som ska tillämpas inte får leda till ogynnsammare anställningsvillkor för arbetstagaren än vad han eller hon skulle ha haft utan överenskommelse om vilken lag som ska tillämpas. Om det inte valts en lag som ska vara tillämplig, ska avtalet vara underkastat lagen i det land där eller från vilket den anställde utför sitt arbete. I

anställningsförhållanden finns alltid rätten att avtala om gynnsammare anställningsvillkor för arbetstagaren.

För arbetstagare som anställts från Finland innebär principerna i förordningen Rom I i princip att den finska lagstiftningen följs såvida inte avtalsparterna kommer överens om gynnsammare villkor för arbetstagaren. Artikel 24.2 innebär ett undantag från utgångspunkterna i Rom I och från territorialprincipen när det gäller tillämpningen av arbetslagstiftningen i Finland.

Till den del det handlar om arbete som avses i avtalet som utförs för att genomföra försvarssamarbetet är en central princip i avtalet om försvarssamarbete att garantera att Förenta staternas militära verksamhet ska kunna fungera störningsfritt. Även från Finland kan arbetstagare anställas för att utföra arbete enligt avtalet om försvarssamarbete. Då är utgångspunkten för den lagstiftning som ska tillämpas på anställningsförhållanden att den amerikanska lagstiftningen tillämpas också på dessa arbetstagare som anställs från Finland.

Förenta staterna har dock förbundit sig att respektera Finlands bestämmelser om arbete, såsom rådande löner, arbetarskydd och ordinarie arbetstid, till den del och enligt de villkor som inte strider mot avtalet om försvarssamarbete eller de amerikanska styrkornas militära krav. Dessutom är det viktigt att arbetstagaren informeras om de villkor som tillämpas på anställningsförhållandet då arbetsavtalet ingås.

I praktiken kan man bli tvungen att bedöma förhållandet mellan försvarssamarbetets eller de amerikanska styrkornas militära krav och de väsentliga förutsättningarna i den finska arbetslagstiftningen i olika situationer. Exempelvis lagstiftningen om arbetstider och arbetsnedläggelse kan i vissa situationer strida mot de amerikanska styrkornas militära krav (störningsfri kontinuitet i verksamheten). Styrkor eller organisationer kan behöva arbeta under veckoslut, inbegripet söndagar, samt eventuellt utföra övertidsarbete. I vissa situationer kan en semester behöva avbrytas på grund av arbetstagarens arbetsuppgifter, expertis och betydelse med tanke på de militära operationerna. Också arbetsnedläggelse kan i vissa situationer hota fullgörandet av skyldigheterna i avtalet om försvarssamarbete.

I den finska lagstiftningen finns redan till viss del möjligheter till undantag som är överensstämmande med avtalet om försvarssamarbete. Arbetstidslagen tillåter till exempel övertidsarbete förutsatt att arbetstagaren samtycker till detta innan övertidsarbetet inleds. Arbetsgivaren har dessutom under vissa förutsättningar enligt arbetstidslagen rätt att beordra arbetstagaren att utföra nödarbete utöver den ordinarie arbetstiden utan arbetstagarens samtycke.

Enligt den tredje meningen i artikel 24.2 kan de amerikanska styrkorna avsluta en lokalt anställd civil persons anställning på grund av säkerhetsaspekter, otillbörligt förfarande eller andra operativa krav. De uppsägningsgrunder som avses i punkten strider inte mot arbetsavtalslagen i Finland.

Enligt den sista meningen i punkt 2 gör Förenta staterna inte avkall på sin immunitet, inte heller statsimmunitet, när det gäller anställning av personal som avses i artikeln. Med immunitet i artikeln hänvisas till staternas immunitet mot rättsliga förfaranden, det vill säga staters rätt att inte underkasta sig rättegångsförfarande i någon annan stats domstol. Internationell rättspraxis håller på att utvecklas i en riktning som innebär att en stats rätt att hänvisa till immunitet inte är absolut. Immuniteten har ansetts vara mer begränsad bland annat i arbetstvistsfrågor. Genom bestämmelsen i avtalet om försvarssamarbete har Förenta staterna velat säkerställa att de inte på förhand gett upp immuniteten.

Artikel 25. Upphandlingsförfarande. I artikeln finns bestämmelser om upphandlingsförfaranden och Förenta staternas kontrakt.

Enligt punkt 1 får amerikanska styrkor ingå kontrakt om att varor, materiel, förnödenheter, utrustning och tjänster (inklusive byggarbete) ska levereras till eller utföras på finskt territorium utan några begränsningar när det gäller valet av avtalsentreprenör, leverantör eller person som tillhandahåller varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen eller tjänsterna.

I punkt 1 bestäms också att sådana kontrakt ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar. Anbudsgivare och avtalsentreprenörer ska i upphandlingsdokumenten och kontrakten tydligt informeras om tillämpliga lagar och andra författningar. Parterna avser att beakta varandras krav i fråga om deras kontrakt som gäller varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller tjänster.

Artikel 25 i avtalet om försvarssamarbete kompletterar artikel IX.2 i Nato Sofa. I artikel IX.2 i Nato Sofa finns bestämmelser om varor som anskaffas i den mottagande staten för att försörja en styrka eller en civil komponent. Enligt bestämmelsen i avtalet köps sådana varor vanligen in genom de myndigheter som köper sådana varor för den mottagande statens väpnade styrkor. Skyldigheten att skaffa varor via lokala myndigheter är inte absolut, utan den sändande staten kan om den så önskar skaffa varor också direkt av sådana producenter av varor och tjänster som är verksamma i den mottagande staten (se Nato Sofa RP 90/2023 rd, s. 90). Enligt artikel IX.2 i Nato Sofa har de behöriga myndigheterna i den mottagande staten dessutom möjligheten att vid behov begränsa eller förbjuda inköp av vissa produkter. Bestämmelsen är av betydelse främst under kris- och undantagsförhållanden.

Artikel 25 i avtalet om försvarssamarbete gäller alla kontrakt som ingås av amerikanska styrkor. I artikeln skiljer man inte på om ett kontrakt ingås med en finländsk eller amerikansk avtalsentreprenör. Artikel 25.1 innebär att Förenta staterna har rätt att fritt välja anbudsgivare och avtalsentreprenörer, vilket avviker från utgångspunkten i Nato Sofa, det vill säga att anskaffningar i regel görs via myndigheterna. Med begreppet "utan några begränsningar" i artikel 25.1 ämnar man inte avvika från de krav på licenser, tillstånd och kvalifikationer som ställs på avtalsentreprenörerna och som förutsätts i den nationella lagstiftningen och om vilka det finns bestämmelser om undantag i artiklarna 10.3, 21 och 26 i avtalet om försvarssamarbete.

Artikeln innebär att finsk upphandlingslagstiftning inte tillämpas på anskaffningar för de amerikanska styrkornas behov. Lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016, nedan *upphandlingslagen*) tillämpas inte annars heller på andra än finländska upphandlande enheter, det vill säga på upphandlingar av finländska myndigheter. Enligt avtalet om försvarssamarbete tillämpas amerikanska upphandlingsförfaranden på anskaffningar som görs och finansieras av de amerikanska styrkorna och inte Finlands upphandlingslag.

I situationer där upphandlingen för de amerikanska styrkorna undantagsvis sköts av en finsk upphandlande enhet, till exempel Försvarsmaktens logistikverk, tillämpas upphandlingslagen, inbegripet de undantag som finns i den. Detta innebär till exempel tillämpning av ett undantag i enlighet med 8 § 1 punkten underpunkt c i upphandlingslagen (ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper). Lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (1531/2011) är en speciallag som gäller försvars- och säkerhetsupphandling och de regler och principer som gäller dess tillämpningsområde är desamma som för upphandlingslagen till de delar som nämnts ovan.

Amerikanska lagar och andra författningar följs när kontrakt tilldelas och förvaltas. De amerikanska styrkorna fastställer krav som grundar sig på styrkornas behov och amerikanska

lagar och andra författningar och som ställs på en avtalsentreprenör som deltar i en upphandling och på de varor som denne levererar eller tjänster som denne producerar. För att bli avtalsentreprenör för de amerikanska styrkorna ska anbudsgivaren till exempel visa att denne har de verksamhetstillstånd och yrkeslicenser eller annan kompetens som den konkurrensutsatta serviceverksamheten kräver. Bestämmelser om undantag som gäller licenser och tillstånd finns i artiklarna 10, 21 och 26.

Som en del av upphandlingarna kan anbudsgivaren och avtalsentreprenören också behöva bevisa att de varor som de levererar och de tjänster som de producerar uppfyller standarderna och kvalitetskraven i kontraktet. Som en del av respekten för finsk lagstiftning i enlighet med artikel 1.2 kan i kraven också eventuellt beaktas krav enligt finsk lagstiftning i någon mån. I Finland finns gällande nationell lagstiftning om bland annat standard- och kvalitetskrav på produkter och tjänster, såsom försäljningstillstånd för och märkning av läkemedel (läkemedelslagen 395/1987 och i EU:s förordning om veterinärmedicinska läkemedel (EU) 2019/6), CE-märkning av medicintekniska produkter (lagen om medicintekniska produkter (719/2021) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG (nedan *EU:s förordning om medicintekniska produkter*) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU (nedan *EU:s förordning om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik*)) samt förpackningsmärkning av tobaksprodukter (tobakslagen 549/2016). Tillämpningen av artikel 25.1 kan innebära undantag från dessa krav. Ett undantag måste samordnas med EU-lagstiftningen på de grunder som specificeras i avsnitt 3.

I artikel 25.1 förutsätts dessutom att anbudsgivare och avtalsentreprenörer i upphandlingsdokumenten och kontraktet tydligt ska informeras om lagar och andra författningar som tillämpas på konkurrensutsättning och kontrakt. Detta är viktigt med tanke på den som deltar i ett anbuds-förfarande och blir vald till avtalsentreprenör så att denne vet vilken lagstiftnings krav som den ska agera enligt.

I den sista meningen i punkt 1 fastställs att parterna ska beakta varandras krav i fråga om kontrakt. Syftet med denna bestämmelse i avtalet är att trygga tillgången till varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller tjänster som båda parterna behöver under alla förhållanden.

När det gäller upphandling av varor, tjänster och allmännyttiga tjänster ska Finland enligt punkt 2 ge amerikanska styrkor en behandling som inte är mindre fördelaktig än den som ges Finlands försvarsmakt.

Sådana allmännyttiga tjänster som avses i punkt 2 är enligt artikel 28.1 vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster. De anskaffningar som görs av de amerikanska styrkorna faller utanför tillämpningsområdet för den finska upphandlingslagstiftningen och finska staten är inte delaktig i sådana upphandlingar och kontrakt. De varor, tjänster och allmännyttiga tjänster som Försvarsmakten behöver anskaffas från många olika aktörer. De innefattar också enskilda företag, av vilka en del kan vara delvis eller helt i statlig ägo eller statliga affärsverk. Bolag som är delvis eller helt i statlig ägo och statliga affärsverk producerar tjänster som Försvarsmakten behöver och som är centrala med tanke på det militära försvaret, såsom Millog underhållstjänster, Försvarsfastigheter uthyrning och skötsel av fastigheter, Leijona Catering catering-service och Finavia flygplatstjänster. Utgångspunkten för produktionen av dessa tjänster är att de byggs på avtalsarrangemang och de produceras i Finland för de amerikanska styrkorna på samma villkor som för Försvarsmakten. Tjänsterna är för närvarande

dimensionerade enligt Försvarsmaktens behov och tillhandahållande av tjänsterna till de amerikanska styrkorna och andra utländska väpnade styrkor förutsätter separata avtalsarrangemang.

Artikel 26. Status för amerikanska avtalsentreprenörer. I artikeln finns bestämmelser om undantag som tillämpas på amerikanska avtalsentreprenörer. Undantagen gäller hur finska lagar och andra författningar följs med avseende på arbets- och anställningsvillkor, företags tillstånd, licenser och registrering samt beskattningen.

I Nato Sofa finns ingen motsvarande bestämmelse om avtalsentreprenörernas status.

Enligt den första meningen i artikeln ska amerikanska avtalsentreprenörer vara undantagna från finska lagar och andra författningar när det gäller arbets- och anställningsvillkor för deras utförande av arbete inom ramen för kontrakt med amerikanska styrkor och när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast vad avser tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på finskt territorium.

Undantaget som avses i artikeln gäller bara sådant arbete som de arbetstagare som amerikanska avtalsentreprenörer sändt till Finland utför baserat på kontrakt mellan sina arbetsgivare och de amerikanska styrkorna. Dessa arbetstagare ska vara undantagna från finska lagar och andra författningar när det gäller arbets- och anställningsvillkor.

Undantagen enligt artikeln gäller enbart amerikanska avtalsentreprenörer, det vill säga utländska avtalsentreprenörer, som uppfyller förutsättningarna enligt artikel 2.4. Befrielseerna gäller inte finska avtalsentreprenörer som definieras i artikel 2.5 och som således ska uppfylla kraven i den nationella lagstiftningen i sin helhet. Med tanke på tillämpningen av bestämmelsen i avtalet bör noteras att enligt artikel 2.5 betraktas som finska avtalsentreprenörer också amerikanska avtalsentreprenörers anställda som är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium. När de amerikanska avtalsentreprenörerna anställer finländare eller arbetstagare som är stadigvarande bosatta i Finland tillämpas finska lagar och andra författningar på villkoren i anställningsförhållandet. Sådana författningar är till exempel arbetsavtalslagen (55/2001) och annan central finsk lagstiftning om likabehandling, arbetarskydd och anställningsvillkor samt organisationsfrihet som ska tillämpas på anställningsförhållanden.

På de anställda som är utsända till Finland av amerikanska avtalsentreprenörer tillämpas Förenta staternas lagstiftning, när arbetet utförs för de amerikanska styrkorna enligt ett kontrakt. I sådana situationer kommer de amerikanska avtalsentreprenörerna och de arbetstagare som de sändt ut inte in på EU:s inre marknad. Om amerikanska avtalsentreprenörer sänder anställda till Finland tillfälligt, ska deras arbets- och anställningsvillkor i enlighet med förordningen Rom I bestämmas enligt vad som överenskommit i deras arbetsavtal. I förordningen Rom I finns en möjlighet att komma överens om vilken lag som ska väljas, det vill säga att göra ett lagval om den tillämpliga lagen. Lagvalet ändras i princip inte med anledning av det tillfälliga arbetet i Finland.

I artikeln finns också bestämmelser om tillstånd för och registrering av företag och bolag. Enligt artikeln ska amerikanska avtalsentreprenörer vara undantagna från finska lagar och andra författningar när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast vad avser tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på finskt territorium. Sådana varor och tjänster kan till exempel vara olika livsmedel, läkemedel, blodprodukter, sjukvårdsmaterial, kemikalier, strålkällor, personlig skyddsutrustning och andra förnödenheter och varor. De amerikanska avtalsentreprenörerna kan till exempel producera hälso- och

sjukvårdstjänster, tjänster inom livsmedelsbranschen, städ-, reparations-, byggnads-, installations- och underhållstjänster för de anläggningar och områden som de amerikanska styrkorna administrerar eller import-, export-, transport-, förvarings- eller distributionstjänster för ovannämnda varor.

Tillhandahållandet av sådana varor och tjänster omfattas av detaljerad nationell lagstiftning som delvis grundar sig på EU-rätten. Som exempel kan nämnas att bestämmelser om tillstånd som möjliggör import, export, förvaring, distribution och försäljning av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987) och i EU:s förordning om veterinärmedicinska läkemedel (EU) 2019/6. EU:s förordning om medicintekniska produkter (EU) 2017/745 och EU:s förordning om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik (EU) 2017/746 samt lagen om medicintekniska produkter (719/2021) ställer registreringskrav på tillverkare och auktoriserade representanter, importörer och distributörer. Bestämmelser om blodprodukter finns i blodtjänstlagen (197/2005) och lagen om Finlands Röda Kors (238/2000) och i förordningar som utfärdats med stöd av dem.

I strålsäkerhetslagen (859/2018) förutsätts i regel att en verksamhetsutövare ansöker om säkerhetstillstånd för sin verksamhet. I lagen finns dessutom bestämmelser om anmälningar som ska göras till Strålsäkerhetscentralen och om verksamheter som kräver godkännande av Strålsäkerhetscentralen och om krav på verksamheten. I kemikalielagen (599/2013) finns bestämmelser om genomförandet av Europeiska unionens kemikalielagstiftning och om vissa nationella förpliktelser i fråga om kemikalier. Kemikalielagen grundar sig i stor utsträckning på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter. Tillämpningsområdet för EU-förordningarna gäller utsläppande på marknaden, import, tillverkning och användning av ämnen och blandningar. Bestämmelser om kemikalier finns också i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005). För en produktionsanläggning som bedriver omfattande industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier ska det sökas tillstånd hos Säkerhets- och kemikalieverket Tukes, liten industriell hantering förutsätter anmälan till räddningsmyndigheten.

I Finland finns bestämmelser om hälso- och sjukvårdstjänster, tillsynen över dem, verksamhetsförutsättningar och registrering i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023). Enligt 2 § 4 mom. och förarbetena till lagen faller hälso- och sjukvårdstjänster som en annan stats styrkor producerar för sin egen personal utanför lagens tillämpningsområde. Yrkeslicenser inom hälso- och sjukvården har behandlats i artikel 10. De krav som beskrivs i motiveringen till artikel 21 om registrering och godkännande av livsmedelsverksamhet, försäljning av alkohol och tobaks- och nikotinprodukter samt servering av alkohol ska också gälla de tjänster som avses i artikel 26.

Bestämmelser om transporttillstånd för vägtrafik och luftfart (gemenskapstillstånd, transporttillstånd för internationell trafik) finns i lagen om transportservice (320/2017), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1139 om fastställande av gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet och inrättande av Europeiska unionens byrå för luftfartssäkerhet, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen och luftfartsavtalet (FördrS 60/2020) mellan Europeiska unionen och Förenta staterna.

Artikeln innebär ett undantag från den nationella lagstiftning om tillstånd och registrering som beskrivits ovan. Det är möjligt att göra undantag, eftersom avtalet träder i kraft som en nationell lag. Undantaget är avgränsat, eftersom de amerikanska styrkorna är skyldiga att respektera den nationella lagstiftningen och undantaget endast gäller för verksamhet i enlighet med avtalet om försvarssamarbete. Det är skäl att bedöma behovet av mer detaljerade undantagsbestämmelser efter att man fått mer information om hur artikeln tillämpas i praktiken och erfarenhet av om genomförandet av artikeln förutsätter sektorsspecifika bestämmelser till stöd för avtalet.

Undantag enligt artikeln tillämpas på amerikanska avtalsentreprenörer endast till den del som det handlar om tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på finskt territorium för verksamhet i enlighet med avtalet om försvarssamarbete. Det handlar alltså om arbete som utförs för att svara mot Förenta staternas militära krav. På annan affärsverksamhet på den finska marknaden och på EU:s inre marknad tillämpas den nationella lagstiftningen i sin helhet, inbegripet skattelagarna.

Även om de amerikanska avtalsentreprenörerna är befriade från verksamhetstillstånd som förutsätts i den finska lagstiftningen, ska de dock uppfylla de krav som de amerikanska styrkorna ställer. Till de här kraven kan beroende på sektorn också höra att en avtalsentreprenör måste ha ett visst verksamhetstillstånd.

Artikeln skiljer sig från yrkeslicenser enligt artikel 10.3 genom att man med yrkeslicens i artikel 10.3 vanligen avser yrkeslicenser som beviljats fysiska personer. I artikel 26 avses verksamhetstillstånd för organisationer som är amerikanska avtalsentreprenörer då de tillhandahåller de amerikanska styrkorna varor eller tjänster. Noteras bör att emedan artikel 21 gäller tjänster som tillhandahålls medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga, hänvisar artikel 26 till tjänster som tillhandahålls de amerikanska styrkorna som organisation.

I artikeln finns också bestämmelser om undantag som gäller beskattningen. De amerikanska avtalsentreprenörerna ska även vara befriade från alla skatter, inbegripet samfunds- och punktskatter, som endast baseras på tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor eller på byggnation av anläggningar för amerikanska styrkor. Finland och Finlands lokala myndigheter kan inte heller belägga den del av sådana avtalsentreprenörers intäkter eller vinster som härrör från ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med amerikanska styrkor med någon form av inkomst- eller vinstskatt. Bestämmelserna i artikeln avviker till dessa delar från bestämmelserna i inkomstskattelagen.

Bestämmelserna i artikeln gäller inte finska avtalsentreprenörer. Bestämmelserna gäller inte heller amerikanska avtalsentreprenörer till den del som den verksamhet som de utövar inte har att göra med uppgifterna i avtalet om försvarssamarbete.

I mervärdesskattedirektivet och mervärdesskattelagen finns bestämmelser om skattebefrielser som gäller Natos gemensamma försvarsansträngningar. Från mervärdesskatt befrias genom dem under vissa förutsättningar försäljning av varor och tjänster som är avsedda för väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i nordatlantiska fördraget när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna utanför sin egen stat. Befriade från punktskatt är med stöd av punktskattedirektivet och punktskattelagen produkter som är avsedda att användas i Finland av de väpnade styrkorna för andra medlemsländer som är parter i nordatlantiska fördraget för styrkornas eget bruk, för den civilpersonal som medföljer dem eller för försörjningen av deras mässar och marketentier. I artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete finns en allmän bestämmelse om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk. Skattefrihet för officiellt bruk och de förfaranden som gäller detta har retts ut närmare i motiveringen till artikel 16.

Artikel 27. Miljö, folkhälsa och säkerhet. I den första meningen i punkt 1 kommer parterna överens om att genomföra avtalet på ett sätt som är förenligt med skyddet av Finlands naturmiljö, inklusive motverkande av djursjukdomar och växtskadegörare, och av folkhälsan och säkerheten. Parterna strävar snarare efter ett förebyggande än ett reaktivt förhållningssätt till miljöskydd, folkhälsa och säkerhet.

I punkt 1 bestäms att avtalsparternas myndigheter ska samarbeta för att undvika problem samt för att åtgärda eventuella problem omedelbart och prioritera förebyggande av problem. I punkten ställs två krav på samarbete på parternas behöriga myndigheter. För det första säkerställs genom samarbete mellan myndigheterna att eventuella problem omedelbart åtgärdas för att förhindra bestående skador på miljön eller äventyrande av folkhälsan och säkerheten, till exempel vid fall av smittsamma sjukdomar. Bestämmelsen gäller också problem som uppstår när farligt avfall eller farliga ämnen släpps ut i miljön. I artikeln avses med farligt avfall också radioaktivt avfall. För det andra bestäms att myndigheterna ska samarbeta fortlöpande i frågor som gäller miljö, folkhälsa och säkerhet. Bestämmelsen är betydelsefull, eftersom det i avtalet tillåts olika åtgärder, såsom införsel och förvaring av sådana produkter vilkas användning är strängt reglerad i Finland av hälso- och säkerhetsskäl. Med samarbete avses att myndigheterna tillsammans aktivt deltar i diskussioner och behövliga förfaranden för att hitta gemensamma lösningar och vidta nödvändiga åtgärder. Samarbete kan behövas vid misstanke om fall av smittsamma sjukdomar eller om ett farligt ämne släpps ut i miljön. Utöver eventuella problemsituationer behövs samarbete till exempel då Finlands och Förenta staternas bestämmelser kring hälsa, säkerhet och miljö skiljer sig från varandra.

I punkt 1 bestäms också att Förenta staterna i sin verksamhet ska respektera relevant finsk lagstiftning gällande miljö, hälsa och säkerhet. Finland bekräftar för sin del sin hållning att lagar, andra författningar och standarder gällande miljö, hälsa och säkerhet ska verkställas med vederbörlig hänsyn till amerikanska styrkors, deras medlemmars anhörigas och amerikanska avtalsentreprenörers hälsa och säkerhet. Skyldigheten att respektera lagstiftningen är av betydelse i synnerhet eftersom konsekvenser för miljön, folkhälsan eller säkerheten kan nå utanför de områden som de amerikanska styrkorna använder, till exempel om farliga ämnen släpps ut i miljön eller om produkter som inte stämmer överens med de nationella kraven eller EU-kraven kommer ut på den finska marknaden. Förenta staterna följer dock sin nationella lagstiftning om miljö, folkhälsa och säkerhet.

I enlighet med artikeln är parternas behöriga myndigheter förpliktade att agera för att skydda människornas hälsa och miljön och för att förhindra att djursjukdomar och växtskadegörare sprids. I enlighet med artikel 18 får de amerikanska styrkorna föra in försändelser avsedda för eget bruk utan att uppfylla importkraven i EU-lagstiftningen. Genom förpliktelserna i artikel 27 försöker man säkerställa att sådana försändelser inte orsakar risk för spridning av till exempel djursjukdomar eller växtskadegörare efter att de förts in i landet. Riskerna minimeras när man säkerställer ett gott och effektivt samarbete mellan myndigheterna och genom att se till att de försändelser som de amerikanska styrkorna fört in förstörs på behörigt sätt efter användning.

Artikeln gäller också farligt avfall och farliga ämnen. Artikelns tillämpningsområde omfattar således också radioaktivt avfall och radioaktiva ämnen som det finns bestämmelser om i strålsäkerhetslagen. Med stöd av artiklarna 4 och 18 får de amerikanska styrkorna föra in strålkällor som avses i strålsäkerhetslagen och de behöver inte ansöka om säkerhetstillstånd, något annat tillstånd eller godkännande för sin verksamhet. I enlighet med förpliktelserna i artikel 27 säkerställs att de amerikanska styrkorna agerar säkert och riskförebyggande. Dessutom ska de amerikanska myndigheterna omedelbart informera de finska myndigheterna och samarbeta med dem, om till exempel farligt avfall kommer ut i miljön.

Centrala nationella lagar som reglerar verksamhet som orsakar miljöpåverkan är miljöskyddslagen (527/2014), naturvårdslagen (9/2023), lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005), avfallslagen (646/2011), lagen om ersättning för miljöskador (737/1994) och markanvändnings- och bygglagen (132/1999, fr.o.m. 1.1.2025 bygglagen 751/2023) och lagen om områdesanvändning, som är under beredning. Inom sektorn finns dessutom en betydande mängd bestämmelser med EU-bakgrund som grundar sig på internationella överenskommelser och en del av dem utgör direkt tillämplig lagstiftning. De centrala behöriga myndigheterna för genomförandet av och tillsynen över lagstiftningen inom miljöministeriets förvaltningsområde är regionförvaltningsverken, närings-, trafik- och miljöcentralerna och Finlands miljöcentral samt kommunerna.

I Finland tryggas skyddet av folkhälsan i lagstiftning om hälso- och sjukvården och i nationell lagstiftning som gäller material som används inom hälso- och sjukvården samt i direkt tillämplig EU-lagstiftning, såsom lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023), lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021), lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel (1213/1990), läkemedelslagen (395/1987), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 726/2004 om inrättande av unionsförfaranden för godkännande av och tillsyn över humanläkemedel och om inrättande av en europeisk läkemedelsmyndighet, EU:s förordning om veterinärmedicinska läkemedel (EU) 2019/6, EU:s förordning om medicintekniska produkter (EU) 2017/745 och EU:s förordning om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik (EU) 2017/746, lagen om medicintekniska produkter (719/2021), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/425 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG, arbetarskyddslagen (738/2002), blodtjänstlagen (197/2005) och lagen om Finlands Röda Kors (238/2000). De nationella bestämmelserna grundar sig också delvis på harmoniserad EU-rätt. I lagar om vissa livsmedel har det ställts begränsningar för att skydda folkhälsan. Dessa är alkohollagen (1102/2017) och tobakslagen (549/2016). Myndigheter som utövar tillsyn över lagstiftningen om folkhälsan är inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde bland annat Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), Patientförsäkringscentralen, Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea, regionförvaltningsverken, kommunerna, Tullen och arbetarskyddsmyndigheterna.

Bestämmelserna i artikel 27 i avtalet om försvarssamarbete innebär ett undantag från den nationella lagstiftning som tryggar miljöskyddet och folkhälsan i situationer där de amerikanska lagar och andra författningar som de amerikanska styrkorna och avtalsentreprenörerna följer avviker från gällande finsk lagstiftning. Avtalet har konsekvenser också för olika tillstånd, godkännanden och anmälningar i fråga om verksamhetsutövning (bl.a. artiklarna 4, 10, 18, 21, 25 och 26) samt olika begränsningar och krav på verksamheter och produkter vilkas syfte är att skydda miljön, folkhälsan och säkerheten. Utöver att det i artikel 1.2 i avtalet ingår en allmän skyldighet att respektera Finlands lagstiftning och internationella förpliktelser, förbinder sig Förenta staterna i artikel 27 uttryckligen att respektera relevant finsk lagstiftning gällande miljö, hälsa och säkerhet. Bestämmelserna i artikel 27.1 förutsätter inga omedelbara ändringar i den nationella lagstiftningen. I fortsättningen kan ändringsbehoven i den nationella lagstiftningen bedömas utifrån de erfarenheter som fås om tillämpningen av avtalet om försvarssamarbete.

Enligt artikel 27.2 ska Finland utse en behörig myndighet enligt Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall (FördrS 44 och 45/1992), som antogs i Basel den 22 mars 1989, och Förenta staterna förbinder sig att lämna den information som behövs för att Finland ska kunna fullgöra dessa skyldigheter. I praktiken är de

uppgifter som behövs för att fullgöra skyldigheterna enligt Baselkonventionen kontaktuppgifterna till Förenta staternas behöriga myndighet.

Bestämmelsen gäller säkerställande av smidigt samarbete med tanke på miljön vid behörig transport och omhändertagande av riskavfall. Baselkonventionen är den mest omfattande och betydande internationella överenskommelsen som gäller avfall. Konventionen syftar till att skydda människors hälsa och miljön från skadliga effekter av farligt avfall och att skapa en regleringsram för tillåtna transporter av avfall. Enligt konventionen ska parterna utse en behörig myndighet till att ansvara för mottagandet av underrättelse om en gränsöverskridande transport av farligt avfall eller annat avfall och all information i samband därmed samt att antingen godkänna eller motsätta sig sådana underrättelser och transporter. Radioaktivt avfall hör inte till Baselkonventionens tillämpningsområde.

Finland godkände Baselkonventionen den 19 november 1991 och den trädde i kraft för Finlands del den 5 maj 1992. Den behöriga myndighet som avses i konventionen är Finlands miljöcentral. Förenta staterna undertecknade konventionen den 22 mars 1990, men har inte förbundit sig till den och är därmed inte part i konventionen. Däremot tillämpar Förenta staterna det av rådet för Organisationen för ekonomisk samarbete och utveckling fattade beslutet av den 30 mars 1992 om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall ämnat för återvinning (C(92)39). Europeiska unionen är part i Baselkonventionen och både konventionen och OECD:s bestämmelser om avfallstranporter har integrerats i EU:s förordning om transport av avfall (EG) nr 1013/2006. För tillåtna avfallstranporter mellan Finland och Förenta staterna finns således förfaranden som anges i den befintliga lagstiftningen.

Artikel 28. Allmännyttiga tjänster och kommunikationstjänster. I artikeln finns bestämmelser om tillhandahållande av allmännyttiga tjänster till amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer samt om ersättningar för sådana tjänster. I artikeln finns dessutom bestämmelser om de amerikanska styrkornas rätt att använda kommunikationstjänster.

Enligt artikel 28.1 i avtalet om försvarssamarbete ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer, i enlighet med artikel 16 i detta avtal utan skatter eller andra avgifter eller kostnader som påförs av staten, få tillgång till vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster på villkor, däribland priser och avgifter, som inte är mindre fördelaktiga än dem som Finlands försvarsmakt erbjuder under motsvarande omständigheter. De amerikanska styrkornas kostnader ska motsvara deras proportionella användning av sådana allmännyttiga tjänster.

I artikel IX.3 i Nato Sofa finns bestämmelser om de byggnader och den mark som en styrka eller en civil komponent behöver och som ska tillhandahållas dem liksom tillhörande faciliteter och tjänster. Enligt förarbetena till Nato Sofa avses med faciliteter och tjänster som hör till byggnader och mark i praktiken tjänster som skiljaktigt hör till byggnader och mark, såsom vatten och elektricitet. Bestämmelsen i artikel 28 om allmännyttiga tjänster svarar mot huvudregeln i artikel IX.3 i Nato Sofa om tillhandahållande av förläggning, inkvartering och tillhörande tjänster mot villkor som står i överensstämmelse med förläggning och inkvartering av den mottagande statens motsvarande personal. Enligt artikel IX.7 i Nato Sofa betalas i regel ersättning också för inkvartering och tillhörande tjänster, om det inte föreligger några finansiella överenskommelser de avtalslutande parterna emellan. Med stöd av artikel IX.8 i Nato Sofa åtnjuter varken en styrka eller en civil komponent eller dess medlemmar befrielse från skatter eller tullar för anskaffade varor och tjänster. Till skillnad från bestämmelserna i Nato Sofa fastställs i artikel 28.1 i avtalet om försvarssamarbete skattefrihet för allmännyttiga tjänster i enlighet med den allmänna bestämmelsen i artikel 16. Till skillnad från bestämmelserna i Nato

Sofa bestäms i punkten att allmännyttiga tjänster ges till amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer.

Försvarsmakten skaffar vatten, elektricitet och motsvarande allmännyttiga tjänster så att de betalas i samband med betalningen av hyran till affärsverket Försvarsfastigheter som ansvarar för förvaltningen av Försvarsmaktens fastigheter. För de andra fastigheterna som staten använder är aktören Senatfastigheter. För Förenta staternas del sker användningen av dessa tjänster inom avtalet för försvarssamarbete så att Försvarsmakten är kontaktpunkt i ärendet mellan Finland och Förenta staterna i enlighet med ett arrangemang som ska överenskommas närmare.

I artikel 16 i avtalet om försvarssamarbete finns en allmän bestämmelse om skattebefrielser relaterade till officiellt bruk. Beroende på situationen beviljas skattebefrielser för officiell verksamhet som direkt skattefrihet eller genom återbetalningsförfarande. Enligt 102 § i 10 kap. i mervärdesskattelagen får den skattskyldige för skattepliktig rörelse dra av skatten på en vara eller tjänst som den skattskyldige köper av en annan skattskyldig eller skatten på ett köp. Vid förhandlingarna om avtalet om försvarssamarbete konstaterades att parternas gemensamma ståndpunkt är att när det gäller anskaffningar som görs av avtalsentreprenörer som förts in i registret över mervärdesskattskyldiga i Finland kan texten "i enlighet med artikel 16 i detta avtal utan skatter", "consistent with Article 16 of this Agreement, less taxes" också betyda avdragsrätt i enlighet med 10 kap. i mervärdesskattelagen. Skattefrihet för officiellt bruk och de förfaranden som gäller detta har retts ut närmare i motiveringen till artikel 16.

Enligt artikel 28.2 i avtalet om försvarssamarbete konstaterar parterna att de amerikanska styrkorna kan behöva använda radiofrekvenser. Förenta staterna ska tillåtas använda sina egna telekommunikationssystem (enligt definitionen av telekommunikation i Internationella teleunionens stadga och konventionen om Internationella teleunionen från 1992). Detta omfattar rätten att använda de medel och tjänster som krävs för att säkerställa full förmåga att använda telekommunikationssystem samt rätten att använda de radiofrekvenser som krävs för detta ändamål. Det ska vara kostnadsfritt för Förenta staterna att använda radiofrekvenser. De amerikanska styrkorna ska vidta varje rimlig åtgärd för att i förväg samordna radiofrekvensanvändningen med det finska verkställande organet.

Enligt 39 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation krävs för innehav och användning av radiosändare radiotillstånd som beviljas av Transport- och kommunikationsverket, om inte något annat föreskrivs i paragrafen. Enligt 7 mom. behöver Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare, om radiosändaren endast används på de frekvensområden som fastställts enbart för Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk i föreskrifter som Transport- och kommunikationsverket meddelat med stöd av 96 § 1 mom. Enligt 9 mom. behöver en företrädare för en främmande stat inte radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare vid stats- eller arbetsbesök, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion.

De amerikanska styrkorna kan också behöva använda frekvenser inom andra frekvensområden än de som fastställts enbart för Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk. De amerikanska styrkorna betraktas inte heller befinna sig i Finland för ett sådant stats- eller arbetsbesök som avses i paragrafen. Således föreslås det att det till 39 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation fogas ett nytt moment enligt vilket de amerikanska styrkorna inte behöver radiotillstånd för innehav och användning av de radiosändare som de använder. För att sammanjämka och koordinera olika användarbehov och undvika radiostörningar är det viktigt

att de amerikanska styrkorna på det sätt som avses i artikel 28.2 vidtar varje rimlig åtgärd för att i förväg samordna radiofrekvensanvändningen med det finska verkställande organet eller dess utsedda företrädare. Försvarsministeriet kan utse Försvarsmakten som sin företrädare.

Enligt 265 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ska den som använder en radiosändare för maritim radiokommunikation eller amatörradiokommunikation ha ett av Transport- och kommunikationsverket beviljat behörighetsbevis eller ett behörighetsbevis som beviljats av en behörig myndighet i ett annat land och som Transport- och kommunikationsverket har godkänt som giltigt i Finland. I 2 mom. föreskrivs att kravet på behörighetsbevis inte gäller Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som de enbart använder för ändamål som hänför sig till det militära försvaret.

De amerikanska styrkorna har nödvändigtvis inte ett sådant behörighetsbevis för användning av radiosändare som avses i 265 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation och som beviljats av en behörig myndighet i ett annat land. Därför föreslås det att 265 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ska ändras så att det av de amerikanska styrkor som avses i avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna inte förutsätts ett sådant behörighetsbevis som avses i 1 mom.

Enligt 324 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation gäller bestämmelserna i 326 § (inspektion av radioutrustning) och 327 § (undersökning av utrustning) samt 329 § 3 mom. (granskning och undersökning av utrustning på grund av lagstridighet eller skadliga störningar) inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som innehas av dem och som uteslutande används för ändamål som hänför sig till det militära försvaret. Artikel 48 i Internationella teleunionens stadga ger möjlighet att avvika från bestämmelserna i radioreglementet som kompletterar denna stadga när det uttryckligen handlar om militär användning av radiofrekvenser.

Enligt artikel 11.2 i avtalet om försvarssamarbete får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte bordas eller kontrolleras utan Förenta staternas samtycke. Dessutom har de amerikanska styrkorna i enlighet med artikel 28 i avtalet om försvarssamarbete rätt att i vilket fall som helst använda sina telekommunikationssystem. Således behöver 324 § 1 mom. utvidgas till att täcka de amerikanska styrkorna i enlighet med avtalet om försvarssamarbete. Därför föreslås det att 1 mom. ändras så att i avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna avsedda amerikanska styrkors radiokommunikation eller radioutrustning som innehas av dem i fortsättningen ska omfattas av sådana begränsningar i tillämpningsområdet för inspektioner som avses i bestämmelsen.

Artikel 29. Verkställighet och tvister. Enligt punkt 1 gäller alla skyldigheter enligt avtalet under förutsättning att anslagna medel finns tillgängliga för dessa ändamål. I avtalet finns också förpliktelser för vilka fullgörandet inte är bundna till anslag.

Enligt punkt 2 får parternas behöriga myndigheter i enlighet med sin respektive lagstiftning vid behov och på lämpligt sätt utbyta information, inbegripet personuppgifter, för främjande av verkställigheten av avtalet. Sådan information som utbyts i samband med verksamhet enligt avtalet, inbegripet personuppgifter, ska syfta till att förbättra försvars- och säkerhetssamarbetet. Parterna ska i enlighet med tillämpliga internationella avtal mellan parterna och nationella lagar och andra författningar skydda information som mottagits från den andra parten. På behandlingen av personuppgifter tillämpas i Finland till exempel EU:s allmänna dataskyddsförordning (EU) 2016/679, dataskyddslagen (1050/2018), lagen om behandling av

personuppgifter inom Försvarmakten (332/2019) och lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018). I samband med informationsutbyte blir i synnerhet dataskyddslagstiftningens krav på säkerställande av dataskyddsgarantier när personuppgifter överförs till ett tredjeland tillämpliga. Ytterligare garantier av dataskyddet kan innefattas i andra gällande avtal som parterna ingått, såsom informationssäkerhetsavtalet mellan Finland och Förenta staterna.

I artikel 29.3 konstateras att parterna eller deras verkställande organ får ingå genomförandeavtal eller överenskommelser för att genomföra bestämmelserna i avtalet. För Finlands räkning är det verkställande organet enligt definitionen i artikel 2 Finlands försvarsministerium eller dess utsedda företrädare. Vem som är part i ett genomförandeavtal eller en överenskommelse om genomförande ska fastställas i enlighet med ansvarsområdesindelningen i reglementet för statsrådet eller den sektorsspecifika lagstiftningen. Som avtalets verkställande organ koordinerar försvarsministeriet och informerar Förenta staterna vilken aktör som i varje enskilt fall ska vara nationellt behörig att förhandla om de avtal och överenskommelser som avses i punkten. I beredningen deltar de ministerier och myndigheter som behövs samt till exempel affärsverk såsom Försvarsfastigheter och Forststyrelsen. Genomförandeavtalen och överenskommelserna kan till sitt innehåll vara antingen fördrag, internationella förvaltningsavtal eller juridiskt obundna överenskommelser.

I punkt 4 konstateras att de verkställande organen vid behov ska samråda för att säkerställa en korrekt verkställighet av avtalet. De verkställande organen ska ta fram förfaranden för samråd mellan sina respektive personalstyrkor för alla frågor som gäller en effektiv verkställighet av avtalet.

Enligt punkt 5 ska tvister om tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i detta avtal lösas på lägsta möjliga nivå och vid behov lyftas till de verkställande organen för behandling och lösning. Tvister om tolkningen och tillämpningen av detta avtal som inte kan lösas av de verkställande organen ska när så är lämpligt hänskjutas till parterna för samråd och lösning.

I punkt 6 förbinder sig parterna att inte hänskjuta tvister och andra frågor som är föremål för samråd enligt avtalet till nationella domstolar, till internationella domstolar, tribunaler eller liknande organ eller till någon annan tredje part för avgörande.

Artikel 30. Ikraftträdande, ändringar och giltighetstid. Artikeln innehåller typiska slutbestämmelser för statsfördrag.

Enligt punkt 1 träder avtalet i kraft den första dagen i den andra månaden efter dateringen på den senare not genom vilken parterna på diplomatisk väg underrättar varandra om att de har slutfört de inhemska förfaranden som krävs för att avtalet ska kunna träda i kraft.

I Förenta staterna kräver avtalet om försvarssamarbete inte behandling eller godkännande av senaten för att träda i kraft, utan presidentens godkännande räcker. I befogenheten att förhandla och underteckna avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna ingick också rätten att godkänna avtalet, varför avtalet inte längre förutsätter ett separat förfarande för godkännande av Förenta staterna.

I punkt 2 konstateras att detta avtal får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna. Avtalsändringarna godkänns och sätts i kraft i enlighet med 8 kap. i grundlagen.

I punkt 3 finns bestämmelser om avtalets giltighet och möjlighet till uppsägning. Enligt punkten har avtalet en inledande giltighetstid på tio år och därefter fortsätter avtalet att gälla men kan

sägas upp av endera parten med ett års varsel genom ett skriftligt meddelande till den andra parten genom diplomatiska kanaler. Bestämmelsen motsvarar bestämmelserna i avtalen om försvarssamarbete som Förenta staterna ingått med de andra medlemsstaterna i Nato.

I punkt 4 konstateras att bilaga A till detta avtal ska utgöra en integrerad del av avtalet och enligt punkten får den ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna eller deras verkställande organ. Ändringarna i bilagan godkänns och sätts i kraft i enlighet med 8 kap. i grundlagen. Finlands regering ingår för Finlands räkning avtal om ändringar i bilagan.

10 Specialmotivering till lagförslagen

10.1 Lag om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete

1 §. *Bestämmelser som hör till området för lagstiftningen.* Paragrafen innehåller en bestämmelse om att de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet om försvarssamarbete ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem. De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen har refererats närmare i specialmotiveringen till avtalet samt nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. *Gränserna för överenskomna anläggningar och områden.* Enligt paragrafen fastställer försvarsmakten gränserna för de överenskomna anläggningar och områden som den förfogar över och som uppräknas i bilaga A.

De överenskomna anläggningarna och områdena betyder de i bilaga A till avtalet om försvarssamarbete uppräknade anläggningarna och områdena inom finskt territorium till vilka amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om har obehindrad tillgång till och användning av enligt artikel 3 i avtalet. Bilagan innehåller anläggningar och områden som permanent används av försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendets kasernområde i Ivalo används emellertid av Gränsbevakningsväsendet.

Bilaga A till avtalet om försvarssamarbete utgör en integrerad del av avtalet och den godkänns som en del av avtalet enligt 8 kap. i grundlagen. I bilagan definieras inte områdenas noggranna gränser i detalj. Försvarsmakten ska göra en närmare definition av områdena i samarbete med Förenta staterna genom att upprätta de nödvändiga dokument som gäller områdenas detaljerade gränser. Vad gäller området som förfogas av Gränsbevakningsväsendet ska Gränsbevakningsväsendet delta i områdets definition tillsammans med försvarsmakten.

Enligt artikel 3.2 i avtalet om försvarssamarbete kan man i detta sammanhang efter nödvändiga separata beslutsförfaranden även definiera de eventuella anläggningar och delar av områden inom de överenskomna anläggningarna och områdena som endast finska och amerikanska styrkor ska få använda. Befogenheten att fastställa att endast amerikanska styrkor får använda anläggningar och områden ska dock inte ingå i försvarsmaktens i denna paragraf avsedda befogenhet att fastställa gränserna för de överenskomna anläggningarna och områdena utan om den ska bestämmas separat.

3 §. *Undantag som gäller export av försvarsmateriel och kontroll av export av produkter med dubbel användning.* Genomförandet av verksamhet i överensstämmelse med avtalet om försvarssamarbete, framför allt utförelse från finskt territorium av sådan försvarsutrustning,

sådana förnödenheter och sådan materiel som avses i artikel 4 och transitering, förutsätter att Finlands nationella lagstiftning inte utgör hinder för tillämpningen av avtalet. Detta förutsätter att verksamheten enligt avtalet om försvarssamarbete begränsas utanför tillämpningsområdet för lagen om export av försvarsmateriel och lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning.

4 §. Undantag som gäller yrkeslicenser och yrkeskvalifikationer. I artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete, som gäller yrkeslicenser, befrias medlemmar av de amerikanska styrkorna samt amerikanska avtalsentreprenörer från kravet på yrkeslicenser utfärdade i Finland för tillhandahållande av varor och tjänster när förutsättningar enligt artikeln uppfylls. I motiveringarna enligt artikel (se avsnitt 9) har man öppnat den viktigaste nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen i anknytning till yrkeslicenser. En del inspektions- och kontrollåtgärder i Finland baserar sig på EU-lagstiftningen. I fråga om dessa är det föreslagna undantaget dock förenligt med EU-lagstiftningen (se avsnitt 3 ovan).

De licenser som avses i artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete avser inte bara yrkeslicenser av olika slag som beviljas åt fysiska personer utan också deras yrkeskvalifikationer och yrkesutövarnas registreringskrav som ansluter sig till tillhandahållandet av tjänster. För utövning av ett reglerat yrke kan det av yrkesutövaren förutsättas registrering till exempel i tillsyns- eller tillståndregister av en nationell behörig myndighet innan yrkesutövningen inleds. Till exempel i Finland införs yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården i nationella centralregister för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården med tanke på genomförandet av tillsynen av de yrkesutbildade personerna.

För tydlighetens skull föreslås det till lagen om sättande i kraft av avtalet en allmän undantagsbestämmelse, som klargör när det är möjligt att avvika från kraven på yrkeslicenser, kvalifikationer eller registrering av yrkesutövare i olika förvaltningsområden. Den föreslagna bestämmelsen ska till sitt innehåll motsvara artikel 10.3, dock så att i den beaktas ovan beskrivna nationella registrerings- och anmälningsskyldigheter.

I den föreslagna paragrafen ska hänvisas till artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete och i de förutsättningar som närmare fastställs i den. Med detta avses att undantaget i enlighet med avtalet ska tillämpas förutsatt att personen innehar en giltig amerikansk yrkeslicens eller motsvarande licens eller en dylik licens från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller annan lämplig yrkeskvalifikation som godkänts av amerikanska myndigheter. Undantaget ska tillämpas enbart vid tillhandahållande av tjänster eller varor som en del av uppgifter som baserar sig på avtalet om försvarssamarbete. I lagen om sättande i kraft avses med anhörig personer som avses i artikel 2.6 i avtalet om försvarssamarbete.

5 §. Behörighet att återkalla avstående från jurisdiktion. Enligt 1 mom. i paragrafen fattas det i artikel 12.2 i avtalet om försvarssamarbete avsedda beslutet om återkallande av avstående från jurisdiktion i Finland av riksåklagaren.

Enligt nämnda artikel 12.2 får avståendet återkallas i enskilda ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse. När riksåklagaren fattar beslutet om återkallande, ska han eller hon vid beslutsfattandet bland annat ta hänsyn till huruvida det av undersökningsskäl och med tanke på genomförandet av det straffrättsliga ansvaret är särskilt viktigt att utföra förundersökningen i Finland. Andra grunder som ska beaktas vid beslutsfattandet kan vara till exempel situationer i vilka brottet har väckt allmän uppmärksamhet i Finland, brottet är samhällligt betydande i Finland, brottet som har riktat sig till en finländare är allvarligt och sådant till sin typ eller kvalitet att det är motiverat att behandla det i en finsk rättsprocess, den jämlika behandlingen av likadana brott som har ingåtts i Finland, främjandet av att en finländsk målsägandes rätt till

skadestånd genomförs, tryggandet av en finländsk svarandes rättigheter i synnerhet i fråga om mer allvarliga brott, brottet har ingåtts inom finskt territorium och förknippas med ett hot av dödsstraff, lands- eller högförräderibrott som riktar sig till Finland, genom brottet ha Finlands statliga eller militära rättigheter eller intressen för övrigt allvarligt kränkts eller äventyrats samt brottet har riktat sig till en finsk myndighet.

Enligt paragrafens 2 mom. ska de i artikel 12.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedda underrättelserna mottas av riksåklagaren. På basis av underrättelser ska riksåklagaren bli underrättad om de fall i fråga om vilka det kan vara motiverat att återkalla det i 1 mom. avsedda avståndet från jurisdiktion.

6 §. Fastställande av tjänsteutövning. Enligt paragrafen ska den i artikel 12.6 i avtalet om försvarssamarbete avsedda kontakten med den behöriga amerikanska militära myndigheten ske genom riksåklagaren. Bestämmelsen betyder att riksåklagaren enligt nämnda punkt 6 kan lägga fram information som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning, samråda om den samt be att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas.

Enligt paragrafen ska den i artikel 15.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedda kontakten med den behöriga amerikanska militära myndigheten ske genom försvarsmakten. Bestämmelsen betyder att försvarsmakten enligt nämnda punkt 3 kan lägga fram information som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning, samråda om den samt be att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas.

7 §. Samarbete avseende offrens rättigheter. Enligt paragrafen ska den behöriga myndigheten i Finland avseende det i artikel 12.7 i avtalet om försvarssamarbete avsedda samarbetet och informationsutbytet gällande främjandet av offrens rättigheter vara riksåklagaren.

8 §. Behörighet att underrätta om gripande och anhållande. Enligt paragrafen ska en underrättelse om gripande och anhållande i enlighet med artikel 13.1 i avtalet om försvarssamarbete lämnas till den behöriga amerikanska militära myndigheten av riksåklagaren.

9 §. Förblivande eller ställande under amerikanska militära myndigheters kontroll. Enligt 1 mom. i paragrafen ska beslut om i artikel 13.2 i avtalet om försvarssamarbete avsett förblivande eller ställande under amerikanska militära myndigheters kontroll fattas på framställning av åklagaren av den domstol som fattar beslut om häktning. Vid handläggningen av ärendet ska i övrigt i tillämpliga delar iakttas 3 kap. i tvångsmedelslagen. Den behöriga åklagaren kan vara en åklagare som är behörig att utföra åtalet i det aktuella brottmålet eller vid behov en annan åklagare.

Enligt paragrafens 2 mom. kan åklagaren framställa en i artikel 13.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedd begäran om att finska myndigheter ska få verkställa frihetsberövande av en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en sådan medlem. Den behöriga åklagaren kan vara en åklagare som är behörig att utföra åtalet i det aktuella brottmålet eller vid behov en annan åklagare.

10 §. Förlängning av tidsfristen för rättsligt förfarande. Enligt paragrafen kan samtycke till förlängning av ett i artikel 13.4 i avtalet om försvarssamarbete avsett straffrättsligt förfarande ges eller en överenskommelse ingås av åklagaren efter det att den domstol som är behörig i åtalsärendet eller, innan åtal väcks, av någon annan tingsrätt där behandlingen av ärendet lämpligen kan ske har gett tillstånd till det på begäran av åklagaren.

11 §. Avräkning av tiden för frihetsberövande. Enligt paragrafen ska på ett i artikel 13.5 i avtalet om försvarssamarbete avsett brottmål som behandlas vid en finsk domstol tillämpas bestämmelserna om avräkning av tiden för frihetsberövande i 6 kap. 13 § i strafflagen. Punkten förutsätter att tiden för frihetsberövande som verkställs av de amerikanska militära myndigheterna avräknas från frihetsstraffen som döms i samma ärende. Paragrafen avses vara förtydligande och ha anknytning till det att det i 6 kap. 13 § i strafflagen inte finns några uttryckliga bestämmelser om dylika situationer.

12 §. Undantag för tjänster som är avsedda för väpnade styrkor. I artikel 21 i avtalet om försvarssamarbete avses tjänster som är avsedda för medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga till sådana medlemmar samt andra personer som parterna kommit överens om som fysiska personer, till exempel marketenterier, intendenturer, mässar, centrum för sociala aktiviteter och utbildning samt rekreatiomsområden. Enligt artikeln ska på i artikeln avsedda tjänster till medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga till sådana medlemmar samt andra personer som parterna kommit överens om inte i Finland krävas licens eller tillstånd eller inspektion eller annan tillsyn. Detta innebär ett undantag från Finlands nationella lagstiftning i fråga om dessa tjänster och funktioner. Dessa har behandlats närmare ovan i motiveringen till artikel 21 i avsnitt 9. En del av inspektions- och tillsynsbestämmelserna i Finland baserar sig på EU-lagstiftningen. I fråga om dessa är det föreslagna undantaget dock förenligt med EU-lagstiftningen (se avsnitt 3).

För tydlighetens skull föreslås det till lagen om sättande i kraft av avtalet om försvarssamarbete ett allmänt undantag från de licenser, registreringar, underrättelser, tillsyn och inspektioner som tjänsterna enligt artikel 21 förutsätter. Undantaget möjliggör försäljningen av sådana produkter som avses i artikeln i den omfattning som avses i artikel 21.1 oberoende av sådana licenser som branschvisa lagar förutsätter. Några av de tjänster som avses i artikel 21 kan i stället för licenser förutsätta att aktören registrerar sig eller de kan med stöd av den nationella lagstiftningen vara anmälningspliktig verksamhet. Därför föreslås det att i paragrafen utöver licenser konstateras att undantaget även gäller sådana registreringar och underrättelser. När ifrågavarande tjänster och organisationer upprätthålls och tillhandahålls ska den tillämpliga amerikanska lagstiftningen iakttas. Förenta staterna ansvarar för tillsynen och inspektionen av de militära tjänsterna i enlighet med sin lagstiftning.

13 §. Bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen. Paragrafen innehåller en sedvanlig bestämmelse som gäller sättande i kraft av de bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen genom förordning av statsrådet. De bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete som hör till området för lagstiftningen har behandlats närmare i samband med avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

14 §. Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse, enligt vilken det föreskrivs om lagens ikraftträdande genom förordning av statsrådet.

10.2 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

17 §. Undantag från tillämpningsområdet. Såsom det förklaras ovan i motiveringen till artikel 4 i lagen om försvarssamarbete ska det till 17 § 1 mom. 10 punkten underpunkt a, som gäller undantag från skjutvapenlagens tillämpningsområde, fogas ett nämnande om avtalet om försvarssamarbete.

10.3 Lag om ändring av 40 § i utlänningslagen

40 §. Uppehållsrätt. Enligt motiveringen till artikel 7 i avtalet om försvarssamarbete ovan innehåller avtalet inga bestämmelser om befrielse av medlemmar av en styrka, medlemmar av en civil komponent, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer från kravet på uppehållstillstånd. Under avtalsförhandlingarna blev det dock klart att det inte ska ställas några förutsättningar som är jämförbara med uppehållstillstånd för inresan av de persongrupper som avses i artikel 7.2. Dessutom ska bestämmelser som reglerar registrering och kontroll av utlännningar enligt artikel 7.3 inte tillämpas på amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga.

I 40 § i utlänningslagen finns bestämmelser om uppehållsrätt i Finland. I underpunkterna till paragrafens 1 mom. finns en förteckning över situationer där uppehåll är lagligt. Lagligt uppehåll kan ske till exempel med visering, uppehållstillstånd eller i vissa fall utan dem. Enligt paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om uppehållsrätten för unionsmedborgare och därmed jämförbara personer i 10 kap. i lagen.

Även om uppehållet av personer som avses i artikel 7.2 i avtalet om försvarssamarbete i många fall kan anses vara laglig med stöd av någon av de grunder som nämns i 40 § 1 mom. i utlänningslagen eller med stöd av 2 mom., är regleringen inte heltäckande när de gäller en längre uppehåll. Därför föreslås det att det till förteckningen i 1 mom. ska fogas en ny 9 punkt om lagligheten av uppehållet för medlemmar av en styrka, medlemmar av en civil komponent, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer som avses i avtalet om försvarssamarbete. Till momentet ska även fogas en ny 8 punkt om lagligheten av uppehållet av en i Nato Sofa, Parisprotokollet, Pfp Sofa och dess andra tilläggsprotokoll avsedd medlem av en styrka. Av i nämnda avtal avsedda medlemmar av en civil komponent och anhöriga förutsätts alltså visering eller uppehållstillstånd (se RP 90/2023 rd, s. 60-61).

10.4 Lag om ändring av militärfordonslagen

1 §. Tillämpningsområde. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. med bestämmelser om begränsningen av lagens tillämpningsområde. Enligt inskränkningen tillämpas på de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon som avses i artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete endast kraven i 23 a § i militärfordonslagen. I den nya 23 a § som fogas till lagen föreskrivs om utfärdande av militära registreringsskyltar med stöd av avtalet om försvarssamarbete. Situationen blir aktuell när man i enlighet med avtalet vill ha militära registreringsskyltar till de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon. På andra privata motorfordon som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ska enligt artikel 9.2 i avtalet tillämpas förslaget till en ny 83 a § i lagen om ändring av militärfordonslagen i denna proposition. För övrigt ska militärfordonslagen inte på basis av avtalet tillämpas på amerikanska fordon i Finland.

23 a § Utfärdande av militära registreringsskyltar med stöd av avtalet om försvarssamarbete. Till militärfordonslagen ska fogas en ny 23 a §. I paragrafens 1 mom. finns bestämmelser om försvarsmaktens registreringsskyltar som ges till de amerikanska styrkornas i artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete avsedda officiella icke-taktiska fordon. Till dessa fordon ska enligt avtalet på begäran av de amerikanska militära myndigheterna utfärdas registreringsskyltar i enlighet med de förfaranden som fastställts för Finlands försvarsmakt samt sådana handlingar och fordonsmärkningar som vanligtvis krävs för användningen av motorfordon i Finland.

Enligt paragrafens 1 mom. ska huvudstabens tekniska granskningsavdelning ha befogenheter att föra in de uppgifter som behövs för identifiering av ett i 1 mom. avsett fordon i

militärfordonsregistret. Ett fordon som avses i paragrafens 1 mom. ska inte heller omfattas av besiktningskraven, och förfarandet sköts helt och hållet genom informationsutbyte mellan amerikanska militära myndigheter och huvudstabens tekniska granskningsavdelning. I praktiken ska bestämmelsen närmast gälla fordon som används av amerikanska militära myndigheter.

I enlighet med avtalet om försvarssamarbete godkänner och erkänner Finland de godkännanden och motsvarande processer som Förenta staterna gett fordon. Därmed kan den finska myndigheten vid utfärdande av registreringsskyltar bara agera på basis av de uppgifter som i varje enskilt fall finns tillgängliga. Parterna avtalar närmare från fall till fall om uppgifterna och den utrustning som används inom finskt territorium.

Momentet ger huvudstabens tekniska granskningsavdelning rätten att överväga vilka uppgifter som antecknas i registret om fordonet, eftersom bestämmelsens ordalydelse inte ålägger myndigheten att registrera alla uppgifter som möjliggörs av bestämmelsen.

I paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om de förutsättningar på vilka huvudstabens tekniska granskningsavdelning kan införa fordonets uppgifter genom ett särskilt förfarande. Begäran om införandet av uppgifter ska lämnas av amerikanska militära myndigheter i enlighet med artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete. Förutsättningen för införandet av uppgifterna och därmed också för utfärdandet av registreringsskyltar är att en tillräcklig verifikation av de uppgifter om fordonet som ska föras in i registret läggs fram. Enligt bestämmelsen kan huvudstabens tekniska granskningsavdelning begära ytterligare uppgifter om fordonen, till exempel tekniska uppgifter om ett fordon. Förfarandet baserar sig på artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete. Det bör nämnas att Statskontoret enligt 32 § 2 mom. i trafikförsäkringslagen (460/2016) ansvarar för en trafikskada om finska staten har åtagit sig att ersätta skador som orsakas av fordon som ägs av någon annan stat.

10.5 Lag om ändring av mervärdesskattelagen

94 §. I paragrafen föreskrivs det om skattefrihet för varor som importerats. Till 1 mom. i bestämmelsen ska fogas en ny 27 punkt, som gäller skattefriheten av sådana varor som de i artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete avsedda medlemmarna av de amerikanska styrkorna, familjemedlem som hör till medlemmens hushåll och anställda hos amerikanska avtalsentreprenörer för in för personligt bruk.

Paragrafens nuvarande 1 mom. 24 punkten gäller import av varor som görs i Finland av försvarsmakten i en annan medlemsstat i EU eller part i Nato. Skattefria är enligt punkten import av varor som importerats för användning enligt 129 c § av försvarsmakten i en annan medlemsstat i EU eller försvarsmakten i en annan stat som är part i Nato, under förutsättning att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro. Till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget återbetalas enligt 129 c § 2 mom. den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av försvarsmaktens väpnade styrkor i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats.

I mervärdesskattedirektivet finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. Enligt artikel 143.1 h i mervärdesskattedirektivet ska medlemsstaterna undanta transaktioner från skatteplikt när det gäller import av varor till en medlemsstat som är part i nordatlantiska fördraget, om den görs av väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i detta fördrag och varorna är avsedda att användas av dessa styrkor

eller av den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

Enligt artikel 19.1 i avtalet om försvarssamarbete får medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer under sitt uppdrag på finskt territorium tull- och skattefritt föra in egna personliga ägodelar, möbler, ett privat motorfordon per person över arton år och andra varor avsedda för eget personligt bruk eller hushållsbruk. Denna förmån gäller inte bara varor som tillhör sådana personer, utan också varor som skickas till dem som gåvor eller levereras till dem enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist på finskt territorium. Införselmängden får inte överstiga vad som är rimligt för personligt bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de förs in för kommersiella ändamål. Denna punkt i artikeln, inklusive beaktande av begränsningar för införsel av vissa varor, genomförs i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

De nuvarande undantag från skatt enligt mervärdesskattelagen som gäller försvarsinsatser inom ramen för EU eller Nato gäller endast varor som importeras för officiellt bruk av väpnade styrkor för en annan stats försvarsmakt eller av den civilpersonal som åtföljer dem. Tillämpningsområdet för skattefrihet för import av varor enligt artikel 19 i avtalet om försvarssamarbete omfattar varor som importeras av medlemmar av amerikanska styrkor, deras anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer i Finland för personligt bruk. För närvarande är det bara diplomatiska representanter och deras familjemedlemmar som har rätt att skattefritt importera varor avsedda för personligt bruk. Likaså har cheferna och de högsta tjänstemännen för en del internationella organisationer som beviljats status som diplomatisk företrädare samt medlemmar i deras familjer motsvarande rätt. I dessa fall tillämpas återbäringsförfarandet nuförtiden heltäckande, och utrikesministeriet fastställer med användning av ett elektroniskt förfarande om sökanden har rätt till skattefrihet.

Enligt 160 § 1 mom. i mervärdesskattelagen svarar Tullen för beskattningen av och tillsynen över import av varor, om den som är skattskyldig för importen inte är införd i registret över mervärdesskattskyldiga vid den tidpunkt då skyldigheten att betala skatt uppkommer. Tullen är skattemyndighet också när den skattskyldige är en fysisk person och importen inte anknyter till den skattskyldiges affärsverksamhet. När det gäller medlemmar av de amerikanska styrkorna, familjemedlemmar som hör till medlemmens hushåll och anställda hos amerikanska avtalsentreprenörer ingår beskattningen således i Tullens behörighet.

Befrielse från skatt vid import beviljas genom tillämpning av direkt befrielse om den medlem av de amerikanska styrkorna, den anhöriga till en sådan medlem eller den anställda hos en amerikansk avtalsentreprenör som importerar varan vid tidpunkten för importen har ett adekvat intyg om att personen i enlighet med villkoren och begränsningarna i avtalet om försvarssamarbete har rätt till tull- och skattefri import. Enligt bestämmelsen ska den som importerar varan på begäran visa upp adekvat intyg för Tullen. Som adekvat intyg kan man använda till exempel ett identitetskort eller motsvarande intyg som kan anses vara tillförlitligt. Förslaget innebär i praktiken att importören lämnar en normal elektronisk tulldeklaration där han eller hon hänvisar till sin rätt till tullfrihet och skattefrihet. Tullen ber enligt prövning importören visa upp det intyg som är en förutsättning för befrielse från tull och skatt.

Av administrativa skäl är ett villkor för skattebefrielse att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete. Detta villkor stämmer överens med motsvarande bestämmelse som enligt förslaget fogas till 129 d §. Villkoret är också förenligt med de nuvarande villkor som gäller för EU:s och Natos försvarsverksamhet och de villkor som gäller

för internationella organisationer. Den föreslagna bestämmelsen gör det emellertid möjligt att tillämpa gränsen på 170 euro flexibelt.

I de situationer där en medlem av de amerikanska styrkorna, en anhörig till en sådan medlem eller en anställd hos en amerikansk avtalsentreprenör inte har eller vid tidpunkten för importen inte kan visa upp ett sådant adekvat intyg som krävs för befrielse lämnar importören en normal tulldeklaration och betalar skatt för importen på normalt sätt (tull, mervärdesskatt och punktskatt). Enligt förslaget ska skatten för importen dock kunna återbetalas senare på grundval av en begäran om omprövning som lämnas Tullen. Till begäran om omprövning fogas ett adekvat intyg som visar att importören i enlighet med de villkor och begränsningar som anges i avtalet om försvarssamarbete har rätt till tull- och skattefri import.

129 d §. Den nuvarande bestämmelsen i paragrafen gäller avdrag av skatt som återburits till ett för högt belopp till internationella aktörer som avses i 129–129 c § mervärdesskattelagen. Bestämmelsen ska ändras så att till den fogas en bestämmelse om återbäringen av skatt som ingår i varor och tjänster som köpts för personligt bruk av en i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete avsedd medlem av en amerikansk styrka eller en familjemedlem som hör till medlemmens hushåll. Den nuvarande bestämmelsen i paragrafen ska flyttas till 129 e §.

I mervärdesskattedirektivet finns bestämmelser om skattebefrielse som gäller Natos gemensamma försvarsinsatser. Enligt artikel 151.1 c i mervärdesskattedirektivet ska medlemsstaterna undanta transaktioner från skatteplikt bland annat när det gäller leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster vilka utförs i en medlemsstat som är part i Nordatlantiska fördraget och är avsedda att användas av civilpersonal som medföljer väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i fördraget när styrkorna deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna. Enligt artikel 151.1 i mervärdesskattedirektivet får undantaget när det gäller leverans av varor som inte försänds eller transporteras ut ur den medlemsstat där leveransen äger rum och när det gäller tillhandahållande av tjänster således beviljas antingen genom återbetalningsförfarandet eller genom direkt befrielse.

Till försvarsmakten i en annan stat som är part i nordatlantiska fördraget ska enligt 129 c § 2 mom. i mervärdesskattelagen återbetalas den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som har köpts för officiellt bruk av den civilpersonal som åtföljer försvarsmaktens väpnade styrkor när de väpnade styrkorna deltar i en gemensam försvarsinsats. En förutsättning för återbäring är enligt paragrafens 3 mom. att varans eller tjänstens skattebelagda inköpspris är minst 170 euro. Enligt 4 mom. återbetalas skatten kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts hos Skatteförvaltningen. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Skatteförvaltningen kontrollerar förutsättningarna för återbäring och återbetalar skatten. Enligt 5 mom. i paragrafen ska Skatteförvaltningen bestämma närmare vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

Enligt artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete ska medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga inte vara skyldiga att på finskt territorium betala någon form av skatt, avgift, licensavgift eller liknande kostnader, exempelvis mervärdesskatt, för köp, ägande, innehav, användning, överlåtelse dem emellan eller överlåtelse i samband med dödsfall av egen materiell lös egendom som förts in till Finland eller förvärvats där för eget personligt bruk. Skattebefrielsen ska tillämpas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. All återbetalning ska ske inom trettio dagar från det att en begäran om detta mottagits.

De nuvarande undantag från skatt enligt mervärdesskattelagen som gäller försvarsinsatser inom ramen för EU eller Nato gäller endast varor och tjänster som köps för officiellt bruk av väpnade styrkor för en annan stats försvarsmakt i Finland eller av den civilpersonal som åtföljer dem.

Tillämpningsområdet för de personliga skattebefrielser som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete omfattar varor och tjänster som medlemmar av de amerikanska styrkorna i Finland och deras anhöriga skaffar för personligt bruk. För närvarande är det bara diplomatiska företrädare och medlemmar i deras familjer som vid anskaffning för personligt bruk har rätt till återbäring av mervärdesskatten. Likaså har cheferna och de högsta tjänstemännen för en del internationella organisationer som beviljats ställning som diplomatisk företrädare samt medlemmar i deras familjer rätt till återbäring av mervärdesskatt.

Enligt artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete tillämpas skattebefrielsen i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden, och återbetalning sker inom 30 dagar från det att en begäran om detta har mottagits. Detta innebär att befrielsen kan beviljas genom ett återbetalningsförfarande. I Finland tillämpas återbäringsförfarandet nuförtiden generellt på internationella aktörer i landet. I överensstämmelse med övriga fall ska befrielsen när det gäller varor och tjänster som köps i Finland av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller anhöriga till sådana medlemmar genomföras med användning av återbäringsförfarandet.

Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen återbetalas skatt som tagits ut vid anskaffning av varor och tjänster i Finland till en i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete avsedd medlem av en amerikansk styrka i Finland, om varan eller tjänsten har köpts för personligt bruk av medlemmen av en amerikansk styrka eller en familjemedlem som hör till medlemmens hushåll. Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen tillämpas på återbäringen även i övrigt de begränsningar och förutsättningar som fastställs i avtalet om försvarssamarbete. På motsvarande sätt som enligt artikel 19 får de anskaffade mängderna således inte överstiga vad som är rimligt för personligt bruk, och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de har köpts för kommersiella ändamål.

Av administrativa skäl är ett villkor för återbäring att varornas eller tjänsternas skattebelagda inköpspris är totalt minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete. Detta villkor står i samklang med den nya 27 punkt som enligt förslaget ska tas in i 94 § 1 mom. Villkoret är också förenligt med de nuvarande villkor som gäller för EU:s och Natos försvarsverksamhet, diplomatiska beskickningar och internationella organisationer. I regel är en förutsättning för återbäring således att varornas eller tjänsternas skattebelagda inköpspris är totalt minst 170 euro. Bestämmelsen gör det emellertid möjligt att tillämpa gränsen på 170 euro flexibelt. Skatten ska kunna återbetalas till exempel i en situation där personen reser ut ur Finland och inköpspriset är under 170 euro.

Enligt det föreslagna 3 mom. i paragrafen ska skatten återbetalas kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Perioden på ett kvartal sammanfaller med de perioder för ansökan om skatteåterbäring som tillämpas för andra internationella aktörer. Av administrativa skäl ska ansökan göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Denna frist stämmer också överens med den som tillämpas för andra internationella aktörer. Enligt 3 mom. ska det till ansökan fogas ett adekvat intyg om att sökanden med stöd av avtalet om försvarssamarbete, sökandens status eller ändamålet med varan eller tjänsten har rätt till återbäring. Som intyg ska man enligt förslaget kunna använda till exempel ett identitetskort eller motsvarande intyg som kan anses vara tillförlitligt. I fråga om intyget iakttas gemensamt beslutade förfaranden i enlighet med artikel 17.1 i avtalet om försvarssamarbete.

Återbetalning av skatten ska enligt förslaget ingå i Skatteförvaltningens behörighet. I överensstämmelse med detta ska Skatteförvaltningen enligt 3 mom. kontrollera förutsättningarna för återbäring och återbetala skatten. Enligt det föreslagna 4 mom. i paragrafen

ska Skatteförvaltningen bestämma närmare vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

129 e §. Till paragrafen ska flyttas den bestämmelse om avdrag av skatt som återburits till ett för högt belopp till internationella aktörer som avses i 129–129 c § och som tidigare ingick i 129 d §. Till bestämmelsen ska fogas en hänvisning till 129 d § i lagförslaget, som gäller återbäringsförfarandet gällande personliga anskaffningar som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete. Den nuvarande bestämmelsen i paragrafen, som gäller ändringssökande och räknande av tidsfristen för begäran om omprövning för internationella aktörer som avses i 129–129 c § ska flyttas till 129 f §, som fogas till lagen.

129 f §. Till 129 f §, som fogas till lagen, ska flyttas bestämmelsen som tidigare ingick i 129 e § och som gäller ändringssökande och räknande av tidsfristen för begäran om omprövning för internationella aktörer som avses i 129–129 c §. Till bestämmelsen ska fogas en hänvisning till 129 d § i lagförslaget, som gäller återbäringsförfarandet för personliga anskaffningar som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete.

209 r §. I paragrafen föreskrivs om förvaringen av fakturor som ligger till grund för en ansökan om skatteåterbäring som gäller i 128–129 c § avsedda internationella aktörer. Till bestämmelsen ska fogas en hänvisning till 129 d § i lagförslaget, som gäller återbäringsförfarandet för personliga anskaffningar som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete.

10.6 Lag om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet

1 §. *Tillämpningsområde.* Paragrafens 1 mom. ska specificeras. Såsom det förklaras ovan i motiveringen till artikel 15 i avtalet om försvarssamarbete ska det till tillämpningsområdet av 1 § 1 mom. i lagen om statens skadeståndsansvar fogas en hänvisning till avtalet om försvarssamarbete.

10.7 Lag om ändring av 58 a § i körkortslagen

58 a § *Körkort, körtillstånd och militära körtillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete.* Paragrafens 1 mom. ska specificeras. Till momentet ska fogas en hänvisning till avtalet om försvarssamarbete. Tillägget klargör att lagens 58 a § ska tillämpas på godkännande av körkort och körtillstånd som avses i lagen om försvarssamarbete. Ett sådant tillstånd som nämns i 10.1 i avtalet och ett sådant körkort som nämns i 10.2 i avtalet anses betyda körkort och andra eventuella körtillstånd som är ett bevis på körrätt. Punkt 1 i artikeln gäller tillstånd för en medlem av de amerikanska styrkorna eller en amerikansk avtalsentreprenör. Punkt 2 i artikeln gäller körkort för medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer. Enligt momentet ger ovannämnda tillstånd rätt att i Finland köra sådana motordrivna fordon som motsvarar den körkortskategori som anges på tillståndet. Enligt punkt 2 i artikeln ska det inte krävas något internationellt körkort.

10.8 Lag om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

39 §. *Radiotillstånd.* Enligt förslaget ska paragrafen ändras så att amerikanska styrkor inte behöver radiotillstånd. Enligt artikel 28.2 i avtalet om försvarssamarbete ska de amerikanska styrkorna vidta varje rimlig åtgärd för att i förväg samordna radiofrekvensanvändningen med det finska verkställande organet. I Finland är det verkställande organet Finlands försvarsministerium eller en företrädare som det utsett. Försvarsministeriet kan utse försvarsmakten som sin företrädare. Verkställande organet från Finlands del ska vidare meddela

Transport- och kommunikationsverket om den information om amerikanska militära styrkors användning av frekvenser som den har och som är nödvändiga för Transport- och kommunikationsverket med tanke på samordningen av frekvenser.

Syftet med bestämmelsen är att se till att den rätt att använda telekommunikationssystem och de radiofrekvenser som behövs för deras användning som med stöd av avtalet om försvarssamarbete har getts amerikanska militära styrkor genomförs. Av de amerikanska styrkorna kan inte förutsättas ett radiotillstånd för innehav och användning av sina radiosändare enligt 39 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation, eftersom styrkorna med stöd av avtalet om försvarssamarbete ges rätten att använda egna telekommunikationssystem och radiofrekvenser som krävs för detta ändamål.

Enligt paragrafens 7 mom. behöver försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare, om radiosändaren endast används på de frekvensområden som fastställts enbart för försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk i föreskrifter som Transport- och kommunikationsverket meddelat med stöd av 96 § 1 mom. Om försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet använder andra än de frekvensområden som utsetts för dem, förutsätts radiotillstånd. De amerikanska styrkorna kan till exempel ha behov att använda vissa frekvenser på grund av sina tekniska system även på andra frekvensområden än de som fastställts enbart till försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets användning. Med tanke på samordningen av olika användarbehov och förebyggande av radiostörningar är det därför viktigt att amerikanska styrkor i förväg försöker samordna radiofrekvensanvändningen med det finska verkställande organet på det sätt som avses i artikel 28.2 i avtalet om försvarssamarbete. Detta är viktigt i synnerhet med tanke på tryggandet av störningsfriheten av radiofrekvenser såväl för Förenta staternas egen användning som för nationell civilanvändning.

De ovan beskrivna ändringarna ska enligt förslaget fogas till paragrafen som ett nytt 9 mom. I övrigt föreslås det inga ändringar i paragrafens sakinhåll.

265 §. Påvisande av behörighet. Enligt förslaget ska paragrafens 2 mom. ändras så att till det fogas ett nämnande om i avtalet om försvarssamarbete avsedda amerikanska styrkor. Syftet med bestämmelsen är att se till att amerikanska styrkor har rätt enligt artikel 28 i avtalet om försvarssamarbete att använda sina egna telekommunikationssystem utan ett separat krav på behörighetsbevis.

Enligt 265 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ska den som använder en radiosändare för maritim radiokommunikation eller amatörradiokommunikation ha ett av Transport- och kommunikationsverket beviljat behörighetsbevis eller ett behörighetsbevis som beviljats av en behörig myndighet i ett annat land och som Transport- och kommunikationsverket har godkänt som giltigt i Finland. Amerikanska styrkor har inte nödvändigtvis ett behörighetsbevis för användningen av en radiosändare som beviljats av en behörig myndighet i ett annat land, som avses i 265 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

Amerikanska styrkor har med stöd av artikel 28 i avtalet om försvarssamarbete rätt att använda sina egna telekommunikationssystem, vilket innebär att ett dylikt behörighetsbevis för maritim radiokommunikation eller amatörradiokommunikation inte kan förutsättas av styrkorna. Enligt 265 § 2 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation förutsätts inte heller försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet ha ett behörighetsbevis för maritim radiokommunikation eller amatörradiokommunikation när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret.

324 §. Begränsningar av tillämpningsområdet. Enligt förslaget ska paragrafens 1 mom. ändras så att det även täcker amerikanska styrkors radiokommunikation och radioutrustning som innehas av dem.

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet samt deras radioutrustning har tidigare begränsats utanför bestämmelsen när den används enbart för radiokommunikation som har samband med det militära försvaret. Med beaktande av bestämmelserna i anknytning till Internationella teleunionen ska begränsningarna i lagens tillämpningsområde även i fortsättningen uttryckligen gälla militär verksamhet. Enligt artikel 11.2 i avtalet om försvarssamarbete får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte bordas eller kontrolleras utan Förenta staternas samtycke. Dessutom har amerikanska styrkor enligt artikel 28 i avtalet om försvarssamarbete rätt att använda sina egna telekommunikationssystem. Därför är det nödvändigt att bestämmelsen även täcker amerikanska styrkors radiokommunikation och den radioutrustning som de innehar.

10.9 Lag om ändring av 112 § i luftfartslagen

112 §. Drivande, tillhandahållande och utveckling av flygtrafiktjänster. Paragrafen ska ändras så att till den fogas en nämning om att kostnaderna för de tjänster som med stöd av avtalet om försvarssamarbete befriats från avgifter ersätts med statens medel. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygtrafiktjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i avtalet om försvarssamarbete.

Syftet med bestämmelsen är att se till att leverantören av flygtrafiktjänster får en lämplig ersättning för de tjänster som den tillhandahåller och som med stöd av artikel 11.3 i avtalet om försvarssamarbete är befriade från avgifter. Genom ändringen kan man garantera att Finland även i fortsättningen följer principer enligt EU-lagstiftningen och internationell rätt och ser till enligt deras förpliktelser som är bindande för Finland att aktörer inom civil luftfart inte betalar sådana kostnader som tillhör militär luftfart.

Statens specialuppgiftsbolag Fintraffic Flygtrafiktjänst Ab fungerar enligt 108 § i Finlands luftfartslag som av statsrådet utsedd leverantör av flygtrafikledningstjänst. Dessutom har flygplatserna i S:t Michel och Seinäjoki med stöd av 108 § utsetts att tillhandahålla flygtrafikledningstjänster. Andra flygtrafiktjänster tillhandahålls också av flygplatserna i Enontekis och Villmanstrand. Dessa flygplatser ägs eller upprätthålls inte av staten, vilket innebär att avgiftsbefrielsen enligt artikel 11.3 i avtalet om försvarssamarbete i princip inte gäller tjänster som tillhandahålls av dessa flygplatser. Leverantören av flygtrafiktjänster ansvarar i Finland för serviceurvalet inom såväl civil som militär luftfart. Bestämmelser om flygtrafiktjänster som tillhandahålls civil luftfart finns i EU:s direkt tillämpliga förordningar om EU:s gemensamma europeiska luftrum. Utgångspunkten för lagstiftningen är att en stat ska täcka de kostnader som flyg som är befriade från avgifter orsakar för leverantörer av flygtrafiktjänster.

I Finland har den amerikanska militära luftfarten inte tidigare befriats från flygtrafikens serviceavgifter. I fall där avgifter inte har tagits ut av amerikanska styrkor har försvarsmakten ansvarat för kostnaderna. Det är fråga om försvarsutgifter, vilket innebär att dessa avgifter ska budgeteras under försvarsministeriets budgetavsnitt.

De ovan beskrivna ändringarna ska enligt förslaget fogas till paragrafen som ett nytt 2 mom. Med flygtrafiktjänster avses i 2 mom. såväl sådana tjänster som produceras för alla som utövar luftfart som separata tjänster som produceras för militär luftfart. I övrigt föreslås det inga ändringar i paragrafens sakinhåll.

10.10 Lag om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter

8 §. *Flygplatstjänster för statlig och militär luftfart, prissättning av tjänsterna och samråd om dem.* Paragrafen ska ändras så att till den fogas en nämning om att kostnaderna för de tjänster som med stöd av avtalet om försvarssamarbete befriats från avgifter ersätts med statens medel. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygplatstjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i avtalet om försvarssamarbete.

Syftet med bestämmelsen är att se till att leverantören av flygplatstjänster får en lämplig ersättning för de tjänster som den tillhandahåller och som med stöd av artikel 11.3 i avtalet om försvarssamarbete är befriade från avgifter. Rätten av leverantören av flygplatstjänster till ersättning ska även i praktiken genomföras till fullt belopp för att leverantören av flygplatstjänster inte ska subventionera verksamheten. Genom ändringen kan man garantera att Finland även i fortsättningen följer principer enligt EU-lagstiftningen och internationell rätt och ser till enligt förpliktelser som är bindande för Finland att aktörer inom civil luftfart inte betalar sådana kostnader som tillhör militär luftfart.

Finavia Abp fungerar i Finland som ett flygplatsnätbolag enligt 4 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter och har till uppgift att driva, tillhandahålla och utveckla flygplatsnätet och flygplatstjänster för den civila, statliga och militära luftfartens behov. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/12/EG om flygplatsavgifter. Artikel 3 i direktivet förutsätter att flygplatsavgifter är icke-diskriminerande. Enligt artikel 10 i direktivet, som gäller differentierad service, ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att flygplatsens ledningsenhet ska kunna variera kvaliteten på och omfattningen av enskilda flygplatstjänster, terminaler eller delar av terminaler för att tillhandahålla skräddarsydda tjänster eller avsätta en terminal eller del av terminal för särskilt ändamål. Nivån på flygplatsavgifterna får differentieras utifrån kvaliteten på och omfattningen av sådana tjänster samt deras kostnader eller andra objektiva och öppet redovisade skäl. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 3 ska det stå flygplatsens ledningsenhet fritt att fastställa sådana differentierade flygplatsavgifter. Direktivet identifierar inte en situation i vilken användarna av en flygplats helt befrias från avgifter.

Enligt artikel 1.4 i direktivet om flygplatsavgifter ska direktivet inte tillämpas på avgifter som tas ut som ersättning för flygtrafiktjänster en route och terminaltjänster i enlighet med förordning (EG) nr 1794/2006 eller på avgifter som tas ut som ersättning för marktjänster enligt bilagan till direktiv 96/67/EG eller på avgifter som tas ut för att finansiera assistans till passagerare med funktionshinder och passagerare med nedsatt rörlighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006. Förordning (EG) 1794/2006 har senare upphävts genom förordning 391/2013, som å sin sida har upphävts genom förordningen om inrättande av ett prestations- och avgiftssystem i det gemensamma europeiska luftrummet 317/2019. Från tillämpningsområdet för flygplatsavgiftsdirektivet har alltså avgränsats de avgifter på vilka prestations- och avgiftssystemet enligt lagstiftningen om det gemensamma europeiska luftrummet tillämpas.

I Finland har den amerikanska militära luftfarten inte tidigare befriats från serviceavgifter. I fall där avgifter inte har tagits ut av amerikanska styrkor har försvarsmakten ansvarat för kostnaderna. Det är fråga om försvarsutgifter, vilket innebär att dessa avgifter ska budgeteras under försvarsministeriets budgetavsnitt.

De ovan beskrivna ändringarna ska enligt förslaget fogas till paragrafen som ett nytt 3 mom. I övrigt föreslås det inga ändringar i paragrafens sakinhåll.

10.11 Lag om ändring av fordonslagen

1 a § *Avgränsning av tillämpningsområdet.* Till avgränsningarna av tillämpningsområdet för 1 a § i fordonslagen ska fogas ett nytt moment, enligt vilket på i avtalet om försvarssamarbete avsedda fordon som registreras i Finlands trafik- och transportregister på det sätt som avses i avtalet tillämpas endast kraven i 83 a §.

Avgränsningen är nödvändig eftersom fordon som avses i avtalet och registreras i Finland inte omfattas av de krav som vanligen gäller för fordon som tas i bruk i Finland eller av andra bestämmelser för nationellt eller EU-godkännande. I förfarandet godtas registrering, besiktning och licensiering som amerikanska militära myndigheter eller civila myndigheter i Förenta staterna eller dess delstater eller subnationella politiska förvaltningsområden utfört av motorfordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga enligt bestämmelserna i artikel 9.1 i avtalet om försvarssamarbete. Med stöd av avtalet om försvarssamarbete tillämpas finska besiktningskrav inte på fordon som antingen rör sig tillfälligt eller som har registrerats i Finland. I avtalet om försvarssamarbete har avtalats att de amerikanska militära myndigheterna ska vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för fordon som de använder tillfälligt. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga är dessutom skyldiga att upprätthålla fullgod säkerhet hos privatägda motorfordon. Sådana fordon ska därför genomgå tillämpliga periodiska tekniska besiktningskrav. Bakom skyldigheten till periodiska besiktningskrav ligger kraven i EU:s besiktningsdirektiv (2014/45/EU) samt i Wienöverenskommelsen om besiktning. Bägge innehåller möjligheten att avvika från kraven när det gäller fordon som används av väpnade styrkor. Från synvinkeln av avtalet om försvarssamarbete omfattar undantaget även fordon som importeras för privat bruk. Besiktningskraven i 6 kap. i fordonslagen tillämpas alltså inte på fordon som avses i avtalet, oberoende av om de är i tillfälligt bruk och i den sändande statens register eller om de har registrerats i Finland i enlighet med den föreslagna 83 a §.

83 a § *Anmälan och registrering av fordon registeruppgifter med stöd av avtalet om försvarssamarbete.* Till fordonslagen ska fogas en ny 83 a §, i vilken finns bestämmelser om privatägda fordon som avses i artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete. Till dem ska enligt avtalet om försvarssamarbete på begäran av amerikanska styrkor utfärdas registreringsskyltar samt dokument och anteckningar som vanligen krävs för användning av fordon på finskt territorium. Registreringsskyltarna får inte särskiljas från sådana som i allmänhet utfärdas till den finska befolkningen. Därtill finns det bestämmelser om ett exceptionellt förfarande med vilket anmälan och registrering av fordon som avses i avtalet om försvarssamarbete kan göras. I paragrafen används termen fordon, som används i fordonslagen. Den ska täcka termerna motorfordon och släpvagnar, som används i avtalet om försvarssamarbete. Förfarandet förutsätter inte att fordonet ska föras till ett besiktningsställe och registreringen ska skötas helt på basis av informationsutbyte mellan amerikanska militära myndigheter och Transport- och kommunikationsverket. En del av de uppgifter som sparas i trafik- och transportregistret på basis av avtalet om försvarssamarbete är sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 10 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och de utlämnas endast till en annan myndighet enligt 29 § i den lagen och 230 § i lagen om transportservice. Dyliga uppgifter är bland annat namn- och adressuppgifter till fordonens ägare och innehavare. På behandlingen av personuppgifter i anknytning till registreringen ska tillämpas EU:s allmänna dataskyddsförordning och behandlingen av personuppgifter baserar sig på artikel 6.1 c (den personuppgiftsansvariges skyldighet enligt lagen). I paragrafen används möjligheten till nationell reglering enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen genom att utfärda mer detaljerade bestämmelser om de personuppgifter som behandlas än i dataskyddsförordningen.

Enligt paragrafens 1 mom. får Transport- och kommunikationsverket anteckna fordonets uppgifter i trafik- och transportregistret och utfärda registrerings skyltar och registreringsintyg för fordon avgiftsfritt. Transport- och kommunikationsverket antecknar fordonets uppgifter i trafik- och transportregistret med ett undantagsförfarande. Registret definieras i 2 § 36 punkten i den gällande fordonslagen, vilket innebär att terminologi enligt definitionen används i momentet. I det föreslagna momentet hänvisas till lagen om transportservice, i vars 27 kap. finns bestämmelser om de uppgifter som får antecknas i registret. Transport- och kommunikationsverket får anteckna i registret uppgifter som föreskrivs i 219 och 221 § i lagen om transportservice. Om fordonet ska i praktiken antecknas i registret fordonets identifierings- och tekniska uppgifter, uppgifter om ägande, innehav samt om försäkring och användningsändamål. Med uppgifter om användningsändamål avses uppgiften om fordonet finns i privat eller tillståndspliktig användning. I praktiken är det närmast fråga om privat användning. Transport- och kommunikationsverket kan också anteckna andra uppgifter om fordonet så att registeranteckningarna ska motsvara uppgifter som vanligen krävs i Finland. Momentet ger verket rätten att överväga vilka uppgifter som antecknas i registret, eftersom bestämmelsens ordalydelse inte ålägger myndigheten att registrera alla uppgifter som möjliggörs av bestämmelsen. Genom dessa moment genomförs artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete när det gäller fordon i privat bruk. Momentets tillämpningsområde begränsas dock inte enligt fordonets innehav.

I paragrafens 2 mom. ska föreskrivas om de förutsättningar på vilka Transport- och kommunikationsverket kan anteckna uppgifter om fordonet genom det särskilda förfarandet. Begäran om registrering av ett fordon kommer från amerikanska militära myndigheter i enlighet med artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete. Transport- och kommunikationsverket kan förhandla och begära om ytterligare uppgifter som behövs för registrering, till exempel tekniska uppgifter om fordonet.

I paragrafens 3 mom. finns bestämmelser om en överlåtelsebegränsning, som överensstämmer med artikel 19.2. Dessutom finns det skäl att beakta att fordonen enligt artikel 9.1 i avtalet är befriade från bilskatt. I artikel 19.2 i avtalet har det avtalats att varor som förvärvats skatte- och/eller tullfritt inte får säljas eller på annat sätt överlåtas till personer på finskt territorium som inte har rätt att tullfritt föra in sådana varor, om inte en sådan överlåtelse godkänns av behöriga finska myndigheter. Fordon som registrerats genom det exceptionella förfarandet får inte säljas till exempel till en person som bor permanent i Finland men de kan överlämnas till en annan person som avses i avtalet om försvarssamarbete, skrotas slutligt eller exporteras. Transport- och kommunikationsverket ska anteckna informationen om överlåtelsebegränsningen i registret.

127 §. *Temporär användning av fordon som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter eller i avtalet om försvarssamarbete.* Det är meningen att ändra 127 § i fordonslagen så att i den beaktas såväl Nato Sofa som det aktuella avtalet om försvarssamarbete. Också paragrafens rubrik ska ändras så att den täcker avtalet om försvarssamarbete.

Till paragrafens 1 mom. ska fogas ett nämmande om avtalet om försvarssamarbete. Paragrafen infördes i samband med verkställandet av Nato Sofa (132/2024) och den täcker bara temporär användning av fordon som avses i Nato Sofa då fordonet har antecknats i den sändande statens fordonsregister och det används i Finland med den sändande statens registrerings skyltar av styrkor och civilpersonal. Avvikande från Nato Sofa omfattar avtalet om försvarssamarbete dock även anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer, med vilka det avses juridiska personer och deras anställda. Enligt förslaget ska fordonslagen revideras så att temporär användning av ett fordon klart tillås för alla personer som avses i avtalet om försvarssamarbete.

Paragrafens 2 och 3 mom. förblir oförändrade.

11 Ikraftträdande

Det föreslås att den lag om avtalet om försvarssamarbete som ingår i propositionen ska träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Det föreslås att andra lagar som ingår i propositionen ska träda i kraft samtidigt som avtalet om försvarssamarbete träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

12 Bifall av Ålands lagting

I avtalet om försvarssamarbete begränsas Åland inte utanför lagens tillämpningsområde. Enligt ingressen till avtalet beaktar parterna Ålands särställning enligt folkrätten, vilket i detta sammanhang speciellt hänvisar till Ålands demilitarisering och neutralisering. Om dessa har avtalets i konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering av den 20 oktober 1921 (nedan Ålandskonventionen) samt i fördraget mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna av den 11 oktober 1940 (blev i kraft även efter Sovjetunionens sönderfall, se FördrS 102/1992). Avtal om Ålands särställning och sedvanerätt har redogjorts för närmare i regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (RP 315/2022 rd, s. 73–74).

Åland har en etablerad folkrättslig ställning, som inte hindrar Finland från att intensifiera sitt militära samarbete med olika aktörer och inte heller från att ingå avtal om försvarssamarbete. När avtalet om försvarssamarbete tillämpas, ska det emellertid tas hänsyn till begränsningarna i anknytning till demilitarisering i de ovannämnda avtalen gällande Åland. Finland är enligt Ålandskonventionen skyldigt att vidta nödvändiga åtgärder för att trygga Ålands neutralitet. Det finns hänvisningar till Ålands särställning i ingressen till avtalet om försvarssamarbete samt i artikel 11 i avtalet. Därtill konstateras det i dess artikel 1 att all verksamhet ska bedrivas med full respekt för Finlands internationella rättsliga förpliktelser, vilket även omfattar avtal om Ålands särställning.

Åland hör också till Nato Sofas regionala tillämpningsområde. Åland är en del av Finlands suveräna territorium och Finland ansvarar för Ålands internationella förhållande på det sätt som avses i artikel XX i Nato Sofa. Finland lyfte fram Ålands folkrättsliga särställning i diskussionerna om Finlands anslutning till Nato (RP 315/2022 rd). Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget påverkar inte Ålands ställning, som grundar sig på internationell rätt (RP 315/2022 rd).

Avtalet om försvarssamarbete innehåller inga bestämmelser som enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapet Ålands behörighet. Riket har enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som föreskrivs i 12 § i den lagen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd samt beredskap inför undantagsförhållanden. Dessutom har riket enligt 27 § 42 punkten i den lagen lagstiftningsbehörighet i fråga om övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen för Åland ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet. Med beaktande av det som sagts ovan finns det inget behov att för ikraftträdandebestämmelserna be ett bifall från

Ålands lagting i enlighet med 59 § 1 mom. i självstyrelselagen. Utifrån tidigare praxis för godkännande av internationella avtal är det dock möjligt att i en senare fas begära lagtingets bifall för godkännande av avtalet om försvarssamarbete, om det visar sig nödvändigt (GrUU 80/2022 rd).

13 Verkställighet och uppföljning

I artikel 29.3 i avtalet finns bestämmelser om genomförandeavtal och om arrangemang genom vilka bestämmelserna i avtalet genomförs. Försvarsmakten och Förenta staternas väpnade styrkor kartlägger behoven för de nödvändiga genomförandearrangemangen. Preliminärt har det uppskattats att det är nödvändigt att upprätta genomförandeavtal och -arrangemang om till exempel straffrättslig jurisdiktion, säkerhet, infrastruktur och byggande, inresa och utresa, tullar samt beskattning.

14 Förhållande till andra propositioner

På försvarsministeriet finns under beredning ett utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten och till vissa andra lagar (PLM002:00/2023). Det är meningen att ändra lagen om försvarsmakten bland annat så att försvarsmakten kan använda fastigheter temporärt när detta är nödvändigt också med tanke på genomförandet av försvarssamarbetet och Nordatlantiska fördragsorganisationens gemensamma försvar. Därtill ska förslaget utvidga försvarsmaktens befogenheter utanför de områden som disponeras av försvarsmakten i deras omedelbara närhet samt för att trygga den främmande statens väpnade styrkor. Målet är att stärka försvarsmaktens förmåga att ta hand om säkerheten av en främmande stats väpnade styrkor. Avsikten är att propositionen ska överlämnas till riksdagen under vårsessionen 2024.

15 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

15.1 Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Nordatlantiska fördraget krävde riksdagens godkännande i sin helhet eftersom det har avsevärd betydelse (se RP 315/2022 rd och GrUU 80/2022 rd). Utöver Natomedlemskapet har också godkännandet av EU-fördragen ansetts ha så avsevärd betydelse att de även på denna grund har behövt riksdagens godkännande (se GrUU 15/1992 rd och GrUU 14/1994 rd och RP 1/1998 rd samt GrUU 38/2001 rd, GrUU 36/2006 rd och GrUU 13/2008 rd). Regeringen anser att avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna är ett avtal av avsevärd betydelse eftersom det begränsar Finlands suveränitet på ett betydande sätt (se nedan avsnittet om behandlingsordning) och kräver därför riksdagens godkännande.

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande bland annat för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkning avser riksdagens grundlagsfästa befogenhet att godkänna internationella förpliktelser alla de bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. En avtalsbestämmelse ska anses höra till området för lagstiftningen 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av en rättighet som är tryggad i grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den fråga som bestämmelsen avser, 4) om det finns gällande bestämmelser i lag om den fråga

som bestämmelsen avser eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas om den i lag. Frågan påverkas inte av om en bestämmelse strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande (se GrUU 80/2022 rd) om Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget att nordatlantiska fördraget i sin helhet ska anses höra till området för lagstiftningen. Enligt utskottets uppfattning bildar nordatlantiska fördraget en integrerad helhet där de enskilda artiklarna har ett nära inbördes samband. Enligt regeringens bedömning är det nordatlantiska fördraget, som är det fördrag genom vilket Nato inrättats, unikt. Bestämmelserna i fördraget berör i stor utsträckning organisationens verksamhet och artiklarna kompletterar varandra. Bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete är inte på motsvarande sätt kopplade till varandra utan de gäller olika delområden i lagstiftningen. Avtalet bildar dock en helhet av bestämmelser som gäller försvarssamarbete, som enligt regeringens uppfattning i sin helhet hör till området för lagstiftningen med undantag för avtalets slutbestämmelser. Det har kommits till motsvarande slutsats gällande Nato Sofa och Parisprotokollet (se RP 90/2023 rd s. 127–128, GrUU 2/2024 rd, s. 6). När det gäller slutbestämmelser utgörs undantaget av artikel 30.3, som gäller avtalets giltighetstid på 10 år och kräver riksdagens godkännande, eftersom bestämmelsen påverkar den tidsmässiga dimensionen av de avtalsbestämmelser (artiklarna 3, 4, 6 och 11) som inskränker Finlands suveränitet för att avtalet inte kan sägas upp innan det har varit i kraft i 10 år.

Artikel 1 i avtalet om försvarssamarbete gäller avtalets tillämpningsområde och syfte. I bestämmelsen konstateras att genom avtalet om försvarssamarbete i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke fastställs ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete och partnerskap mellan Finland och Förenta staterna. Artikeln innehåller skyldigheten att driva verksamheten med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelse. Bestämmelsen påverkar tillämpningen av avtalet och hör i sig till lagstiftningens område. Dessutom hör artikel 2, som gäller definitionerna i avtalet om försvarssamarbete, till området för lagstiftningen. Om de begrepp som definieras i avtalet eller de bestämmelser som avser avtalets tillämpningsområde gäller frågor som hör till området för lagstiftningen, påverkar definitionerna indirekt innehållet och tillämpningen av dessa materiella bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, och de hör därför också själva till området för lagstiftningen (se GrUU 6/2001 rd och GrUU 24/2001 rd).

Dessutom hör artiklarna 3–28 i avtalet om försvarssamarbete i huvudsak till området för lagstiftningen. Förhållandet mellan bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete och den nationella lagstiftningen har redogjorts för i propositionens motivering enligt artikel i avsnitt 9.

Artiklarna 29 och 30 i avtalet om försvarssamarbete innehåller sedvanliga slutbestämmelser om avtalets obundna tvistlösning, informationsväxling, ikraftträdande och ändring av avtalet och bilagorna till det, som inte hör till området för lagstiftningen och som därmed inte heller kräver riksdagens samtycke. Ett undantag från detta utgörs på ovan förklarade sätt av artikel 30.3 i avtalet, som gäller avtalets giltighetstid och uppsägning, som också har koppling till avtalets materiella bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och som begränsar Finlands suveränitet.

I bilaga A till avtalet finns en förteckning över de anläggningar och områden som i synnerhet artiklarna 3 och 4 i avtalet om försvarssamarbete gäller och beträffande vilka i synnerhet befogenheterna enligt artikel 6 ska tillämpas. Även om gränserna till de i bilagan fastställda områdena eller områdenas noggranna definition inte hör till området för lagstiftningen, är riksdagens samtycke till bilagan i sin helhet dock nödvändigt med tanke på Finlands suveränitet, eftersom bilagan reglerar tillämpningsområdet av vissa artiklar (i synnerhet artiklarna 3, 4 och

6) och påverkar därmed också tillämpningen av dessa materiella bestämmelser. Därför kan bilagan i sin helhet anses vara av avsevärd betydelse, vilket innebär att riksdagens samtycke till dess godkännande är nödvändigt enligt 94 § 1 mom. i grundlagen. Bilaga A är en integrerad del av avtalet och ändringar i den förutsätter beslut som fattas i det förfarande som avses i 8 kap. i grundlagen.

15.2 Behandlingsordning

15.2.1 Utgångspunkter

Allmänna utgångspunkter

Avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna skapar enligt artikel 1.1 i avtalet i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete och partnerskap mellan Finland och Förenta staterna. I ingressen till avtalet framhävs i synnerhet Förenta nationernas stadga, nordatlantiska fördraget samt bevarandet av internationell fred och säkerhet. Amerikanska styrkors närvaro på finskt territorium baserar sig på Finlands samtycke och syftet med närvaron är att stödja parternas ansträngningar att främja fred och säkerhet på områden av ömsesidigt intresse och ömsesidig nytta samt att delta i gemensamma försvarsinsatser.

Avtalet om försvarssamarbete är ett bilateralt avtal mellan Finland och Förenta staterna som gäller amerikanska styrkors rättigheter och skyldigheter på finskt territorium. Avtalet intensifierar försvarssamarbetet mellan länderna samt kompletterar och moderniserar bestämmelserna i Nato Sofa. Avtalet om försvarssamarbete är dock inte ömsesidigt, eftersom det enbart gäller amerikanska styrkors verksamhet på finskt territorium. Avvikande från Nato Sofa innehåller avtalet om försvarssamarbete även amerikanska styrkors rätt att komma in på finskt territorium utan separata inresetillstånd.

Rättsligt är avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna ett bilateralt fördrag mellan två av Natos medlemsländer som har anknytning till Nato Sofa men som inte direkt härleder från Finlands medlemskap i Nato.

Enligt 94 § 2 mom. i grundlagen fattas beslut om godkännande eller uppsägning av en internationell förpliktelse med enkel majoritet. Enligt 95 § 2 mom. i grundlagen ska ett lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Enligt 94 § 2 mom. i grundlagen ska beslutet dock fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, om ett förslag om godkännande av en förpliktelse gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution. På motsvarande sätt står det i 95 § 2 mom. i grundlagen att om förslaget dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution, ska riksdagen, utan att förslaget lämnas vilande, godkänna det med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Frågor av två slag regleras i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen. För det första omfattar paragraferna situationer som förutsätter en så kallad inskränkt grundlagsordning (ärenden som gäller grundlagen), i vilket fall lagen godkänns med två tredjedelars majoritet, och till sin natur

är lagen en så kallad undantagslag. De övriga situationer som nämns i paragraferna ska snarare definieras som ärenden som förutsätter två tredjedelar av de avgivna rösterna, vilket inte betyder att lagen blir en undantagslag (RP 60/2010 rd, s. 45–46).

I avtalet om försvarssamarbete överförs befogenheter inte till internationella organisationer eller institutioner, och det är inte heller fråga om en ändring av rikets territorium. Således är bedömningen av huruvida det i avtalet ingår bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och i 95 § 2 mom. i grundlagen av central betydelse. Uttrycket ”gäller grundlagen” har av hävd tolkats så att det är fråga om avtalet till någon del strider mot Finlands grundlag (se t.ex. GrUU 2/2024 rd, stycke 14). Centralt vid bedömningen är därmed huruvida avtalet om försvarssamarbete anses vara förenligt med grundlagen eller strider det till någon del med grundlagen så att detta förutsätter godkännande av avtalet med två tredjedelar av de avgivna rösterna enligt bestämmelserna i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen.

Enligt förarbetena till grundlagen är utgångspunkten att en internationell förpliktelse bara i undantagsfall ska godkännas i så kallad inskränkt grundlagsordning. I förarbetena till grundlagen har det konstaterats att det klaraste, godkända området för en undantagslag kan anses vara internationella förpliktelser, som avses i 95 § 2 mom. i grundlagen. Dessa godkänns i inskränkt grundlagsordning. I förarbetena till grundlagen har det konstaterats att även en lag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som har behandlats i inskränkt grundlagsordning enligt 95 § 2 mom. i grundlagen i rättsligt hänseende är en undantagslag, som omfattas av kravet på avgränsat undantag enligt 73 §.

Under den nuvarande grundlagens giltighetstid har grundlagsutskottet ansett att tre internationella avtal har förutsatt godkännande i inskränkt grundlagsordningen (GrUU 45/2000 rd, GrUU 18/2003 rd och GrUU 2/2024 rd). Det är fråga om ett mycket sällsynt undantag. Därför övervägs det senare i motiveringen i vilken lagstiftningsordning avtalet om försvarssamarbete bör godkännas.

Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. I förarbetena till bestämmelsen har det konstaterats att det föreslagna 3 mom. ska ha betydelse även med tanke på tolkningen vid bedömningen av när en internationell förpliktelse är i strid med bestämmelserna om suveränitet i den nya regeringsformen. Därför är det motiverat att utgå från att sådana internationella förpliktelser som anses vara sedvanliga i modernt internationellt samarbete och som bara i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet kan som sådana inte anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 73/II). Med detta ställningstagande i förarbetena som utgångspunkt diskuteras det närmare nedan om det kan anses att förpliktelsen är sådan som är sedvanlig i modernt internationellt samarbete och som bara i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet. I betraktelsen fästs uppmärksamhet vid betydelsen av Finlands Natomedlemskap för bedömningen av den konstitutionella naturen av avtalet om försvarssamarbete.

I synnerhet med tanke på 1 § 3 mom. i grundlagen finns det skäl att granska syftet med avtalet om försvarssamarbete. Grundlagsutskottet har tidigare bedömt till exempel Finlands medlemskap i Nato med tanke på 1 § 3 mom. i grundlagen och konstaterat att Finlands medlemskap i Nato från den här synvinkeln är problemfritt (GrUU/2022 rd, stycke 7 och 8 samt 33). I regeringens proposition om Nato Sofa bedömdes avtalet med avseende på 1 § 3 mom. i grundlagen (RP 90/2023 rd, s. 134). Grundlagsutskottet behandlade inte saken närmare i sitt utlåtande om Nato Sofa.

Artikel 1.1 i avtalet om försvarssamarbete innehåller en bestämmelse om avtalets syfte. Enligt den fastställs i avtalet i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete och partnerskap mellan Finland och Förenta staterna; avtalet kompletterar de villkor som fastställs i Nato Sofa och som reglerar närvaron av amerikanska styrkor och anhöriga till deras medlemmar på finskt territorium samt, i särskilda situationer som anges i detta avtal, amerikanska avtalsentreprenörers närvaro och verksamhet på finskt territorium. Artikel 1.1 i avtalet uttrycker en utgångspunkt som är av betydelse för avtalets bedömning, dvs. att Förenta staternas verksamhet i Finland sker med Finlands samtycke, som Finland ger genom detta avtal. Syftet med avtalet ska också granskas med dess ingress som utgångspunkt. I ingressen konstateras att avtalet bidrar till internationell fred och stabilitet. I ingressen konstateras vidare att parterna är beslutna att utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp och att hindra, motverka och försvara sig mot angripare, med särskilt beaktande av Förenta nationernas stadga och nordatlantiska fördraget samt bevarandet av internationell fred och säkerhet. Syftet med avtalet kan anses godtagbart med hänsyn till 1 § 3 mom. i grundlagen.

I utgångspunkterna till suveränitetsbedömningen av avtalet om försvarssamarbete är det av betydelse med tanke på bedömningen av hela avtalet att fästa uppmärksamhet vid artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete. Enligt artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete respekteras det i all verksamhet som omfattas av avtalet Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium (se avsnitt 2.2 ovan). Det hänvisas dessutom till bestämmelsen i artikel 1.2 separat i artiklarna 3, 4 och 11 i avtalet, eftersom de i betydande grad berör Finlands suveränitet, men punkten i fråga ska läsas som en övergripande bestämmelse som är av betydelse för alla bestämmelserna i hela avtalet.

Från suveränitetssynvinkeln har också möjligheten att säga upp avtalet om försvarssamarbete av betydelse. Avtalet är, i enlighet med artikel 30 i avtalet, först i kraft i 10 år, varefter det fortsätter att vara i kraft tills vidare, om inte någondera av parterna säger upp avtalet. Under avtalets giltighet är det möjligt att ingripa i eventuella meningsskiljaktigheter gällande tolkningen av avtalets tillämpning med tvistlösningsmekanismen enligt artikel 29 i avtalet. Enligt artikel 29.4 ska de verkställande organen vid behov samråda för att säkerställa en korrekt verkställighet av avtalet. De verkställande organen ska ta fram förfaranden för samråd mellan sina respektive personalstyrkor för alla frågor som gäller en effektiv verkställighet av avtalet. Enligt artikel 29.5 ska tvister om tolkningen och tillämpningen av avtalet lösas på lägsta möjliga nivå och vid behov lyftas till de verkställande organen för behandling och lösning. De tvister som inte kan lösas av de verkställande organen ska när så är lämpligt hänskjutas till parterna, dvs. regeringarna, för samråd och lösning. Enligt artikel 29.6 får tvister och andra frågor som är föremål för samråd enligt avtalet inte hänskjutas till nationella domstolar, till internationella domstolar, tribunaler eller liknande organ eller till någon annan tredje part för avgörande. Verkställandet av avtalet förutsätter aktiv verksamhet av finska myndigheter. Finska myndigheter ska för sin del se till att avtalet tillämpas i enlighet med Finlands grundlag och internationella förpliktelser. I sista hand löser Finlands och Förenta staternas regeringar meningsskiljaktigheterna.

Dessutom ska det beaktas att artikel 29.3 i avtalet gör det möjligt för parterna eller deras verkställande organ att där så är lämpligt ingå genomförandeavtal eller överenskommelser för att genomföra bestämmelserna i detta avtalet. Enligt artikel 30.2 i avtalet får avtalet ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna. Parterna får genom genomförandeavtal eller överenskommelser avtala om närmare tillämpning av bestämmelserna och om gemensamma tolkningar som gäller dem. Det är också möjligt för parterna att genom gemensam överenskommelse ändra avtalet redan under de första 10 åren.

En av kärnfrågorna med tanke på den författningsrättsliga bedömningen av avtalet om försvarssamarbete är i synnerhet bedömningen av avtalet med beaktande av 1 §, 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen.

Förhållande till Nato Sofa

Grundlagsutskottet har bedömt anslutningen till Nato Sofa i sitt utlåtande GrUU 2/2024 rd. Eftersom avtalet om försvarssamarbete till vissa delar har direkt materiell anknytning till bestämmelserna i Nato Sofa, ska bedömningen till den här delen göras med hänsyn till detta utlåtande. Såsom det har konstaterats ovan har avtalet om försvarssamarbete ett nära samband med Nato Sofa, även om det är fråga om ett separat bilateralt avtal som inte har något direkt samband med Natomedlemskapet.

Avtalet om försvarssamarbete tillämpas i allt försvarssamarbete med Förenta staterna, inklusive Natosamarbete då amerikanska styrkor befinner sig på finskt territorium. Mellan andra medlemsländer i Nato tillämpas Nato Sofa. I samarbetet med Förenta staterna tillämpas avtal om försvarssamarbete och Nato Sofa parallellt. Detta innebär att Nato Sofa, kompletterat med bestämmelserna i avtalet om försvarssamarbete, tillämpas till den del som bestämmelser finns i bägge avtalen. Till den del som Nato Sofa innehåller bestämmelser som inte finns i avtalet om försvarssamarbete, tillämpas enbart Nato Sofa. Avtalet om försvarssamarbete omfattar även områden som inte ingår i Nato Sofa.

Den centrala skillnaden mellan avtalet om försvarssamarbete och Nato Sofa gäller amerikanska styrkors rätt att komma in i den andra avtalspartens territorium. När Nato Sofa tillämpas, bestäms eller avtalas det alltid separat om inresa. I avtalet om försvarssamarbete baserar sig rätten till inresa på själva avtalet. I avtalet om försvarssamarbete ingår också rätten att använda separat avtalade anläggningar och områden inom den mottagande staten, och de möjliggör placeringen av materiel på förhand. Om dessa finns inga bestämmelser i Nato Sofa.

Grundlagsutskottet har bedömt Nato Sofa i sitt utlåtande GrUU 2/2024 rd. Grundlagsutskottet konstaterade att det i avtalet fanns tre frågor som gällde grundlagen: rätten att utöva jurisdiktion inom Finlands territorium, frågan om att förbjuda dömande till dödsstraff och rätten att övervaka områden.

När det gäller utövande av jurisdiktion ansåg utskottet att en annan stats möjlighet att utöva jurisdiktion inom finskt territorium var problematiskt med tanke på Finlands interna suveränitet. Grundlagsutskottet konstaterade att det också är av betydelse att denna jurisdiktion gäller ärenden som hör till de allmänna domstolarnas behörighet samt att det förblir öppet hur rättigheterna enligt 8 § i grundlagen och 21 § i grundlagen ska tryggas (se även RP 90/2023 rd, s. 136). Utskottet omfattar därför regeringens bedömning att den sändande statens rätt att utöva jurisdiktion inom finskt territorium gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. i grundlagen och 95 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 2/2024 rd, stycke 32).

Gällande dödsstraff konstaterade grundlagsutskottet att eftersom Nato Sofa inte förbjuder dömande till dödsstraff på finskt territorium, tillåter avtalet i princip det att den sändande staten kan döma till dödsstraff på finskt territorium. Grundlagsutskottet konstaterade att det i huvudsak är möjligt att tolka Nato Sofa på ett med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna problemfritt sätt. Grundlagsutskottet konstaterade vidare att konflikten med förbudet mot dödsstraff i praktiken alltså kan konkretiseras närmast om den sändande statens rättskipnings- eller förvaltningsmyndigheter med stöd av avtalet agerar självständigt på finskt territorium utan de finländska myndigheternas medverkan i strid med det

faktiska samförstånd som nämns i propositionen. Utskottet konstaterar dock att en sådan formell möjlighet gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen, eftersom förbudet i 7 § 2 mom. i grundlagen är ovillkorligt. (GrUU 2/2024 rd, stycke 34–42)

Grundlagsutskottet hade ingenting att anmärka mot det som i propositionens motivering till lagstiftningsordningen sägs om den sändande statens rätt att vidta lämpliga åtgärder i enlighet med artikel VII.10 a andra meningen i Nato Sofa (övervakning av lokaler). Utskottet konstaterade att avtalsbestämmelsen på de grunder som nämns i propositionen gällde grundlagen (GrUU 2/2024 rd, stycke 33).

Grundlagsutskottet behandlade i sitt utlåtande om Nato Sofa också de högsta laglighetsövervakarnas behörighet. Utskottet konstaterade att eftersom propositionen inte innehåller uttryckliga avtalsbestämmelser eller förslag till bestämmelser exempelvis om särskild begränsning av de högsta laglighetsövervakarnas behörighet, är det enligt utskottet inte nödvändigt att på förhand behandla de högsta laglighetsövervakarnas behörighet genom kategoriska definitioner. Utskottet omfattade därför den ståndpunkt som presenterats i propositionen motivering gällande behandlingsordningen (s. 147–148), enligt vilken förhållandet mellan den sändande statens verksamhet enligt Nato Sofa eller Parisprotokollet och skötseln av offentliga uppdrag enligt 108 § 1 mom. och 109 § 1 mom. i grundlagen ska bedömas från fall till fall i laglighetsövervakarnas verksamhet (GrUU 2/2024 rd, stycke 20). Inte heller avtalet om försvarssamarbete innehåller några bestämmelser som uttryckligen gäller de högsta laglighetsövervakarnas behörighet. Därmed kan avtalet om försvarssamarbete till den här delen på motsvarande sätt anses vara problemfritt i konstitutionellt hänseende.

15.2.2 Förenta staternas rätt till inresa och uppehåll

Det finns bestämmelser om Förenta staternas rätt till inresa och uppehåll i artiklarna 3, 4 och 11 i avtalet om försvarssamarbete.

I artikel 11.1 i avtalet om försvarssamarbete konstateras att när luftfartyg, fartyg och fordon som i enlighet med avtalet om försvarssamarbete används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning reser in i, reser ut från och fritt rör sig på finskt territorium ska artikel 1.2 i avtalet följas och parternas synpunkter höras och beaktas (konsultation). Genom bestämmelserna i artikeln ges amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon i princip rätten att fritt resa in i finskt territorium i enlighet med lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden. Hänsyn ska dock i all verksamhet tas till skyldigheten enligt artikel 1.2 i avtalet att visa full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser samt till hörande och beaktande av bägge parternas synpunkter.

Av bestämmelsen följer att amerikanska styrkors inresa och uppehåll i finskt territorium inte av Förenta staterna förutsätter separata tillstånd enligt territorialövervakningslagen. Inresan ska enligt artikel 11 i princip ansluta sig till sådan verksamhet om vilken Finlands synpunkter har hörts och beaktats. Det hörande och beaktande av parternas åsikter som avses i artikel 11.1 i avtalet kan ske på olika nivåer från väpnade styrkor till statens högsta ledning. Dyligt hörande och beaktande av parternas synpunkter som avses i artikel 11.1 ska vara möjligt i olika skeden, till exempel i anknytning till övningsverksamhet, användning av styrkor och den årliga planeringen av den operativa verksamheten eller från fall till fall. Bestämmelsen möjliggör även vid behov nationellt beslutsfattande, till exempel ett beslut enligt lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet i sådana situationer som avses i lagen. Amerikanska styrkors inresa baserar sig i princip på gemensam planering mellan finska och amerikanska väpnade styrkor. I anknytning till hörandet och beaktandet av parternas synpunkter ska synpunkterna om verksamheten enligt avtalet samordnas, eventuella

problem lyftas fram, vid behov till den politiska nivån. Konsultationen gör det också möjligt att Finland kan meddela att någon verksamhet inte överensstämmer med finsk lagstiftning eller sådana internationella rättsliga förpliktelser som är bindande för Finland eller att den förutsätter nationellt beslutsfattande.

Enligt artikel 11 i avtalet får amerikanska styrkor få röra sig fritt i Finland. Det ska inte riktas några särskilda begränsningar på amerikanska styrkors rörelser, men de ska respektera rörelsebegränsningar av olika slag. Till exempel på basis av territorialövervakningslagen, gränsbevakningslagen, polislagen och luftfartslagen har det föreskrivits eller bestämts om skyddsområden eller begränsade områden av olika slag i vilka rörelser eller andra funktioner har begränsats. Även rörelsebegränsningar gällande Ålands demilitariserade zon har betydelse för fri rörelse.

Rätten att komma in i landet har också nära anknytning till rätten enligt artikel 3 i avtalet att ha tillgång till de i bilaga A överenskomna anläggningarna och områdena. Artiklarna 3 och 11 i avtalet har samband med varandra så att artikel 11 tillåter fri inresa för luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning på det sätt som avses i artikeln och artikel 3 tillåter obehindrad tillgång till de i bilaga A listade områdena för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om. För att den rätt som nämns i artikel 3.1 kan förverkligas förutsätter det rätten enligt artikel 11. Dessutom förutsätter artikel 4 i fråga om förhandslagringen av materiel amerikanska styrkors tillgång till finskt territorium.

Rätten till inresa av en annan stats soldater har tidigare betraktats med hänsyn till suveränitet några gånger av grundlagsutskottet. I de tidigare utlåtandena har det varit fråga om att Finland antingen fattar ett beslut som ger rätten till inresa från fall till fall eller uttrycker sitt samtycke till inresa. I de tidigare fallen har det därmed varit fråga om att tillåta inresa på basis av en bedömning från fall till fall.

Natomedlemskapet innebär att styrkor för dess medlemsstater kan komma in på finskt territorium enbart efter att Finland uttryckligen begärt eller samtyckt till det, vilket betyder att inresan inte har ansetts orsaka några problem med tanke på suveräniteten (GrUU 80/2022 rd, GrUU 2/2024 rd). I territorialövervakningslagen finns bestämmelser om ankomst till finskt territorium och om uppehåll i landet samt om tillståndsförfaranden. En militärperson, ett militärfordon, militärt fartyg, militärt luftfartyg och annat statsfartyg från en främmande stat får i princip inte utan tillstånd överskrida gränsen till finskt territorium eller uppehålla sig i landet, delta i en militär övning eller föranstalta en sådan enligt territorialövervakningslagen. Tillståndsärendet behandlas och avgörs av huvudstaben. Försvarsministeriet avgör ett tillståndsärende som gäller en militär övning och kan dessutom förbehålla sig beslutanderätten i ett ärende som annars ska avgöras av huvudstaben. Territorialövervakningslagen har godkänts med grundlagsutskottets medverkan men i utlåtandena har det inte närmare tagits ställning till beslutsfattandeförfarandets förhållande till suveränitet (GrUU 21/2000 rd). Då behandlade utskottet frågan om hur mycket inresa man kan tillåta med försvarsministeriets beslut. Utskottet konstaterade att utgångspunkten vid tillämpningen av bestämmelserna dock bör vara att de endast gäller relativt små avdelningar. När det gäller större militära avdelningar, som de facto kan påverka vår suveränitet, bör frågan om ankomst avgöras utifrån internationella fördrag och genom en beslutsprocess som gäller dem (GrUU 21/2000 rd, s. 3/II). Enligt 3 § i territorialövervakningslagen gäller om ankomst till finskt territorium, uppehåll i landet och avresa från landet utöver den lagen dessutom vad som särskilt bestäms därom eller föreskrivs i internationella avtal som är förpliktande för Finland. Enligt regeringens proposition om territorialövervakningslagen (RP 38/2000 rd) kan det hända att bestämmelser i något

internationellt fördrag eller andra internationella förpliktelser, t.ex. internationell sedvanerätt, tillämpas i första hand före territorialövervakningslagen.

Även lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd gäller rätten av en främmande stats militära styrkor att komma in i landet. Den innehåller bestämmelser om beslutsfattande hos de högsta statsorganen i fråga om lämnande av och begäran om internationellt bistånd samt deltagande i samarbetet. Det är fråga om situationer i vilka inresan baserar sig på Finlands separata beslut att begära bistånd eller om samarbete (GrUU 65/2016 rd).

Den aktuella bedömningssituationen avviker från tidigare fall i synnerhet i och med att Förenta staterna i avtalet om försvarssamarbete i princip ges rätten till inresa och obehindrad rörelse direkt med stöd av avtalet. Hörandet och beaktandet av bägge parternas synpunkter, som ingår i artiklarna 3, 4 och 11 i avtalet om försvarssamarbete, möjliggör informationsförmedlingen om att genomförandet av Förenta staternas verksamhet i Finland förutsätter till exempel nationellt beslutsfattande. Artiklarna innehåller dock inget egentligt tillståndsförfarande. Däremot innehåller artiklarna aktiv växelverkan mellan Finland och Förenta staterna. Dessa artiklar förutsätter hörande och beaktande av parternas synpunkter, och som en del av detta kan Finland komma med sina synpunkter, som Förenta staterna beaktar.

Vid bedömningen av bestämmelser om inresa och rörelse kan för det första beaktas att det är fråga om Finlands egen lösning att använda sin suveränitet, som landet har rätt att göra. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om Finlands Natomedlemskap att den centrala dimensionen av Finlands suveränitet enligt 1 § i grundlagen är möjligheten att fritt besluta om Finlands förbindelser med andra stater och internationella organisationer, och att den suveränitet som fastställs i grundlagen inte kan anses hindra Finlands internationella försvarssamarbete med andra länder eller internationella organisationer. (GrUU 80/2022 rd, stycke 29–34). Å andra sidan ska det vid bedömningen beaktas att det inte på samma sätt som i tidigare bedömningssituationer är fråga om att Finland från fall till fall tillåter inresan och uppehållet av ett annat lands militära styrkor utan Finland ger genom detta avtal en rätta att resa in i och röra sig i landet enligt avtalet under avtalets giltighetstid. Vid bedömningen av ärendet finns det skäl att beakta att avtalet enligt dess artikel 30.3 först ska vara i kraft i 10 år och därefter tills vidare, men att det kan sägas upp. Finlands möjligheter att kontrollera inresan och uppehåll i landet av de amerikanska styrkorna under avtalets giltighet baserar sig alltså på parternas ömsesidiga hörande och beaktande av den andra partens synpunkter enligt artikel 11.1 samt på bestämmelserna i artikel 11.2 i avtalet om att inresan ska ske enligt lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden. Detta avviker betydligt från andra arrangemang som Finland tidigare gjort gällande rätten av en annan stats väpnade styrkor att komma in i och uppehålla sig i landet.

Även om den ovan redogjorda respekten för Finlands suveränitet, hörandet och beaktande av parternas synpunkter enligt artikel 11.1 samt samordnings- och anmälningsförfarandet enligt artikel 11.2 inte innebar ett uttryckligt beslut om inresetillstånd som motsvarar systemet i territorialövervakningslagen eller ett uttryckligt samtycke till Förenta staternas inresa före inresan, kan arrangemanget dock anses ge möjligheten att definiera gränser för de amerikanska styrkornas närvaro inom finskt territorium.

Eftersom bestämmelsen i första hand baserar sig på brett samarbete, som baserar sig på ett fördrag och förtroende och på de gränser som närmare fastställs inom dess ramar, ska lösningen betraktas som mycket exceptionellt och speciell. Med tanke på utgångspunkterna till avtalet ska det dessutom beaktas att avtalet enligt artikel 1.1 baserar sig på folkrätten och Finlands samtycke och att man vid tillämpningen av avtalet enligt dess artikel 1.2 ska visa respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser. Därför är det möjligt att anse

att dylikt samarbete mellan två av Natos medlemsländer som baserar sig på förtroende och inom ramen för vilket parterna närmare genom att höra varandras synpunkter och beakta dem ska definiera gränserna för godkänd inresa i och för sig i konstitutionellt hänseende är möjligt och inte problematiskt med tanke på 94 § 3 mom. i grundlagen, eftersom avtalet alltså möjliggör Finlands egen ståndpunkt och viljeyttring till den andra parten, som den andra parten ska beakta.

Under konsultationen kan Finland antingen allmänt eller i ett enskilt fall meddela att inresa av en viss typ inte är acceptabel. Med hänsyn till de amerikanska styrkornas skyldighet enligt artikel 1.2 i avtalet att respektera Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, ska amerikanska styrkor agera i enlighet med Finlands ståndpunkt. Denna skyldighet stöds även av artikel 1.1, enligt vilken ramen för försvarssamarbetet skapas i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke. Om Finland meddelade att någon verksamhet inte överensstämmer med Finlands lagstiftning eller internationella rättsliga förpliktelser som är bindande för Finlands del eller att den förutsätter nationellt beslutsfattande, ska amerikanska styrkor avstå från dylik verksamhet och agera enligt Finlands ståndpunkt med anledning av skyldigheten att respektera suveräniteten enligt artikel 1.2.

När man emellertid tar hänsyn till att arrangemanget begränsar Finlands suveränitet, eftersom avtalet inte på ett bindande sätt innehåller rätten att definiera närvaron av en annan stats väpnade styrkor i Finland med uttryckliga förhandsbeslut, kan artikel 11.1 i avtalet anses vara problematiskt med tanke på 1 § 1 mom. i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan man konstatera att även om det kan anses att den helhet som artikel 11.1 och 11.2 samt artikel 1.2 bildar ger Finland vissa möjligheter att kontrollera inresan, innebär förfarandet dock inte att Finland från fall till fall beslutar när inresa tillåts. Bakom inresan ligger hörandet av bägge parternas synpunkter och beaktandet av dem samt ett samordnings- och anmälningsförfarande. Finland ska ha kvar möjligheten att bilda en åsikt och uttrycka sina synpunkter, som Förenta staterna ska respektera. Det är dock möjligt att Finland i vissa situationer i förväg inte får veta om sådan inresa som man hade velat begränsa. Detta avviker från alla tidigare arrangemang som Finland gjort om inresa, arrangemanget ska vara i kraft minst tio år från det att avtalet trädde i kraft och fortsätta därefter tills vidare om inte avtalet sägs upp.

På de grunder som anges ovan kan man som helhet anse att arrangemanget inte är problemfritt med tanke på 1 § 1 mom. i grundlagen. Det att Finland inte kan använda uttryckliga möjligheter att fatta rättsligt bindande beslut om inresan av ett annat lands styrkor och det hur långt arrangemanget är kan anses begränsa Finlands suveränitet på ett sådant sätt att avtalet gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen.

15.2.3 Frågor i anknytning till överenskomna anläggningar och områden

Artikel 3 i avtalet om försvarssamarbete innehåller bestämmelser som gäller Förenta staternas rätt att ha tillgång till överenskomna anläggningar och områden inom finskt territorium och använda dem. Dessa överenskomna anläggningar och områden definieras i bilaga A till avtalet. Avtalet i sig gäller verksamhet i såväl dessa anläggningar och områden som utanför dem.

I bilaga A definieras de överenskomna anläggningarna och områdena som avses i artikel 3. I bilagan finns en förteckning över 15 föremål som är sådana överenskomna anläggningar och områden som avses i avtalet. Riksdagen ska ge sitt samtycke till de överenskomna anläggningarna och områdena som en del av godkännandet av avtalet och bilagan till det. Försvarsmakten ska i enlighet med 2 § i förslaget till lag om sättande i kraft genomföra en närmare definition av områdena i samarbete med Förenta staterna genom att upprätta de

nödvändiga, detaljerade dokument som gäller områdenas gränser. Bilaga A är en integrerad del av avtalet och ändringar i det förutsätter beslut som fattas enligt det förfarande som avses i 8 kap. i grundlagen. En närmare definition av gränserna till de i bilaga A specificerade områdena är till sin natur ett beslut som ska fattas av en myndighet. Gränserna för områdena definieras i viss mån befogenheternas gränser, åtminstone när det gäller artikel 6.2 i avtalet. Beslutsfattande i anknytning till godkännandet av bilaga A och ändringar i det kan anses vara problemfritt i konstitutionellt hänseende.

Obehindrad tillgång till och rätt att använda överenskomna anläggningar och områden

I den rätt som fastställs i artikel 3 i avtalet är det fråga om en frågeställning av ett nytt slag, i vilken en annan stat får rätt att få tillgång till finskt territorium och använda det på omfattande sätt direkt med stöd av ett avtal utan uttryckligt avtalande eller samtycke. I princip ska dylika överenskomna anläggningar och områden, som avses i bilaga A, användas gemensamt av Förenta staterna och Finlands försvarsmakt. Därmed är det framför allt fråga om att Finland med stöd av avtalet ger amerikanska styrkor rätten att agera på vissa överenskomna ställen. Rättsligt är det fråga om att Förenta staterna på basis av avtal under avtalets giltighetstid ges tillgång av mer permanent karaktär till vissa anläggningar och områden samt rätten att använda dem. Beviljandet av permanent tillgång och användningsrätt åt en främmande stat kan i viss mån jämföras med immuniteten av diplomatiska beskickningars lokaler (artikel 22 i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser, FördrS 4/1970).

Frågan kan för det första bedömas ur den synvinkeln att det är fråga om ett avtal om försvarssamarbete mellan Finland och en annan Natomedlem i vilket den andra staten på basis av avtal ges tillgång till och rätten att använda anläggningar och områden. Detta avviker dock från det som medlemskapsförpliktelserna i Nato förutsätter av Finland, och det är fråga om en mer långtgående form av samarbete. I verksamhet som sker inom ramen för Nato förutsätter en annan Natomedlemsstats inresa i en annan medlemsstats territorium alltid ett uttryckligt nationellt beslut eller samtycke av den mottagande staten. Avtalet avviker från det sedvanliga samarbetet mellan Natos medlemsstater framför allt så att Förenta staterna i den ges en mycket öppen och långvarig tillgång till och rätt att använda områden.

Om den andra medlemsstatens tillgångs- och användningsrätt till finskt territorium enbart ska ansluta sig till visst, noga definierat samarbete, till exempel övningsverksamhet eller en viss operation, kan den på det här sättet begränsade bestämmelsen anses utgöra en mer sedvanlig form av samarbete när det gäller militära allianser. Grundlagsutskottet har inte tidigare behandlat ett motsvarande utgångsläge för bedömningen.

Det finns dock skäl att vid bedömningen komma ihåg att dylik öppen och långvarig tillgång till och rätt att använda områden enligt avtalet om försvarssamarbete utgör en mer långtgående form av samarbete än vad som förutsätts av Finland som Natomedlem. Med beaktande av en hur omfattande rätt det är fråga om här, i synnerhet med beaktande av öppenheten och omfattningen av förteckningen över användningssyften i artikel 3.1 i avtalet, kan det uppskattas att detta utgångsläge för bedömningen avviker från samarbetet med andra Natoländer.

När man tar hänsyn till öppenheten och omfattningen av tillgången till och rätten att använda områdena enligt artikel 3, kan man konstatera att det är fråga om en mycket omfattande rätt. I föremålen enligt bilaga A till avtalet är det fråga om att en främmande stats väpnade styrkor på basis av ett fördrag får tillgångs- och användningsrätten till de i bilagan nämnda föremålen, som innehas av Finlands försvarsmakt och Gränsbevakningsväsendet. Grundlagsutskottet har tidigare gjort en distinktion där det har förutsatt att när det gäller inresan av större militära

avdelningar, som de facto kan påverka suveräniteten, bör frågan avgöras utifrån internationella fördrag och genom en beslutsprocess som gäller dem (GrUU 21/2000 rd, s. 3/II). Grundlagsutskottet har inte tagit ställning till huruvida inreserätten av en allierad stats militära avdelningar ska betraktas på annat sätt än innan Finland blev Natomedlem. Samtidigt kan det också konstateras att utskottet inte heller har uppskattat en hurudan betydelse ska ges åt det faktum att en annan Natomedlemsstat ges mer omfattande och långvarigare tillgångs- och användningsrätt till finska militära föremål än när det gäller sedvanligt övningsamarbete.

Avtalet ger amerikanska styrkor obehindrad tillgångs- och användningsrätt till försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets föremål. Det är fråga om militära föremål, vilket innebär att den obehindrade tillgångs- och användningsrätten av en främmande stats styrkor till dessa föremål ska anses vara också utrikes- och säkerhetspolitiskt av stor betydelse.

På de grunder som anges ovan kan en obehindrad tillgångs- och användningsrätt inte anses vara problemfritt med tanke på Finlands suveränitet.

Amerikanska styrkors exklusiva tillgång till och rätt att använda överenskomna anläggningar och områden

Enligt artikel 3.2 i avtalet har parterna gemensam tillgång till och rätt att använda de överenskomna anläggningarna och områdena med undantag av sådana delar av dem till vilka de verkställande organen uttryckligen fastställt att endast amerikanska styrkor ska ha tillgång till och rätt att använda. Med stöd av denna avtalsbestämmelse kan Finland och Förenta staterna avtala att någon del av de i bilagan avsedda anläggningarna och områdena kan bara utses för Förenta staternas användning. Enligt artikel 3.3 i avtalet ger Finland, för att främja sådan verksamhet och sådana ändamål, de amerikanska styrkorna tillstånd att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana överenskomna anläggningar och områden eller sådana delar av de överenskomna anläggningarna och områdena som endast får användas av amerikanska styrkor.

Ett sådant område av exklusiv användning är i praktiken ett område på finskt territorium som avses i bilagan eller en del av det till vilket Förenta staterna ges exklusiv tillgång och användningsrätt. Dylig rätt till exklusiv användning kan vara tidsmässigt begränsad. För exklusiv användning kan utses till exempel rum från en byggnad, en hel byggnad eller också hela delar av de överenskomna anläggningarna och områdena. Till den del som det är fråga om en liten del av en byggnad i de överenskomna anläggningarna och områdena, till exempel ett rum eller en del av en lokal, har detta ingen betydelse med tanke på suveränitet. Till den del som det område som utsetts för exklusiv användning är större, ska saken bedömas på annat sätt. Vid statsrådets allmänna sammanträde avgörs i enlighet med 67 § i grundlagen vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Enligt 12 § 2 mom. i statsrådslagen (175/2003) avgörs vid allmänt sammanträde bland annat övriga ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det. Enligt 14 § i statsrådslagen kan ärenden som ankommer på ett ministerium i enskilda fall överföras till allmänt sammanträde, om de anses vara så vittsyftande eller principiellt viktiga att de ska avgöras vid allmänt sammanträde. Beslutet om överföringen fattas härvid vid allmänt sammanträde på framställning av statsministern eller ministern i fråga. Beslutsfattandets nivå ska alltså bero på hur betydelsefull den exklusive användningen är. Betydelsefullheten beror till exempel på områdets omfattning, läge eller användningssyfte. Riksdagen ska ha rätt att få information i enlighet med 47 § och 97 § i grundlagen. Dessutom kan statsrådet ge riksdagen en redogörelse enligt 44 § i grundlagen, om statsrådet anser att det krävs ett uttryckligt ställningstagande av

riksdagen för en fråga som berör den exklusiva användningen av en överenskommen anläggning eller ett överenskommet område.

Sådan verksamhet där Finland utser en hel byggnad eller ett begränsat område till en annan stat för exklusiv användning och samtidigt ger den andra staten rätten att ansvara för beslutsfattandet om tillgången till området betyder i praktiken en begränsning av finska myndigheters befogenheter. I förarbetena till grundlagen har det konstaterats att suveränitet omfattar såväl intern som extern suveränitet. Enligt förarbetena avses det med intern suveränitet att statsmakten utgör den högsta rättsliga makten i staten. Den viktigaste konsekvensen av den inre suveräniteten är behörigheten att bestämma om de myndigheters och andra organs behörighet som utövar offentlig makt inom statens territorium. Behörigheten omfattar även makt att besluta om rättsordningens innehåll, bestämma om de statliga organens verksamhet och rätt att på olika sätt utöva offentlig makt i förhållande till människor och föremål inom statens territorium (RP 1/1998 rd, s. 71). Utseende för exklusiv användning, som samtidigt begränsar finska myndigheters rätt att komma in i området, betyder rättsligt att Finland genom ett sådant här beslut i praktiken begränsar den offentliga maktens utövande i ett dylikt område, om inte annat avtalas med Förenta staterna i enskilda fall.

En hel motsvarande bedömningssituation har inte tidigare förekommit i grundlagsutskottet. Ett exempel kan anses vara immuniteten av diplomatiska beskickningars lokaler enligt Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser. Utseende av ett område för exklusiv användning kan i viss mån jämföras med okränkbarheten av beskickningars lokaler. Vid utseende av en anläggning eller ett område som avses i artikel 3.2 i avtalet om försvarssamarbete för Förenta staternas exklusiva användning är det dock med tanke på områdets storlek, användningssyfte och betydelse fråga om ett i den grad annorlunda arrangemang att det inte är möjligt att dra några direkta tolkningsmässiga slutsatser från diplomatiska beskickningar till den här bedömningen.

Som en synvinkel till de överenskomna anläggningarna och områdena kan man ytterligare granska förhållandet mellan artikel 3 i avtalet och 4 § i grundlagen. Enligt 4 § i grundlagen är Finlands territorium odelbart. Rikets gränser kan inte ändras utan riksdagens samtycke. I förarbetena till bestämmelsen har det konstaterats att ”Finlands territorium enligt paragrafens första mening är odelbart. Bestämmelsen har ett nära samband med bestämmelsen i 1 § om Finlands suveränitet. Finska staten utövar inom sitt territorium suverän makt, som utesluter andra staters rätt till statlig maktutövning inom Finlands territorium.” (RP 1/1998 rd, s. 77). De överenskomna anläggningarna och områdena är alltså en del av finskt territorium. Även de delar av anläggningarna eller områdena som utses för Förenta staternas exklusiva användning förblir en del av Finlands territorium. Det är fråga om att Finland utser dylika anläggningar eller delar av områden för enbart amerikanska styrkor för en viss tid. Förenta staterna kan begränsa tillgången tilldelar av anläggningar och områden som är i exklusiv användning. Rättsligt är det fråga om Finlands eget beslut att ge tillgångs- och användningsrätt. Det är inte fråga om att beröra odelbarheten av finskt territorium på det sätt som avses i 4 § i grundlagen.

Enligt artikel 4.2 i avtalet om försvarssamarbete ges amerikanska styrkors förhandslagrade materiel och de anläggningar eller delar av dessa som utsetts för deras förvaring till amerikanska styrkor för exklusiv användning. Amerikanska styrkor har exklusiv bestämmanderätt om tillgången till förhandslagrad materiel, om dess användning och om bestämmande över den oberoende om det har lagrats i de överenskomna anläggningarna eller områdena eller utanför dem. På utseende av sådana lagerutrymmen eller deras delar som har utsetts för lagringen av amerikanskt förhandslagrat materiel i de överenskomna anläggningarna och områdena ska tillämpas sådant beslutsförfarande som har redogjorts för i specialmotiveringen till artikel 3.2. Om förhandslagring av materiel eller om dess förvaring utanför de i bilagan nämnda

överenskomna anläggningarna och områdena avtalas beroende på anläggningens eller områdets natur. Om det är fråga om en anläggning eller ett område som finns inom ett område som används av försvarsmakten, tillämpas det beslutsförfarande som redogörs för i specialmotiveringen till artikel 3.2. Eftersom det är fråga om ett område som används av försvarsmakten, är inga problem förknippade med utseendet med tanke på 15 § i grundlagen, som gäller egendomsskydd. I den exklusiva användningen ingår motsvarande frågor om suveränitet som i den exklusiva användningen enligt artikel 3.2.

Utseende av en del av överenskomna anläggningar och områden till amerikanska styrkors exklusiva användning ska alltid förutsätta samförstånd. Rättsligt är det fråga om att Finland genom sitt eget beslut begränsar finska myndigheters tillgång till områden som utsetts för Förenta staternas exklusiva användning och att Finland inte utövar offentlig makt i sådana områden, om det inte bestäms annat i enskilda fall. Det är fråga om begränsad och tidsbunden användningsrätt som baserar sig på samförstånd.

Utseende till exklusiv användning kan dock anses vara problematiskt med hänsyn till suveränitet, eftersom Finland som en del av det ska avstå från utövning av offentlig makt i sådana här områden om inte annat avtals med representanter för amerikanska styrkor.

På de grunder som anges ovan kan man konstatera att avtalet om försvarssamarbete i fråga om obehindrad tillgång och rätt att använda, som igår i artikel 3, samt om Förenta staternas exklusiva användning förutsätter att avtalet godkänns med två tredjedels majoritet enligt 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen.

15.2.4 Rätten att ansvara för säkerhet

I artikel 6.1 i avtalet om försvarssamarbete uttrycks huvudregeln enligt vilken Finland i princip ansvarar för skyddet och säkerheten av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och förhandslagrad materiel.

Enligt artikel 6.2 ger Finland amerikanska styrkor tillstånd att utöva de rättigheter och befogenheter som krävs för amerikanska styrkors användning, drift eller försvar av eller kontroll över överenskomna anläggningar och områden genom att vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden, däribland åtgärder för att upprätthålla eller återställa ordningen och skydda amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och anhöriga. Därtill får amerikanska styrkor enligt artikel 6.3 under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer.

Som utgångspunkt för bedömningen av artikeln kan konstateras att rätten av en annan stats väpnade styrkor att ansvara för disciplinen inom sina egna styrkor på finskt territorium har i konstitutionell bedömning ansetts vara problemfritt med tanke på suveränitet (GrUU 16/2005 rd, s. 5).

Grundlagsutskottet har vid sin bedömning av Nato Sofa betraktat den sändande statens rätt att upprätthålla säkerhet och ordning i de områden som avses i artikel VII.10 a i Nato Sofa. Utskottet omfattade bedömning i regeringens proposition om att rätten att vidta rätt lämpliga åtgärder var konstitutionellt sett problematisk. Utskottet konstaterade att avtalsbestämelsen på de grunder som nämns i propositionen gäller grundlagen (GrUU 2/2024 rd, stycke 33).

Grundlagsutskottet har i och för sig ansett att en annan stats rätt att upprätthålla disciplin bland sina egna styrkor inom finskt territorium är problemfritt. Utskottet har dock konstaterat att en rätt inom ett begränsat område enligt artikel VII.10 a i Nato Sofa har varit problematisk med tanke på suveränitet i synnerhet på grund av befogenhetens öppenhet.

Rätt att utöva behörighet i områdena och i deras omedelbara närhet

Vad gäller artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete kan det konstateras att grundlagsutskottet inte tidigare bedömt en helt motsvarande situation i vilken någon ges befogenheter att ansvara för försvaret av det område som den använder även i dess omedelbara närhet. När det gäller rätten inom området kan man konstatera att den i viss mån liknar rätten enligt artikel VII.10 a i Nato Sofa, men innehållet av rätten att utöva befogenheten har skrivits på annat sätt. Därför är det befogat att granska huruvida det gällande rätten att utöva befogenheter inom de överenskomna anläggningarna och områdena är fråga om en motsvarande rätt som i artikel VII.10 a i Nato Sofa. Därtill finns det skäl att granska betydelse av befogenheten utanför området.

Enligt artikel VII.10 a andra meningen i Nato Sofa får styrkans militärpolis vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa upprätthållandet av ordning och säkerhet i sådana lokaler var disposition har utsetts till den sändande styrkan enligt punkt 1 a första meningen. I regeringens proposition om Nato Sofa ansågs det att eftersom rätten att utöva befogenheten enbart begränsades med uttrycket ”lämpliga åtgärder”, var befogenheternas öppenhet konstitutionellt sett problematisk (RP 90/2023 rd s. 142–145, GrUU 2/2024 rd, stycke 33). Rätten enligt artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete har begränsats så att användningen av behörigheten ska begränsas till nödvändiga och proportionerliga åtgärder.

I sak är detta mycket nära befogenheten enligt artikel VII.10 a andra meningen i Nato Sofa. I rätten enligt artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete har mer detaljerat än i artikel VII.10 a i Nato Sofa skrivits ut internationell rättens principer om när användningen av kraft är nödvändigt och proportionerligt. Grundlagsutskottet anser att denna befogenhet enligt artikel VII.10 a andra meningen i Nato Sofa är problematisk (GrUU 2/2024 rd, stycke 33), och punkten i fråga förutsatte att avtalet skulle godkännas i inskränkt grundlagsordning.

I rätten enligt artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete är det fråga om en mycket mer öppen behörighet än vad som har godkänts i multi- eller bilateralt samarbete mellan polis-, tull- eller gränsbevakningsmyndigheter (till exempel GRUU 56/2006 rd, GrUU 65/2016 rd, GrUU 4/2024 rd). Med tanke på att det inom områdena inte nödvändigtvis bara är fråga om åtgärder som riktas till amerikanska medborgare utan även andra än amerikanska styrkor kan vara föremål för säkerhetsåtgärder, förblir avtalsbestämmelsen på ett problematiskt sätt öppet när det gäller rätten att utöva behörigheten inom områdena.

Rätten att ansvara för säkerheten av de överenskomna anläggningarna och områdena enligt artikel 6.2 i avtalet om försvarssamarbete inom områdenas gränser ligger mycket nära befogenheten enligt artikel VII.10 a i Nato Sofa. Därför kan man i och för sig bedöma saken med tanke på huruvida det i verkligheten är fråga om samma befogenheter, i vilket fall man kunde behandla behandlingsordningen med hänsyn till den så kallade författningsrättsliga luckteorin (GrUU 2/2024 rd, s. 15–17). Eftersom det dock är fråga om ett annat avtal och befogenhet som skrivits på annat sätt och eftersom grundlagsutskottets utlåtande om Nato Sofa till den här delen är mycket begränsad, är det inte möjligt att helt klart konstatera att det är fråga om en och samma föreskrift, med anledning av vilket det finns skäl att närmare granska den författningsrättsliga luckteorin i detta sammanhang.

Som en annan fråga gällande punkt 2 i artikeln ska man betrakta det att artikel 6.2 även gäller användningen av befogenheter i omedelbar närhet av de överenskomna anläggningarna och områdena. Rätten enligt artikel 6.2 gäller även den omedelbara närheten av området, eftersom hoten mot de överenskomna anläggningarna och områdena kan också komma från utanför området, och det ska vara möjligt att avvärja dem effektivt, i synnerhet i situationer i vilka finska myndigheter inte finns i närheten eller inte kan agera. Begreppet omedelbar närhet har inte öppnats i avtalet. Begreppet omedelbar närhet begränsas av Förenta staternas hotuppskattning i varje enskild situation. Omedelbar närhet ska basera sig på en hotbedömning enligt den regionala, tidsmässiga och allmänna säkerhetssituationen. Det är inte möjligt att på ett uttömmande sätt definiera ett noggrant avstånd för begreppet omedelbar närhet utan det ska bedömas separat från fall till fall. Sannolikheten av hot och risk kan uppskattas i en säkerhetsplan enligt artikel 6.4. Den är ett dokument mellan finska myndigheter och amerikanska styrkor. Bedömningen av den omedelbara närheten ska enligt avtalet i sista hand avgöras av Förenta staterna. Det torde vara klart att användningen av befogenheterna enligt artikel 6.2 i varje fall förutsätter att säkerhetshotet har ett samband av något slag med någon eller något av de överenskomna anläggningarna eller områdena som nämns i bilaga A. Punkt 3 i artikeln gäller sådana situationer i vilka användningen av befogenheterna inte har något samband med de överenskomna anläggningarna och områdena som nämns i bilaga A.

Omedelbar närhet har använts för att definiera befogenhetens dimension i vissa andra lagar (t.ex. 22 b § i lagen om försvarsmakten, 26 och 28 § i lagen om privata säkerhetstjänster samt 18 kap. 6 § i fängelselagen). Grundlagsutskottet har behandlat begreppet omedelbar närhet som kriterium för befogenheternas geografiska omfattning till exempel i sina utlåtanden GrUU 49/2004 rd och GrUU 13/2010 rd samt i sitt betänkande GrUB 3/2008 rd. Även om begreppet omedelbar närhet i avtalet om försvarssamarbete språkligt motsvarar de begrepp som nämns i ifrågavarande lagar, avviker begreppet omedelbar närhet dock i detta sammanhang betydligt från begreppet omedelbar närhet i den gällande lagstiftningen.

I artikel 6.2 i avtalet avses med omedelbar närhet den ovannämnda beskrivningen i vilken grunden till användningen av befogenheten också kan ligga längre borta geografiskt, bara den har ett klart samband med de överenskomnas anläggningarna och områdena. Fastställandet av omedelbar närhet ska i sådana situationer som avses i artikel 6.2 i avtalet inte bedömas av finska myndigheter utan Förenta staterna ska i sista hand bedöma vad omedelbar närhet innebär. Eftersom det i rätten att utöva befogenheten i den omedelbara närheten av områdena är fråga om en befogenhet med öppet innehåll och eftersom användningsrätten inte är noga begränsad, kan det uppskattas att artikeln till den här delen gäller grundlagen.

Därför kan det anses att artikel 6.2 i avtalet gäller grundlagen.

Rätten att utöva behörighet utanför områdenas omedelbara närhet

Enligt artikel 6.3 i avtalet om försvarssamarbete har Finland det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer. Därtill får amerikanska styrkor enligt artikel 6.3 andra meningen under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer. Amerikanska styrkor omfattar en enhet som omfattar den styrkan och den civila komponenten. Amerikanska avtalsentreprenörer ingår inte i amerikanska styrkor. Amerikanska styrkors befogenhet har inte i de fall som avses i punkt 3 i artikeln begränsats till sitt område. Även om rätten med tanke på området är obegränsad, är

befogenheten begränsad till situationer i vilka det är fråga om fall där det är nödvändigt för de amerikanska styrkorna att vidta lämpliga åtgärder för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer.

Befogenheten enligt punkt 3 i artikeln avviker från befogenheten enligt punkt 2 i synnerhet i det att i den inte förutsätts ett samband med de överenskomna anläggningarna och områdena i bilaga A. Därför kan det ske var som helst inom finskt territorium där amerikanska styrkor är närvarande. Befogenheten är mer omfattande än vad som har ansetts vara möjligt vid nödvärn i vissa regleringssammanhang som gäller polissamarbetet (GrUU 56/2006 rd, s. 3/II). Grundlagsutskottet har som lagstiftningsordningsfråga förutsatt ett även användningen av maktmedel i nödvärnssituationer klart ska framgå ur lagen (GrUU 4/2014 rd, stycke 19). Amerikanska styrkors användning av befogenheter förutsätter exceptionella omständigheter och vidtagandet av åtgärderna enligt gemensamt godkända säkerhetsplaner. I sak är det till den här delen i praktiken fråga om begränsade befogenheter. Denna rätt har dock inte i sak begränsats på avtalsbestämmelsenivån utan enbart med de säkerhetsplaner som avses i punkt 4 i artikeln. Eftersom säkerhetsplaner till sin natur är administrativa arrangemang, förblir rätten att utöva befogenheter på lagstiftningsnivån så pass öppen att den kan anses gälla grundlagen och kan inte anses vara problemfri med tanke på suveränitet.

Den säkerhetsplan som avses i artikel 6.4 i avtalet är ett dokument mellan aktörerna i vilken det eventuella hotet eller den eventuella risken bedöms med tanke på bägge parternas verksamhet. I säkerhetsplanen samordnas också de åtgärder med vilka parterna tillsammans eller separat reagerar till det ökade hotet eller den ökade risken. I säkerhetsplanen kan också definieras eventuella verksamhetsbegränsningar. Detta kan innebära begränsningar till exempel vad gäller användningen av maktmedel. Med säkerhetsåtgärder avses å sin sida verksamhet för att förbättra säkerheten. Om säkerhetsåtgärder kan avtalas i den ovan beskrivna gemensamma säkerhetsplanen. Säkerhetsåtgärder kan vara till exempel flyttning av styrkor eller materiel till ett tryggare ställe, höjning av skyddsnivån eller användning av maktmedel vid behov i samarbetet mellan myndigheter. Rättsligt är det i synnerhet fråga om det att finska och amerikanska myndigheter är skyldiga att samordna åtgärder enligt artikeln på det avtalade sättet i säkerhetsplanerna.

Slutsats

Som betydelsefullt med tanke på bedömningen av artikeln kan betraktas i synnerhet det hurudan begränsningen av användningsrätten av amerikanska styrkors befogenhet är, hur den begränsas, till vem åtgärderna kan riktas och hurudana åtgärder får användas.

I rätten att utöva befogenheter enligt artikel 6.2 i avtalet är det fråga om en mycket öppen och självständig befogenhet i förhållande till annan lagstiftning, eftersom det hurudana åtgärder noga definierat får vidtas inte har definierats mer detaljerat och rätten att utöva befogenheten ska vara självständig i förhållande till finska myndigheter. Dessutom ska rätten inte vara personligt begränsad utan den kan även rikta sig till andra än amerikanska styrkor.

Rätten innanför överenskomna anläggningar och områden är i och för sig mer begränsad till sitt område än i områdets omedelbara närhet, men i varje fall förblir rätten i viss mån öppen när det gäller dess exakta innehåll.

I enlighet med artikel 6.2 i avtalet liknar rätten att utöva befogenheten innanför överenskomna anläggningar och områden i och för sig artikel VII.10 a i Nato Sofa, som dock bara gäller rättigheter innanför ett område. Så till den del det är fråga om användningen av befogenheter

utanför området, är det fråga om en sådan bedömningssituation som grundlagsutskottet inte har behandlat i anknytning till Nato Sofa (GrUU 2/2024 rd, stycke 33). Till den del som rätten enligt artikel 6.2 riktar sig till den omedelbara närheten av gemensamt överenskomna anläggningar och områden, finns det i anknytning till punkten samma rättsliga utmaningar som i anknytning till rätten att utöva befogenheter innanför ett område, men eftersom begreppet omedelbar närhet inte har definierats på ett uttömmande sätt, förblir rätten mycket öppen vad gäller dess område.

Utanför den omedelbara närheten enligt punkt 3 i artikeln är det fråga om befogenhet som används självständigt och som till sin natur är öppen. Rätten att utöva befogenheter är bredare än vad som tillåts i nödvärn. Ifrågavarande rätt att utöva befogenheter är därmed mer omfattande än vad som har ansetts vara godtagbart som rätten av en främmande stats myndighet att utöva befogenheter inom finskt territorium. Det finns motsvarande rättsliga problem i anknytning till punkt 3 som till punkt 2 i artikeln.

Därmed på basis av det som presenterats ovan och uppskattat som helhet kan det konstateras att punkterna 2 och 3 i artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och 95 §2 mom. i grundlagen, i synnerhet för att rätten att utöva befogenheten enligt punkterna 2 och 3 i artikel 6 med tanke på personkrets, de befogenheter som används, begränsningen av området och i fråga om rättens självständighet förblir öppna på ett sätt som konstitutionellt är problematiskt.

15.2.5 Frågor i anknytning till straffrättslig jurisdiktion

Artikel 12 i avtalet om försvarssamarbete innehåller författningsrättsligt viktiga bestämmelser som gäller straffrättslig jurisdiktion. Artikel har anknytning till artikel VII i Nato Sofa, och i praktiken ska dessa artiklar i två olika avtal tillämpas tillsammans. Till den del som artikel 12 i avtalet om försvarssamarbete inte innehåller bestämmelser om fördelningen av den straffrättsliga jurisdiktionen tillämpas artikel VII i Nato Sofa.

Enligt artikel VII.3 a i Nato Sofa har amerikanska militära myndigheter i de fall där båda staterna har jurisdiktion företrädesrätt att utöva jurisdiktion över en medlem av en styrka eller en civil komponent beträffande i) brott som är riktade endast mot den statens egendom eller säkerhet eller som är riktade endast mot egendom som tillhör en annan medlem av en styrka eller en civil komponent från den staten eller en anhörig eller mot deras person, ii) brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. I fråga om varje annat brott där båda staterna har jurisdiktion har finska myndigheter enligt artikel VII.3 b i Nato Sofa företrädesrätt att utöva jurisdiktion över brott som har begåtts i Finland .

Enligt artikel 12.1 i avtalet om försvarssamarbete avstår Finland med stöd av avtalet i princip från sin företrädesrätt att utöva straffrättslig jurisdiktion över brott som medlemmar av de amerikanska styrkorna misstänks för och som inte beror på en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten och i vilka Finland enligt artikel VII.3 b i Nato Sofa har företrädesrätt att utöva jurisdiktion.

Avstående gäller inte brott i vilka Finland enligt artikel VII.2 b i Nato Sofa har exklusiv jurisdiktion.

I Nato Sofas system baserar sig avståendet från jurisdiktion enligt artikel VII.3 c i Nato Sofa på enskilda fall och förutsätter därmed ett separat myndighetsbeslut i varje fall av avstående. Avtalet om försvarssamarbete avviker från Nato Sofa på det sättet att Finland i stället för att avstå från jurisdiktion i enskilda fall ska genom avtalet om försvarssamarbete på förhand avstå från utövandet av jurisdiktion i alla de fall där det i egenskap av den mottagande staten också

har rätt att utöva jurisdiktion enligt artikel VII.3 b i Nato Sofa. Finland har dock enligt artikel 12.2 rätt att besluta att återkalla avståendet i ett ärende.

Artikel 12.2 i avtalet om försvarssamarbete innehåller Finlands rätt att i enlighet med punkt 1 återkalla avståendet från jurisdiktion. Finland kan fatta ett dylikt beslut om avstående i ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse för Finland. Ordalydelsen kan förstås på det sättet att Finland är skyldigt att alltid separat bedöma om det anser att ett ärende är av särskild betydelse för Finland. Det som avses med begreppet av särskild betydelse får Finland helt självt bedöma. Ovan i motiveringen till artikel 12 har beskrivits hurudana sådana här situationen till exempel kan vara. I 5 § i propositionen om sättande i kraft av avtalet föreslås det att i dessa ärenden som gäller återkallandet av avståendet från jurisdiktion ska beslutet fattas av riksåklagaren. Återkallandet av jurisdiktion sker alltså inom ramen för Finlands suveräna omdöme.

Som utgångspunkt kan tas att kriteriet för särskild betydelse inte ska omfatta alla möjliga brott som man misstänker amerikanska medborgare för utan den finska behöriga myndigheten ska i sin tillämpningspraxis fastställa en tröskel av något slag för det hur definitionen tolkas. Finska myndigheter ska dock självständigt få bestämma nivån på tröskeln för avståendet från återkallandet.

Grundlagsutskottet har inte ansett att avståendet från jurisdiktion på basis av omdöme i enskilda fall enligt artikel VII.3 c i Nato Sofa är problematiskt (GrUU 2/2024 rd). Förfarandet enligt artikel 12.2 i avtalet om försvarssamarbete avviker dock från detta, eftersom det är fråga om ett förfarande som rättsligt fungerar på annat sätt.

Även om Finland i enlighet med artikel 12.1 i avtalet i princip avstår från sin rätt att utnyttja sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fall där båda staterna har rätt att utöva jurisdiktion, kan Finland alltså fritt bedöma om det i ett enskilt fall återkallar avståendet från företrädesrätten till jurisdiktion.

I sådant avstående från jurisdiktion som avses i artikel VII.3 c i Nato Sofa har den av vilken jurisdiktion begärs i princip möjlighet att i någon mån bedöma om den ger sitt samtycke till begäran. Däremot i frågor som gäller återkallandet av avståendet från jurisdiktion enligt artikel 12.2 får finska myndigheter helt självständigt avgöra ärendet. Om Finland i ett enskilt fall meddelar att det återkallar sitt avstående, ska Förenta staterna agera i enlighet med ett dylikt meddelande.

Såsom det har förklarats ovan avstår Finland med stöd av avtalet i princip från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fall där båda staterna har rätt att utöva jurisdiktion i enlighet med artikel VII.3 b i Nato Sofa, men förbehåller omfattande möjligheter att få tillbaka jurisdiktionen enligt egen bedömning. Punkterna 1 och 2 i artikel 12 ska i praktiska tillämpningssituationer läsas som en helhet. Därför kan förfarandet inte anses vara problematiskt med tanke på suveränitet, i synnerhet eftersom Finland självt får besluta att återkalla avståendet från jurisdiktion.

Vid återställandet av jurisdiktion måste man dessutom ta hänsyn till artikel 12.6 i avtalet om försvarssamarbete, som gäller definitionen av ”i tjänsten”. Trots att Finland meddelande om återkallandet av avståendet från jurisdiktion, kan Förenta staterna konstatera att handlingen begåtts i tjänsten. Då har Förenta staterna kvar jurisdiktionen, eftersom det har rätt att i sista hand fastställa vad ”i tjänsten” betyder.

Artikel 12.6 i avtalet om försvarssamarbete innehåller en bestämmelse enligt vilken Förenta staterna definiera om ett misstänkt brott härrör från en handling eller underlåtenhet som en

medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten. Finland ska ha rätt att lägga fram bevis på ärendet och begära ett bestyrkandet av tjänsteutövningen görs av högre amerikanska myndigheter. Nato Sofa innehåller inte en motsvarande uttrycklig bestämmelse om den part som ska fastställa om en handling eller underlåtenhet har begåtts i tjänsten. Nato Sofa har dock i praktiken tolkats så att den sändande staten fastställer från fall till fall huruvida en gärning har begåtts i tjänsten (UtUB 2/2024 rd, s. 7, RP 90/2023 rd s. 46, 59). I avtalet om försvarssamarbete har fastställts klarare än i Nato Sofa hur ansvaret vid fastställandet av ”i tjänsten” fördelar sig, men utgångspunkten i såväl Nato Sofa som i avtalet om försvarssamarbete är att den stat vars styrkor eller civilpersonal saken gäller fastställer om handlingen eller underlåtenheten har begåtts i tjänsten. I avtalet om försvarssamarbete har klarare än i Nato Sofa fastställts en mekanism för fastställande av begreppet i tjänsten. Därmed motsvarar sättet att fastställa begreppet i tjänster i avtalet om försvarssamarbete i sak det hur ”i tjänsten” i praktiken fastställs när Nato Sofa tillämpas. Artikel 12.6 ska inte anses vara problematisk i konstitutionellt hänseende.

Artikel 12 i avtalet om försvarssamarbete ger inte rätt att utöva jurisdiktion inom finskt territorium. Artikel VII.1 a i Nato Sofa ger en dylik rätt till Förenta staterna som den sändande staten. I regeringens proposition och grundlagsutskottets utlåtande om Nato Sofa har frågan om förbudet mot dödsstraff behandlats på omfattande sätt. När Förenta staterna är verksamt inom finskt territorium, är rätten enligt artikel VII.1 a i Nato Sofa i kraft. Avtalet om försvarssamarbete utvidgar i och för sig inte omfattningen av rätten att utöva jurisdiktion på finskt territorium. Det ovan beskrivna avståendet enligt artikel 12.1 i avtalet om försvarssamarbete utvidgar i och för sig området för de handlingar som enligt artikel VII.1 a i Nato Sofa kan omfattas av Förenta staternas jurisdiktion. Till den del som det är fråga om handlingar som kan omfattas av risken för dödsstraff kan Finland utnyttja sin rätt enligt artikel 12.2 i avtalet om försvarssamarbete att återkalla avståendet från jurisdiktion med anledning av risken för dödsstraff. Notväxling i samband med Nato Sofa gäller med anledning av sin ordalydelse också avtalet om försvarssamarbete. Med beaktande av det som förklarats ovan utvidgar punkterna 1 och 2 i artikel 12 inte frågor i anknytning till förbudet mot dödsstraff från deras behandling i grundlagsutskottets utlåtande om Nato Sofa (GrUU 2/2024 rd, stycke 34–42). Avtalet om försvarssamarbete innehåller inte rätten att utöva jurisdiktion inom finskt territorium utan den jurisdiktion som amerikanska styrkor eventuellt utövar på finskt territorium baserar sig på Nato Sofa. Till den del som en sådan brottsmisstanke som kan vara kopplad till risken för dödsstraff riktas till amerikanska medborgare, kan Finland alltid återkalla sitt avstående från jurisdiktion. Enligt punkterna 1–3 i artikel 12 ska Finland alltid bli underrättat om en sådan brottsmisstanke inom finskt territorium till vilken risken för dödsstraff är förknippad. I dylika situationer har Finland alltid rätt att återkalla avståendet från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion och återställa jurisdiktionen i dylika ärenden till Finland. Därmed är avtalet om försvarssamarbete inte problematiskt med tanke på förbudet för dödsstraff som ingår i 7 § 2 mom. i grundlagen.

15.2.6 Om bestämmelser som gäller ställningen av en person som misstänks för brott

En sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som är föremål för en förundersökning eller en pågående rättegång som genomförs av finska myndigheter ska enligt artikel 13.2 i avtalet om försvarssamarbete förbli eller ställas under de amerikanska militära myndigheternas kontroll på begäran av de amerikanska militära myndigheterna till dess alla rättsliga förfaranden (inklusive överklagandeförfaranden) har avslutats. I dessa fall ska de amerikanska militära myndigheterna säkerställa att medlemmen av styrkan är närvarande under sådana förfaranden. De amerikanska militära myndigheterna begär att en medlem av en civil komponent eller en anhörig ska fortsätta stå under de amerikanska militära myndigheternas kontroll eller överlämnas till de amerikanska militära myndigheterna

endast om dessa myndigheter kan säkerställa att personen i fråga är närvarande under rättsliga förfaranden. Till den del som de tillämpliga amerikanska bestämmelserna och föreskrifterna tillåter, tar de amerikanska militära myndigheterna till fullo hänsyn till de villkor som finska myndigheter skriftligen har tillställt när beslut fattas om förebyggande åtgärder och begränsningar som riktas till personen i fråga.

I praktiken kan amerikanska styrkor enligt punkt 2 i artikeln ta hand om verkställandet av frihetsberövandet till den del som en medlem av en styrka, en anhörig eller en medlem av en civil komponent misstänks för brott i Finland. Detta förutsätter en begäran om ärendet av de amerikanska styrkorna. Begäran gör det alltså möjligt för Förenta staterna att verkställa frihetsberövande inom finskt territorium. I praktiken förutsätter möjliggörandet av verkställandet av frihetsberövandet att Finland har gett till Förenta staterna disposition över ett sådant område eller en sådan lokal i vilken frihetsberövandet kan verkställas inom finskt territorium.

I situationer enligt artikel 13.2 i avtalet är det fråga om finskt straffrättsligt förfarande, och därför begränsar avtalet inte möjligheten av den som misstänks för brott att få grunderna till frihetsberövandet undersökta.

Dessutom finns det skäl att beakta att det i sista meningen av artikel 13.2 står att i den utsträckning som tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar tillåter ska de amerikanska militära myndigheterna vid fastställande av de förebyggande åtgärder och de begränsningar som ska åläggas personen ta full hänsyn till de villkor som de finska myndigheterna har lämnat skriftligen. På basis av denna bestämmelse kan Finland för sin del påverka det som ska iakttas vid verkställandet av frihetsberövandet.

I konstitutionellt hänseende är det av betydelse hur rättigheterna av de personer vars frihet har berövats iakttas. Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen ska rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. Artiklarna 3 och 5 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna förutsätter att rättigheterna för de som förlorat sin frihet ska säkerställas. En motsvarande utgångspunkt ingår i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Finland och Förenta staterna är parter i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976) samt i konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 59 och 60/1989). Dessa är av betydelse för den som förlorat sin frihet. Därtill är Finland en part i fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 92 och 93/2014) samt konventionen om barnets rättigheter, konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 26 och 27/2016) och den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (FördrS 20 och 21/2023).

I artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete förbinder sig Förenta staterna att respektera finsk lagstiftning. Därför har Förenta staterna också åtagit sig att respektera förutsättningarna för rättigheterna av de som förlorat sin frihet. Denna utgångspunkt att Förenta staterna respekterar Finlands internationella rättsliga förpliktelser har också bekräftats i notväxlingen som gällde såväl Nato Sofa som avtalet om försvarssamarbete (RP 90/2023, s. 212).

Med stöd av vad som anförts ovan kan artikel 13.2 i avtalet om försvarssamarbete anses vara problemfri med tanke på grundlagen.

15.2.7 Rättsskyddsfrågor

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Motsvarande rätt ingår i artikel 6 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Man bör komma ihåg att avtalet om försvarssamarbete inte hindrar väckande av talan till den del denna rätt inte direkt har begränsats i avtalet. Artikel 15 avtalet, som gäller anspråk, innehåller uttryckliga begränsningar av skadeståndsanspråk som gäller sådana handlingar som har begåtts i tjänsten. Till den del som en privaträttslig talan riktas mot Förenta staterna som stat, kan statens immunitet i praktiken begränsa behandlingen av talan enligt domstolens prövning från fall till fall.

Enligt 118 § 3 mom. i grundlagen har var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag, enligt vad som bestäms genom lag, rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. Enligt artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete ska medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, inte vara föremål för några förfaranden avseende civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Sådana anspråk får lämnas in till behöriga finska myndigheter och behandlas i enlighet med artikel VIII i Nato Sofa.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 2/2024 rd konstaterat att eftersom Nato Sofa inte innehåller bestämmelser som uttryckligen begränsar 118 § 3 mom. i grundlagen, ansåg utskottet inte att avtalet i fråga till den här delen var problematisk (GrUU 2/2024 rd, stycke 20). Avtalet om försvarssamarbete avviker från Nato Sofa så att där artikel VIII.5 g i Nato Sofa bara begränsar verkställandet av anspråk som gäller uppdrag i tjänsten, begränsar avtalet om försvarssamarbete redan framställandet av anspråk. Eftersom det i artikel 15.1 andra meningen i avtalet om försvarssamarbete ingår en möjlighet att lämna anspråk vidare till behöriga finska myndigheter så att anspråket behandlas i enlighet med artikel VIII i Nato Sofa, kan inte begränsningen gällande anspråk på skadestånd i artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete anses vara problematisk med tanke på 118 § 3 mom. i grundlagen. Bestämmelsen i fråga begränsar bara det till vilka anspråk kan riktas men inte egentligen rätten att komma med anspråk. Domstolar och myndigheter som behandlar frågan ska bedöma från fall till fall hur frågor om skadeståndsanspråk i ärendet bedöms.

Som begränsning till väckandet av skadeståndstalan enligt artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete ska iakttas att artikel 15.3 innehåller ett förfarande när det gäller handlingar som begåtts i tjänsten, som avses i punkt 1. Vid avgörandet av huruvida ett möjligt skadeståndsansvar härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, har begått i tjänsten ska enligt artikel 15.3 ett intygande från den behöriga amerikanska militära myndigheten om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten utgöra tillräckligt bevis för detta. De finska myndigheterna får lägga fram vilken information som helst som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning och de amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information, och parterna ska samråda om den så snart som möjligt. I de fall där de finska myndigheterna anser att omständigheterna kräver att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas ska de finska myndigheterna bibehålla rätten att begära ett bestyrkande från högre

amerikanska myndigheter. Därmed kan man i praktiken sträva efter att situationer i vilka väckandet av talan om skadeståndsanspråk mot den som orsakat skadan är begränsat ska vara så få som möjligt.

Frågor gällande rättsskyddet kan också bli aktuella till exempel när artiklarna 24 och 25 i avtalet om försvarssamarbete tillämpas. Dessa artiklar gör det möjligt för finska privata aktörer att ingå avtal med amerikanska styrkor. De fastställer regler som tillämpas på dessa avtalsförhållanden genom att beskriva lagkonfliktsbestämmelser gällande dessa avtalsförhållanden.

Eftersom privata aktörer kan ingå avtal med amerikanska styrkor, kan det uppstå meningsskiljaktigheter om tolkningen och tillämpningen av dessa privaträttsliga avtal, och den privata aktören som ingått avtalet vill kanske föra tvisten till en domstol eller annan rättslig instans för avgörande. Avtalet om försvarssamarbete innehåller inte särskilda tvistlösningsmekanismer gällande tvister mellan amerikanska styrkor och ett finskt företag eller en finsk arbetstagare. Å andra sidan innehåller avtalet inte heller andra uttryckliga bestämmelser om rätten att komma med privaträttsliga krav än vad som föreskrivs i artikel 15.1 och 15.2.

Bestämmelser inom internationell sedvanerätt om immuniteten av en stat och dess egendom mot rättsliga förfaranden kan dock inskränka den privata partens möjlighet att få sitt ärende behandlat vid en domstol. Med immuniteten av en stat och dess egendom mot rättsliga förfaranden menas att en stat inte utan dess samtycke kan stämmas vid en annan stats domstol och att staten inte är skyldig att gå med på en rättegång vid en annan stats domstolar. Traditionellt ha immuniteten av en stat och dess egendom mot rättsliga förfaranden har ansetts vara absolut, men sedermera har internationell sedvanerätt utvecklats så att immuniteten inte helt är obegränsad. Till exempel när det är fråga om kommersiell verksamhet som bedrivs av en stat, hindrar statens immunitet inte att lagligheten av till exempel ett kommersiellt avtal som staten ingått med en privat företagare ska bedömas vid en domstol. Immuniteten mot rättsliga förfaranden anses inte heller längre vara absolut när det gäller behandlingen av tvister om arbetsavtal mellan en stat och en enskild som gäller arbete som utförs inom en annan stats territorium. Frågan om den statliga immunitetens inverkan på domstolarnas behörighet har bedömts några gånger vid finska domstolar. Även högsta domstolen har i några av sina avgöranden fäst uppmärksamhet vid de begränsningar som den statliga immuniteten ställer (om beskrivningen av avgöranden se t.ex. RP 26/2013 rd, s. 4–5). Motsvarande frågor om staternas immunitet mot rättsliga förfaranden förekommer också till exempel i situationer där diplomatiska beskickningar anställer människor i utstationeringslandet (så kallade lokalt anställda arbetstagare).

Om domstolar ska behandla talan som privata aktörer har väckt mot Förenta staterna, ska domstolen från fall till fall bedöma om det går att effektivt hänvisa till statens immunitet mot rättsliga förfaranden.

Med stöd av vad som anförts ovan kan avtalet om försvarssamarbete anses vara konstitutionellt sett problemfritt med tanke på frågor om rättsskydd.

15.2.8 Om avtalets konsekvenser för myndigheternas tillsynsverksamhet

Finska myndigheter har inom ramen för sin egen verksamhet rätt att övervaka all verksamhet som äger rum i Finland. Vissa artiklar i avtalet om försvarssamarbete (t.ex. artikel 10.3 och artikel 21) begränsar finska myndigheters övervakningsbehörighet. Även regler inom internationell sedvanerätt kan begränsa myndigheternas övervakningsbehörighet.

I artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete förbinder sig amerikanska styrkor att respektera finsk lagstiftning. En dylik bestämmelse om respekt för lagstiftningen är en sedvanlig bestämmelse i avtal om styrkornas ställning. Bakom dem ligger historiskt behovet att finna en balans mellan två internationella rättsliga principer: immuniteten av den sändande staten och dess representanter samt den regionala behörigheten av en stat som tar emot en annan stats väpnade styrkor. Respekten för den mottagande statens lagstiftning kan dock inte leda till att genomförandet av den gemensamt överenskomna verksamheten hindras eller att det i praktiken blir mycket besvärligt. Principen för den inbördes jämlikheten av suveräna stater och immuniteten av stater och styrkor, som härletts från den, leder däremot till att tillsynen över styrkornas verksamhet inte är underställd den mottagande statens myndighetstillsyn. Immuniteten ger dock inte den sändande statens styrkor ansvarsfrihet, utan den sändande staten bär fullt ansvar för sina styrkors verksamhet.

När det gäller avtalet om försvarssamarbete betyder detta att de amerikanska styrkorna följer Förenta staternas lagstiftning men respekterar Finlands lagstiftning. Med andra ord behöver amerikanska trupper inte följa finsk lagstiftning. När det uttryckligen är finska myndigheters uppgift att övervaka iakttagandet av finsk lagstiftning, ska man vid bedömningen av finska myndigheter tillsynsbehörighet i förhållande till amerikanska styrkors verksamhet ta i beaktande att Förenta staterna inte har den ovannämnda skyldigheten att iaktta lagstiftningen.

Även immuniteten av styrkor som baserar sig på internationell sedvanerätt begränsar möjligheten av statens myndigheter att nationellt ifrågasätta kompetensen eller lagligheten av en åtgärd som har anknytning till en annan stats eller dess myndighets utövande av statsmakt. Avtalet om försvarssamarbete begränsar också delvis separat myndigheternas tillsynsverksamhet (t.ex. artiklarna 10 och 21).

Till den del det är fråga om verksamheten av amerikanska anhöriga och avtalsentreprenörer begränsar statsimmuniteten inte myndigheternas tillsynsverksamhet. I dessa situationer kan vissa bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete, till exempel artiklarna 10 och 21, dock begränsa myndigheternas faktiska möjligheter att övervaka verksamheten av anhöriga eller avtalsentreprenörer. Dessa begränsningar som gäller anhöriga eller avtalsentreprenörer kan inte i konstitutionellt hänseende anses vara problematiska.

Av det som sägs ovan följer att statsimmuniteten begränsar myndigheternas möjligheter att övervaka styrkornas verksamhet inom finskt territorium. Det är dock fråga om en etablerad princip inom internationell sedvanerätt, vars tillämpning i myndigheternas verksamhet är konstitutionellt sett problemfri. Sedvanerättslig statsimmunitet kan dock inte anses sträcka sig till andra än medlemmar av amerikanska styrkor. Till andra delar baserar sig begränsningarna i myndigheternas tillsynsmöjligheter enbart på uttryckliga bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete.

Skyldigheten att respektera lagstiftningen enligt artikel 1.2 i avtalet om försvarssamarbete och de begränsningar i myndigheternas behörighet att utöva tillsyn över styrkorna som den orsakar motsvarar artikel II i Nato Sofa och dess konsekvenser. Nato Sofa har godkänts med grundlagsutskottets medverkan, och grundlagsutskottet har inte fäst uppmärksamhet vid artikel II i Nato Sofa.

Därmed kan begränsningarna av myndighetstillsynen som ingår i avtalet om försvarssamarbete anses vara problemfria.

15.2.9 Andra konstitutionella frågor i anknytning till propositionen

Begränsningen gällande administrativa sanktioner

Enligt artikel 15.1 i avtalet om försvarssamarbete ska medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, inte vara föremål för några förfaranden avseende administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Ovan i motiveringen enligt artikel har det konstaterats att detta i praktiken innebär alla krav i penningbelopp som myndigheterna lägger fram, i synnerhet kravet på administrativa påföljdsavgifter. Bestämmelsen i avtalet är klar, och när den träder i kraft som lag, kan innehållet i begränsningen anses vara rättsligt klart. Förfarandet enligt artikel 15.3 i avtalet om försvarssamarbete ska enbart gälla civilrättsliga krav, vilket betyder att avtalet inte innehåller ett separat förfarande till det hur meningsskiljaktigheter om administrativa sanktioner avgörs. Ifall dylika situationer förekommer, kan detta i praktiken förutsätta förhandlingar mellan finska myndigheter och amerikanska styrkor. Till den här delen kan avtalet anses vara problemfritt i konstitutionellt hänseende.

Om synpunkter i anknytning till 18 § i grundlagen

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen ska det allmänna sörja för skyddet av arbetskraften. I förarbetena till bestämmelsen har det konstaterats att detta är en skyldighet som framför allt tillkommer det allmänna (RP 309/1993 rd, s. 72–73). Enligt förarbetena är det inte fråga om en skyldighet med ett visst innehåll utan skyldighetens noggranna innehåll ska bedömas konkret och separat från fall till fall. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden specificerat innehållet av denna förpliktelse, men utskottet har inte direkt behandlat en sådan frågeställning som gäller en motsvarande situation där en annan stats rätt att anställa personal inom finskt territorium behandlas. Enligt artikel 24.2 i avtalet om försvarssamarbete ska arbets- och anställningsvillkoren fastställas av de amerikanska styrkorna och ifrågavarande organisationer i enlighet med tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar. Villkoren ska respektera de väsentliga bestämmelserna om arbete i finsk lagstiftning, såsom rådande löner, arbetarskydd och ordinarie arbetstid, till den del och enligt de villkor som inte strider mot avtalet eller de amerikanska styrkornas militära krav. Skyldigheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen är en verksamhetskyldighet som tillkommer det allmänna. Syftet med artikel 24.2 i avtalet är att trygga att denna skyldighet genomförs.

Enligt 18 § 3 mom. i grundlagen får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund. Enligt artikel 24.2 i avtalet kan de amerikanska styrkorna avsluta en lokalt anställd civil persons anställning på grund av säkerhetsaspekter, otillbörligt förfarande eller andra operativa krav.

I artikel 24.2 i avtalet finns bestämmelser om förutsättningarna för uppsägningen. Eftersom ifrågavarande avtalsbestämmelse om grunderna för uppsägning ska sättas i kraft genom lag, kan det anses att bestämmelsen inte är problematisk med tanke på 18 § 3 mom. i grundlagen.

Därmed kan det konstateras att artikel 24.2 i avtalet är förenlig med 18 § i grundlagen.

Skyldigheten att trygga konstitutionens demokratiska grunder enligt 94 § 3 mom. i grundlagen

Enligt 94 § 3 mom. i grundlagen får en internationell förpliktelse inte äventyra konstitutionens demokratiska grunder. I förarbetena till grundlagen konstateras det att bestämmelsen är förpliktande för alla myndigheter som på Finlands vägnar deltar i internationellt samarbete och att den preciserar den i 1 § 3 mom. angivna utgångspunkten enligt vilken Finland deltar i

internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt att utveckla samhället. I sista hand begränsar bestämmelsen också riksdagens befogenheter att godkänna förpliktelser som äventyrar de konstitutionella grunderna för ett demokratiskt samhälle (RP 1/1998 rd, s. 150).

Grundlagsutskottet har bedömt 94 § 3 mom. bland annat i sitt utlåtande GrUU 36/2006 rd (s. 12), som gällde Europeiska unionens konstitutionella fördrag. Utskottet ansåg inte att förslaget utgjorde något problem med avseende på 94 § 3 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande om godkännandet och sättandet i kraft av nordatlantiska fördraget att godkännandet av nordatlantiska fördraget inte äventyrar konstitutionens demokratiska grunder på det sätt som avses i 94 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 80/2022 rd, s. 10). I sitt utlåtande om Nato Sofa bedömde grundlagsutskottet inte avtalet med avseende på 94 § 3 mom. i grundlagen.

Den helhet i avtalet om försvarssamarbete som artiklarna 3, 4 och 11 bildar tillåter amerikanska styrkors inresa och obehindrad tillgång samt placeringen av materiel på finskt territorium. Till ifrågavarande artiklar ansluter sig hörandet and beaktandet av bägge parternas synpunkter, som beskrivits ovan i motiveringen enligt artikel och inom ramen för vilket Finlands synpunkter beaktas. Enligt artikel 1.2 i avtalet respekteras det i all verksamhet som omfattas av avtalet Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium. Denna skyldighet stöds även av artikel 1.1, enligt vilken ramen för försvarssamarbetet skapas i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke. Därmed innehåller avtalet möjligheter att i praktiken påverka tillämpningen av de viktigaste avtalsbestämmelserna med tanke på suveränitet, och avtalet fråntar inte de högsta statliga enheterna några möjligheter att påverka avtalets tillämpning i enlighet med sin behörighet. Därmed påverkar avtalet om försvarssamarbete inte verksamheten av de högsta statliga enheterna eller riksdagens ställning. Ovan i avsnittet om behandlingsordning har också bedömts att avtalet om försvarssamarbete anses vara problemfritt med avseende på 1 § 3 mom. i grundlagen. Därmed anser regeringen att det i avtalet om försvarssamarbete inte är fråga om en sådan skyldighet som kan anses äventyra de konstitutionella grunderna för ett demokratiskt samhälle på det sätt som avses i 94 § 3 mom. i grundlagen.

Kravet på avgränsat undantag enligt 73 § i grundlagen

I förarbetena till grundlagen har det konstaterats att även en lag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som har behandlats i inskränkt grundlagsordning enligt 95 § 2 mom. i grundlagen i rättsligt hänseende är en undantagslag, som omfattas av kravet på avgränsat undantag enligt 73 § (RP 1/1998 rd, s. 125/I). I förarbetena till grundlagen har det dessutom konstaterats att undantagslagar ska vara avgränsade på det sätt som föreskrivs i 73 § (RP 1/1998 rd, s. 125). Under den tid då den nuvarande grundlagen har varit i kraft har det godkänts sättandet i kraft av tre internationella förpliktelser som undantagslagar (GrUU 45/2000 rd, GrUU 18/2003 rd, GrUU 2/2024 rd). I förarbetena till 73 § i grundlagen har presenteras avgränsningar av undantagslagarnas användningsområde (RP 1/1998 rd, s. 125 ja GrUB 10/1998 rd, s. 22–23). I fråga om dessa förutsättningar torde man kunna anse att det i detta sammanhang finns två centrala frågor som måste bedömas: 1) en undantagslag ska vara klart avgränsad i förhållande till grundlagen som helhet betraktad och 2) man kan inte genom en undantagslag göra ingrepp i centrala avgöranden i grundlagen, så som de grundläggande fri- och rättigheterna i sin helhet och riksdagens ställning som högsta statsorgan. Ovan har konstaterats att det kan anses att artiklarna 3, 6 och 11 i avtalet om försvarssamarbete gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen. Nedan bedöms

ännu om det är möjligt att anse att de frågor som gäller grundlagen i dessa artiklar är avgränsade undantag som avses i 73 § i grundlagen.

Först måste det bedömas om avtalet är avgränsat i förhållande till grundlagen som helhet. När det gäller artikel 3 i avtalet om försvarssamarbete har det ansetts att den obegränsade tillgången och användningsrätten enligt punkt 2 i artikeln samt möjligheten att utse områden till Förenta staternas exklusiva användning gäller grundlagen. Artikeln i fråga gäller bara överenskomna anläggningar och områden, som har uppräknats på ett uttömmande sätt i bilagan till avtalet. Punkterna 2 och 3 i artikel 6 i avtalet har ovan ansetts gälla grundlagen, eftersom dessa avtalsbestämmelser lämnar det områdesmässiga innehållet av amerikanska styrkors verksamhetsrättigheter gällande säkerheten, personkretsen och det materiella innehållet av rätten att utöva befogenheter mer öppna än det som tidigare ansetts vara acceptabelt i grundlagsutskottet utlåtandepraxis. Dessa rättigheter har dock begränsats på olika sätt. Till exempel i artikel 6.2 förutsätts det att åtgärderna ska vara nödvändiga och proportionerliga och att de måste ha anknytning till skyddandet av de gemensamt överenskomna anläggningarna och områdena. I punkt 3 i den artikeln föreskrivs att amerikanska styrkors rätt att utnyttja sin behörighet bara gäller under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner. Under konsultationen i anknytning till artikel 11 i avtalet kan Finland meddela antingen allmänt eller i ett enskilt fall att inresa av en viss typ inte är acceptabel. Med hänsyn till de amerikanska styrkornas skyldighet enligt artikel 1.2 i avtalet att respektera Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, ska amerikanska styrkor agera i enlighet med Finlands ståndpunkt. Denna skyldighet stöds även av artikel 1.1 i avtalet, enligt vilken ramen för försvarssamarbetet skapas i enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke. Om Finland meddelade att någon verksamhet inte överensstämmer med Finlands lagstiftning eller internationella rättsliga förpliktelser som är bindande för Finlands del eller att den förutsätter nationellt beslutsfattande, ska amerikanska styrkor avstå från dylik verksamhet och agera enligt Finlands ståndpunkt med anledning av skyldigheten att respektera Finlands suveränitet enligt artikel 1.2. Inte heller rätten att resa in i och röra sig i landet enligt artikel 11 i avtalet är helt utan avgränsningar med tanke på suveränitet utan Finland kan under konsultationen komma med en synpunkt och amerikanska styrkor ska agera enligt den. Ovan har det bedömts att avtalet gäller grundlagen bara i fråga om 1 § 1 mom. i grundlagen. I avtalet ingår på ovan beskrivna sätt flera avgränsande element. Genom dessa har man velat trygga suveräniteten enligt 1 § 1 mom. i grundlagen så att detta kan anses vara ett med hänsyn till grundlagen som helhet klart avgränsat undantag.

Man kan inte genom en undantagslag göra ingrepp i centrala avgöranden i grundlagen, så som de grundläggande fri- och rättigheterna i sin helhet och riksdagens ställning som högsta statsorgan. De ovannämnda artiklar som gäller grundlagen gör inte ingrepp i centrala avgöranden i grundlagen, så som de grundläggande fri- och rättigheterna i sin helhet och riksdagens ställning som högsta statsorgan. I avtalet om försvarssamarbete ingår dessutom på ett tillräckligt sätt förfaranden som kan anses trygga det att avtalet inte gör ingrepp i centrala avgöranden i grundlagen, så som de grundläggande fri- och rättigheterna i sin helhet och riksdagens ställning som högsta statsorgan.

Med stöd av vad som anförts ovan kan det anses att lagen om sättande i kraft av avtalet är ett avgränsat undantag från grundlagen på det sätt som avses i 73 § 1 mom. i grundlagen.

15.2.10 Slutsatser

Enligt 94 § 2 mom. i grundlagen fattas beslut om godkännande eller uppsägning av en internationell förpliktelse i regel med enkel majoritet. På motsvarande sätt ska enligt 95 § 2 mom. i grundlagen ett lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse i princip

behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Enligt 94 § 2 mom. andra meningen i grundlagen ska beslutet dock fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, om ett förslag om godkännande av en förpliktelse dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution. På motsvarande sätt står det i 95 § 2 mom. i grundlagen att om förslaget dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution, ska riksdagen, utan att förslaget lämnas vilande, godkänna det med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Detta förfarande för ikraftsättande enligt 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. andra meningen i grundlagen är avsett som ett undantag.

Ovan har man i synnerhet granskat frågan om huruvida någon avtalsförpliktelse gäller grundlagen i fråga om suveränitet. I förarbetena till 1 § 3 mom. i grundlagen har det beskrivits att det är motiverat att utgå från att sådana internationella förpliktelser som anses vara sedvanliga i modernt internationellt samarbete och som bara i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet kan som sådana inte anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 73/II).

I artikel 3.1 i avtalet om försvarssamarbete ges Förenta staterna omfattande och långvarig tillgång och användningsrätt till överenskomna anläggningar och områden och artikel 3.2 innehåller möjligheten till delvis mycket stora områden av exklusiv användning. En rätt till exklusiv tillgång och användning, som liknar artikel 3.2, ingår i artikel 4.2 i avtalet.

Dessa bestämmelser kan inte med anledning av rättens omfattning anses vara sedvanliga på det sätt som avses i förarbetena till 1 § 3 mom. i grundlagen så att de bara i ringa utsträckning ska påverka Finlands suveränitet.

Befogenheterna enligt punkterna 2 och 3 i artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete är mycket öppna när det gäller området. Amerikanska styrkor kan också vidta åtgärder beträffande andra än medlemmar av amerikanska styrkor, och denna befogenhet enligt avtalet innehåller inte sådan reglering som kan anses vara helt tillräcklig med tanke på avgränsandet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Omfattningen och självständigheten av denna rätt är sådana som inte med beaktande av grundlagen kan anses vara en sedvanlig form av modernt internationellt samarbete som bara i ringa utsträckning påverkar suveräniteten. Man kan anse att befogenheten enligt artikel 6.2 i avtalet, till den del det är fråga om rätten att utöva befogenheten inom området, kan föreskrivas i vanligt lagstiftningsordning med anledning av den så kallade luckteorin med beaktande av grundlagsutskottets utlåtande om Nato Sofa (GrUU 2/2024 rd, stycke 33). Till den del det är fråga om utövande av befogenheten i omedelbar närhet av området eller utanför det, är befogenheten på ovan beskrivna sätt utmanande i konstitutionellt hänseende.

Inreserätten enligt artikel 11.1 i avtalet om försvarssamarbete ska baseras på hörande och beaktande av synpunkter samt på samordnings- och anmälningsförfaranden enligt artikel 11.2 och inte på uttryckliga förhandstillstånd från fall till fall. Detta kan anses avvika från sedvanligt modernt internationellt samarbete som enbart i ringa utsträckning påverkar suveräniteten.

På de grunder som anges ovan anses punkterna 1 och 2 i artikel 3, artikel 4.2, punkterna 2 och 3 i artikel 6 samt punkterna 1 och 2 i artikel 11 i avtalet om försvarssamarbete gälla grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. i grundlagen och 95 § 2 mom. i grundlagen. Därför anser regeringen att avtalet ska godkännas av riksdagen i enlighet med 94 § 2 mom. i grundlagen genom ett beslut som fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och sättandet i

kraft av avtalet ska ske i så kallad inskränkt grundlagsordning som avses i 95 § 2 mom. andra meningen i grundlagen. Eftersom det i regeringens proposition ingår flera frågor som gäller tolkningen av grundlagen, anser regeringen det önskvärt att ett utlåtande om propositionen begärs av grundlagsutskottet.

Kläm 1

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det att riksdagen godkänner det i Washington den 18 december 2023 mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering ingångna avtalet om försvarssamarbete.

Kläm 2

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom avtalet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

1.

Lag

om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Bestämmelser som hör till området för lagstiftningen

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Washington den 18 december 2023 mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering ingångna avtalet om försvarssamarbete ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Gränserna för överenskomna anläggningar och områden

Försvarsmakten fastställer gränserna för de överenskomna anläggningar och områden som den förfogar över och som uppräknas i bilaga A till avtalet om försvarssamarbete.

3 §

Undantag som gäller export av försvarsmateriel och kontroll av export av produkter med dubbel användning

Lagen om export av försvarsmateriel (282/2012) och lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) tillämpas inte på verksamhet som sker i enlighet med avtalet om försvarssamarbete.

4 §

Undantag som gäller yrkeslicenser och yrkeskvalifikationer

Kraven enligt finsk lagstiftning för yrkeslicenser, yrkeskvalifikationer, registrering av yrkesutövare eller anmälningar om dessa eller kontroll eller tillsyn i anslutning till dem tillämpas med stöd av artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete inte på medlemmar av de amerikanska styrkorna eller på amerikanska avtalsentreprenörer när de inom ramen för deras av detta avtal föranledda tjänsteutövning eller kontraktensliga skyldigheter utför tjänster för eller tillhandahåller varor till de amerikanska styrkorna, anhöriga till medlemmar av styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer eller andra personer som Finland och Förenta staterna kommit överens om. Tillämpning av detta undantag förutsätter att villkoren i artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete uppfylls.

5 §

Behörighet att återkalla avstående från jurisdiktion

Det i artikel 12.2 i avtalet om försvarssamarbete avsedda beslutet om återkallande av avstående från jurisdiktion fattas i Finland av riksåklagaren.

I artikel 12.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedda underrättelser mottas av riksåklagaren.

6 §

Fastställande av tjänsteutövning

Den i artikel 12.6 i avtalet om försvarssamarbete avsedda kontakten med den behöriga amerikanska militära myndigheten sker genom riksåklagaren.

Den i artikel 15.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedda kontakten med den behöriga amerikanska militära myndigheten sker genom Försvarsmakten.

7 §

Samarbete avseende offrens rättigheter

Riksåklagaren är behörig myndighet i Finland vid i artikel 12.7 i avtalet om försvarssamarbete avsett samarbete och informationsutbyte

8 §

Behörighet att underrätta om gripande och anhållande

En i artikel 13.1 i avtalet om försvarssamarbete avsedd underrättelse om gripande och anhållande lämnas till den behöriga amerikanska militära myndigheten av riksåklagaren.

9 §

Förblivande eller ställande under amerikanska militära myndigheters kontroll

Beslut om i artikel 13.2 i avtalet om försvarssamarbete avsett förblivande eller ställande under amerikanska militära myndigheters kontroll fattas på framställning av åklagaren av den domstol som fattar beslut om häktning. Vid handläggningen av ärendet iaktas i tillämpliga delar 3 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011).

Åklagaren kan framställa en i artikel 13.3 i avtalet om försvarssamarbete avsedd begäran om att finska myndigheter ska få verkställa frihetsberövande av en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en sådan medlem.

10 §

Förlängning av tidsfristen för rättsligt förfarande

Samtycke till förlängning av ett i artikel 13.4 i avtalet om försvarssamarbete avsett rättsligt förfarande kan ges eller en överenskommelse om förlängning av ett i nämnda punkt avsett rättsligt förfarande kan ingås av åklagaren efter det att den domstol som är behörig i åtalsärendet eller, innan åtal väcks, av någon annan tingsrätt där behandlingen av ärendet lämpligen kan ske har gett tillstånd till det på begäran av åklagaren.

11 §

Avräkning av tiden för frihetsberövande

183

I fråga om ett i artikel 13.5 i avtalet om försvarssamarbete avsett brottmål som behandlas vid en finsk domstol tillämpas bestämmelserna om avräkning av tiden för frihetsberövande i 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889).

12 §

Undantag för tjänster som är avsedda för väpnade styrkor

På sådana tjänster enligt i artikel 21.1 i avtalet om försvarssamarbete som är avsedda för väpnade styrkor och tillhandahålls medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga till sådana medlemmar samt andra personer som parterna kommit överens om tillämpas inte finsk lagstiftning till den del det är fråga om licenser eller tillstånd, registrering, underrättelser, inspektion eller tillsyn som gäller tjänsterna.

13 §

Bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet om försvarssamarbete som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

Ikraftträdande

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 1 mom. 10 punkten, sådan den lyder i lag 126/2024, som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

10) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel, tillverkning, reparation, modifiering och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en främmande stats väpnade styrkor, om

a) verksamheten omfattas av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 23 och 24/2024), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS 25 och 26/2024), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005) eller avtalet mellan Republiken Finlands regering och Förenta staternas regering om försvarssamarbete,

b) verksamheten grundar sig på ett internationellt fredsbevarande uppdrag,

c) tillstånd för verksamheten har beviljats med stöd av territorialövervakningslagen (755/2000),

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

3.

Lag

om ändring av 40 § i utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 40 § 1 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 449/2012, samt
fogas till 40 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 449/2012, 121/2022 och 1206/2022, nya 8 och 9 punkter som följer:

40 §

Uppehållsrätt

Laglig vistelse enligt denna lag är

7) vistelse under pågående, i 52 b § avsedd betänketid i fråga om ett offer för människohandel och en i 52 d § avsedd tredjelandsmedborgare som vistats och arbetat olagligt i landet,

8) vistelse av en i avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 23 och 24/2024), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS 25 och 26/2024), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005) avsedd medlem av en styrka,

9) vistelse av en i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete avsedd medlem av en styrka, medlem av den civila komponenten, anhängig och amerikansk avtalsentreprenör.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

4.

Lag

om ändring av militärfordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § i militärfordonslagen (332/2023) ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 23 a § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

På de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon som avses i artikel 9.2 i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan *avtalet om försvarssamarbete*, tillämpas endast kraven i 23 a §.
4 kap.

Militärfordonsregistret och registrering av militärfordon

23 a §

Utfärdande av militära registrerings skyltar med stöd av avtalet om försvarssamarbete

Huvudstabens tekniska granskningsavdelning ska på begäran av de amerikanska militära myndigheterna utfärda Försvarsmaktens registreringstecken, registrerings skyltar och registreringsintyg till de amerikanska styrkornas i artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete avsedda officiella icke-taktiska fordon. För detta ändamål kan huvudstabens tekniska granskningsavdelning föra in i det register som avses i denna lag de uppgifter som behövs för identifiering av fordonet.

En förutsättning för utfärdande av registreringstecken och registrerings skyltar samt för införande och ändring av registeruppgifter är att en i artikel 9.2 i avtalet om försvarssamarbete avsedd begäran lämnas till huvudstabens tekniska granskningsavdelning samt att en verifikation av de uppgifter om fordonet som ska föras in i registret läggs fram.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

5.

Lag

om ändring av mervärdesskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i mervärdesskattelagen (1501/1993) 94 § 1 mom. 26 punkten samt 129 d, 129 e och 209 r §, sådana de lyder, 94 § 1 mom. 26 punkten och 129 d och 129 e § i lag 417/2022 samt 209 r § i lag 310/2023, och

fogas till 94 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1218/1994, 1486/1994, 763/1999, 940/1999, 935/2004, 1359/2009, 1392/2010, 1202/2011, 305/2016, 417/2022, 1272/2022, 310/2023 och 835/2023, en ny 27 punkt och till lagen en ny 129 f § som följer:

94 §

Skattefri är import av följande varor

26) varor i fråga om vilka den mervärdesskatt som betalas på försäljningen ska deklarerar i den särskilda ordning som avses i 133 r §, om det individuella registreringsnummer som tilldelats den skattskyldige för användning av den särskilda ordningen har anmälts till Tullen senast när importanmälan lämnas,

27) varor som i artikel 19 i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan *avtalet om försvarssamarbete*, avsedda medlemmar av de amerikanska styrkorna, familjemedlem som hör till medlemmens hushåll och anställda hos amerikanska avtalsentreprenörer importerar för personligt bruk enligt de förutsättningar och begränsningar som fastställs i avtalet om försvarssamarbete, förutsatt att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete; den som importerar en vara ska på begäran för Tullen visa upp ett adekvat intyg om att personen med stöd av avtalet om försvarssamarbete, sin status och varans användningsändamål har rätt till skattefrihet.

129 d §

Till en sådan medlem av en amerikansk styrka som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete och som befinner sig i Finland återbetalas den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som köpts i Finland, om varan eller tjänsten har köpts för personligt bruk av medlemmen av den amerikanska styrkan eller en familjemedlem som hör till medlemmens hushåll.

Förutsättningen för återbäring är att varornas eller tjänsternas skattebelagda inköpspris är totalt minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete. På återbäringen tillämpas även i övrigt de begränsningar och förutsättningar som fastställs i avtalet om försvarssamarbete.

Skatten återbetalas kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Till ansökan ska fogas ett adekvat intyg om att sökanden med stöd av avtalet om försvarssamarbete, sökandens status eller ändamålet med varan eller tjänsten har rätt till återbäring. Skatteförvaltningen kontrollerar förutsättningarna för återbäring och återbetalar skatten.

Skatteförvaltningen bestämmer närmare vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

129 e §

Om skatt har återburits till för stort belopp med stöd av 129 eller 129 a–129 d §, kan det överstora skattebelopp som återburits dras från ett skattebelopp som återbärs senare.

129 f §

Vad som i 59 § i lagen om beskattningsförfarandet beträffande skatter som betalas på eget initiativ föreskrivs om skattskyldiga tillämpas också på den som är berättigad till återbäring enligt 129 och 129 a–129 d §.

När ändring söks i ett beslut som fattats med stöd av 129 och 129 a–129 d § räknas tidsfristen för begäran om omprövning från utgången av det kalenderår som omfattar den period som berörs av beslutet.

209 r §

En faktura som ligger till grund för en ansökan enligt 128, 129 och 129 a–129 d § ska förvaras i tre år från ingången av året efter fakturans betalningsdag. I fråga om en ansökan enligt 125 § ska de handlingar som verifierar beloppet av den skatt som ingår i förvärvet av varorna och utförelsen av dessa varor förvaras i tre år från ingången av året efter det år då varorna utfördes.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statens skadeståndsverksamhet (978/2014) 1 § 1 mom., sådant det lyder i lag 127/2024, som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på handläggning av skadeståndsanspråk mot staten, om anspråket grundas på ett fel eller en försummelse som en statlig myndighet har begått eller på verksamhet för vilken staten svarar oberoende av uppsåt eller vårdslöshet. Denna lag tillämpas också på av tredje parter ställda ersättningsanspråk som finska staten har förbundit sig att handlägga med stöd av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter eller avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete. När det är fråga om ersättning som grundas på en dom som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har meddelat, på förlikning vid nämnda domstol enligt artikel 39 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna

och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) eller på en dom eller ett beslut som något annat internationellt rättskipnings- eller undersökningsorgan har meddelat, tillämpas lagen dock bara på betalningen av ersättning av statsmedel.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

7.

Lag

om ändring av 58 a § i körkortslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i körkortslagen (386/2011) 58 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 130/2024, som följer:

58 a §

Körkort, körtillstånd och militära körtillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete

Ett körkort, körtillstånd eller militärt körtillstånd som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller militära internationella högkvarter eller i avtalet mellan Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete ger rätt att i Finland köra sådana motordrivna fordon, sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körtillståndet.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

8.

Lag

om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) 39 §, 265 § 2 mom. och 324 § 1 mom., av dem 39 § sådan den lyder i lagarna 1003/2018 och 1207/2020 samt 265 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1003/2018, som följer:

39 §
Radiotillstånd

För innehav och användning av radiosändare krävs radiotillstånd som beviljas av Transport- och kommunikationsverket, om inte något annat föreskrivs i denna paragraf.

Radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren används endast på en samfrekvens som Transport- och kommunikationsverket har fastställt för den och om dess överensstämmelse har säkerställts på det sätt som föreskrivs i denna lag. Transport- och kommunikationsverket får meddela sådana föreskrifter om begränsning av användningen av radiosändaren som behövs för att frekvenserna ska användas effektivt och ändamålsenligt samt för att förebygga eller avhjälpa störningar.

Transport- och kommunikationsverket kan bestämma att det om innehavet och användningen av en radiosändare som avses i 2 mom., innan den tas i bruk, ska göras en skriftlig registreringsanmälan som är i kraft högst fem år åt gången.

Radiotillstånd för innehav av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren i tekniskt hänseende permanent har försatts i sådant skick att den inte kan användas för radiokommunikation eller om det i övrigt är klart att innehavet inte syftar till att utrustningen ska användas för radiokommunikation.

Transport- och kommunikationsverket meddelar föreskrifter om hur ett tillstånd, annat berättigande eller märke som anger rätt att använda radiosändare, vilka utfärdats av en behörig myndighet i ett annat land, ska godkännas som ett tillstånd enligt 1 mom.

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare, om radiosändaren endast används på de frekvensområden som fastställts enbart för försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk i föreskrifter som Transport- och kommunikationsverket meddelat med stöd av 96 § 1 mom.

En polisman från en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid förföljande enligt artikel 41 eller övervakning över gränsen enligt artikel 40 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (FördrS 23/2001).

En företrädare för en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare vid stats- eller arbetsbesök, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion.

De i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta stater regering om försvarssamarbete, nedan *avtalet om försvarssamarbete*, avsedda amerikanska styrkorna behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av de radiosändare som de använder.

Sådan främmande stats personal som avses i Tammerforskonventionen om tillhandahållande av telekommunikationsresurser för lindrande av katastrofverkningar och för hjälpinsatser (FördrS 15/2005) behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid sådana räddningsåtgärder och sådan lindring av katastrofer som avses i konventionen, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion och planerade användning.

265 §

Påvisande av behörighet

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en radiosändare även användas av en annan person som står under omedelbar uppsikt av den som innehar ett behörighetsbevis. Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som de enbart använder för ändamål som hänför sig till det militära försvaret samt inte heller i avtalet om försvarssamarbete avsedda amerikanska styrkor.

324 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Bestämmelserna i 326 och 327 § samt 329 § 3 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som innehas av dem uteslutande för ändamål som hänför sig till det militära försvaret samt inte heller i avtalet om försvarssamarbete avsedda amerikanska styrkors radiokommunikation eller radioutrustning som innehas av dem.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

9.

Lag

om ändring av 112 § i luftfartslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i luftfartslagen (864/2014) 112 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1327/2021, som följer:

112 §

Drivande, tillhandahållande och utveckling av flygtrafiktjänster

En leverantör av flygtrafikledningstjänst enligt 108 § driver, tillhandahåller och utvecklar sina flygtrafiktjänster i luftrummblock för den civila, statliga och militära luftfarten. Om de anordningar eller system som används för flygtrafiktjänsterna ägs eller innehas av ett flygplatsnätbolag som avses i 3 § 3 punkten i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (210/2011), ska leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget i samarbete se till att de drivs, tillhandahålls och utvecklas för den civila, statliga och militära luftfarten. De avgifter som tas ut hos statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom den civila luftfarten, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommit om avgifterna. Leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget samt representanter för den statliga och den militära luftfarten ska närmare komma överens om de tjänster som tillhandahålls den statliga och den militära luftfarten och om prissättningen av tjänsterna.

En leverantör av sådana flygtrafiktjänster som med stöd av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete befriats från avgifter har rätt att av statens medel få en ersättning som motsvarar kostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygtrafiktjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i ett internationellt avtal.

Med *särskild tjänst inom flygtrafiktjänsten* avses i denna lag de flygtrafiktjänster som behövs på grund av de krav som statsluftfartygs och militära luftfartygs verksamhet ställer och

- 1) som tillhandahålls av endast en leverantör,
- 2) för vilka det inte har bestämts avgifter i enlighet med de allmänna tjänstevillkoren, och
- 3) som drivs, tillhandahålls och utvecklas endast för statlig luftfart eller militär luftfart.

Närmare bestämmelser om de tjänster som hör till de särskilda tjänsterna inom flygtrafiktjänsten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

De ersättningar som ska betalas för särskilda tjänster inom flygtrafiktjänsten ska vara skäliga med beaktande av de särskilda kostnader som tjänsten orsakar och en skälig avkastning.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

10.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (210/2011) 8 § som följer:

8 §

Flygplatstjänster för statlig och militär luftfart, prissättning av tjänsterna och samråd om dem

De avgifter som tas ut av statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom civil luftfart, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommits om avgifterna.

Representanter för flygplatsnätbolaget och för den statliga och militära luftfarten ska ingå närmare överenskommelse om de tjänster som tillhandahålls den statliga och militära luftfarten i flygplatsnätet och om prissättningen av tjänsterna.

En leverantör av sådana flygplatstjänster som med stöd av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete befriats från avgifter har rätt att av statens medel få en ersättning som motsvarar kostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygplatstjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i ett internationellt avtal.

Flygplatsnätbolaget ska hålla separata samråd enligt 7 § med representanter för den statliga och militära luftfarten. Dessutom ska flygplatsoperatören hålla samråd med de behöriga myndigheterna innan operatören fattar beslut om genomförande av nya betydande infrastrukturprojekt.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

11.

Lag

om ändring av fordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fordonslagen (82/2021) 127 §, sådan den lyder i lag 132/2024, och
fogas till 1 a §, sådan den lyder i lag 493/2023, ett nytt 5 mom. och till lagen en ny 83 a § som följer:

1 a §

Avgränsning av tillämpningsområdet

På i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan *avtalet om försvarssamarbete*, avsedda fordon som registreras i Finland tillämpas endast kraven i 83 a §.

83 a §

Anmälan och registrering av fordons registeravgifter med stöd av avtalet om försvarssamarbete

Transport- och kommunikationsverket utfärdar avgiftsfritt registreringstecken, registreringsskyltar och registreringsintyg för fordon som avses i artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete. För detta ändamål kan verket i registret anteckna de uppgifter som föreskrivs i 219 och 221 § i lagen om transportservice.

En förutsättning för utfärdande av registreringstecken och registreringsskyltar samt för anteckning och ändring av registeruppgifter är att en i artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete avsedd begäran lämnas till Transport- och kommunikationsverket samt att en verifikation av en gällande trafikförsäkring och av de uppgifter om fordonet som ska antecknas i registret läggs fram.

Äganderätten till eller innehavet av ett fordon som avses i denna paragraf får inte överlåtas till någon annan än en person som avses i avtalet om försvarssamarbete, om inte Transport- och kommunikationsverket godkänner det.

127 §

Temporär användning av fordon som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter eller i avtalet om försvarssamarbete

En person som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter eller i avtalet om försvarssamarbete och som temporärt vistas i Finland får under en i avtalet avsedd vistelse använda ett fordon som personen fört in i landet och som är registrerat i en avtalsslutande stat.

När ett fordon används i Finland i de situationer som avses i denna paragraf är det som föreskrivs i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten och 125 § 4 mom. en förutsättning för användningen.

Den som framför ett fordon ska för den myndighet som övervakar trafiken på begäran visa upp ett tillstånd till tillfällig införsel som bevis på temporär användning i enlighet med denna paragraf samt ett bevis på att de förutsättningar som anges i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten är uppfyllda.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 30 maj 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Utrikesminister Elina Valtonen

**AVTAL MELLAN REPUBLIKEN
FINLANDS REGERING OCH
AMERIKAS FÖRENTA STATERS
REGERING OM
FÖRSVARSSAMARBETE**

Regeringen i Republiken Finland (Finland) och regeringen i Amerikas förenta stater (Förenta staterna), nedan tillsammans kallade parterna och enskilt kallade part,

som är medvetna om de rättigheter och skyldigheter som följer av nordatlantiska fördraget, undertecknat i Washington den 4 april 1949,

som inser behovet av att öka sin gemensamma säkerhet, att bidra till internationell fred och stabilitet samt att stärka det befintliga partnerskapet på försvars- och säkerhetsområdet,

som är beslutna att utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp och att hindra, motverka och försvara sig mot angripare, med särskilt beaktande av Förenta nationernas stadga, upprättad i San Francisco den 26 juni 1945, och nordatlantiska fördraget, upprättat i Washington den 4 april 1949, och bevarandet av internationell fred och säkerhet,

som noterar parternas respektive skyldigheter och åligganden enligt folkrätten,

som beaktar att Förenta staternas (amerikanska) styrkor, anhöriga till deras medlemmar samt amerikanska avtalsentreprenörer uppehåller sig på finskt territorium med Finlands samtycke och att syftet med de amerikanska styrkornas närvaro är att stödja parternas ansträngningar att främja fred och säkerhet på områden av ömsesidigt intresse och ömsesidig nytta samt att delta i gemensamma försvarsinsatser,

**AGREEMENT ON DEFENSE
COOPERATION BETWEEN THE
GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF
FINLAND AND THE GOVERNMENT OF
THE UNITED STATES OF AMERICA**

The Government of the Republic of Finland ("Finland") and the Government of the United States of America (the "United States"), hereinafter referred to collectively as "the Parties" and individually as a "Party"

Cognizant of the rights and obligations deriving from the North Atlantic Treaty, signed at Washington on April 4, 1949;

Recognizing the need to enhance their common security, to contribute to international peace and stability, and to strengthen the existing partnership in the areas of defense and security;

Being determined to develop their individual and collective capacity to resist armed attacks and deter, counter, and defend against any aggressor, having particular regard to the Charter of the United Nations, done at San Francisco on June 26, 1945, and the North Atlantic Treaty, done at Washington on April 4, 1949, and the preservation of international peace and security;

Recognizing the Parties' respective obligations and commitments under international law;

Considering that United States ("U.S.") forces, their dependents, and U.S. contractors are present in the territory of Finland with the consent of Finland and that the purpose of such presence of U.S. forces is to further the efforts of the Parties to promote peace and security in the areas of mutual interest and benefit and to take part in common defense efforts;

Acknowledging that the presence of U.S. forces contributes to strengthening the

som konstaterar att amerikanska styrkors närvaro bidrar till att stärka Finlands och regionens säkerhet och stabilitet,

som beaktar Ålands ställning enligt folkrätten,

som önskar dela ansvaret för stödet till de amerikanska styrkor som kan uppehålla sig på finskt territorium på ett rättvist och hållbart sätt,

som noterar avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, undertecknat i London den 19 juni 1951 (Nato Sofa), vilket trädde i kraft den 23 augusti 1953, inbegripet bestämmelser i detta om särskilda överenskommelser som kompletterar Nato Sofa,

som noterar avtalet mellan Finlands försvarsministerium och Amerikas förenta staters försvarsministerium om logistiksamverkan, undertecknat i Helsingfors och Stuttgart den 18 juni och 9 juli 2008 (ACSA), vilket trädde i kraft den 16 oktober 2008,

som noterar överenskommelsen mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om säkerhetsåtgärder för skydd av säkerhetsklassificerad information, undertecknad i Helsingfors den 27 juni 2012 (överenskommelsen om informationssäkerhet), vilken trädde i kraft den 1 maj 2013, och

som önskar ingå ett avtal om fördjupat samarbete mellan Finland och Förenta staterna,

har kommit överens om följande:

ARTIKEL 1 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE OCH SYFTE

1. I enlighet med folkrätten och med Finlands samtycke fastställs i detta avtal ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete och partnerskap mellan Finland och Förenta staterna; avtalet kompletterar de villkor som fastställs i Nato

security and stability of Finland and the region;

Taking into account the special status of the Åland Islands consistent with international law;

Desiring to share in the responsibility of supporting those U.S. forces that may be present in the territory of Finland in an equitable and sustainable manner;

Recognizing the Agreement Between the Parties to the North Atlantic Treaty Regarding the Status of Their Forces, signed at London June 19, 1951 (the "NATO SOFA"), which entered into force August 23, 1953, including provisions therein regarding separate arrangements supplementary to the NATO SOFA;

Recognizing the Acquisition and Cross Servicing Agreement Between the Ministry of Defence of Finland and the Department of Defense of the United States of America, signed at Helsinki and Stuttgart June 18 and July 9, 2008 (the "ACSA"), which entered into force October 16, 2008;

Recognizing the Agreement Between the Government of Finland and the Government of the United States of America concerning Security Measures for the Protection of Classified Information, signed at Helsinki June 27, 2012 (the "Information Security Agreement"), which entered into force May 1, 2013; and

Desiring to conclude an agreement on enhanced cooperation between Finland and the United States;

Have agreed as follows:

□

ARTICLE 1 SCOPE AND PURPOSE

1. In accordance with international law and with Finnish consent, this Agreement sets forth the framework for enhanced defense and security cooperation and partnership between Finland and the United States and

Sofa och som reglerar närvaron av amerikanska styrkor och anhöriga till deras medlemmar på finskt territorium samt, i särskilda situationer som anges i detta avtal, amerikanska avtalsentreprenörers närvaro och verksamhet på finskt territorium.

2. All verksamhet som omfattas av detta avtal ska bedrivas med full respekt för Finlands suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på finskt territorium.

ARTIKEL 2 DEFINITIONER

I detta avtal avses med

1. *amerikanska styrkor* en enhet som omfattar den styrka och den civila komponent samt all egendom, officiell amerikansk information, utrustning och materiel (inklusive fordon, fartyg och luftfartyg som används av Förenta staterna eller för dess räkning) som Förenta staternas väpnade styrkor har på finskt territorium.

2. *styrka* en styrka i den mening som avses i artikel I.1 a i Nato Sofa.

3. *civil komponent* med undantag för vad som föreskrivs i artikel 15 i detta avtal, en civil komponent i den mening som avses i artikel I.1 b i Nato Sofa samt

1. sådana anställda vid icke-finska, icke-kommersiella organisationer som är medborgare i Förenta staterna eller är stadigvarande bosatta på Förenta staternas territorium och som inte är stadigvarande bosatta på finskt territorium, och som medföljer de amerikanska styrkorna på finskt territorium enbart för att bidra till deras välbefinnande, moral eller utbildning, och

2. anhöriga som är anställda av de amerikanska styrkorna, inbegripet vid sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal,

supplements the terms and conditions set forth in the NATO SOFA that govern the presence of U.S. forces and their dependents in the territory of Finland and, in specific situations indicated herein, the presence and activities of U.S. contractors in the territory of Finland.

2. All activities under this Agreement shall be conducted with full respect for the sovereignty, laws, and international legal obligations of Finland, including with regard to the stockpiling of certain types of weapons on the territory of Finland.

□

ARTICLE 2 DEFINITIONS

For purposes of this Agreement, the following terms are hereunder defined:

1. "U.S. forces" means the entity comprising the force and the civilian component, and all property, official U.S. information, equipment, and materiel (including vehicles, vessels, and aircraft operated by or for the United States) of the U.S. Armed Forces present in the territory of Finland.

2. "Force" has the meaning set forth in Article I, Paragraph 1(a), of the NATO SOFA.

3. Except as otherwise provided in Article 15 of this Agreement, "civilian component" has the meaning set forth in Article I, Paragraph 1(b), of the NATO SOFA, and also includes:

a) employees of non-Finnish, non-commercial organizations who are nationals of the United States of America or ordinarily resident in the territory of the United States and who are not ordinarily resident in the territory of Finland, and who, solely for the purpose of contributing to the welfare, morale, or education of U.S. forces, are accompanying those forces in the territory of Finland; and

b) dependents employed by U.S. forces, including for the purposes of the military service activities contemplated in Articles 21

eller av sådana icke-kommersiella organisationer som avses i denna punkt,

4. *amerikanska avtalsentreprenörer* juridiska personer som varken är bildade eller registrerade eller har säte på finskt territorium i enlighet med finsk lagstiftning, inbegripet deras anställda som varken är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, och fysiska personer som varken är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, om de juridiska eller fysiska personerna uppehåller sig på finskt territorium inom ramen för ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med Förenta staternas försvarsministerium för att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av detta avtal,

5. *finska avtalsentreprenörer* juridiska personer som är bildade eller registrerade eller har säte på finskt territorium i enlighet med finsk lagstiftning, inbegripet deras anställda, amerikanska avtalsentreprenörers anställda som är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, och fysiska personer som är finska medborgare eller stadigvarande bosatta på finskt territorium, om de juridiska eller fysiska personerna uppehåller sig på finskt territorium inom ramen för ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med Förenta staternas försvarsministerium om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av detta avtal,

6. *anhörig* en anhörig i den mening som avses i artikel I.1 c i Nato Sofa samt en sådan familjemedlem till en medlem av styrkan eller den civila komponenten som

a) av ekonomiska skäl, juridiska skäl eller hälsoskäl är beroende av och försörjs av en sådan medlem,

b) delar boende med en sådan medlem, och

c) uppehåller sig på finskt territorium med de amerikanska militära myndigheternas samtycke,

and 22 of this Agreement, and by the non-commercial organizations referred to in this Paragraph.

4. "U.S. contractors" means legal entities that are not incorporated, registered, nor ordinarily domiciled in the territory of Finland under Finnish law, including their employees who are not nationals of Finland nor ordinarily resident in the territory of Finland, and individuals who are not nationals of Finland nor ordinarily resident in the territory of Finland, when those entities or individuals are present in the territory of Finland under a contract or subcontract with the U.S. Department of Defense to supply goods and services in connection with activities under this Agreement.

5. "Finnish contractors" means legal entities that are incorporated, registered, or ordinarily domiciled in the territory of Finland under Finnish law, including their employees, employees of U.S. contractors who are nationals of Finland or ordinarily resident in the territory of Finland, and individuals who are nationals of Finland or ordinarily resident in the territory of Finland, when those entities or individuals are present in the territory of Finland under a contract or subcontract with the U.S. Department of Defense to supply goods and services in connection with activities under this Agreement.

6. "Dependent" has the meaning set forth in Article I, Paragraph 1(c), of the NATO SOFA, and also includes a family member of a member of the force or the civilian component who:

1. is financially, legally, or for reasons of health dependent upon and supported by such a member;
2. shares the quarters occupied by such a member; and
3. is present in the territory of Finland with the consent of the authorities of the force.

7. "Agreed Facilities and Areas" means the facilities and areas in the territory of Finland

7. *överenskomna anläggningar och områden* de anläggningar och områden på finskt territorium som förtecknas i bilaga A till detta avtal och som med Finlands samtycke används av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om,

8. *verkställande organ* Förenta staternas försvarsministerium för Förenta staternas räkning respektive Finlands försvarsministerium för Finlands räkning, eller deras respektive utsedda företrädare,

9. *officiell amerikansk information* information som ägs av Förenta staterna, produceras av Förenta staterna eller för dess räkning eller står under Förenta staternas kontroll, inbegripet när sådan information i den dagliga verksamheten står under en avtalsentreprenörs kontroll eller används av en avtalsentreprenör för den amerikanska regeringens räkning.

ARTIKEL 3 TILLGÅNG TILL OCH ANVÄNDNING AV ÖVERENSKOMNA ANLÄGGNINGAR OCH OMRÅDEN

1. I enlighet med artikel 1.2 i detta avtal och efter hörande av parternas synpunkter och med beaktande av dem får amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om obehindrad tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden för besök, för utbildning, för övningar, för manövrar, för transitering, för stöd och därtill kopplad verksamhet, för tankning av luftfartyg, för bunkring av fartyg, för landning och hämtning av luftfartyg, för tillfälligt underhåll av fordon, fartyg och luftfartyg, för inkvartering av personal, för kommunikation, för uppställning och utplacering av styrkor och materiel, för förhandslagring av utrustning, förnödenheter och materiel, för säkerhetsstöd och säkerhetssamarbete, för försvarsgrensgemensam och multinationell utbildning, för humanitär hjälp och

listed in Annex A to this Agreement that are used with the consent of Finland by U.S. forces, U.S. contractors, Finnish contractors, dependents, and others as mutually agreed.

8. "Executive Agent" means the U.S. Department of Defense for the United States and the Finnish Ministry of Defence for Finland, or their respective designees.

9. "Official U.S. information" means information that is owned by, produced for or by, or is subject to the control of the United States, including when such information is under the day-to-day control or usage of a contractor on behalf of the U.S. Government.

ARTICLE 3 ACCESS TO AND USE OF AGREED FACILITIES AND AREAS

1. Consistent with Article 1, Paragraph 2 of this Agreement, and with consultation and consideration of the views of the Parties, U.S. forces, U.S. contractors, Finnish contractors, dependents, and others as mutually agreed are authorized unimpeded access to and use of Agreed Facilities and Areas for visits; training; exercises; maneuvers; transit; support and related activities; refueling of aircraft; bunkering of vessels; landing and recovery of aircraft; temporary maintenance of vehicles, vessels, and aircraft; accommodation of personnel; communications; staging and deploying of forces and materiel; pre-positioning of equipment, supplies, and materiel; security assistance and cooperation activities; joint and combined training activities; humanitarian and disaster relief activities; contingency operations; construction in support of mutually agreed activities; and such other purposes as the Parties or their Executive Agents may agree, including those undertaken in the framework of the North Atlantic Treaty.

2. With full respect for portions designated by Finland or the Finnish Executive Agent for Finland's exclusive use, the Parties shall have joint access to and use of Agreed Facilities and Areas except for any portions

katastrofhjälp, för beredskapsoperationer, för byggarbete till stöd för verksamhet som parterna kommit överens om och för andra ändamål som parterna eller deras verkställande organ kan komma överens om, inklusive sådana som hänför sig till nordatlantiska fördraget.

2. Med full respekt för sådana delar av överenskomna anläggningar och områden som Finland eller dess verkställande organ fastställt att endast Finland får använda ska parterna ha gemensam tillgång till och gemensamt få använda de överenskomna anläggningarna och områdena med undantag för de delar av dessa som verkställande organ särskilt fastställt att endast amerikanska styrkor ska få ha tillgång till och använda.

3. För att främja sådan verksamhet och sådana ändamål ger Finland de amerikanska styrkorna tillstånd att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana överenskomna anläggningar och områden eller sådana delar av de överenskomna anläggningarna och områdena som endast får användas av amerikanska styrkor samt att tillsammans med finska myndigheter samordna tillträdet till de överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt av amerikanska styrkor och Finlands försvarsmakt. Parternas behöriga myndigheter ska ha ett nära samarbete i sådana verksamhets- och säkerhetsfrågor som gäller tillträde till överenskomna anläggningar och områden, vilket omfattar att vid behov utarbeta gemensamt beslutade förfaranden.

4. Det finska verkställande organet ska på begäran vidta rimliga åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer att till stöd för amerikanska styrkor tillfälligt få tillgång till och använda privat mark och privata anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) samt allmän mark och allmänna anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) som inte ingår i de överenskomna anläggningarna eller områdena, inbegripet sådana som ägs eller

thereof specifically designated by the Executive Agents for the exclusive access to and use of U.S. forces.

3. In furtherance of such activities and purposes, Finland authorizes U.S. forces to control entry to Agreed Facilities and Areas, or portions thereof, that have been provided for exclusive use by U.S. forces, and to coordinate entry with Finnish authorities at Agreed Facilities and Areas jointly used by U.S. forces and Finnish Defence Forces, for purposes of safety and security. The appropriate authorities of the Parties shall cooperate closely regarding operational and security concerns for access to Agreed Facilities and Areas, including by establishing mutually determined procedures as necessary.

4. When requested, the Finnish Executive Agent shall make reasonable efforts to facilitate temporary access to and use of private land and facilities (including roads, ports, and airfields), and public land and facilities (including roads, ports, and airfields) that are not a part of an Agreed Facility and Area, including those owned or controlled by Finland or by local authorities, by U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors for use in support of U.S. forces. U.S. forces, U.S. contractors, or Finnish contractors shall not bear the cost of such facilitation.

5. The Parties shall give due regard to operational and security concerns in the use of Agreed Facilities and Areas. The appropriate authorities of the Parties may establish procedures in this regard.

6. Finland shall make available, without rental or similar costs to U.S. forces, all Agreed Facilities and Areas, including those jointly used by U.S. forces and Finnish Defence Forces.

7. U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors may undertake construction activities on, and make alterations and improvements to, Agreed Facilities and Areas in furtherance of the activities and

kontrolleras av Finland eller lokala myndigheter. Kostnaden för sådan hjälp ska inte bäras av amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer.

5. Parterna ska ta vederbörlig hänsyn till verksamhets- och säkerhetsfrågor vid användning av de överenskomna anläggningarna och områdena. Parternas behöriga myndigheter kan utarbeta förfaranden för detta ändamål.

6. Finland ska, utan hyresavgifter eller liknande kostnader för de amerikanska styrkorna, ställa alla överenskomna anläggningar och områden till förfogande, även dem som används gemensamt av amerikanska styrkor och Finlands försvarsmakt.

7. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer får utföra byggarbete på de överenskomna anläggningarna och områdena samt ändra och förbättra dem för att främja den verksamhet och de ändamål som anges i punkt 1 i denna artikel. Mot bakgrund av parternas gemensamma avsikt att de tekniska kraven och byggstandarderna för sådana projekt som genomförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning bör vara förenliga med båda parternas krav och standarder ska de amerikanska styrkorna samråda med behöriga finska myndigheter i frågor som gäller byggarbete, ändringar och förbättringar. Amerikanska styrkor får använda egen utrustning och personal för att utföra sådant byggarbete och sådana ändringar och förbättringar.

8. De amerikanska styrkorna ska bära bygg- och utvecklingskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt drifts- och underhållskostnaderna för dessa, om inget annat föreskrivs i en särskild överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna.

purposes set forth in Paragraph 1 of this Article. U.S. forces shall consult with the competent authorities of Finland on issues regarding such construction, alterations, and improvements based on the Parties' shared intent that the technical requirements and construction standards of any such projects undertaken by or on behalf of U.S. forces should be consistent with the requirements and standards of the Parties. U.S. forces may carry out such construction, alterations, and improvements using its own equipment and personnel.

8. U.S. forces shall be responsible for the construction and development costs for Agreed Facilities and Areas provided for the exclusive use of U.S. forces, and for the operations and maintenance costs thereof, unless otherwise provided for in a separate arrangement or international agreement between the Parties.

9. The Parties shall be responsible on the basis of proportionate use for the construction and development costs and operations and maintenance costs of Agreed Facilities and Areas provided for joint use, or otherwise used jointly by U.S. forces and Finnish Defence Forces, unless otherwise provided for in a previous or subsequent arrangement or international agreement between the Parties.

10. Funding of construction projects undertaken by U.S. forces shall be in accordance with U.S. laws and regulations.

11. The Finnish Executive Agent shall facilitate the efforts of U.S. forces under this Article by obtaining the necessary Finland authorizations and permits for such construction, alterations, and improvements, performed by or on behalf of U.S. forces. Such authorizations and permits shall be issued without cost to U.S. forces, U.S. contractors, or Finnish contractors.

12. The Parties shall cooperate on planning regarding the use and development at, around, and adjacent to Agreed Facilities and

9. Parterna ska i proportion till sin del av användningen bära bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som tillhandahållits för gemensam användning eller på annat sätt används gemensamt av amerikanska styrkor och Finlands försvarsmakt, om inget annat föreskrivs i en tidigare eller senare särskild överenskommelse eller ett tidigare eller senare separat internationellt avtal mellan parterna.

10. Byggprojekt som genomförs av amerikanska styrkor ska finansieras i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar.

11. Det finska verkställande organet ska underlätta de amerikanska styrkornas arbete enligt denna artikel genom att inhämta de finska tillstånd som krävs för sådant byggarbete och sådana ändringar och förbättringar som utförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Sådana tillstånd ska utfärdas utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer.

12. För att säkerställa det långsiktiga genomförandet av detta avtal ska parterna samarbeta i planeringen av användningen och utvecklingen på, vid eller i anslutning till de överenskomna anläggningarna och områdena.

ARTIKEL 4 FÖRHANDSLAGRING AV FÖRSVARsutrustning, FÖRNÖDENHETER OCH MATERIEL

1. I enlighet med artikel 1.2 i detta avtal och efter hörande av parternas synpunkter och med beaktande av dem får amerikanska styrkor transportera, förhandslagra och förvara försvarsutrustning, förnödenheter och materiel (förhandslagrad materiel) på överenskomna anläggningar och områden samt på andra platser som parterna kommit överens om. De amerikanska styrkorna ska i

Areas to ensure the implementation of this Agreement over the long term.

ARTICLE 4 PREPOSITIONING OF DEFENSE EQUIPMENT, SUPPLIES, AND MATERIEL

1. Consistent with Article 1, Paragraph 2 of this Agreement, and with consultation and consideration of the views of the Parties, U.S. forces may transport, preposition, and store defense equipment, supplies, and materiel ("prepositioned materiel") at Agreed Facilities and Areas, and at other locations as mutually agreed. U.S. forces shall notify, in advance, the Finnish Defence Forces regarding the types, quantities, and delivery schedules of such prepositioned materiel that U.S. forces intend to transport or preposition in the territory of Finland, as well as regarding U.S. contractors and Finnish contractors who make such deliveries.

2. The prepositioned materiel of U.S. forces and the facilities or portions thereof designated for storage of such prepositioned materiel shall be for the exclusive use of U.S. forces. U.S. forces shall have exclusive control over the access to, use of, and disposition of such prepositioned materiel and shall have the unencumbered right to remove such prepositioned materiel at any time from the territory of Finland.

3. U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors shall have unimpeded access to and use of storage facilities for all matters related to the prepositioning and storage of prepositioned materiel, including delivery, management, inspection, use, maintenance, and removal of such prepositioned materiel, regardless of whether these storage facilities are Agreed Facilities and Areas. Aircraft, vehicles, and vessels operated by or for U.S. forces shall have access to aerial ports and seaports of Finland and other locations, as agreed, for the delivery to, storage and maintenance in, and removal from the territory of Finland of U.S. forces' prepositioned materiel.

förväg underrätta Finlands försvarsmakt om den typ av och den mängd sådan förhandslagrad materiel som de amerikanska styrkorna avser att transportera eller förhandslagra på finskt territorium, när den ska levereras samt vilka amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer som utför leveransen.

2. Amerikanska styrkors förhandslagrade materiel och de anläggningar eller delar av dessa som utsetts för förvaring av sådan förhandslagrad materiel får endast användas av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska ha exklusiv kontroll över tillgången till, användningen av och disponeringen av sådan förhandslagrad materiel och har obegränsad rätt att när som helst flytta sådan förhandslagrad materiel från finskt territorium.

3. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer ska ha obehindrat tillträde till och ska obehindrat få använda förvaringsanläggningar för allt som gäller förhandslagring och förvaring av förhandslagrad materiel, inklusive leverans, hantering, inspektion, användning, underhåll och förflyttning av sådan förhandslagrad materiel, oavsett om dessa förvaringsanläggningar ingår i de överenskomna anläggningarna och områdena eller inte. Luftfartyg, fordon och fartyg som används av amerikanska styrkor eller för deras räkning ska ha tillgång till finska flygplatser och hamnar samt andra platser enligt överenskommelse för leverans till, förvaring och underhåll på samt förflyttning från finskt territorium av amerikanska styrkors förhandslagrade materiel.

4. De verkställande organen och parternas andra behöriga myndigheter ska ha nära samarbete i ärenden som gäller i denna artikel avsedd verksamhet.

ARTIKEL 5 ÄGANDERÄTT

1. Alla byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar på

4. The Executive Agents and other appropriate authorities of the Parties shall cooperate closely concerning activities under this Article.

ARTICLE 5 PROPERTY OWNERSHIP

1. All buildings, non-relocatable structures, and assemblies affixed to the land in Agreed Facilities and Areas, including those altered or improved by U.S. forces, shall remain the property of Finland. All such buildings, structures, and assemblies constructed by U.S. forces shall become the property of Finland, once constructed, but shall be used by U.S. forces until no longer needed by U.S. forces.

2. U.S. forces shall return as the sole and unencumbered property of Finland any Agreed Facility or Area, or any portion thereof, including buildings, non-relocatable structures, and assemblies constructed by U.S. forces once no longer used by U.S. forces, provided that the United States shall incur no expense to do so. The Parties or their Executive Agents shall consult regarding the terms of return of any Agreed Facility or Area, including possible compensation for the mutually determined residual value of improvements or construction made by the United States.

3. U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors shall retain title to all goods, equipment, materiel, supplies, relocatable structures, and other movable property they have imported into or acquired within the territory of Finland in connection with this Agreement unless and until such time as they surrender title.

4. The Parties or their designees may consult regarding the possible transfer or purchase of U.S. forces' equipment determined to be excess to the needs of the United States, as may be authorized by U.S. laws and regulations.

ARTICLE 6 SECURITY

överenskomna anläggningar och områden, även sådana som ändrats eller förbättrats av amerikanska styrkor, ska förbli Finlands egendom. Alla sådana byggnader, konstruktioner och anordningar som uppförs av amerikanska styrkor ska övergå i finsk ägo när de har färdigställts, men användas av amerikanska styrkor tills de amerikanska styrkorna inte längre behöver dem.

2. Överenskomna anläggningar och områden och delar av dessa, inklusive byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar som uppförts av amerikanska styrkor, ska, när de inte längre används av amerikanska styrkor, återbördas av de amerikanska styrkorna såsom obelastad egendom som tillhör endast Finland, förutsatt att det inte medför några kostnader för Förenta staterna. Parterna eller deras verkställande organ ska samråda om villkoren för återbördande av överenskomna anläggningar och områden, inklusive eventuell ersättning för det gemensamt fastställda resterande värdet av förbättringar eller byggarbete som utförts av Förenta staterna.

3. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer ska behålla äganderätten till alla varor, förnödenheter och flyttbara konstruktioner och all utrustning, materiel och annan lös egendom som de inom ramen för detta avtal fört in till eller förvärvat i Finland, om de inte avsäger sig äganderätten.

4. Parterna eller deras utsedda företrädare får samråda om eventuella överlåtelse eller köp av amerikanska styrkors utrustning som bedöms överstiga Förenta staternas behov, i den mån Förenta staternas lagar och andra författningar tillåter det.

ARTIKEL 6 SÄKERHET

1. Finland erkänner sitt ansvar för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på sitt territorium och ska följaktligen vidta de åtgärder som krävs för att trygga skyddet av och säkerheten för amerikanska styrkor,

1. Recognizing that Finland is responsible for maintaining public order and security within its territory, Finland shall take such measures as are necessary to ensure the protection, safety and security of U.S. forces, U.S. contractors, Finnish contractors, dependents, and prepositioned materiel.

2. Finland authorizes U.S. forces to exercise the rights and authorities necessary for U.S. forces' use, operation, defense, or control of Agreed Facilities and Areas by taking necessary and proportionate measures within or in the immediate vicinity of Agreed Facilities and Areas, including measures to maintain or restore order and to protect U.S. forces, U.S. contractors, Finnish contractors, and dependents.

3. Finland is primarily responsible for ensuring the security and defense of U.S. forces and their military operations. In extraordinary circumstances, and in accordance with mutually approved security plans, U.S. forces may take necessary and proportionate measures beyond the immediate vicinity of Agreed Facilities and Areas to maintain or restore the security and defense of U.S. forces and continuity of their military operations.

4. Finnish authorities and U.S. forces authorities shall cooperate closely concerning activities under this Article, including by mutually approving security plans and coordinating security measures, unless the particular urgency of the situation does not permit coordination of the security measures. Except with respect to members of U.S. forces or dependents, U.S. forces authorities shall inform Finnish authorities as soon as practicable about any individuals that have been subject to such measures and shall coordinate, as necessary and appropriate, to enable Finnish authorities to take control of such individuals.

ARTICLE 7 ENTRY AND EXIT

amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer, anhöriga och förhandslagrad materiel.

2. Finland ger amerikanska styrkor tillstånd att utöva de rättigheter och befogenheter som krävs för amerikanska styrkors användning, drift eller försvar av eller kontroll över överenskomna anläggningar och områden genom att vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder inom eller i omedelbar närhet av överenskomna anläggningar och områden, däribland åtgärder för att upprätthålla eller återställa ordningen och skydda amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer och anhöriga.

3. Finland har det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer. Under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner får amerikanska styrkor vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer.

4. De finska myndigheterna och de amerikanska militära myndigheterna ska ha ett nära samarbete när det gäller verksamhet enligt denna artikel, bland annat genom att gemensamt godkänna säkerhetsplaner och samordna säkerhetsåtgärder, utom i särskilt brådskande situationer som inte tillåter samordning av säkerhetsåtgärderna. De amerikanska militära myndigheterna ska så snabbt som det i praktiken är möjligt informera de finska myndigheterna om sådana fysiska personer som varit föremål för sådana åtgärder, med undantag för medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga, och till den del det är nödvändigt och ändamålsenligt samordna sina åtgärder med de finska myndigheternas åtgärder så att dessa personer kan ställas under de finska myndigheternas kontroll.

1. Finland shall not require countersignature of movement orders under Article III, Paragraph 2(b), of the NATO SOFA.

2. In accordance with the NATO SOFA, Finland shall not require passports or visas for entry into and departures from the territory of Finland for members of the force holding the required personal identity card and a valid movement order. Further, Finland shall not require visas for entry into and departure from the territory of Finland for members of the civilian component, dependents, and U.S. contractors holding a valid passport and a U.S. Department of Defense identification card, movement order, or letter of authorization issued by the competent authority of the United States. Finnish authorities shall make any annotations required by Finnish law in the passports of members of the civilian component, U.S. contractors, and dependents.

3. U.S. forces, U.S. contractors, and dependents shall be exempt from regulations governing the registration and control of aliens.

4. Should a member of the U.S. forces die or leave the territory of Finland on transfer, the dependents of such member shall continue to be accorded the status of dependents under this Agreement for a period of ninety (90) days after such death or transfer. In cases where dependent children are enrolled in education facilities in the territory of Finland prior to the member's death or transfer, the dependents shall continue to be accorded the status of dependents for a period of not less than thirty (30) calendar days after the end of the school year or termination of enrollment.

ARTICLE 8 LOGISTICS SUPPORT

1. Finland shall use best efforts, considering its internal national requirements and available capabilities, to provide to U.S. forces, upon request, logistics support to conduct activities under this Agreement.

ARTIKEL 7
INRESA OCH UTRESA

1. Finland ska inte kräva kontrasignering av förflyttningsorder enligt artikel III.2 b i Nato Sofa.

2. I enlighet med Nato Sofa ska Finland inte kräva pass eller visering för inresa till eller utresa från finskt territorium för de medlemmar av en styrka som innehar det personliga identitetskort som krävs och en giltig förflyttningsorder. Finland ska inte heller kräva visering för inresa till eller utresa från finskt territorium för de medlemmar av en civil komponent, anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer som innehar ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdad av Förenta staternas försvarsministerium, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av en behörig amerikansk myndighet. De finska myndigheterna ska göra de noteringar som krävs enligt finsk lagstiftning i pass som tillhör medlemmar av den civila komponenten, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga.

3. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ska vara undantagna från bestämmelser som reglerar registrering och kontroll av utlänningar.

4. Om en medlem av de amerikanska styrkorna avlider eller med anledning av förflyttning lämnar finskt territorium, ska medlemmens anhöriga fortsätta ha status som anhöriga enligt detta avtal i nittio (90) dagar efter dödsfallet eller förflyttningen. I de fall där underhållsberättigade barn är inskrivna vid läroanstalter på finskt territorium före medlemmens dödsfall eller förflyttning ska de anhöriga fortsätta ha status som anhöriga i minst trettio (30) kalenderdagar efter skolårets slut eller efter att inskrivningen upphört.

ARTIKEL 8
LOGISTIKSTÖD

2. As appropriate, such logistics support shall be provided and reimbursement made in accordance with existing agreements or arrangements, including the ACSA, unless otherwise mutually agreed.

3. For any logistic support not addressed by Paragraph 2 of this Article, U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors shall pay reasonable costs for logistics support requested and received in connection with activities under this Agreement. In this regard, Finland shall accord to U.S. forces, and U.S. contractors, and Finnish contractors, treatment no less favorable than is accorded to the Finnish Defence Forces, in accordance with procedures mutually agreed and, consistent with Article 16 of this Agreement, less taxes, fees, and similar charges.

ARTICLE 9
MOTOR VEHICLES

1. Finnish authorities shall honor the registration, inspection, and licensing by U.S. military authorities and civilian authorities of the United States, its States, or political subdivisions, of motor vehicles and trailers of U.S. forces, U.S. contractors, and dependents. Upon the request of U.S. forces authorities, Finnish authorities shall issue without charge any documents and vehicle markings normally required to operate vehicles in the territory of Finland. Such vehicle markings for private motor vehicles of the members of the U.S. forces, U.S. contractors, and dependents shall be indistinguishable from those issued to the Finnish population at large.

2. Upon the request of U.S. forces authorities, Finnish authorities shall issue without charge military license plates for U.S. forces' official, non-tactical vehicles in accordance with procedures established for the Finnish Defence Forces, and license plates that are indistinguishable from those issued to the Finnish population at large for private motor vehicles of the members of the U.S. forces, U.S. contractors, and dependents.

1. Finland ska göra sitt yttersta, med hänsyn till landets egna nationella krav och tillgängliga resurser, för att på begäran ge amerikanska styrkor logistikstöd till verksamhet som omfattas av detta avtal.

2. Sådant logistikstöd ska vid behov ges och ersättas i enlighet med befintliga avtal eller överenskommelser, däribland ACSA, om parterna inte kommit överens om annat.

3. För allt logistikstöd som inte omfattas av punkt 2 i denna artikel ska amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer betala skäliga kostnader för logistikstöd som begärs och mottas i samband med verksamhet som omfattas av detta avtal. I detta avseende ska Finland i överensstämmelse med gemensamt överenskomna förfaranden ge amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer en behandling som inte är mindre fördelaktig än den som ges Finlands försvarsmakt och i enlighet med artikel 16 i detta avtal undanta dem från skatter, avgifter och motsvarande kostnader.

ARTIKEL 9 MOTORFORDON

1. Finska myndigheter ska godta registrering, besiktning och licensiering som amerikanska militära myndigheter eller civila myndigheter i Förenta staterna eller dess delstater eller subnationella politiska förvaltningsområden utfört av motorfordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga. Finska myndigheter ska på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda alla handlingar och fordonsmärkningar som vanligtvis krävs för att framföra motorfordon på finskt territorium. Sådana märkningar för privata motorfordon tillhörande medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga ska inte vara möjliga att särskilja från sådana som i allmänhet utfärdas till den finska befolkningen.

3. It is the duty of members of the U.S. forces, U.S. contractors, and dependents to respect the law of Finland regarding automobile liability insurance coverage for their privately owned or operated motor vehicles and trailers while in the territory of Finland.

4. U.S. forces authorities shall take adequate safety measures with respect to motor vehicles and trailers registered and licensed by them or used by U.S. forces in the territory of Finland.

5. It is the duty of members of the U.S. forces, U.S. contractors, and dependents to maintain the adequate safety of their privately-owned motor vehicles and trailers operated in the territory of Finland. To this end, such motor vehicles and trailers registered in the territory of Finland shall be subject to applicable periodic technical inspections.

ARTICLE 10 LICENSES

1. A license or other permit issued by U.S. authorities to a member of the U.S. forces or a U.S. contractor, empowering the holder to operate vehicles, vessels, or aircraft of the force shall be valid for such operation within the territory of Finland.

2. Finnish authorities shall accept as valid, without a driving test or fee, driving licenses issued by the United States, its States, or political subdivisions for the operation of private motor vehicles by members of the U.S. forces and their dependents, and U.S. contractors. International drivers' licenses shall not be required.

3. Finland shall not require members of the U.S. forces or U.S. contractors to obtain professional licenses issued by Finland in relation to the provision of goods and services provided as part of their official or contractual duties in connection with this Agreement to U.S. forces and their dependents, or to U.S. contractors, as well as to other persons as mutually agreed, provided they hold a valid U.S. professional license, professional license from a Member State of

2. Finska myndigheter ska på begäran av de amerikanska militära myndigheterna kostnadsfritt utfärda militära registreringsskyltar för de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon i enlighet med de förfaranden som fastställts för Finlands försvarsmakt, samt för privata motorfordon som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga utfärda registreringsskyltar som inte kan särskiljas från sådana som i allmänhet utfärdas till den finska befolkningen.

3. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga är skyldiga att respektera Finlands lagstiftning om tecknande av trafikförsäkring för motorfordon och släpvagnar som de äger eller använder privat på finskt territorium.

4. De amerikanska militära myndigheterna ska vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för motorfordon och släpvagnar som de har registrerat och utfärdat licens för eller som används av amerikanska styrkor på finskt territorium.

5. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer och anhöriga är skyldiga att upprätthålla fullgod säkerhet hos privatägda motorfordon och släpvagnar som de använder på finskt territorium. Sådana motorfordon och släpvagnar som är registrerade i Finland ska därför genomgå tillämpliga periodiska tekniska besiktningar.

ARTIKEL 10 KÖRKORT OCH YRKESLICENSER

1. Ett körkort eller annat tillstånd som amerikanska myndigheter utfärdat till en medlem av de amerikanska styrkorna eller till en amerikansk avtalsentreprenör och som ger innehavaren rätt att framföra styrkans fordon, fartyg eller luftfartyg ska vara giltigt för sådant framförande på finskt territorium.

2. Finska myndigheter ska utan förarprov eller avgift godta körkort utfärdade av Förenta staterna eller dess delstater eller

the European Union or European Economic Area, or other adequate professional qualifications accepted by U.S. authorities.

ARTICLE 11 MOVEMENT OF AIRCRAFT, VESSELS, AND VEHICLES

1. The entry, exit, and free movement within the territory of Finland of aircraft, vessels, and vehicles operated by or exclusively for U.S. forces under this Agreement shall be consistent with Article 1, Paragraph 2 of this Agreement, and with consultation and consideration of the views of the Parties.

2. In accordance with appropriate coordination and notification procedures, aircraft, vessels, and vehicles operated by or exclusively for U.S. forces may enter, exit, and move freely within the territory of Finland. Such aircraft, vessels and vehicles shall respect the relevant rules of air, maritime, and land safety, and movement, including identified restricted areas and the special status of the Åland Islands. Such aircraft shall be authorized to over-fly, conduct aerial refueling, land, and take off within the territory of Finland. Aircraft, vessels, and vehicles operated by or exclusively for U.S. forces shall be free from boarding and inspection without the consent of the United States.

3. Aircraft operated by or exclusively for U.S. forces shall not be subject to air navigation fees, dues, or other charges (such as overflight, en route, or terminal navigation fees), and shall not be subject to landing or parking fees at government-owned and operated airfields in the territory of Finland.

4. Vessels operated by or exclusively for U.S. forces shall not be subject to payment of pilotage or port fees, lighterage charges, harbor dues, or similar charges at government-owned and operated ports in the territory of Finland.

5. U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors operating on behalf of U.S. forces shall pay reasonable charges for services

subnationella politiska förvaltningsområden som giltiga för framförande av privata motorfordon för medlemmar av amerikanska styrkor, deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörer. Det ska inte krävas något internationellt körkort.

3. Finland ska inte av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller amerikanska avtalsentreprenörer kräva några yrkeslicenser utfärdade av Finland för sådant tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor och anhöriga eller till amerikanska avtalsentreprenörer eller andra personer som parterna kommit överens om som sker inom ramen för deras av detta avtal föranledda tjänsteutövning eller kontraktsevenliga skyldigheter, förutsatt att de innehar en giltig amerikansk yrkeslicens, en yrkeslicens från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna.

ARTIKEL 11 FÖRFLYTTNING AV LUFTFARTYG, FARTYG OCH FORDON

1. När luftfartyg, fartyg och fordon som i enlighet med detta avtal används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning reser in i, reser ut från och fritt rör sig på finskt territorium ska artikel 1.2 i detta avtal följas och parternas synpunkter höras och beaktas.

2. I enlighet med lämpliga samordnings- och anmälningsförfaranden får luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning resa in i, resa ut från och röra sig fritt på finskt territorium. Sådana luftfartyg, fartyg och fordon ska respektera relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive bestämmelser om fastställda skyddsområden och om Ålands ställning. Luftfartygen i fråga ska ges tillstånd att flyga över och genomföra tankning i luften, landa och starta på finskt territorium. Luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller

requested and received, at rates no less favorable than those paid by the Finnish Defence Forces and, consistent with Article 16 of this Agreement, less taxes, fees, and similar charges.

ARTICLE 12 CRIMINAL JURISDICTION

1. Finland recognizes the particular importance of U.S. forces authorities' disciplinary control over members of the U.S. forces and the effect that such control has on operational readiness. Therefore, at the request of the United States and in furtherance of its commitment to mutual defense, Finland hereby exercises its sovereign discretion to waive its primary right to exercise criminal jurisdiction over members of U.S. forces as provided by Article VII, Paragraph 3(c), of the NATO SOFA.

2. In specific cases that Finland considers to be of particular importance, Finnish authorities may withdraw the waiver by providing a statement in writing to the competent U.S. forces authorities not later than thirty (30) days after receipt of the notification described in Paragraph 3 of this Article.

3. U.S. forces shall notify the Finnish authorities in writing of each case falling under the provisions of Paragraph 1 of this Article, except for offenses that carry a maximum punishment of a fine or confinement of one (1) year or less according to U.S. law.

4. Whenever a member of the U.S. forces, or a dependent, is prosecuted by Finnish authorities, jurisdiction shall be exercised by Finnish civilian courts of ordinary jurisdiction.

5. Members of the U.S. forces and dependents shall not be tried in absentia without their consent.

6. For purposes of determining whether an alleged criminal offense has arisen out of any

enbart för deras räkning får inte bordas eller kontrolleras utan Förenta staternas samtycke.

3. Luftfartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning får inte beläggas med flygtrafikavgifter eller andra kostnader såsom överflygnings-, undervägs- eller terminalavgifter, och inte heller med landnings- eller parkeringsavgifter på flygplatser som ägs och drivs av staten på finskt territorium.

4. Fartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning får inte beläggas med lots-, hamntjänst-, läktrings- eller hamnavgifter eller liknande kostnader i hamnar som ägs och drivs av staten på finskt territorium.

5. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer som agerar för amerikanska styrkors räkning ska för tjänster som begärs och mottas betala skäliga avgifter som inte är mindre fördelaktiga än dem som Finlands försvarsmakt betalar och som i enlighet med artikel 16 i detta avtal är utan skatter, avgifter och motsvarande kostnader.

ARTIKEL 12 STRAFFRÄTTSLIG JURISDIKTION

1. Finland erkänner den särskilda vikten av att de amerikanska militära myndigheterna utövar disciplinär tillsyn över de amerikanska styrkornas medlemmar och den effekt sådan tillsyn har på den operativa beredskapen. På Förenta staternas begäran och som ett led i sitt åtagande om ömsesidigt försvar avstår Finland härmed i kraft av sin suveränitet sin företrädesrätt att utöva straffrättslig jurisdiktion över medlemmar av de amerikanska styrkorna i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa.

2. I enskilda ärenden som Finland anser vara av särskild betydelse får de finska myndigheterna återkalla avståendet genom att inge ett skriftligt uttalande till de behöriga amerikanska militära myndigheterna senast trettio (30) dagar efter det att den

act or omission done in the performance of official duty by a member of the U.S. forces under Article VII, Subparagraph 3(a)(ii), of the NATO SOFA, determination by the appropriate U.S. forces authority in the territory of Finland that such act or omission was done in the performance of official duty shall constitute conclusive proof of the fact. Finnish authorities may present any information bearing on the official duty determination and U.S. authorities shall take full account of such information and the Parties shall consult as soon as possible. In those instances where Finnish authorities believe the circumstances require review of the duty determination, Finnish authorities retain the option of requesting confirmation from higher U.S. authorities.

7. The appropriate authorities of the Parties shall cooperate and exchange information, as appropriate, in order to facilitate victims' rights, including potential victim's claims for compensation under internal national systems.

ARTICLE 13 CUSTODY AND ACCESS

1. Finnish authorities shall notify U.S. forces authorities immediately when a member of the U.S. forces, or a dependent, is arrested or detained by Finnish authorities. U.S. forces authorities shall have prompt access, in coordination with Finnish authorities, to any such individual whenever requested, and shall be permitted to be present during all proceedings, including interrogations of such member or dependent by Finnish authorities.

2. A member of the U.S. forces or a dependent under investigation or pending trial by Finnish authorities shall remain or be placed under the control of U.S. forces authorities, if such authorities so request, until the conclusion of all related judicial proceedings (including appellate proceedings). In such cases, U.S. forces authorities shall ensure the appearance at such proceedings of the member of the force. U.S. forces authorities shall only request that a member of the civilian component or a

underrättelse som avses i punkt 3 i denna artikel har mottagits.

3. De amerikanska styrkorna ska skriftligen underrätta de finska myndigheterna om varje ärende som omfattas av punkt 1 i denna artikel, med undantag för brott för vilka högst böter eller ett frihetsstraff på ett (1) år kan dömas ut i enlighet med amerikansk lagstiftning.

4. Om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem åtalas av finska myndigheter ska jurisdiktionen utövas av finsk allmän domstol.

5. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga får inte utan sitt samtycke ställas inför rätta i sin frånvaro.

6. Vid avgörandet av huruvida ett misstänkt brott härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten i enlighet med artikel VII.3 a ii i Nato Sofa ska ett fastställande från den behöriga amerikanska militära myndigheten på finskt territorium om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten utgöra tillräckligt bevis för detta. De finska myndigheterna får lägga fram vilken information som helst som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning och de amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information, och parterna ska samråda om den så snart som möjligt. I de fall där de finska myndigheterna anser att omständigheterna kräver att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas ska de finska myndigheterna bibehålla rätten att begära ett bestyrkande från högre amerikanska myndigheter.

7. Parternas behöriga myndigheter ska vid behov samarbeta och utbyta information för att främja offrens rättigheter, inbegripet potentiella offers krav på ersättning i interna nationella system.

dependent remain under the control of or be handed over to U.S. forces authorities if those authorities are able to ensure the appearance of the requested person at judicial proceedings. U.S. forces authorities shall take full consideration of the terms and conditions provided in writing by Finnish authorities in determining the preventative measures and degree of restraint to be imposed on such an individual, to the extent permitted by applicable U.S. law and regulations.

3. U.S. forces authorities shall give sympathetic consideration to a request by Finnish authorities for custody of or temporary access to a member of the U.S. forces or a dependent in U.S. custody.

4. In the event Finnish judicial proceedings are not completed within one (1) year of their commencement, U.S. forces authorities shall be relieved of any obligations under Paragraph 2 and 3. This period of time may be extended by six (6) months as agreed to by U.S. forces authorities and Finnish authorities. Such an extension shall be agreed to unless this jeopardizes the defendant's right to a speedy trial. Any further extensions shall be by mutual agreement.

5. Any period of time spent in restraint exercised by Finnish authorities or custody exercised by U.S. forces authorities shall be credited against any sentence to confinement eventually adjudged in the same case.

6. Except as otherwise agreed by the Parties, confinement imposed by a Finnish court upon a member of the U.S. forces, or a dependent, shall be served in one or more Finnish penal institutions designated for such purposes by the Parties. In coordination with Finnish authorities, U.S. forces authorities shall be permitted to visit such persons outside of regular visiting hours and to provide such persons with assistance, including for their health, welfare, and morale, such as clothing, food, bedding, medical and dental care, and religious counseling. In coordination with Finnish

FRIHETSBERÖVANDE OCH RÄTT TILL KONTAKT

1. De finska myndigheterna ska omedelbart underrätta de amerikanska militära myndigheterna om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem grips eller anhålls av finska myndigheter. De amerikanska militära myndigheterna ska på begäran, i samordning med finska myndigheter, omgående få träffa en sådan person och tillåtas närvara under hela förfarandet, inklusive under finska myndigheters förhör med en sådan medlem eller anhörig.

2. En sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som är föremål för en förundersökning eller en pågående rättegång som genomförs av finska myndigheter ska förbli eller ställas under de amerikanska militära myndigheternas kontroll på begäran av de amerikanska militära myndigheterna till dess alla rättsliga förfaranden (inklusive överklagandeförfaranden) har avslutats. I dessa fall ska de amerikanska militära myndigheterna säkerställa att medlemmen av styrkan är närvarande under sådana förfaranden. De amerikanska militära myndigheterna får begära att en medlem av en civil komponent eller en anhörig ska fortsätta stå under de amerikanska militära myndigheternas kontroll eller överlämnas till de amerikanska militära myndigheterna endast om dessa myndigheter kan säkerställa att personen i fråga är närvarande under rättsliga förfaranden. I den utsträckning som tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar tillåter ska de amerikanska militära myndigheterna vid fastställande av de förebyggande åtgärder och de begränsningar som ska åläggas personen ta full hänsyn till de villkor som de finska myndigheterna har lämnat skriftligen.

3. De amerikanska militära myndigheterna ska välvilligt behandla en begäran från finska myndigheter om att få verkställa frihetsberövande av en sådan medlem av de amerikanska styrkorna eller en sådan anhörig till en medlem som frihetsberövats av de

authorities, family members shall be permitted to visit such persons in accordance with regular visiting hours and as also may be agreed by special arrangement, and to provide such persons with assistance, including for their health, welfare, and morale, such as clothing, food, bedding, medical and dental care, and religious counseling.

ARTICLE 14 DISCIPLINE

1. U.S. forces authorities shall be responsible for the maintenance of discipline and order over U.S. forces and, for this purpose, may police the premises where U.S. forces are located as described in Article VII, Paragraph 10 (a), of the NATO SOFA, including Agreed Facilities and Areas.

2. Recognizing that Finland is responsible for maintaining public order within its territory, U.S. forces authorities may authorize the use of military police units in so far as is necessary for the maintenance of discipline and order over U.S. forces in communities near military facilities and areas where U.S. forces are located, in accordance with mutually determined procedures and in cooperation with Finnish officials.

ARTICLE 15 CLAIMS

1. Members of the U.S. forces, including the civilian component, shall not be subject to any proceedings for civil claims or administrative penalties arising out of acts or omissions attributable to such persons done in the performance of their official duties. Such claims may be presented to the appropriate Finnish authorities and processed according to the provisions contained in Article VIII of the NATO SOFA.

2. For purposes of this Article, the term "civilian component" shall include all persons, regardless of their nationality or place of residence, who are U.S. Government employees acting in the performance of official duty as assigned by U.S. forces, but

amerikanska militära myndigheterna eller om att tillfälligt få besöka en sådan person.

4. Om de finska rättsliga förfarandena inte har avslutats inom ett (1) år från det att de inleddes ska de amerikanska militära myndigheterna befrias från alla sina skyldigheter enligt punkterna 2 och 3. Denna period får förlängas med sex (6) månader efter godkännande av de amerikanska militära myndigheterna och finska myndigheterna. En sådan förlängning ska godkännas om den inte äventyrar den åtalades rätt till en snabb rättegång. Eventuella ytterligare förlängningar ska ske efter överenskommelse.

5. All tid under vilken en person har varit frihetsberövad av finska myndigheter eller de amerikanska militära myndigheterna ska räknas av från ett eventuellt frihetsstraff som döms ut i samma ärende.

6. Ett frihetsstraff som en finsk domstol dömer en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en medlem till ska, om parterna inte kommit överens om annat, avtjänas i en eller flera finska kriminalvårdsanstalter som parterna utsett för sådana ändamål. I samordning med finska myndigheter ska de amerikanska militära myndigheterna få tillstånd att besöka sådana personer utanför de ordinarie besökstiderna och att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängkläder, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral. I samordning med finska myndigheter ska familjemedlemmar få tillstånd att besöka sådana personer under de ordinarie besökstiderna och under andra tider som parterna särskilt kommer överens om samt att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängkläder, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral.

ARTIKEL 14 DISCIPLIN

1. De amerikanska militära myndigheterna ska ansvara för att upprätthålla disciplin och

shall not include U.S. contractors, Finnish contractors, and employees of those contractors or of non-commercial organizations, regardless of their nationality or place of residence.

3. For purposes of determining whether potential civil liability has arisen out of any act or omission done in the performance of official duty by a member of the U.S. forces, including the civilian component, certification by the appropriate U.S. forces authority that such act or omission was done in the performance of official duty shall constitute conclusive proof of the fact. Finnish authorities may present any information bearing on the official duty determination and U.S. authorities shall take full account of such information and the Parties shall consult as soon as possible. In those instances where Finnish authorities believe the circumstances require review of the duty determination, Finnish authorities retain the option of requesting confirmation from higher U.S. authorities.

4. Members of the U.S. forces, including the civilian component, shall not suffer default judgments or actions prejudicial to their interests when official duties or duly authorized absences temporarily prevent their attendance at non-criminal proceedings.

□

ARTICLE 16 OFFICIAL TAX EXEMPTIONS

1. With respect to value added taxes ("VAT"), sales taxes, use taxes, excise taxes, or similar or successor taxes, an exemption shall apply to acquisitions by or for U.S. forces of goods, materiel, supplies, services, equipment, and other property (a) acquired for the ultimate use by U.S. forces; (b) to be consumed in the performance of a contract with or on behalf of U.S. forces; or (c) to be incorporated into articles or facilities used by U.S. forces. U.S. forces shall provide to competent Finnish authorities an appropriate certification that such goods, materiel, supplies, services, equipment, and other property are for U.S. forces.

ordning inom de amerikanska styrkorna och får för detta ändamål i enlighet med artikel VII.10 a i Nato Sofa övervaka de platser, inklusive överenskomna anläggningar och områden, där amerikanska styrkor är förlagda.

2. De amerikanska militära myndigheterna är medvetna om Finlands ansvar för upprätthållande av allmän ordning på landets territorium och får i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden och i samarbete med finska tjänstemän ge tillstånd till att militärpolisenheter i den utsträckning som det är nödvändigt för att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna används i samhällen i närheten av militära anläggningar och områden där amerikanska styrkor är förlagda.

ARTIKEL 15 ANSPRÅK

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, ska inte vara föremål för några förfaranden avseende civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Sådana anspråk får lämnas in till behöriga finska myndigheter och behandlas i enlighet med artikel VIII i Nato Sofa.

2. I denna artikel avses med *civil komponent* alla personer, oavsett deras nationalitet eller bosättningsort, som är anställda hos amerikanska statliga myndigheter och som agerar i tjänsten på uppdrag av de amerikanska styrkorna, men detta omfattar inte amerikanska avtalsentreprenörer, finska avtalsentreprenörer eller anställda hos de avtalsentreprenörerna eller hos icke-kommersiella organisationer, oavsett deras nationalitet eller bosättningsort.

3. Vid avgörandet av huruvida ett möjligt skadeståndsansvar härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, har begått i tjänsten ska ett intygande från den behöriga amerikanska

2. An exemption shall be applied to acquisitions referred to in Paragraph 1 of this Article in accordance with mutually determined procedures. The exemption shall be applied at the point of purchase, provided the transaction is accompanied by the appropriate certification referred to in Paragraph 1 of this Article. The exemption from excise taxes shall be applied at the point of purchase only if the goods, materiel, equipment, and other property are purchased from a tax warehouse or directly from the Finnish Defence Forces. In all other cases, or in the event a vendor is unable to provide such point of purchase exemption, the exemption shall be granted by reimbursement within thirty (30) days of receipt of a request.

ARTICLE 17 PERSONAL TAX EXEMPTIONS

1. Members of the U.S. forces and dependents shall not be liable to pay any tax, fee, license charge, or similar charges, including VAT, in the territory of Finland on the purchase, ownership, possession, use, transfer between themselves, or transfer in connection with death, of their tangible movable property imported into the territory of Finland or acquired there for their own personal use. The exemption shall be applied in accordance with mutually determined procedures. Any reimbursement shall be provided within thirty (30) days of a receipt of a request. Members of the U.S. forces and dependents who possess or use sound and television broadcast receiving apparatus and Internet-capable devices in the territory of Finland shall be exempt from taxes, fees, license charges, or similar charges related to such use or possession. Motor vehicles owned by members of the U.S. forces and dependents shall be exempt from Finnish road taxes, registration or license fees, and similar charges, but not from the payment of tolls for the use of roads, bridges, and tunnels paid by members of the general public.

militära myndigheten om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten utgöra tillräckligt bevis för detta. De finska myndigheterna får lägga fram vilken information som helst som är relevant för fastställandet av vad som utgör tjänsteutövning och de amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information, och parterna ska samråda om den så snart som möjligt. I de fall där de finska myndigheterna anser att omständigheterna kräver att fastställandet av tjänsteutövningen omprövas ska de finska myndigheterna bibehålla rätten att begära ett bestyrkande från högre amerikanska myndigheter.

4. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, ska inte bli föremål för tredskodom eller åtgärder som skadar deras intressen, om deras tjänsteutövning eller behörigt godkända frånvaro tillfälligt hindrar dem från att närvara under icke straffrättsliga förfaranden.

ARTIKEL 16 SKATTEBEFRIELSER RELATERADE TILL OFFICIELLT BRUK

1. När det gäller mervärdesskatt, skatter på försäljning, användarskatter, punktskatter och liknande eller efterföljande skatter gäller skattebefrielse för sådana varor, materiel, förnödenheter, tjänster, utrustning och annan egendom förvärvade av eller för amerikanska styrkor som a) förvärvas för slutlig användning av amerikanska styrkor, b) är avsedda för bruk inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller c) är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska förse behöriga finska myndigheter med intyg om att varorna, materielen, förnödenheterna, tjänsterna, utrustningen och den andra egendomen är avsedda för amerikanska styrkor.

2. Skattebefrielse ska tillämpas på sådana förvärv som avses i punkt 1 i denna artikel i enlighet med gemensamt beslutade

2. The exemption from taxes on income provided by Article X of the NATO SOFA shall also apply to:

1. income received by members of the U.S. forces, dependents, and employees of U.S. contractors who are not nationals of Finland nor ordinarily resident in the territory of Finland from employment with the organizations referred to in Article 2, Paragraph 3 of this Agreement; and activities addressed in Articles 21 and 22 of this Agreement;

2. income received by members of the U.S. forces and dependents from the U.S. Government, or any individual, corporation, or entity other than Finnish individuals, corporations, or entities ordinarily residing or domiciled in the territory of Finland for tax purposes; and

3. salaries, wages, and other similar remuneration received by employees of U.S. contractors who are present in the territory of Finland solely to perform a contract or subcontract for U.S. forces from employment under such contract or subcontract, as well as income received by such employees of U.S. contractors from any individual, corporation, or entity other than Finnish individuals, corporations, or entities ordinarily residing or domiciled in the territory of Finland for tax purposes.

3. The provisions of Finnish laws and regulations pertaining to the obligation of an employer or self-employed individual to withhold or prepay income taxes and social security contributions shall not be applicable to income exempt from taxation in the territory of Finland.

ARTICLE 18 OFFICIAL IMPORTATION AND EXPORTATION

1. With reference to Article XI of the NATO SOFA, goods, materiel, supplies, equipment, and other property (a) imported by U.S. forces; (b) which are for the ultimate use by

förfaranden. Skattebefrielsen ska ges vid inköpstidpunkten, förutsatt att transaktionen åtföljs av det intyg som avses i punkt 1 i denna artikel. Befrielse från punktskatter ska ges vid inköpstidpunkten endast om varorna, materielen, utrustningen eller den andra egendomen köps på ett skatteupplag eller direkt av Finlands försvarsmakt. I alla andra fall, eller om försäljaren inte kan ge sådan skattebefrielse vid försäljningen, ska skattebefrielse ges genom återbetalning inom trettio (30) dagar från det att en begäran om detta mottagits.

ARTIKEL 17 SKATTEBEFRIELSER FÖR ENSKILDA

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga ska inte vara skyldiga att på finskt territorium betala någon form av skatt, avgift, licensavgift eller liknande kostnader, exempelvis mervärdesskatt, för köp, ägande, innehav, användning, överlåtelse dem emellan eller överlåtelse i samband med dödsfall av egen materiell lös egendom som förts in till Finland eller förvärvats där för eget personligt bruk. Skattebefrielsen ska tillämpas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. All återbetalning ska ske inom trettio (30) dagar från det att en begäran om detta mottagits. Sådana medlemmar av de amerikanska styrkorna och sådana anhöriga till dem som innehar eller använder radio- eller tv-mottagare eller internetanordningar på finskt territorium ska vara befriade från skatter, avgifter, licensavgifter och liknande kostnader som avser sådan användning eller sådant innehav. Motorfordon som ägs av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga ska vara befriade från finska vägtrafikskatter, registrerings- och licensavgifter och liknande kostnader, men inte från tullar för användning av vägar, broar och tunnlar som bekostas av allmänheten.

2. Den befrielse från inkomstskatt som avses i artikel X i Nato Sofa gäller även

1. inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska avtalsentreprenörers

or for U.S. forces, including to support military service activities provided for in Articles 21 and 22 of this Agreement; (c) which are to be used or consumed in the performance of a contract with or on behalf of U.S. forces; or (d) which are to be incorporated into articles or facilities used by U.S. forces, shall be permitted entry into the territory of Finland. Such entry shall be free from duties, import or registration fees, and other similar charges, including but not limited to use taxes, excise taxes, and VAT.

2. The exportation from the territory of Finland of the goods, materiel, supplies, equipment, and other property referred to in Paragraph 1 of this Article shall be exempt from Finnish export duties.

3. The Parties shall cooperate as necessary to ensure that the quantities of goods, materiel, supplies, equipment, and other property imported are reasonable. U.S. forces shall provide Finnish authorities an appropriate certificate, as provided for in Article XI, Paragraph 4 of the NATO SOFA, that such goods, materiel, supplies, equipment, and other property qualify for the exemption under the terms of this Article. Deposit of the certificate shall fulfill any customs declaration and inspection requirements by Finnish authorities of the items imported and exported by or for U.S. forces under this Article.

4. When goods, materiel, supplies, equipment, and other property are imported by U.S. contractors or Finnish contractors under the terms of this Article, U.S. forces shall require the contractors to use the items exclusively for the execution of U.S. forces' contracts.

5. The goods, materiel, supplies, equipment, and other property referred to in Paragraph 1 of this Article shall be exempt from any tax or other charge that would otherwise be assessed upon such property after its importation or acquisition.

anställda som varken är finska medborgare eller stadigvarande bosatta i Finland förvärvar genom anställning hos sådana organisationer som avses i artikel 2.3 i detta avtal och sådana verksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal,

2. inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga erhåller av den amerikanska staten eller av fysiska personer, bolag eller enheter som inte är finska eller som i skatterättsligt hänseende inte anses vara stadigvarande bosatta eller ha hemvist eller säte på finskt territorium, och
3. lön och annan liknande ersättning som amerikanska avtalsentreprenörers anställda som uppehåller sig på finskt territorium endast för att genomföra ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med amerikanska styrkor förvärvar genom anställning inom ramen för ett sådant kontrakt eller underentreprenörskontrakt samt inkomst som amerikanska avtalsentreprenörers sådana anställda erhåller av sådana fysiska personer, bolag eller enheter som inte är finska eller som i skatterättsligt hänseende inte anses vara stadigvarande bosatta eller ha hemvist eller säte på finskt territorium.
3. Bestämmelser i finska lagar och andra författningar om arbetsgivares eller enskilda näringsidkares skyldighet att innehålla eller betala i förskott inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter ska inte tillämpas på inkomst som är undantagen från beskattning på finskt territorium.

ARTIKEL 18 INFÖRSEL OCH UTFÖRSEL FÖR OFFICIELLT BRUK

1. I enlighet med artikel XI i Nato Sofa får det till finskt territorium föras in varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom a) som förs in av amerikanska styrkor, b) som är avsedda för slutlig användning av amerikanska styrkor

6. The appropriate authorities of the Parties shall work together to safeguard against abuse of the exemptions within this Article.

ARTICLE 19 PERSONAL IMPORTATION, EXPORTATION, AND TRANSFER OF GOODS

1. Members of the U.S. forces, dependents, and U.S. contractors may import their personal effects, furniture, one (1) private motor vehicle per person eighteen (18) years or older, and other goods intended for their personal or domestic use or consumption free of customs duty and taxes during their assignment in the territory of Finland. This privilege shall apply not only to goods that are the property of such persons but also to goods sent to them by way of gift or delivered to them in fulfillment of contracts concluded with persons not domiciled in the territory of Finland. Such imports may not exceed reasonable amounts for personal use and must not indicate, by their nature or quantity, that the goods are being imported for commercial reasons. This Paragraph, including consideration of any restrictions on importation of certain items, shall be implemented in accordance with mutually determined procedures.

2. The goods referred to in Paragraph 1 of this Article and other goods acquired free of taxes and/or duties may not be sold or otherwise transferred to persons in the territory of Finland who are not entitled to import such goods duty free, unless such transfer is approved by the appropriate Finnish authorities. Such approval shall not be required for gifts to charity. Payment of any taxes due as the result of transactions with persons not entitled to import such goods shall be the responsibility of the ultimate recipient of such goods. Members of the U.S. forces, dependents, and U.S. contractors may freely transfer property referred to in Paragraph 1 of this Article between themselves and such transfers shall be free of tax and/or duty. U.S. forces shall maintain records of these transfers of tax or duty free merchandise. Finnish authorities shall accept

eller för deras räkning, inklusive till stöd för sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal, c) som är avsedda för bruk eller konsumtion inom ramen för genomförandet av ett kontrakt med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller d) som är avsedda för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. Sådan införsel ska vara befriad från tullar, import- eller registreringsavgifter och andra liknande kostnader, exempelvis användarskatter, punktskatter och mervärdesskatt.

2. Utförsel från finskt territorium av sådana varor och förnödenheter och sådan materiel, utrustning och annan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara befriad från finsk exporttull.

3. Parterna ska samarbeta i den mån det behövs för att säkerställa att den mängd varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som förs in är rimlig. De amerikanska styrkorna ska förse de finska myndigheterna med ett sådant intyg som avses i artikel XI.4 i Nato Sofa om att varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen och den andra egendomen omfattas av undantag enligt villkoren i denna artikel. Ett inlämnat intyg ska anses uppfylla de finska myndigheternas alla krav avseende tulldeklaration och tullkontroll av de artiklar som i enlighet med denna artikel förs in och förs ut av amerikanska styrkor eller för deras räkning.

4. Om varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller annan egendom förs in av amerikanska avtalsentreprenörer eller finska avtalsentreprenörer enligt villkoren i denna artikel, ska de amerikanska styrkorna kräva att avtalsentreprenörerna använder artiklarna endast inom ramen för kontrakt med de amerikanska styrkorna.

5. Sådana varor och förnödenheter och sådan materiel, utrustning och annan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara befriade från alla skatter och andra kostnader som annars skulle påföras för sådan egendom efter att den förts in eller förvärvats.

duly filed police reports as conclusive proof that duty and tax free goods of members of the U.S. forces, dependents, and U.S. contractors have been stolen, which shall relieve the individuals of any liability for payment of the tax or duty.

3. Members of the U.S. forces, dependents, and U.S. contractors may re-export (or export) free of export duties or charges, any goods imported (or acquired) by them into the territory of Finland during their period of duty.

4. The appropriate authorities of the Parties shall work together to safeguard against abuse of the exemptions within this Article.

ARTICLE 20 CUSTOMS PROCEDURES

1. Finland shall take all appropriate measures to ensure the smooth and rapid clearance of imports and exports contemplated under this Agreement. Any customs inspection shall take place expeditiously.

2. Customs inspections under this Agreement shall be carried out in accordance with procedures mutually agreed between the appropriate Finnish authorities and U.S. forces. Any customs inspection by Finnish customs authorities of incoming or outgoing personal property of members of the U.S. forces or dependents shall be conducted when the property is delivered to or picked up from the individual's residence or in accordance with mutually determined procedures.

3. Official U.S. information may be imported into and exported from the territory of Finland without being subjected to inspection. Official U.S. information shall be appropriately marked and shall be certified as such by the appropriate U.S. forces authorities.

4. U.S. forces authorities shall establish the necessary measures at facilities where U.S. forces are located to prevent abuses of the rights granted under the customs provisions

6. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i denna artikel.

ARTIKEL 19
INFÖRSEL, UTFÖRSEL OCH
ÖVERLÅTELSE AV VAROR FÖR
PERSONLIGT BRUK

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer får under sitt uppdrag på finskt territorium tull- och skattefritt föra in egna personliga ägodelar, möbler, ett (1) privat motorfordon per person över arton (18) år och andra varor avsedda för eget personligt bruk eller hushållsbruk. Denna förmån gäller inte bara varor som tillhör sådana personer, utan också varor som skickas till dem som gåvor eller levereras till dem enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist på finskt territorium. Införselmängden får inte överstiga vad som är rimligt för personligt bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de förs in för kommersiella ändamål. Denna punkt, inklusive beaktande av begränsningar för införsel av vissa varor, genomförs i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

2. Sådana varor som avses i punkt 1 i denna artikel och andra varor som förvärvats skatte- och/eller tullfritt får inte säljas eller på annat sätt överlåtas till personer på finskt territorium som inte har rätt att tullfritt föra in sådana varor, om inte en sådan överlåtelse godkänns av behöriga finska myndigheter. Ett sådant godkännande krävs inte för gåvor till välgörenhet. Slutmottagaren av varorna ansvarar för att betala eventuella skatter som påförs till följd av transaktioner med personer som inte har rätt att föra in sådana varor. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer får fritt överlåta sådan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel sinsemellan, och sådana överlåtelser ska vara skatte- och/eller tullfria. De amerikanska styrkorna ska föra register över sådana överlåtelser av skatte- och tullfria varor. De finska myndigheterna ska som tillräckligt

of the NATO SOFA and this Agreement. U.S. forces authorities and Finnish authorities shall cooperate in the investigation of any alleged customs violations.

ARTICLE 21
MILITARY SERVICE ACTIVITIES

1. U.S. forces may establish military service exchanges, commissaries, other sales outlets, open messes, social and educational centers, and recreational service areas in the territory of Finland at mutually agreed locations for use by members of the U.S. forces, dependents, and other authorized personnel as mutually agreed. U.S. forces authorities may operate and maintain the foregoing military service activities directly or through contract. No license, permit, inspection, or other regulatory control shall be required by Finland for these military service activities. The appropriate authorities of the Parties shall cooperate regarding any concerns that may arise in connection of these activities.

2. U.S. forces may enter into contracts with financial institutions to operate banking and other financial activities in the territory of Finland for the exclusive use of U.S. forces, U.S. contractors, and dependents.

3. The activities and organizations referred to in this Article shall be accorded the same fiscal and customs exemptions granted to U.S. forces. Such activities and organizations shall be maintained and operated in accordance with applicable U.S. regulations. Such activities and organizations shall not be required to collect or pay taxes or other fees for activities related to their operations.

4. U.S. forces shall adopt appropriate measures to prevent the sale of goods and property imported into or acquired in the territory of Finland by the activities and organizations referred to in Paragraphs 1 and 2 of this Article to persons who are not authorized to patronize such activities or organizations.

bevis godta korrekt gjorda polisanmälningar om stöld av tull- eller skattefria varor som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga eller amerikanska avtalsentreprenörer, vilket ska befria personerna från allt betalningsansvar för skatten eller tullen.

3. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer får, utan några exporttullar eller avgifter, återutföra (eller utföra) alla varor som de fört in till (eller förvärvat i) Finland under sin tjänstgöringsperiod.

4. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i denna artikel.

ARTIKEL 20 TULLFÖRFARANDEN

1. Finland ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att sådan införsel och utförsel som avses i detta avtal klareras smidigt och snabbt. Eventuell tullkontroll ska genomföras skyndsamt.

2. Tullkontroller inom ramen för detta avtal ska genomföras i enlighet med de förfaranden som behöriga finska myndigheter och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om. Den finska tullmyndighetens tullkontroller vid införsel eller utförsel av personlig egendom som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna eller deras anhöriga ska genomföras när egendomen levereras till eller hämtas från personens bostad eller i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

3. Officiell amerikansk information får föras in på och föras ut från finskt territorium utan att kontrolleras. Officiell amerikansk information ska märkas på lämpligt sätt och intygas som sådan av de behöriga amerikanska militära myndigheterna.

4. De amerikanska militära myndigheterna ska vid de anläggningar där amerikanska

ARTICLE 22 MILITARY POST OFFICES

1. The United States may establish, maintain, and operate military post offices for use by U.S. forces, dependents, U.S. contractors, and others as mutually agreed.

2. Mail posted at such post offices may bear U.S. stamps.

3. U.S. forces' official mail shall be exempt from inspection, search, or seizure.

4. U.S. forces authorities shall establish appropriate and necessary measures at military post offices to prevent the improper importation of goods into the territory of Finland by authorized users.

ARTICLE 23 CURRENCY AND EXCHANGE

1. U.S. forces shall have the right to import, export, and use U.S. currency or financial instruments expressed in the currency of the United States in any amount.

2. U.S. forces authorities may distribute to or exchange for members of the U.S. forces and dependents currency of, and instruments denominated in, the currency valid in:

1. the United States of America;
2. Finland;
3. the Euro zone; and
4. any other country, to the extent required for the purpose of authorized travel, including travel on leave.

3. Members of the U.S. forces and dependents may:

1. Import and export U.S. currency and instruments denominated in currency of the United States; and
2. Export from the territory of Finland any currency, and instruments denominated in any such currency, provided that such U.S. forces or dependents have either imported such currency or instruments

styrkor är förlagda vidta de åtgärder som krävs för att förhindra att de rättigheter som följer av tullbestämmelserna i Nato Sofa och detta avtal missbrukas. De amerikanska militära myndigheterna och de finska myndigheterna ska samarbeta i utredningar av misstänkta överträdelser av tullbestämmelser.

ARTIKEL 21 MILITÄRA SERVICEVERKSAMHETER

1. Amerikanska styrkor får på gemensamt överenskomna platser på finskt territorium inrätta marketenterier, intendenturer, andra försäljningsställen, mässar, centrum för sociala aktiviteter och utbildning samt rekreationsområden för medlemmar av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och annan bemyndigad personal som parterna kommit överens om. De amerikanska militära myndigheterna får driva och förvalta ovan nämnda militära serviceverksamheter själva eller genom kontrakt. Finland ska inte kräva licens eller tillstånd för eller inspektion eller annan tillsyn av sådana militära serviceverksamheter. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta när det gäller frågor som kan uppstå i samband med dessa verksamheter.

2. Amerikanska styrkor får ingå kontrakt med finansinstitut om att på finskt territorium bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet uteslutande för amerikanska styrkor, styrkornas medlemmar och deras anhöriga samt amerikanska avtalsentreprenörer.

3. De verksamheter och organisationer som avses i denna artikel ska ges samma skatte- och tullbefrielser som de amerikanska styrkorna. Sådana verksamheter och organisationer ska förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska författningar. Sådana verksamheter och organisationer är inte skyldiga att uppbära eller betala skatter eller andra avgifter för verksamhet i anslutning till driften.

4. De amerikanska styrkorna ska vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att varor

into the territory of Finland, or received such currency or instruments from U.S. forces.

ARTICLE 24 LABOR

1. U.S. forces and organizations conducting those military service activities described in Articles 21 and 22 of this Agreement may recruit and employ dependents, as well as persons authorized to be employed in the territory of Finland, and may administer the employment of those individuals in accordance with this Article. Dependents shall not be required to possess a work permit for the employment referenced in this Article.

2. Terms and conditions of employment shall be set by U.S. forces and such organizations in accordance with applicable U.S. laws and regulations. Such terms and conditions shall respect the provisions of Finnish law pertinent to labor, including prevailing wages, safety conditions, and standard work hours, to the degree and under conditions that are not inconsistent with this Agreement or the military requirements of U.S. forces. U.S. forces may terminate employment of a local civilian employee due to security concerns, misconduct, or other operational requirements. The United States does not waive any immunity, including sovereign immunity, regarding the employment of such personnel.

ARTICLE 25 CONTRACTING PROCEDURES

1. U.S. forces may contract for any goods, materiel, supplies, equipment, and services (including construction) to be furnished or undertaken in the territory of Finland without restriction as to choice of contractor, supplier, or person who provides such goods, materiel, supplies, equipment, or services. Such contracts shall be solicited, awarded, and administered in accordance with U.S. laws and regulations. Offerors and contractors shall be clearly informed of the applicable laws and regulations in the

eller egendom som förts in till eller förvärvats på finskt territorium säljs genom de verksamheter och organisationer som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel till personer som inte har rätt att göra inköp hos sådana verksamheter eller organisationer.

ARTIKEL 22 MILITÄRA POSTKONTOR

1. Förenta staterna får inrätta, förvalta och driva militära postkontor för medlemmar av amerikanska styrkor och deras anhöriga, amerikanska avtalsentreprenörer och andra som parterna kommit överens om.
2. Post som skickas från sådana kontor får vara försedd med amerikanska frimärken.
3. De amerikanska styrkornas officiella post får inte kontrolleras, genomsökas eller tas i beslag.
4. De amerikanska militära myndigheterna ska på de militära postkontoren vidta de åtgärder som är lämpliga och nödvändiga för att förhindra att behöriga användare otillbörligen för in varor till Finland.

ARTIKEL 23 VALUTA OCH VÄXLING

1. Amerikanska styrkor ska ha rätt att föra in, föra ut och använda amerikansk valuta eller finansiella instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta, oavsett beloppets storlek.
2. De amerikanska militära myndigheterna får till medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga ge ut eller växla valuta som är giltig i, och instrument som uttrycks i, den valuta som är giltig i
 1. Förenta staterna,
 2. Finland,
 3. euroområdet, och
 4. något annat land, i den mån det krävs för godkända resor, inklusive resor under permission.
3. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga får

solicitation and contract documents. The Parties intend to be mindful of each other's requirements with regard to their contracts for goods, materiel, supplies, equipment, or services.

2. Finland shall accord to U.S. forces treatment in the matter of procurement of goods, services, and utilities no less favorable than is accorded to the Finnish Defence Forces.

ARTICLE 26 STATUS OF U.S. CONTRACTORS

U.S. contractors shall be exempt from Finnish laws and regulations with respect to the terms and conditions of their employment to perform work under contracts with U.S. forces, and with respect to the licensing and registration of businesses and corporations solely with regard to the provision of goods and services to U.S. forces in the territory of Finland. Such contractors also shall be exempt from all taxes, including corporate and excise taxes arising solely from the delivery to U.S. forces of goods or services, or from construction of facilities for U.S. forces. Such contractors also shall not be subject to any form of income or profits tax by Finland or its local authorities on that portion of its income or profits derived from a contract or subcontract with U.S. forces.

ARTICLE 27 ENVIRONMENT, PUBLIC HEALTH, AND SAFETY

1. The Parties agree to implement this Agreement in a manner consistent with the protection of the natural environment of Finland and public health, including with regard to animal and plant disease, and safety, and to pursue a preventive rather than reactive approach to environmental protection, public health, and safety. To this end, the competent authorities of the Parties shall cooperate to ensure problems that may arise, including with regard to the release of hazardous waste or hazardous materials, are dealt with immediately in order to prevent any lasting damage to the environment or

1. föra in och föra ut amerikansk valuta och instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta, och
2. från finskt territorium föra ut alla valutor och alla instrument som uttrycks i sådana valutor, förutsatt att sådana amerikanska styrkor eller sådana anhöriga antingen har fört in sådan valuta eller sådana instrument till finskt territorium eller mottagit sådan valuta eller sådana instrument från amerikanska styrkor.

ARTIKEL 24 ARBETSKRAFT

1. Amerikanska styrkor och organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal får dels rekrytera och anställa såväl anhöriga som personer som får arbeta på finskt territorium, dels administrera de personernas anställning i enlighet med denna artikel. För anhöriga ska det inte krävas något arbetstillstånd för anställning enligt denna artikel.

2. Arbets- och anställningsvillkoren ska fastställas av de amerikanska styrkorna och sådana organisationer i enlighet med tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar. Villkoren ska respektera de väsentliga bestämmelserna om arbete i finsk lagstiftning, såsom rådande löner, arbetarskydd och ordinarie arbetstid, till den del och enligt de villkor som inte strider mot detta avtal eller de amerikanska styrkornas militära krav. De amerikanska styrkorna kan avsluta en lokalt anställd civil persons anställning på grund av säkerhetsaspekter, otillbörligt förfarande eller andra operativa krav. Förenta staterna gör inte avkall på sin immunitet, inte heller statsimmunitet, när det gäller anställning av sådan personal.

ARTIKEL 25 UPPHANDLINGSFÖRFARANDE

1. Amerikanska styrkor får ingå kontrakt om att varor, materiel, förnödenheter, utrustning och tjänster (inklusive byggarbete) ska

endangerment of public health and safety. The United States shall respect relevant Finnish environmental, health, and safety laws in the execution of U.S. policies. Finland confirms its policy to implement environmental, health, and safety laws, regulations, and standards with due regard for the health and safety of U.S. forces, dependents, and U.S. contractors. The competent authorities of the Parties shall cooperate on matters pertaining to the environment, public health, and safety.

2. To assist in the environmentally sound management of hazardous wastes, Finland shall designate an entity as the competent authority for the purpose of its required notifications under the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal, adopted at Basel on March 22, 1989, and any implementing legislation. U.S. forces shall provide the information required for Finland to comply with such obligations.

ARTICLE 28 UTILITIES AND COMMUNICATIONS

1. U.S. forces, U.S. contractors, and Finnish contractors shall be allowed to use water, electricity, and other public utilities on terms and conditions, including rates or charges, no less favorable than those available to the Finnish Defence Forces or Finland in like circumstances and, consistent with Article 16 of this Agreement, less taxes or other government fees or charges. U.S. forces' costs shall be equal to their pro rata share of the use of such utilities.

2. The Parties recognize that it may be necessary for U.S. forces to use the radio spectrum. The United States shall be allowed to operate its own telecommunication systems (as "telecommunication" is defined in the 1992 Constitution and Convention of the International Telecommunication Union). This shall include the right to utilize such means and services as required to ensure full ability to operate telecommunication systems, and the right to use the necessary radio spectrum for this purpose. Use of the

levereras till eller utföras på finskt territorium utan några begränsningar när det gäller valet av avtalsentreprenör, leverantör eller person som tillhandahåller varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen eller tjänsterna. Sådana kontrakt ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar. Anbudsgivare och avtalsentreprenörer ska i upphandlingsdokumenten och kontrakten tydligt informeras om tillämpliga lagar och andra författningar. Parterna avser att beakta varandras krav i fråga om deras kontrakt som gäller varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller tjänster.

2. När det gäller upphandling av varor, tjänster och allmännyttiga tjänster ska Finland ge amerikanska styrkor en behandling som inte är mindre fördelaktig än den som ges Finlands försvarsmakt.

ARTIKEL 26 STATUS FÖR AMERIKANSKA AVTALSENTREPRENÖRER

Amerikanska avtalsentreprenörer ska vara undantagna från finska lagar och andra författningar när det gäller arbets- och anställningsvillkor för deras utförande av arbete inom ramen för kontrakt med amerikanska styrkor och när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast vad avser tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på finskt territorium. Dessa avtalsentreprenörer ska även vara befriade från alla skatter, inbegripet samfunds- och punktskatter, som endast baseras på tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor eller på byggnation av anläggningar för amerikanska styrkor. Finland och Finlands lokala myndigheter får inte heller belägga den del av sådana avtalsentreprenörers intäkter eller vinster som härrör från ett kontrakt eller underentreprenörskontrakt med amerikanska styrkor med någon form av inkomst- eller vinstskatt.

ARTIKEL 27 MILJÖ, FOLKHÄLSA OCH SÄKERHET

radio spectrum shall be free of cost to the United States. U.S. forces shall make every reasonable effort to coordinate in advance the use of frequencies with the Finnish Executive Agent.

ARTICLE 29 IMPLEMENTATION AND DISPUTES

1. All obligations under this Agreement shall be subject to the availability of appropriated funds authorized for these purposes.

2. In furtherance of this Agreement, the appropriate authorities of the Parties under their respective laws may exchange information, including personal data, as necessary and appropriate. Any information exchanged in connection to activities under this Agreement, including personal data, is for the purpose of enhancing defense and security cooperation. The Parties shall protect the information received from the other Party in accordance with applicable international agreements between the Parties and their respective laws and regulations.

3. As appropriate, the Parties or their Executive Agents may enter into implementing agreements or arrangements to carry out the provisions of this Agreement.

4. The Executive Agents shall consult as necessary to ensure the proper implementation of this Agreement. The Executive Agents shall develop procedures for consultation between their respective staffs on all matters concerning the effective implementation of this Agreement.

5. Disputes concerning interpretation and application of this Agreement shall be resolved at the lowest level possible and, as necessary, elevated to the Executive Agents for consideration and resolution. Those disputes that cannot be resolved by the Executive Agents shall be referred to the Parties for consultation and resolution, as appropriate.

6. Disputes and other matters subject to consultation under this Agreement shall not

1. Parterna är överens om att genomföra detta avtal på ett sätt som är förenligt med skyddet av Finlands naturmiljö och av folkhälsan, inklusive motverkande av djur- och växtsjukdomar, och säkerheten och att snarare sträva efter ett förebyggande än ett reaktivt förhållningssätt till miljöskydd, folkhälsa och säkerhet. I detta syfte ska parternas behöriga myndigheter samarbeta för att se till att problem som eventuellt uppstår, även när det gäller utsläpp av farligt avfall eller farliga ämnen, omedelbart åtgärdas för att förhindra bestående skador på miljön eller äventyrande av folkhälsan och säkerheten. Förenta staterna ska i sin verksamhet respektera relevant finsk lagstiftning gällande miljö, hälsa och säkerhet. Finland bekräftar sin hållning att lagar, andra författningar och standarder gällande miljö, hälsa och säkerhet ska verkställas med vederbörlig hänsyn till amerikanska styrkors, deras medlemmars anhörigas och amerikanska avtalsentreprenörers hälsa och säkerhet. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta i frågor som gäller miljö, folkhälsa och säkerhet.

2. För att bidra till en miljövänlig hantering av farligt avfall ska Finland utse en enhet till behörig myndighet för de underrättelser som krävs enligt Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall, som antogs i Basel den 22 mars 1989, och eventuell genomförandelagstiftning. De amerikanska styrkorna ska lämna den information som krävs för att Finland ska kunna fullgöra dessa skyldigheter.

ARTIKEL 28 ALLMÄNNYTTIGA TJÄNSTER OCH KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER

1. Amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finska avtalsentreprenörer ska, i enlighet med artikel 16 i detta avtal utan skatter eller andra avgifter eller kostnader som påförs av staten, få tillgång till vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster på villkor, däribland priser och avgifter, som inte är mindre

be referred to any national court, or to any international court, tribunal, or similar body or to any other third party for settlement.

ARTICLE 30 ENTRY INTO FORCE, AMENDMENT, AND DURATION

1. This Agreement shall enter into force on the first (1st) day of the second (2nd) month following the date of the later note by which the Parties notify each other through diplomatic channels of the fulfillment of their respective domestic procedures necessary for the entry into force of this Agreement.

2. This Agreement may be amended by written agreement of the Parties.

3. This Agreement shall have an initial term of ten (10) years. After the initial term, it shall continue in force, but may be terminated by either Party upon one (1) year's written notice to the other Party through diplomatic channels.

4. Annex A to this Agreement shall form an integral part of this Agreement and may be amended by written agreement of the Parties or their Executive Agents.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Agreement.

DONE at Washington this 18 day of December, 2023, in duplicate, in the Finnish and English languages, both texts being equally authentic.

FOR THE GOVERNMENT OF THE
REPUBLIC OF FINLAND:

FOR THE GOVERNMENT OF THE
UNITED STATES OF AMERICA:

ANNEX A

Agreed Facilities and Areas

- Ivalo, Border Guard Base (military use facilities and areas)

fördelaktiga än dem som Finlands försvarsmakt erbjuds under motsvarande omständigheter. De amerikanska styrkornas kostnader ska motsvara deras proportionella användning av sådana allmännyttiga tjänster.

2. Parterna konstaterar att de amerikanska styrkorna kan behöva använda radiofrekvenser. Förenta staterna ska tillåtas använda sina egna telekommunikationssystem (enligt definitionen av *telekommunikation* i Internationella teleunionens stadga och konventionen om Internationella teleunionen från 1992). Detta omfattar rätten att använda de medel och tjänster som krävs för att säkerställa full förmåga att använda telekommunikationssystem samt rätten att använda de radiofrekvenser som krävs för detta ändamål. Det ska vara kostnadsfritt för Förenta staterna att använda radiofrekvenser. De amerikanska styrkorna ska vidta varje rimlig åtgärd för att i förväg samordna radiofrekvensanvändningen med det finska verkställande organet.

- Kuopio-Rissala, Karelia Air Command Air Base
- Niinisalo Garrison and Pohjankangas-Hämeen kangas Training Areas
- Parkano Military Storage Area
- Raasepori Garrison and Syndalen Training Area
- Rovajärvi Training Area including Misi Military Storage Area
- Rovaniemi, Lapland Air Command Air Base and Jaeger Brigade Garrison
- Skinnarvik Military Storage Area
- Tammela Military Storage Area
- Tampere-Pirkkala, Satakunta Air Command Air Base
- Tervola Military Storage Area
- Jyväskylä-Tikkakoski, Air Force Academy Air Base
- Upinniemi Navy Base and Garrison in Kirkkonummi including Russarö Island
- Veitsiluoto Military Storage Area
- Vekaranjärvi Garrison and Pahkajärvi Training Area

ARTIKEL 29 VERKSTÄLLIGHET OCH TVISTER

1. Alla skyldigheter enligt detta avtal gäller under förutsättning att anslagna medel finns tillgängliga för dessa ändamål.

2. För främjande av verkställigheten av detta avtal får parternas behöriga myndigheter i enlighet med sin respektive lagstiftning vid behov och på lämpligt sätt utbyta information, inbegripet personuppgifter. All information som utbyts i samband med verksamhet enligt detta avtal, inbegripet personuppgifter, ska syfta till att förbättra försvars- och säkerhetssamarbetet. Parterna ska i enlighet med tillämpliga internationella avtal mellan parterna och sina respektive lagar och andra författningar skydda den information som mottagits från den andra parten.

3. Parterna eller deras verkställande organ får där så är lämpligt ingå genomförandeavtal eller överenskommelser för att genomföra bestämmelserna i detta avtal.

4. De verkställande organen ska vid behov samråda för att säkerställa en korrekt verkställighet av detta avtal. De verkställande organen ska ta fram förfaranden för samråd mellan sina respektive personalstyrkor för alla frågor som gäller en effektiv verkställighet av detta avtal.

5. Tvister om tolkningen och tillämpningen av detta avtal ska lösas på lägsta möjliga nivå och vid behov lyftas till de verkställande organen för behandling och lösning. De tvister som inte kan lösas av de verkställande organen ska när så är lämpligt hänskjutas till parterna för samråd och lösning.

6. Tvister och andra frågor som är föremål för samråd enligt detta avtal får inte hänskjutas till nationella domstolar, till internationella domstolar, tribunaler eller liknande organ eller till någon annan tredje part för avgörande.

ARTIKEL 30 IKRAFTTRÄDANDE, ÄNDRINGAR OCH GILTIGHETSTID

1. Detta avtal träder i kraft den första (1) dagen i den andra (2) månaden efter dateringen på den senare not genom vilken parterna på diplomatisk väg underrättar varandra om att de har slutfört sina respektive inhemska förfaranden som krävs för att avtalet ska kunna träda i kraft.

2. Detta avtal får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna.

3. Detta avtal har en inledande giltighetstid på tio (10) år. Efter den inledande giltighetstiden fortsätter avtalet att gälla men kan sägas upp av endera parten med ett (1) års varsel genom ett skriftligt meddelande till den andra parten genom diplomatiska kanaler.

4. Bilaga A till detta avtal ska utgöra en integrerad del av detta avtal och får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna eller deras verkställande organ.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta avtal.

Upprättat i Washington den 18 december 2023 i två exemplar, på finska och engelska, vilka båda texter är lika giltiga.

FÖR REPUBLIKEN FINLANDS
REGERING

FÖR AMERIKAS FÖRENTA STATERS
REGERING

BILAGA A

Överenskomna anläggningar och områden

- 1 Ivalo, Gränsbevakningsväsendets kasernområden (anläggningar och områden som reserverats för militärt försvar av landet)
- 2 Kuopio-Rissala, flygbas för Karelens flygflottilj
- 3 Niinisalo garnisonsområde och övningsområdena Pohjankangas-Hämeen kangas
- 4 Parkano lagerområde
- 5 Raseborgs garnisonsområde och övningsområdet i Syndalen
- 6 Övningsområdet i Rovajärvi inklusive Misi lagerområde
- 7 Rovaniemi, flygbas för Lapplands flygflottilj och Jägarbrigadens garnisonsområde
- 8 Skinnarviks lagerområde
- 9 Tammela lagerområde
- 10 Tammerfors-Birkala, flygbas för Satakunta flygflottilj
- 11 Tervola lagerområde
- 12 Jyväskylä-Tikkakoski, Luftkrigsskolans flygbas
- 13 Obbnäs flottbas och garnisonsområde i Kyrkslätt inklusive Russarö
- 14 Veitsiluoto lagerområde

15 Vekaranjärvi garnisonsområde och
övningsområdet i Pahkajärvi

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 1 mom. 10 punkten, sådan den lyder i lag 126/2024,
som följer:

Gällande lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

10) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel, tillverkning, reparation, modifiering och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en främmande stats väpnade styrkor, om

a) verksamheten omfattas av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 24/2024), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS 26/2024), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005),

b) verksamheten grundar sig på ett internationellt fredsbevarande uppdrag,

c) tillstånd för verksamheten har beviljats med stöd av territorialövervakningslagen (755/2000),

Föreslagen lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

10) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel, tillverkning, reparation, modifiering och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en främmande stats väpnade styrkor, om

a) verksamheten omfattas av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 23 och 24/2024), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS 25 och 26/2024), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005) *eller avtalet mellan Republiken Finlands regering och Förenta staternas regering om försvarssamarbete,*

b) verksamheten grundar sig på ett internationellt fredsbevarande uppdrag,

c) tillstånd för verksamheten har beviljats med stöd av territorialövervakningslagen (755/2000),

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av 40 § i utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 40 § 1 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 449/2012, samt
fogas till 40 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 449/2012, 121/2022 och 1206/2022, nya 8 och 9 punkter som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

40 §

40 §

Uppehållsrätt

Uppehållsrätt

Laglig vistelse enligt denna lag är

Laglig vistelse enligt denna lag är

7) vistelse under pågående, i 52 b § avsedd betänketid i fråga om ett offer för människohandel och en i 52 d § avsedd tredjelandsmedborgare som vistats och arbetat olagligt i landet.

7) vistelse under pågående, i 52 b § avsedd betänketid i fråga om ett offer för människohandel och en i 52 d § avsedd tredjelandsmedborgare som vistats och arbetat olagligt i landet;

8) vistelse av en i avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 23 och 24/2024), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS 25 och 26/2024), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005) avsedd medlem av en styrka,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9) vistelse av en i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete avsedd medlem av en styrka, medlem av den civila komponenten, anhörig och amerikansk avtalsentreprenör.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av militärfordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 1 § i militärfordonslagen (332/2023) ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 23 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

På de amerikanska styrkornas officiella icke-taktiska fordon som avses i artikel 9.2 i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan avtalet om försvarssamarbete, tillämpas endast kraven i 23 a §.

4 kap.

Militärfordonsregistret och registrering av militärfordon

23 a §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Utfärdande av militära registrerings skyltar
med stöd av avtalet om försvarssamarbete*

*Huvudstabens tekniska
granskningsavdelning ska på begäran av de
amerikanska militära myndigheterna utfärda
Försvarmaktens registreringstecken,
registrerings skyltar och registreringsintyg till
de amerikanska styrkornas i artikel 9.2 i
avtalet om försvarssamarbete avsedda
officiella icke-taktiska fordon. För detta
ändamål kan huvudstabens tekniska
granskningsavdelning föra in i det register
som avses i denna lag de uppgifter som behövs
för identifiering av fordonet.*

*En förutsättning för utfärdande av
registreringstecken och registrerings skyltar
samt för införande och ändring av
registeruppgifter är att en i artikel 9.2 i avtalet
om försvarssamarbete avsedd begäran
lämnas till huvudstabens tekniska
granskningsavdelning samt att en verifikation
av de uppgifter om fordonet som ska föras in i
registret läggs fram.*

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna
lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av mervärdesskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i mervärdesskattelagen (1501/1993) 94 § 1 mom. 26 punkten samt 129 d, 129 e och 209 r §, sådana de lyder, 94 § 1 mom. 26 punkten och 129 d och 129 e § i lag 417/2022 samt 209 r § i lag 310/2023, och

fogas till 94 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1218/1994, 1486/1994, 763/1999, 940/1999, 935/2004, 1359/2009, 1392/2010, 1202/2011, 305/2016, 417/2022, 1272/2022, 310/2023 och 835/2023, en ny 27 punkt och till lagen en ny 129 f § som följer:

Gällande lydelse

94 §

Skattefri är import av följande varor

26) varor i fråga om vilka den mervärdesskatt som betalas på försäljningen ska deklarerars i den särskilda ordning som avses i 133 r §, om det individuella registreringsnummer som tilldelats den skattskyldige för användning av den särskilda ordningen har anmälts till Tullen senast när importanmälan lämnas.

Föreslagen lydelse

94 §

Skattefri är import av följande varor

26) varor i fråga om vilka den mervärdesskatt som betalas på försäljningen ska deklarerars i den särskilda ordning som avses i 133 r §, om det individuella registreringsnummer som tilldelats den skattskyldige för användning av den särskilda ordningen har anmälts till Tullen senast när importanmälan lämnas,

27) varor som i artikel 19 i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan avtalet om försvarssamarbete, avsedda medlemmar av de amerikanska styrkorna, familjemedlem som hör till medlemmens hushåll och anställda hos amerikanska avtalsentreprenörer importerar för personligt bruk enligt de förutsättningar och begränsningar som fastställs i avtalet om försvarssamarbete, förutsatt att grunden för den skatt som ska betalas på importen ökad med mervärdesskattens andel är minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete; den som importerar en vara ska på begäran för Tullen visa upp ett adekvat intyg om att personen med stöd av avtalet om försvarssamarbete, sin status och varans användningsändamål har rätt till skattefrihet.

129 d §

Till en sådan medlem av en amerikansk styrka som avses i artikel 17 i avtalet om försvarssamarbete och som befinner sig i Finland återbetalas den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som köpts i Finland, om varan eller tjänsten har köpts för personligt bruk av medlemmen av den amerikanska styrkan eller en familjemedlem som hör till medlemmens hushåll.

Förutsättningen för återbäring är att varornas eller tjänsternas skattebelagda inköpspris är totalt minst 170 euro eller något annat belopp som fastställs i avtalet om försvarssamarbete. På återbäringen tillämpas även i övrigt de begränsningar och

Gällande lydelse

129 d §
Om skatt har återburits till för stort belopp med stöd av 129 och 129 a–129 c §, kan det överstora skattebelopp som återburits dras av från ett skattebelopp som återbärs senare.

129 e §
Vad som i 59 § i lagen om beskattningsförfarandet beträffande skatter som betalas på eget initiativ föreskrivs om skattskyldiga tillämpas också på den som är berättigad till återbäring enligt 129 och 129 a–129 c §.

När ändring söks i ett beslut som fattats med stöd av 129 och 129 a–129 c § räknas tidsfristen för begäran om omprövning från utgången av det kalenderår som omfattar den period som berörs av beslutet.

209 r §
En faktura som ligger till grund för en ansökan enligt 128, 129 och 129 a–129 c § ska förvaras i tre år från ingången av året efter fakturans betalningsdag. I fråga om en ansökan enligt 125 § ska de handlingar som verifierar beloppet av den skatt som inkluderats i förvärvet av varorna och utförseln av dessa varor förvaras i tre år från ingången av året efter det år då varorna utfördes.

Föreslagen lydelse

förutsättningar som fastställs i avtalet om försvarssamarbete.

Skatten återbetalas kvartalsvis på basis av en ansökan som gjorts till Skatteförvaltningen och inom trettio dagar från mottagandet av ansökan. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Till ansökan ska fogas ett adekvat intyg om att sökanden med stöd av avtalet om försvarssamarbete, sökandens status eller ändamålet med varan eller tjänsten har rätt till återbäring. Skatteförvaltningen kontrollerar förutsättningarna för återbäring och återbetalar skatten.

Skatteförvaltningen bestämmer närmare vilka uppgifter som ska ingå i ansökan och vilka handlingar som ska fogas till ansökan.

129 e §
Om skatt har återburits till för stort belopp med stöd av 129 eller 129 a–129 d §, kan det överstora skattebelopp som återburits dras av från ett skattebelopp som återbärs senare.

129 f §
Vad som i 59 § i lagen om beskattningsförfarandet beträffande skatter som betalas på eget initiativ föreskrivs om skattskyldiga tillämpas också på den som är berättigad till återbäring enligt 129 och 129 a–129 d §.

När ändring söks i ett beslut som fattats med stöd av 129 och 129 a–129 d § räknas tidsfristen för begäran om omprövning från utgången av det kalenderår som omfattar den period som berörs av beslutet.

209 r §
En faktura som ligger till grund för en ansökan enligt 128, 129 och 129 a–129 d § ska förvaras i tre år från ingången av året efter fakturans betalningsdag. I fråga om en ansökan enligt 125 § ska de handlingar som verifierar beloppet av den skatt som ingår i förvärvet av varorna och utförseln av dessa varor förvaras i tre år från ingången av året efter det år då varorna utfördes.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statens skadeståndsverksamhet (978/2014) 1 § 1 mom., sådant det lyder i lag 127/2024, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på handläggning av skadeståndsanspråk mot staten, om anspråket grundas på ett fel eller en försummelse som en statlig myndighet har begått eller på verksamhet för vilken staten svarar oberoende av uppsåt eller vårdslöshet. Denna lag tillämpas också på av tredje parter ställda ersättningsanspråk som finska staten har förbundet sig att handlägga med stöd av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter. När det är fråga om ersättning som grundas på en dom som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har meddelat, på förlikning vid nämnda domstol enligt artikel 39 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) eller på en dom eller ett beslut som något annat internationellt rättskipnings- eller undersökningsorgan har meddelat, tillämpas lagen dock bara på betalningen av ersättning av statsmedel.

Denna lag tillämpas på handläggning av skadeståndsanspråk mot staten, om anspråket grundas på ett fel eller en försummelse som en statlig myndighet har begått eller på verksamhet för vilken staten svarar oberoende av uppsåt eller vårdslöshet. Denna lag tillämpas också på av tredje parter ställda ersättningsanspråk som finska staten har förbundet sig att handlägga med stöd av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter *eller avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete*. När det är fråga om ersättning som grundas på en dom som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har meddelat, på förlikning vid nämnda domstol enligt artikel 39 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) eller på en dom eller ett beslut som något annat internationellt rättskipnings- eller undersökningsorgan har

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

meddelat, tillämpas lagen dock bara på betalningen av ersättning av statsmedel

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av 58 a § i körkortslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i körkortslagen (386/2011) 58 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 130/2024, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

58 a §

58 a §

Körkort, körkortstillstånd och militära körkortstillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete

Körkort, körkortstillstånd och militära körkortstillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete

Ett körkort, körkortstillstånd eller militärt körkortstillstånd som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller militära internationella högkvarter ger rätt att i Finland köra sådana motordrivna fordon, sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körkortstillståndet.

Ett körkort, körkortstillstånd eller militärt körkortstillstånd som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller militära internationella högkvarter *eller i avtalet mellan Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete* ger rätt att i Finland köra sådana motordrivna fordon, sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körkortstillståndet.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) 39 §, 265 § 2 mom. och 324 § 1 mom., av dem 39 § sådan den lyder i lagarna 1003/2018 och 1207/2020 samt 265 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1003/2018, som följer:

Gällande lydelse

39 § *Radiotillstånd*

För innehav och användning av radiosändare krävs radiotillstånd som beviljas av Transport- och kommunikationsverket, om inte något annat föreskrivs i denna paragraf.

2 mom. har upphävts genom L 30.12.2020/1207. (30.12.2020/1207)

Radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren används endast på en samfrekvens som Transport- och kommunikationsverket har fastställt för den och om dess överensstämmelse har säkerställts på det sätt som föreskrivs i denna lag. Transport- och kommunikationsverket får meddela sådana föreskrifter om begränsning av användningen av radiosändaren som behövs för att frekvenserna ska användas effektivt och ändamålsenligt samt för att förebygga eller avhjälpa störningar.

Transport- och kommunikationsverket kan bestämma att det om innehavet och användningen av en radiosändare som avses i 2 mom., innan den tas i bruk, ska göras en skriftlig registreringsanmälan som är i kraft högst fem år åt gången.

Radiotillstånd för innehav av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren i tekniskt hänseende permanent har försatts i sådant skick att den inte kan användas för radiokommunikation eller om det i övrigt är klart att innehavet inte syftar till att utrustningen ska användas för radiokommunikation.

Transport- och kommunikationsverket meddelar föreskrifter om hur ett tillstånd,

Föreslagen lydelse

39 § *Radiotillstånd*

För innehav och användning av radiosändare krävs radiotillstånd som beviljas av Transport- och kommunikationsverket, om inte något annat föreskrivs i denna paragraf.

Radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren används endast på en samfrekvens som Transport- och kommunikationsverket har fastställt för den och om dess överensstämmelse har säkerställts på det sätt som föreskrivs i denna lag. Transport- och kommunikationsverket får meddela sådana föreskrifter om begränsning av användningen av radiosändaren som behövs för att frekvenserna ska användas effektivt och ändamålsenligt samt för att förebygga eller avhjälpa störningar.

Transport- och kommunikationsverket kan bestämma att det om innehavet och användningen av en radiosändare som avses i 2 mom., innan den tas i bruk, ska göras en skriftlig registreringsanmälan som är i kraft högst fem år åt gången.

Radiotillstånd för innehav av en radiosändare behövs inte, om radiosändaren i tekniskt hänseende permanent har försatts i sådant skick att den inte kan användas för radiokommunikation eller om det i övrigt är klart att innehavet inte syftar till att utrustningen ska användas för radiokommunikation.

Transport- och kommunikationsverket meddelar föreskrifter om hur ett tillstånd, annat berättigande eller märke som anger rätt

Gällande lydelse

annat berättigande eller märke som anger rätt att använda radiosändare, vilka utfärdats av en behörig myndighet i ett annat land, ska godkännas som ett tillstånd enligt 1 mom.

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare, om radiosändaren endast används på de frekvensområden som fastställts enbart för försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk i föreskrifter som Transport- och kommunikationsverket meddelat med stöd av 96 § 1 mom.

En polisman från en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid förföljande enligt artikel 41 eller övervakning över gränsen enligt artikel 40 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (FördrS 23/2001).

En företrädare för en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare vid stats- eller arbetsbesök, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion.

Sådan främmande stats personal som avses i Tammerforskonventionen om tillhandahållande av

Föreslagen lydelse

att använda radiosändare, vilka utfärdats av en behörig myndighet i ett annat land, ska godkännas som ett tillstånd enligt 1 mom.

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare, om radiosändaren endast används på de frekvensområden som fastställts enbart för försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets bruk i föreskrifter som Transport- och kommunikationsverket meddelat med stöd av 96 § 1 mom.

En polisman från en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid förföljande enligt artikel 41 eller övervakning över gränsen enligt artikel 40 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (FördrS 23/2001).

En företrädare för en främmande stat behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av en radiosändare vid stats- eller arbetsbesök, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion.

De i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan avtalet om försvarssamarbete, avsedda amerikanska styrkorna behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av de radiosändare som de använder.

Sådan främmande stats personal som avses i Tammerforskonventionen om tillhandahållande av telekommunikationsresurser för lindrande av

Gällande lydelse

telekommunikationsresurser för lindrande av katastrofverkningar och för hjälpinsatser (FördrS 15/2005) behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid sådana räddningsåtgärder och sådan lindring av katastrofer som avses i konventionen, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion och planerade användning.

265 §

Påvisande av behörighet

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en radiosändare även användas av en annan person som står under omedelbar uppsikt av den som innehar ett behörighetsbevis. Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som de enbart använder för ändamål som hänför sig till det militära försvaret.

324 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Bestämmelserna i 326 och 327 § samt 329 § 3 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som innehas av dem utslutande för ändamål som hänför sig till det militära försvaret.

Föreslagen lydelse

katastrofverkningar och för hjälpinsatser (FördrS 15/2005) behöver inte radiotillstånd för innehav och användning av radiosändare vid sådana räddningsåtgärder och sådan lindring av katastrofer som avses i konventionen, om Transport- och kommunikationsverket informerats om innehavet och användningen av radiosändaren och om Transport- och kommunikationsverket har fått de uppgifter som verket begärt om radiosändarens konstruktion och planerade användning.

265 §

Påvisande av behörighet

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en radiosändare även användas av en annan person som står under omedelbar uppsikt av den som innehar ett behörighetsbevis. Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som de enbart använder för ändamål som hänför sig till det militära försvaret *samt inte heller i avtalet om försvarssamarbete avsedda amerikanska styrkor.*

324 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Bestämmelserna i 326 och 327 § samt 329 § 3 mom. gäller inte Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet när de sköter radiokommunikation som har samband med det militära försvaret och inte heller radioutrustning som innehas av dem utslutande för ändamål som hänför sig till det militära försvaret *samt inte heller i avtalet om försvarssamarbete avsedda amerikanska styrkors radiokommunikation eller radioutrustning som innehas av dem.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av 112 § i luftfartslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i luftfartslagen (864/2014) 112 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1327/2021, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

112 §

112 §

*Drivande, tillhandahållande och utveckling
av flygtrafiktjänster*

*Drivande, tillhandahållande och utveckling
av flygtrafiktjänster*

En leverantör av flygtrafikledningstjänst enligt 108 § driver, tillhandahåller och utvecklar sina flygtrafiktjänster i luftrummblock för den civila, statliga och militära luftfarten. Om de anordningar eller system som används för flygtrafiktjänsterna ägs eller innehas av ett flygplatsnätbolag som avses i 3 § 3 punkten i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (210/2011), ska leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget i samarbete se till att de drivs, tillhandahålls och utvecklas för den civila, statliga och militära luftfarten. De avgifter som tas ut hos statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom den civila luftfarten, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommits om avgifterna. Leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget samt representanter för den statliga och den militära luftfarten ska

En leverantör av flygtrafikledningstjänst enligt 108 § driver, tillhandahåller och utvecklar sina flygtrafiktjänster i luftrummblock för den civila, statliga och militära luftfarten. Om de anordningar eller system som används för flygtrafiktjänsterna ägs eller innehas av ett flygplatsnätbolag som avses i 3 § 3 punkten i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (210/2011), ska leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget i samarbete se till att de drivs, tillhandahålls och utvecklas för den civila, statliga och militära luftfarten. De avgifter som tas ut hos statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom den civila luftfarten, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommits om avgifterna. Leverantören av flygtrafikledningstjänst och flygplatsnätbolaget samt representanter för den statliga och den militära luftfarten ska

Gällande lydelse

närmare komma överens om de tjänster som tillhandahålls den statliga och den militära luftfarten och om prissättningen av tjänsterna.

Med särskild tjänst inom flygtrafiktjänsten avses i denna lag de flygtrafiktjänster som behövs på grund av de krav som statsluftfartygs och militära luftfartygs verksamhet ställer och

- 1) som tillhandahålls av endast en leverantör,
- 2) för vilka det inte har bestämts avgifter i enlighet med de allmänna tjänstevillkoren, och
- 3) som drivs, tillhandahålls och utvecklas endast för statlig luftfart eller militär luftfart.

Närmare bestämmelser om de tjänster som hör till de särskilda tjänsterna inom flygtrafiktjänsten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

De ersättningar som ska betalas för särskilda tjänster inom flygtrafiktjänsten ska vara skäligen med beaktande av de särskilda kostnader som tjänsten orsakar och en skäligen avkastning.

Föreslagen lydelse

närmare komma överens om de tjänster som tillhandahålls den statliga och den militära luftfarten och om prissättningen av tjänsterna.

En leverantör av sådana flygtrafiktjänster som med stöd av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete befriats från avgifter har rätt att av statens medel få en ersättning som motsvarar kostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygtrafiktjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i ett internationellt avtal.

Med särskild tjänst inom flygtrafiktjänsten avses i denna lag de flygtrafiktjänster som behövs på grund av de krav som statsluftfartygs och militära luftfartygs verksamhet ställer och

- 1) som tillhandahålls av endast en leverantör,
- 2) för vilka det inte har bestämts avgifter i enlighet med de allmänna tjänstevillkoren, och
- 3) som drivs, tillhandahålls och utvecklas endast för statlig luftfart eller militär luftfart.

Närmare bestämmelser om de tjänster som hör till de särskilda tjänsterna inom flygtrafiktjänsten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

De ersättningar som ska betalas för särskilda tjänster inom flygtrafiktjänsten ska vara skäligen med beaktande av de särskilda kostnader som tjänsten orsakar och en skäligen avkastning.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om flygplatsnät och flygplatsavgifter (210/2011) 8 § som följer:

Gällande lydelse

8 §

*Flygplatstjänster för statlig och militär
luftfart, prissättning av tjänsterna och
samråd om dem*

De avgifter som tas ut av statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom civil luftfart, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommit om avgifterna.

Representanter för flygplatsnätbolaget och för den statliga och militära luftfarten ska ingå närmare överenskommelse om de tjänster som tillhandahålls den statliga och militära luftfarten i flygplatsnätet och om prissättningen av tjänsterna.

Flygplatsnätbolaget ska hålla separata samråd enligt 7 § med representanter för den statliga och militära luftfarten. Dessutom ska flygplatsoperatören hålla samråd med de behöriga myndigheterna innan operatören fattar beslut om genomförande av nya betydande infrastrukturprojekt.

Föreslagen lydelse

8 §

*Flygplatstjänster för statlig och militär
luftfart, prissättning av tjänsterna och
samråd om dem*

De avgifter som tas ut av statsluftfartyg och militära luftfartyg ska motsvara de avgifter som tas ut för tjänster som tillhandahålls luftfartyg inom civil luftfart, om det inte är fråga om en särskild tjänst eller om något annat inte har överenskommit om avgifterna.

Representanter för flygplatsnätbolaget och för den statliga och militära luftfarten ska ingå närmare överenskommelse om de tjänster som tillhandahålls den statliga och militära luftfarten i flygplatsnätet och om prissättningen av tjänsterna.

En leverantör av sådana flygplatstjänster som med stöd av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete befriats från avgifter har rätt att av statens medel få en ersättning som motsvarar kostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna. Ersättningsbeloppet ska motsvara de avgifter som leverantören av flygplatstjänster skulle ha haft rätt att ta ut utan den avgiftsbefrielse som fastställs i ett internationellt avtal.

Flygplatsnätbolaget ska hålla separata samråd enligt 7 § med representanter för den statliga och militära luftfarten. Dessutom ska flygplatsoperatören hålla samråd med de behöriga myndigheterna innan operatören fattar beslut om genomförande av nya betydande infrastrukturprojekt.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lag

om ändring av fordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fordonslagen (82/2021) 127 §, sådan den lyder i lag 132/2024, och
fogas till 1 a §, sådan den lyder i lag 493/2023, ett nytt 5 mom. och till lagen en ny 83 a § som
följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

1 a §

Avgränsning av tillämpningsområdet

På i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas Förenta staters regering om försvarssamarbete, nedan avtalet om försvarssamarbete, avsedda fordon som registreras i Finland tillämpas endast kraven i 83 a §.

83 a §

Anmälan och registrering av fordons registeruppgifter med stöd av avtalet om försvarssamarbete

Transport- och kommunikationsverket utfärdar avgiftsfritt registreringstecken, registreringsskyltar och registreringsintyg för fordon som avses i artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete. För detta ändamål kan verket i registret anteckna de uppgifter som föreskrivs i 219 och 221 § i lagen om transportservice.

En förutsättning för utfärdande av registreringstecken och registreringsskyltar

Gällande lydelse

127 §

Temporär användning av fordon som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter

En person som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter och som temporärt vistas i Finland får under en i avtalet avsedd vistelse använda ett fordon som personen fört in i landet och som är registrerat i en avtalsslutande stat.

När ett fordon används i Finland i de situationer som avses i denna paragraf är det som föreskrivs i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten och 125 § 4 mom. en förutsättning för användningen.

Den som framför ett fordon ska för den myndighet som övervakar trafiken på begäran visa upp ett tillstånd till tillfällig införsel som bevis på temporär användning i enlighet med denna paragraf samt ett bevis på att de förutsättningar som anges i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten är uppfyllda.

Föreslagen lydelse

samt för anteckning och ändring av registeruppgifter är att en i artikel 9 i avtalet om försvarssamarbete avsedd begäran lämnas till Transport- och kommunikationsverket samt att en verifikation av en gällande trafikförsäkring och av de uppgifter om fordonet som ska antecknas i registret läggs fram.

Aganderätten till eller innehavet av ett fordon som avses i denna paragraf får inte överlåtas till någon annan än en person som avses i avtalet om försvarssamarbete, om inte Transport- och kommunikationsverket godkänner det.

127 §

*Temporär användning av fordon som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter **eller i avtalet om försvarssamarbete***

En person som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter *eller i avtalet om försvarssamarbete* och som temporärt vistas i Finland får under en i avtalet avsedd vistelse använda ett fordon som personen fört in i landet och som är registrerat i en avtalsslutande stat.

När ett fordon används i Finland i de situationer som avses i denna paragraf är det som föreskrivs i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten och 125 § 4 mom. en förutsättning för användningen.

Den som framför ett fordon ska för den myndighet som övervakar trafiken på begäran visa upp ett tillstånd till tillfällig införsel som bevis på temporär användning i enlighet med denna paragraf samt ett bevis på att de förutsättningar som anges i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten är uppfyllda.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrå-det..